

and

13

27

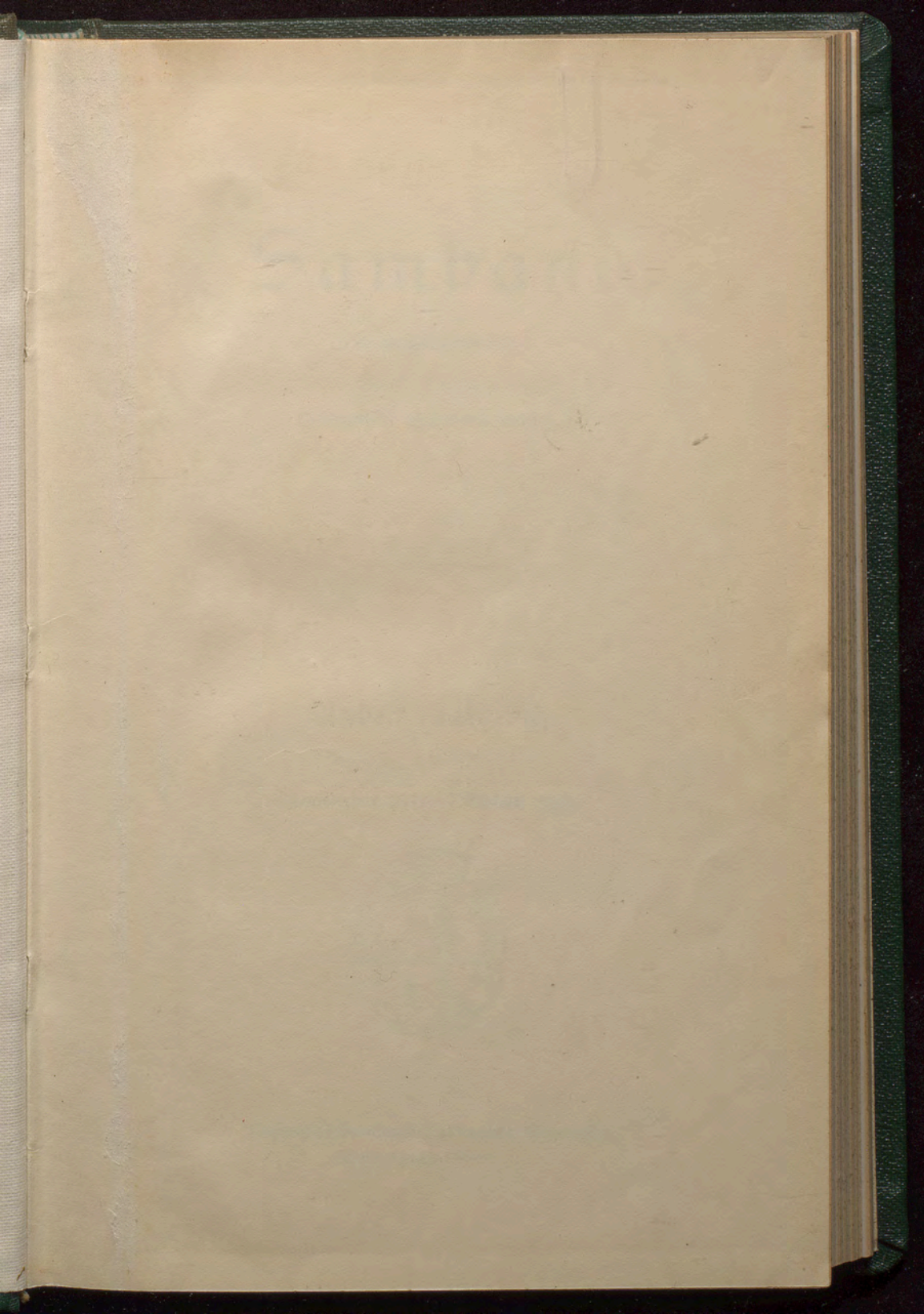

RD0028713

93d000830 + refid.

TORLEIV HANNAAS

27

Samband

et maanedsskrift.

(fortsættelse af Valdris Helsing.)

Anden aargang

No. 43—54.

November 1911—Oktober 1912.

Udgivet af Samband Publishing Association,
Minneapolis, Minn.

137194

Indholdsfortegnelse.

Samband, 2den Aarg. No. 43—54.

Amerikarejse i '49. A. L. Lien	374
Aprilnar, Dengang D. B. gif. P. L. P. Ederklep	340
Utsyriske breve, depecher osv. Dr. D. G. Sagen	78
Bade og Badestuer. K. G. Dnstad	240
Badestue i Baldris. K. G. Dnstad	144
Bang, Mrs. Olaf	116
Benton County, Iowa, Smaastubber om nordmænd fra. B. L. Wick	286
Berg-jutulen. A. K. Brenden	89
Bestyreren og Red., Fra 1, 65, 96, 127, 201, 437	
Bjørnsons navn hædret. B. L. Wick	354
Bjørnson, Ragnild. B. K. B.	257
Bladkomite, Om indstillingen fra bygdelagenes	262
Bladkomite, Rapport fra bygdelagenes. M. Ulvestad, sefr.	127
Boen, Saldor G.	388
Bostwick Valley, Wis., Optegnelser fra Baldrisjettlemen- tet i. Th. Swennes.	343
Braaten, Olaf. C. R. Kemme	118
Brenna, Gjertrud	93
Brev, Af et, fra S. H. Ramberg	260
Brev, Fra et. K. Viken	172
Brev paa rim. Ole D. Dokken	61
Bygdelagenes forhandlingsmøder. Past. L. P. Thorkveen og M. Ulvestad.	133

IV

	Side.
Bygdelagsbevægelsens første kapitel, Fra. Past. Jensen og Red.	222
Bygdestevne. Knud M. Helle	173
Canada Valdriiser. L. K. Rogne.	180
Clayton Co., Iowa, Om de første jettlere i. P. L. P. Ederklep	147, 291
Domkirken i Trondhjem, Billede af.	261
„Dæ mor mi jom græt.“ Dr. D. E. Hagen	305
Dødens borgerkatekismus—Valg-balk—Dr. D. E. Hagen	218
Ellestad, Pastor N. S.	258
Engelsten, Saaledes stræver man med.	30
Enighed gjør stærk. Prof. A. E. Egge	404
Erindringer og livsfildring. Herman R. Sanden	452
„Fagerliens Tvillinger,“ Past. Hefsdals	488
Fox River jettlementet, Illinois. B. L. Wick	46
Fædrearven. Herman Karlsgodt	2
Fællesmødet 8de November 1911	33
Førnesbrunnen. Mikard Berge	294
Føsje-Sakup. R. B.	124, 196
„Føsje-Sakup,“ Protejt mod.	303
„Gamalt fraa Valdres,“ Ødegaard's	96
Gjæterens sang. A. K. B.	31
Grant og Galena. B. L. Wick	459
Hallingen og Storethune-Givind. A. A. Quale	260
Hallingstevne i Leeds, Fra, og tanker om mindegaven. L. D. H.	174
Haltsteinson, Ivar. Torgeir Magistad	90
Harstads, Pastor Bjug, Tale ved Sætedalsstevnet i Thief River Falls, 1911	129
Haugafolkene og urolighederne paa Dalen. R. K. Ranum	308
Helsing til Valdriisgjesteboet 1912. Knut Rjøs	487

	Side.
Goveda. C. Satter	346
Gulebakken. Torgeir Magistad	415
Gundebys Saga, Theodore R.	329
Gundredaarsfejten i Minneapolis 17de Mai 1914. Dr. S. R. Rannestad	166
Hørvelægtens poetiske treksløber. Dr. D. E. Hagen	393
Isfarti. Prof. G. L. Flom	86
Jotunheimen, Fraa ei ferd til. Torgeir Magistad	62
Julen i Hedalen. N. R. Brenden	50
Kantate til Norges hundreaarsfest. Wilhelm Petterjen . .	435
Kirkevold, Gullik D. L. D. R.	144
Rjørstad, Gilbert. L. S. Belgum	256
Livshistorie, En. Mrs. Anne Gnestvedt	40
Lom, Gamle historiske optegnelser fra. Dr. D. E. Hagen	202
Manfred, N. Daf., Fra. L. D. R.	384
Manfred, Fra Baldrislaget i. L. D. R.	119
Mexiko, Skisser fra. B. L. Wick	429
Minder fra hjembygden. S. G. Mogan	97
Muntre skildringer fra Iowa. Syver Rustebakke	353
N. Murdal, Erindringer fra. E. E. Myhre	122
Nordfjordingerne og Nordfjordlaget. Past. R. Anderson	37
Norge, En tur til. R. D. Avern	275
Norway Park, m. m., En. M. G. Braastad	117
Numedal. G. Gregerson	189
Numedalslaget i Hawley 1909	88
Numedalsfrøner, Sandfærdige. D. D. Gnestvedt	192
Numedøler, De første, som bosatte sig i Clayton Co., Ia. P. L. Ederklep	147
Numedølerne, Anmodning til. S. S. Strøm	145
Numedølsponierer i Clayton og Fayette Co., Iowa. G. Gregerson.	366, 421, 443

VI

	Side.
Numedølsvisje. D. D. G.	389
Nybyggerlivet i skogen, Nogle træf fra. S. G. Mogan. .	406
Oregon, Silsen fra. John Sætter	126
Pope Co., Minn., En aarsberetning fra. D. S. Opheim	94
Portland, N. Daf., Nybyggerlivet ved. R. D. Kvernen. .	104
Postmester, Da jeg skulde være. B. L. Wick	111
Reinling, Af et brev fra en. Ole Strande	29
Riddere, De to. C. R. Kemme	92
Rock Prairie. Dr. J. S. Johnson, 6, 54, 73, 106, 139, 183, 233, 269, 335, 349, 400,	439
Rock Prairie fisker, Nye	1
„Samband,“ Til. S. G. Ulsaker	170
St. Hansfest paa Kvithøvd. L. Magistad	332
Skandinavijsk litteratur paa engelsk. Prof. A. G. Egge. . . .	25
Slidre. Torgeir Magistad	372
Slig er det. Herman Karlsgodt	259
Smaastykker, brevstubber, osv. 32, 126, 128, 172, 299	
Stordock, Salvor G. S. G. Mogan	322
Storfigri. Ole Kustebakke	250
Syttende maijfesten i 1914 (Rapport) A. N. B.	266
Sætersdalen, Sagn og smaastykker fra. Knud N. Helle. 5, 68, 198,	246
Sætersdalsmaale. Knut N. Helle.	115
Tale ved 14de Valdrisstevne, J. C. M. Hanson	471
Tale ved Valdrisstevnet 1912. S. L. Selgeson	463
Trapisterne, Fra mit besøg blandt. B. L. Wick	360
Trondhjems-Amerikansk. John P. Ivers	272
Turtle Mountain, N. Daf., Lidt nybyggerhistorie fra. R. Bifan	279
Valdris Sambands historie, Af. Dr. J. S. Johnson.	230
Valdrisstevnet 1912	304, 481

VII

	Side.
Vasætdanjen. Juul Diejerud	354
Veslefnut paa Baffa. R.	20, 253, D. 348
Vikinger, Fortidens og Nutidens. J. D. Lee	345
Vinjes fødested, Et besøg til. B. L. Wief	12
Wold, Tidemand C.	298

Forfatterliste.

- R. Anderjon, 37.
 L. S. Belgum, 256.
 Mikard Berge, 294.
 M. G. Braastad, 117.
 A. R. Brenden, 31, 50, 89.
 Juul Diejerud, 354.
 Ole D. Doffen, 61.
 P. L. P. Ederfley, 147, 291, 340.
 A. E. Egge, 25, 404.
 Mrs. Anne Enestvedt, 40.
 O. D. Enestvedt, 192, 389.
 G. L. Flom, 86.
 G. Gregerjon, 189, 366, 421, 443.
 D. E. Hagen, 78, 202, 218, 305, 393.
 J. C. W. Hanson, 471.
 Bjug Harstad, 129.
 G. L. Helgejon, 463.
 Amud N. Helle, 5, 68, 115, 173, 189, 246.
 L. R. Hundeby, 329.
 John P. Ivers, 272.
 E. Jensen, 222.
 J. S. Johnson, 6, 54, 73, 106, 139, 183, 230, 233, 269,
 335, 349, 400, 439.

VIII

- German Karlsgodt, 2, 259.
 R. D. Svernen, 104, 275.
 Rnit Rjøs, 487.
 John D. See, 345.
 A. L. Lien, 374.
 Torgeir Magistad, 62, 90, 332, 372, 415.
 S. G. Mogan, 97, 322, 406.
 E. E. Myhre, 122.
 S. R. Ranneftad, 166.
 R. E. Dnftad, 144, 240.
 D. S. Opheim, 94.
 Wilhelm Petterjon, 435.
 H. H. Quale, 260.
 S. S. Ramberg, 260.
 R. R. Ramum, 308.
 C. R. Remme, 92, 118.
 T. D. Noble, 119, 174, 384.
 T. R. Rogne, 180.
 Ole Rufftebakke, 250.
 Syver Rufftebakke, 353.
 German R. Sanden, 452.
 Ole Strande, 29.
 S. S. Strøm, 145.
 C. Sætter, 346.
 John Sætter, 126.
 Th. Swennes, 343.
 L. P. Thorkveen, 133.
 S. E. Ulsæfer, 170.
 Martin Ulvestad, 127, 133.
 R. Rifan, 172, 279.
 B. L. Wick, 12, 46, 111, 286, 354, 360, 429, 459.

Samband.

No. 43

November

1911

Fra bestyreren.

Saa er nu „Samband“ udkommet gennem et aar, og her foreligger det første hefte af anden aargang. Vi er vor læsefreds taknemmelig for deres velvilje og støtte gennem aaret, og vi haaber at fortjene og saa beholde hjælpen fremover. Ved at hjælpe til at saa bladet mere udbredt vil vore læsere derved gavne baade sig selv og de ny abonnenter, idet vi derved sættes istand til at forbedre og udvide bogen. Det skalde ikke bli noget stort stræv for enhver abonnent at saa en ny til. Naar du nu indsender din kontingent, saa saa din nabo ogsaa til at indsende sin dollar sammen med din. Gjør det, saa gavner du hele læsefredsen.

Kontingenten for kommende aar bør straks — eller saa snart som beleilig — indsendes. En del staar til rest for sidste aar; ret nu paa det og glem saa ikke, at baade ret og billighed, saavel som postvæsenets regler, fordrer at du skjænker dette din opmærksomhed.

Nye Rock Prairie skisser.

Vi har den fornøielse at bebude en ny række historiske pioner skisser fra Rock Prairie settlementet af Dr. J. S. Johnson. De begynder med indledningen i dette nummer, og vil løbe gennem hele aargangen. Til dem, som har læst hans foregaaende skisser i Samband, Valdris Helsing og andetsteds,

er det neppe nødvendigt at sige at disse fildringer blir læseværdige, morsomme og interessante. Man erindre blot jaadanne som „Den gamle stenkirke“, „Da bedstefar kom til Amerika“, „En Wisconsin pioner og hans nybyggerhus“, osv. Flere af dem er blit optrykt gang paa gang og ansees for at høre til de bedste bidrag af dette slags i vor norsk-amerikanske litteratur. Til at udbrede det gamle Rock Prairie jettlements navn og kaste glans over bygdens saga har Dr. Johnson maaste gjort mer end nogen anden i de bidrag han allerede gjennem forskjellige strifter har leveret. Og det bør siges at de besidder en originalitet i indhold, sprog og form, som er hans egen, og er af meget betydelig kulturhistorisk værd. Den ny række fildringer vil bli af særskilt interesse for alle Rock Prairie folk, baade dem som er bosat der og de udslyttede, saavel som alle der stammer derfra. Men ikke for disse alene; thi pioner fildringer er altid af interesse for alle klasser læjere — folk fra andre strøg end netop det som træffer til at være gjenstand for behandling, og enhver som bryr sig om sit folks saga. Alle jaadanne vil vi haabe velvillig gjør sit, naar anledning gives, til at udbrede kundskab om disse fildringer i Samband.

Fædrearven.

For mange aar tilbage, var det nogle gjildø valdrisser, som saag lidt længer end andre folk. De saa at det norske folk gif mer og mer sin opløsning imøde og blev borte i strømmen blandt andre nationer. Disse farer saa hvor store værdier det norske folk her holdt paa at miste, dersom det ikke blev vækket op af sin slummer, og tog vare paa det de havde arvet af sine fædre. Saa bestemte de sig for at gjøre et forsøg paa at samle sine bygdesbrødre og søstre ifra Valdris under en fane. Paa den, skrev de, med store bogstaver „Valdris Samband“. Og

naar de heiste den op i twillingbyerne kunde man se den over hele Amerika og endda længere.

Sporledes det gif og senere har udviklet sig og hvad det skridt har virket paa det norske folk her, behøver jeg ikke at nedskrive. Det skulde være vel kjendt. Bygdelagbevægelsen, som udbreder sig med saadanne kæmpestrid, taler jo et tydeligt sprog for, at mange har gnedet søvnen af sine øine. Men trods alt som har været gjort, skrevet og sagt, tyder det derhen, at mange endnu staar udenfor; enten det er af mangel paa forståelse eller af mangel paa interesse ved jeg ikke — maaske begge dele. Nu er det en hel del folk indvandret ifra Norge i de senere aar. De kan ikke delagtiggjøre sig i noget af det som pionererne har udrettet her. De kan ikke være med at skrive deres historie om nybyggerlivet, af den simple grund, at de ikke var her i den tid, heller ikke nedstammer ifra dem, som var med at tage de første tag. Men være med og ære de gamle for alt de har gjort, som har tjent til at kaste glans paa nationen, det vil selvfølgelig alle. Denne del af indvandrerne har maaske ogsaa en historie om sin første tid som nykommer her i landet, som kanske vilde indbefatte en del om længsler og savn, men lyhner op lidt efter hvert som man kommer mer og mer ind i landets forhold.

Jeg ved at en stor del af disse folk har et hjerte, som slaar varmt for gamle Norge, dets kultur og folkeliv, saa at dersom bygdelagene fattede mer som et af sine maal at arbejde for bevarelsen af fædrearven for os selv og vore efterkommere ned igjennem tiderne, vilde det maaske bidrage mere til almen interesse. Gjennem mangt af det som har været skrevet i forbindelse med bygdelagene, har jeg skimtet den samme tanke. I første plads tror jeg at bevarelsen af det norske sprog er pulsaaeren, hvis slag holder interessen ilive, og saa ved vi, at den som drager det norske sprog har samtidigt skiftet sig fra sine

jædre. Saadanne bliver rykket op med roden, og de har ikke længer de betingelser for at tage næring til sig i fuldt maalt af norsk kultur og norsk historie. Det er der igjennem de kan faa vide noget om det folk de er nedstammet ifra, i modsat fald, hvad bliver det saa? Man kan ikke vente meget feit af en træbuf.

Naar nu betydningen af dette kommer til vor bevidsthed, er jeg vijs paa, at enhver bra norsk mand og kvinde vil stanse og forsøge at træffe frem noget af det som har saa længe ligget og ventet i deres hjertegrube og herefter omsatte det med sin hjærlighed, thi det er vort. Hvorfor gaa med laante prydelser naar man har det som er meget bedre selv. Derfor vil jeg sige: støt bygdelagene. Det er igjennem dem vi maa søge at naa maallet, vi maa staa samlet. Den som endnu ikke er abonnent paa Samband, lad ikke jolen gaa ned førend du har sendt ind. Vi maa tage os tid til at overvære stævnerne. Bed at hilse paa ungdomsvenner og slegtninge, som man ikke har seet paa mange aar, vil man opildnes og komme hjem meget mere norsk i sind end da man reisste. Lad ikke smaaligheder forhindre os i, at ofre lidt til det som er godt. Vi maa ikke tænke, som konen der ikke vilde gaa til kirken en offerdag, — „for de 25 cents jeg maa ofre idag kan jeg saa to store pølser.“ Jeg bemerket ved vort sidste Valdrisstevne, at det ikke var saa stort fremmøde som vanligt, jeg vil dog ikke tro at det var slappelse i interessen som var grunden. Jeg skulde nødig høre det blev sagt om os valdriser, at vi løp godt for en tid, men holdt ikke ut. Lad os ikke give nogen anledning til slige udtalelser.

Med de bedste ønsker om et godt samarbeide om alt som er ædelt og godt,

ærbødigst

German Karls godt,

Newcastle, Neb.

Sagn og smaa stubber fra Setersdalen.

Af Knud N. Sælle.

Gieren af gaarden Kvaale i Bygland — femte slegtled ned-
 stigende linje fra den nuværende eier — hedte Sorgen Kvaale
 og var lensmand i Byglands herred. En af nabogaardene
 heder Kolskus. Bonden paa Kolskus traf en sommerdag paa
 en af sine fætre en tussemænd, som han arresterede og bragte
 til forfærdte lensmand. Da han saa tussemænd, skjønte
 han straks, hvad slags kar det var, og jagde til Kolskusmanden:
 „Na, sleg an atte stakkar, han gjer inkje noko vondt!“ Da
 tussemænd fik høre dette, udbrød han: „Frægde manne paa
 Kvaale man ette man; men stakkare i Kolskus man ette man.“
 Dette udsagn af tussemænd har slaat ind op til denne tid,
 saavidt mig bekjendt; men hvorvidt sagnet medfører sandhed,
 overlader jeg til læseren at danne sig sin egen mening. Jeg
 har sagnet gennem min kone, som er fra Bygland, og sagnets
 egthed borger jeg for.

* * *

For lang, lang tid tilbage levede der en mand paa gaarden
 Nifje i Valle i Setersdalen. Han saa engang et brudesølge
 af tussefolk paa Vaddarehaugen, som nu er kirkeomt og grav-
 plads i Valle hovedjogn. Bruden bar en mængde selvstaks,
 som i særdeleshed tiltrak sig hans opmerksomhed og begjær-
 lighed. For at vinde eiendomsret til tusser eller tussegods
 fræbedes blot at kaste staal over, hvad vedkommende saa, og
 som maatte være mistænkelig at høre til tusseverdenen. Man-
 den var snarstænk; han greb sit flintestaal og kastede det over
 brudesølget, som derved blev hans eiendom alt ihob. Tusserne
 havde han ikke brug for og gav dem fri straks; men al selv-
 staksen vilde han beholde. Tussefolket had saa inderlig om at
 saa selvstet tilbage; men han gav dem blot tilbage det, som var

af mindre værdi og beholdt selv det fineste og bedste. Da blev tusserne arrige og truede med, at der skulde blive armod og usjeldom paa hans gaard alle dage, og deres trudsæl synes at have gaaet i opfyldelse, fortæller folk, som kjender til det. Sølvbet har været opbevaret paa en af nabogaardene i Nisje og er der den dag idag, og kaldes endnu tussjesølvbet.

* * *

Under synodemødet i Glenwood 1909 boede jeg hos Gunder Olsson Gelle, min faders søskendebarn. Vi talte om mangt og meget i hjembygden, som han forlod for 55 aar siden. En aften, som vi sad og talte om hans moder, fortalte han, at hun, medens han var liden, havde lært ham et jul (aftenbøn), som han skulde læse, naar han gik tilfjængs. Men, spøiede han til, tror ikke du, at det er en katolsk bøn? Han læste derpaa bønmen for mig og jeg skrev den ned. Her er den: „Jeg lægger mig paa den høire side, Gud lade mig ikke i synnden jobne ei heller i morgen opvogne. Zomsfru Maria vække mig op den blide.“ Jeg kjendte hans moder, en gudfrygtig kvinde, og kan saavidt huske hendes moder, som ogsaa var en gudfrygtig kvinde; det undrede mig derfor at finde spor af katolicisme i en saadan familie op til 1880, som var hans moders dødsaar.

Rock Prairie.

Af Dr. J. S. Johnson.

Dette er den første af en række skisser som tiltænkes at løbe igjennem en aargang. Det er ikke Rock Prairie settlements historie. Som oftest skrevet, lyder et norsk settlements historie omtrent som saa:

„Den første jettler i Skunk Creek var dølen Dyre Digrejen som tog land i atten hundred og den tid. Han boede den første

vinter i en jordhytte, og den sidste vinter i et prægtigt framehus, et billede af hvilket er at betragte paa pagina 132 til sammen med hans beste forspændte vogn, jaamaffine, buggy og tærsemaffine." Det er nok vist ogsaa overflødigt at forsikre læseren at dette ikke er historie, da han snart finder det ud for sig selv. Men for at ikke skuffe nogen, er det sagt. Rock Prairie har vistnok en historie som burde skrives, en hel del mere udførligt end hidindtil gjort, og med lidt mer henjyn til fakta, aarstal og retskrivning af navne end som er at læse i de bøger, hvori et kapitel ofres bygdens saga. Men bygdens sagskriver har endnu ikke traadt frem paa scenen. Og saa længe som dette ikke føles noget stort, almindeligt savn, kommer han vist heller ikke.

Det var i grunden ikke meningen fra først af, at bygden skulde hedde Rock Prairie. Past. Clausen, som er bygdens kirkelige fader, fik menigheden „kristnet“ Luther Valley, og forsøgte ogsaa at saa bygden kaldt med dette navn. Men som det saa ofte gaar, naar en ellers stant, men kanske lidt gammel-dags far døber sin første sødte „Guro“, fordi han vil at et hædret familienavn skal fortættes nedigjennem slegten, bliver det omjider ved langsomme og umerkelige ændringer omstøbt til „Grace“. Det er den samme datteren, og dog ikke ganske akkurat den samme. Thi var hun den samme, hedte hun endnu Guro, som hun blev døbt. Hvorvidt dette kan anvendes paa bygden, skal forblive usagt, da der kan være formildende omstændigheder som endnu ikke kjendes, og man begaar ofte dumme streger i ungdommen. Det er forresten ingen dal, videre end den som begynder med Bæglie og strækker sig syd- over, indbefattende Skavlem, Turkop, Kirken, den gamle Clausen prestegaard, Ingebrigtjen, Springen gaardene, Strand, Stordok og et ubestemt videre areal, der dog godt kan betragtes ligesom „smørøiet“ i grødsfadet. Noget egentlig prairie var

det vel heller ikke. Det var et vekslende parkland, med aaben prairie, skovland og bottom eller england, som strakte sig vest-
 over ifra byerne Janesville og Beloit. Navnet „Rock Prairie“
 maa vel helst betragtes som erhvervet derifra, at countiet, som
 ogsaa gennemskjæres af Rock River, hed „Rock“. Bistnos
 findes der sten, saa at navnet er ikke upassende. Men det er
 med stenen, som det maaſke vilde været med Lutherdommen,
 om bygden havde beholdt sit første navn, den er kun at finde
 her og der og for det meste ikke at merke. Noget stor natur-
 pragt har egnen neppe, derjom der ſkal være tale om ſtorſlagen
 natur. Der findes ingen bølgender blaa indjø, henover hvilken
 hvide ſeil vinger ſig ſom maager, og i hvilken grønklædte fjeld-
 vægge med ſnebedækkede iſer ſpeile ſig i aftenjolen; ingen elv
 med foſſende vandfald, i hvilken kaad fiſk ſprætter ſig livsglad,
 ſnor ſig igjennem egnen. Kun ſaa ſmaa bække riſle beſkedent
 ſin vei mellem tuer og fjær, nøiende ſig med nu og da at læſte
 en tørſtig ko, eller i høieſte fald, i mangel paa gondoler, at
 vugge en flok graa gæs paa ſit ſkjød. I gamle dage fandtes
 nok ſaa ſtore ſkove med voksne egetræer, hvalnød, lind og
 hickory. Da norſken fiørt kom vankede deri indianere, hjort
 og andre vilde dyr. Deri fandt ogsaa nykommeren mangen en
 dags ſtirkeprøve med grubøſken og grævet ſom vaaben, i
 kampen med de vældige træer og den frodige bruſt, og ſom
 vanligt, vandt rodhuggeren. Indianeren og hjorten har længe
 ſiden vandret ſin vei, ſom ikke mer er at ſpore, og erindres
 neppe mer af de fleſte. Nykommeren har ogsaa gaaet ſig bort,
 og er ſnart ikke andet end „en ſaga blot“. Rock Prairie var
 dog vaffer, omend-jeg dog neppe kan iſtemme med ſvenſken:
 „Sag vet, at du ær och blir hvad du var.“ Det er et bølgender
 landſkab, med en fornøielig afveksling af ſkov, mark og eng,
 og det ſom altid for mig har ſynſt ſærlig at præge det, iſær i
 de gamle dage, var det beſtemte indtryk af fred og ro ſom

hvilede over det hele. Ikke søvn eller dødsdvale; ikke den stilhed som trykkende hede skaber, eller den stivhed som et tilfrosset landskab byder, men den søndags ro som følger hverdagens arbeid. Det trygge hjems ro og fred, hvor savn og nød ikke bor; den tilfredshed som følger velgjort arbejdsdømt, med godt nabolag og en sjæl samvit.

Jeg kan dog ikke andet end tilstaa, at jeg bestemt synes bedre om det gamle Rock Prairie end det nye, og herfor er der flere grunde. Den vægtigste er vel at de rundne aar har kastet et skjær af barndoms- og ungdomsminder over bygden, slikt som jeg saa den i mine barndomsaar.

„Thi det land som jeg saa i min barndom er bedst.“

Og dette er som det bør og som jeg vil ha det. Jeg synes synd i den som ikke eier den evne at varmes og mjukne i sindet naar erindringerne og minderne fra hans barndomsdage dukker frem, om de er aldrig saa simple. Der findes mennesker som ligesom hader sine barndoms minder, bare fordi de er simple og tarvelige, og som forsøger at drukne dem i forglemmelsens hav, som om det var en uretfærdighed som de havde lidt uskyldigt. Naar jeg betragter den store forskjel mellem de unges faar og omgivelser nutildags, i modsætning til hvad de var i de gamle dage, og hvor lidet de agter og priser alt de har og faar; naar jeg videre betænker den stigende utilfredshed og uro som synes at gjøre sig gjældende blandt de mange, uanset alder og stilling; naar jeg ikke længer kan forblive useende ligeoverfor den fjendsgjerning at familiebaandet og kjærligheden til hjemmet og morsmaalet blir svagere aar for aar, da maa jeg uvilkaarligt ønske mig tilbage til de gamle dage, omendstjont jeg ikke kan tilbagefalde ungdomsaarene. Jeg synes nu at begynde at forstaa den tanke og de følelser som laa bag den gamle norske stik og lov, at gaarden skulde gaa i arv til ældste søn, saa at familienavnet og det hjem som havde været saa mange

flegtlede livsarbeide og stolthed, skulde derved sikres en uafbrudt tilværelse i en lang fremtid. Jeg beklager den stigende tendens hos farmeren, at forlade sit hjem og sin gaard, og flytte til byen. Idet han gjør dette, flytter han bort fra det som burde være ham kjærest; flytter fra sine naturomgivelser og ind i en mer kunstig atmosfære som ikke er skiftet til at afrunde hans hældende livsdag saaledes at det passer til hans fortid. Men, idet jeg beklager at livet blir mer og mer kunstigt og vor eksistens mindre simpel og naturlig, mer urolig og slakkende, maa jeg ikke forstaaes at hylde bagstræveri. At vi ikke skal gjøre fremskridt og forbedre vore omgivelser. Jeg foretrækker selv spring paa jengen fremfor de gammeldagse sengetømmer, og bytter ugjerne rene lagen og tæpper for sauffindsjællen, som jeg har grund til at mistænke for at være mindre sanitær. Pumpen raar rent paa den gamle brøndstang, og pianoet er et bedre instrument end den gamle psalmodikon. Rubberullen kommer vel neppe paa mode igjen, men var aldeles udmerket i sin tid. Det er bedre at rake høet jammen med hesteriven end for kvindfolkene at maatte gjøre det med haanddriven, og en slaamaffine „biter“ flere ljaer. Men det er alligevel at beklage, at man kan nu finde fuldt op af farmergutter som hverken kan bryne eller svinge en lja. Man kan ikke klandre folk, fordi de skaffer sig mer moderne bekvemmeligheder og en vis grad luksus, men formedelst alle disse ting har vi dog i stort maal forloret den gamle hygge og nøie. Vor materielle fremgang har skabt en uro og mangel paa tilfredshed, en omflakken for at søge efter nye og grønnere græsogange og bedre anledning til hurtig at bli rig, som øver en mindre god indflydelse paa os i mange henseender. Guttetu! Hvor mange farmergutter og jenter har forladt sin faders gaard og hjem for at gjøre store ting i verden, som vilde have været meget bedre farne om de havde git sig til der hjemme. En ørn klækkes

vel kanſte nu og da udaf de æg ſom ruges i hønſegaarden, men kun ſjelden, og gode vinger ſkal der til for høi og lang flugt. Og hvad gavner det at ha ørnevinger og flyve høit, derſom man ikke alligevel finder freden og nøien deroppe i det blaa? Thi naar alt kommer til alt, ſaa er det netop dette man virkelig søger efter, enten man er det ſig beviſt eller ei.

Det er ganſke ſikkert at de gamle pionerer levede det „ſimple liv“, nogenlunde frit for overdaadighed, og det blir derfor helſt om deres ſimple liv, og om de gamle ſimple folk ſom jeg kjendte bedſt og likte bedſt at jeg ſkriver. De boede for det meſte i hytter og ikke i herregaarde. De klædte ſig ikke i bløde klædebon, ſkjønt der ſiges, at der var en og anden ſom havde søndagsſtraf af „klæde“ og ſilkeſkjørt liggende paa kiſtebunden, ſom duſtede af „lavand“. Men telefon, automobil og „bridge-whiſt“ ſelſkaber var ikke engang miſtænkte for at eksistere. Der var en lighed i ſtand og formueſomſtændigheder gjældende, fra hvilken hovmodig rigdom var omtrent ligesaa fjern ſom trykkende fattigdom. Dertil en ſalig jevnhed i oplyſning og intelligens, ſom maaffe er ligesaa nødvendig for fred og ſelſkabelighed i en grænd. Zugen gav ſig ud for at vide ſtort mer, eller at ha ſtort mer, end ſin næſte, og det vakte ingen ſtor opſigt at en undertegnede ſit navn med et kors eller med paaholden pen. Der var ingen braſt eller braat, ingen ſtore bevægelfer og kun ſaa ſmaa tviftigheder; ingen partier og nærſagt ingen ſekter. Gver mand tilſaa og varetog den lille forretning ſom han var heldig nok til at ha, uden at blande ſig videre i ſin nabos, eller han forſømte det, efterſom han foretrak. Gver mand aad ſine tre eller fire maal om dagen, enten han var hungrig eller ei, drak enten han var ſvært tørſt eller ei, gif regelmæſſig tilſengs naar det blev mørkt enten han var ſøvnic eller ei, og ſtod op igjen naar det blev lyſt enten han var udhvilt eller ei. Og enten det nu ſkrev ſig

af disse regelmæssige vaner, legemlige, aandelige og intellektuelle; enten det var den grove og helsefulde mad, den lange og regelmæssige jengeliggen, eller at de gamle frier metoder var bedre end de nugældende, eller hvad det nu kunde ha været, saa formeredes befolkningen i streng overensstemmelse med jfristens bud, saa at ikke alene blev hele Rock Prairie befolknet og opdyrket, men bygden sendte smaa strømme af nye pionerer ud igjen, som fandt sin vei udover vildlandet og befolkede nye egne.

(Forts.)

Et besøg til Vinjes fødested nogle aar siden.

Af B. L. Wick.

Jeg havde stanjet hos Knut Gaukelid Sæter deroppe paa fjeldet og vilde saa gjerne saa vide noget om Telemarken. Han var ligesaa nysgjerrig til at udforske om amerikanske forhold, da han havde en søn herover, og saa maatte vi bytte. Det syntes trist deroppe, hvor sneen endnu laa i store masser op efter fjeldtiindene, omend det var de første dage i august og jolen skjen noksaa vakkert. Men høiden over havet gjorde at dette jolskin havde saa liden magt med disse uendelige ismasser. De laa vel fra aar til aar. Luften var deilig, naturen var storlagen og jeg tog farvel med stedet, ønskende at jeg kunde ha vandret om paa disse uendelige vidder endnu en tid.

Efter som det har østover blev naturen noget blidere; ener og lyng af dvergbirken kom atter til syne. Først ved Skogsli saar man den hyperlige østlandske natur i øiensyn. Her kommer disse gamle furutræer til syne, nøgne, veirbidte, som om de skulde ha været udsatte for en af vesterheimens orkaner. Birken har taget hele dalstrøget i besiddelse, og har vundet magten over disse gamle, norske kæmper, som frem igjennem tiderne har skjult saa mangen en omstreifende viking, lige fra

Birkebeinernes gyldne dage. Kommen længere østover har man ikke en ensformig dal, men en hel hob af frodige dale og vidtløftige skogmarker, som af plantebefjten er smykket i den yppigste dragt. Jeg drog langs kvernehuset, under Gaukeliens fjeld, hvor Kjerulf siger Møllargutten lærte sine slaatter. Jeg maatte stanse for at høre om disse fossesald hadde noget særskilt fra de almindelige norske vandfald; men intet kunde jeg høre af hverken Galling eller Fosseggrim, saavidt mit unujskalfke øre kunde fatte.

Det var ikke Møllarguttens hjem jeg søgte denne gang, men Vinjes hopæl. Den førstes toner døde hen da han lagde ned vandringstaben, men den andens Iyrlif lever overalt i den norske folkeaand.

Ved Grungevand ligger bygden som bærer vandets navn og her skulde nok Vinje en tid ha gaaet omkring som skolelærer. Mon det store geni den tid anede den store gave han besad som digter?

Som man nærmer sig stedet stiger Iyften til at faa se det lille hus hvor forfatteren af Storegut først saa dagens lys. Man kjører over elven et par gange, og der i en bakke imod syd ser man Vinjebygden og noget længere vest et stykke fra veien staar pladsen, bestaaende af nogle gamle hus og et pensionat. Ved veien er reist en bautasten 11 fod høi med en medallion af Skeibrof. Paa stenen læser man følgende: — N. D. Vinje, f. 1818. Her med far og mor og frænder, Voks der op i disse grænder. — Rundt stenen er der plantet røn, birke og grantræer, som spirer frem fra den udarmede jordbund.

Gytten, som Vinje blev født i, er ombygget, men indeni ser man de jamme gjenstande som enhver Telemarkhytte indeholdt for et hundrede aar tilbage. Man ser peisen i den ene krog, en bænk, nogle gamle stole, og et bord. Husket er lavt, og paa væggen er ristet Vinjes navn og aarstal, kanske af ham

selv naar han fik sin første kniv som gave for et eller andet erinde han sprang for konen paa gaarden. Da jeg kom udenfor maatte jeg sætte mig ned paa en stenhelle for at bese alle disse fjeldkanter, elvedrag og dalstrøg, som gutten siden har beskrevet i de yndige vers. Hvilken virkning har ikke disse hans digt paa en som kan sidde ned paa de samme stene og se paa disse storartede fjeldmasser, paa disse elvedrag i denne herlige natur heroppe i Telemarken! Mens jeg sad her og besaa disse kjendte steder kom jeg ihu disse ord fra „Vaaren“.

Enno ein gong fef eg vetren at hjaa for vaaren at røma,
 Speggen med tre som der blomar var paa eg atter saag bløma.
 Grasjet det grøne eg enno ein gong fef skoda med blomar.
 Enno eg hørde at vaarfuglen song mot sol og mot sumar.

Som jeg sad her og tænkte paa den fattige bondegut som blev tidens store digter, saa steg solen høit paa himmelen og varmen blev noget trykkende. Først nu kunde jeg skjønne hvorfor digteren saa ofte kom tilbage for igjen at vandre om hvor han som smaaagt hadde vanket. Stedet var deiligt, luften nydelig, og naturen blid, og naar den store digter var træt og syg paa fjæl og legeme, saa kan man ikke undres paa at han længtede efter sin hjemlige hytte hinsides det blaanende fjeld, for at leve over igjen sine glade barndomsdage, og da var det kanske han sang de triste vers:

Alt dette vaarleg eg atter fef hjaa som sidan eg miste,
 Men eg er tungsam og spyrja meg maa, tru det er det fiste?

Efter at ha vandret rundt om disse stenhauge, disse smaa agre, og disse slaattemarker, fandt jeg veien til gaarden Vinje, til hvilken pladsen hørte. Jeg vandrede om paa prestegaarden op til kirken, og saa paa de gamle jernfors og stenheller, som skjuler mange af stedets tidligere beboere. Her var det at

Vinjes slægt er lagde til hvile. Som jeg gif rundt for at befe alt som kunde være af interesse blev jeg tilskyndet at besøge gamle Nslag Vinje, en skolekammerat af Nasmund. Didop bar det, og naar jeg fortalte den gamle herre mit erinde saa løb et smil over hans veirbidte ansigt. „Ja,“ ja han, „jeg er nok en af de gamle, som den nye tid ikke agter. Jeg var nok den første at saa denne støtten op, men de har baade flyttet den og sat paa en anden indskrift og det værste er, at vi ikke er enig nok endnu om at saa den afløret.“ Jeg tænkte paa at Vinje var udjat for vindstorme i sin tid, at man ikke kommer overens om hvem som bør ha prisen for en oversættelse ude i Vesterheimen, og nu kan de ikke engang i fædreheimen ha hjerotelag nok til at afløre dette monument, som et minde om dalens største geni, denne bondenatur som voksede op blandt fjelde og dale og blev sangeren for den norske nation. Kan det være rimeligt, tænkte jeg, at endog her, hvor han var født og de burde være stolte af hans navn, de kan gives over en indskrift? Det var nok altfor sandt.

Efter at ha talt med gamle Nslag en stund fik jeg ham til at læse hvad han selv havde sat paa stenen, efter at ingen andet vilde ta sig af det. Rimet lyder som følger: „Her e Vinje født og ala, se kos vort gamle maal han tala, song se adde i hus og hytte, hans minne satte folkje denne stytte.“ — Dette syntes nok storfolket var for bondeligt og det blev udskaaet. Dette, naturligvis til stor ærgrelse for mange, helst for den gamle kamerat af digteren, som vel over otti aar hadde nok digteraand til at sammenfætte dette vers, som netop synes mig noksaa passende paa en saadan støtte. Men efterat han hadde oplæst verset fik jeg ham rigtig i tale. Han var en ægte type af vore bondegenier, fra de norske fjelddale, hvor de ikke endnu har forkastet det gamle sprog og de gamle sæder, men bevaret det som en hædret arv fra slægtled til slægtled.

Den gamle fortalte hvorledes støtten blev til: Det var deroppe paa Kauland paa et hestemarked flere aar tilbage, da Nslag ønskede at Zver Mortensen, en bygdetaler, skulde faa folket samlet og faa paa tale en bauta til Vinje. Zver frabad sig den ære, men foreslog Ole Sandland som den, der bedst kunde tolke sagen for folket, og han fik dem samlet, og en tale blev holdt om sagen. Alle var enige i at en saadan sten bør bli reist af folkét, og en komite blev udkaaret, som bestod af Nslag Vinje, Torbjeld Tjon, Tarje Mitje, og Nslag Tonna. Stenen blev udhugget og kjørt paa stedet af komiteen, og pengene blev indsendt af folket rundt landet og noget kom lige fra Amerika.

Nslag fortalte at det ikke var sandt som er skrevet angaaende faderens grujsomhed. Han sa, at faderen var en strævsom person, som ryddede stedet, fiske, gif paa arbeide, og hele sit liv maatte føre en kamp for jøden og tilværelsen. Altid sad han i maa kaar men faldt ingen til byrde. Han var en type paa Telemarkfolkene fra den tid. Han var ikke noget grovere, heller ikke noget bedre end almenheden. Moderen var melankolsk, mørk og sty, traf sig tilbage i sig selv og hadde liden omgang med folket. Kanske i et af disse anfald fandt hun sin sjørgelige død. Nslag troede at Vinje selv hadde arvet meget af moderens nedstemte natur, og at han var hengiven til tungsindige grublerier og ofte gif over til det gjækkende bare for at drive bort disse tyngsler som holdt fast ved ham. Nok er det, at Byron, Hood, Poe, Heine, Burns og mange flere af vore største digtere var tungsindige, omend de skrev det modsatte og ofte i selskab var mest hengivne til løier. Kanske saa med Vinje, at skjønt han i selskab kunde være den interessante i laget var dette blot en kaabe han traf over et nedstemt hjertelag.

Efter at Vinje var blevet annammet af de store inde i Ari-

stiania, kom han alligevel hjem til husmandshytten, til sin fader, og syntes at bli meget oplivet naar han kunde være nogle uger i bygden, hvor han havde leget som barn. Han gif da ofte blandt folket og besøgte de steder, hvor han havde vandret som gjætergut og omgangs-skolelærer. Han havde et mygt hjerte, ja gamle Aslag, for han gav mangan en skjærv til de fattige skjønt han lidet hadde at give bort til andre.

Jeg udforskede om det var saa, at Vinje en gang i tiden tænkte at drage til Amerika. „Dette var nok sandt, men det var som om skjæbnen drog ham i trøien,“ sagde Aslag. Han vilde saa gjerne ha klokkerposten i bygden, men blev skuffet, og da var det at han vilde drage bort for altid. Men faderen holdt ham tilbage og troede, at der var endnu rum for ham i Norge om end ikke i Telemarken. En halvbroder kom til Minnesjota og er nylig død der. Hadde Aasmund Vinje kommet herover, er det muligt at vi kunde faaet en anden Knute Nelson her. Det er ikke godt at vide. Han kunde ogsaa ha udartet til en Markus Thrane. Mulig kunde han blevet en liden kreaturfonge her i Vesterheimen; kanske vandret bort som en velstaaende farmer — hvem ved? Skuffet som embeds søger drog han til Mandal og kom i bekjendtskab med Saabæk, og tog saa fat i Politiken. Vinje blev ingen leder. Han var vaklende og ustadig og slet ikke vilde han følge partisyben, og skrev endog imod Ueland og folkepartiet, hvilket han kunde ha givet god støtte i de dage. Vinje var kun digter. Denne ære kan ingen berøve ham.

Jeg er ikke kritiker og mangler betingelserne til at bedømme hans digtning. Nok er det, Vinje kom nærmere folkene end kanske nogen anden lyriker, og han er vist en af de største i vort morsmaal. Ingen kan læse digtet „Du gamle mor“, enten det mener moderen eller fædrelandet, uden at føle varm om hjertet og ydmyg til junds. Hvem har ikke læst dette i „Storegut“ og moraliseret over dets indhold? —

Den dag kjem aldrig at eg deg gløymer;
 For um eg sover, eg um deg drøymmer.
 Um not og dag er du like nær,
 Og best eg ser deg naar mørkt det er.
 Du støt meg fylgjer paa ferdi mi,
 Som skuggen gjeng etter soli si.

Som jeg sad deroppe i bakken færdig til at reise og bad min vert farvel, var det som om jeg i Aalag saa Masmund Vinje selv, saa rask og rørig var han trods sine 84 aar. Huset han boede i hadde vel været bygget tre hundrede aar, men han vilde ikke endnu sløise det for alderens skyld. Han hynes, at det de gamle hadde bygget vilde han bevare, for han hadde ingen plads blandt den yngre slægt. Her hadde Vinje saa mangen gang spist leffe og rømmegrød, og fortalt historier. Her hadde de to kamerater, gaardmandsgutten og husmandsgutten, saa mangen gang sfuet udover dalen og bygden. Hvad var vel husmandsguttens tanke i disse aar naar han betragtede sine snevre kaar og tænkte paa fremtiden? Kameraten var vel sikret i gaarden, men for husmands sønnen derborte paa pladsen var det noget andet. Det kan ha været netop i de guttedage, at han begyndte at nære lyst til at streife over de høie fjelde, bort over Rundarne eller ned langs elvens klipperand ned til fjøen. Tidlig vilde Vinje frem og bort fra fjøbygden. Bogen tog han fat paa og læste saa at selv i de mest tarvelige forhold i Norge grov han sig frem til en del lærdom, uden understøttelse. Han fik ikke jaameget som et haandtryk eller et venligt smil fra nogen. Men geniet er ikke saa let at dæmpe. Bonde og husmand har det ført frem den trange vei oppaa høiden og vidderne.

Bed veikanten plukkede jeg blaabær, multer og tyttebær, og mens jeg sad og aad disse læfre retter, randt det lille digt om Tyttebæret mig i minde:

Lytbæret uppaa tuva
 Vofs utaf ei liti von.
 Skogen med si grøne huva
 Fojstrar mangein raudleitt jon.

Saa fortæller bæret gutten at han maa spise det:

Her ifraa du maa meg taka,
 Mogjet bær er utan ro.
 Mal meg jund, at du kan smaka,
 Svaledrykken af mit blod.

Men det sidste vers sætter tanken særlig igang:

Mognar du, saa vil du beda
 Gust den sama bon som eg.
 Mogjen mand det mest maa gleda,
 Burt for folk at gjeva seg.

Vinje er storlagen, yndig, myg og altid træffende. Han tolkede folkets sag, vandt deres tiltro, og huggede løs paa det, som han mente stod imellem folket og øvrigheden. Han bidrog meget til at fjerne misforståelsen mellem bønder og byfolk. Han lærte folket en ny tænke- og levemaade og bidrog meget paa sin eiendommelige vis til at faa vaft i folkeanden syn for det prægtige og det herlige i den norske natur. Han fandt stof til sine digte ved elvens rand og paa fjeldets vidder. Filosoferte saa med digtet som i Æsops fabler og udleder mangt som ingen havde tænkt paa.

En mærkelig person var Vinje, som hør skattes høit blandt det norske folk og ikke mindst i bygden hvor han tilbragte sine barneaar. Som jeg stuede nedover dalen paa det blanke vand og tænkte paa Nslag Vinje, denne sidste af dem som sad paa skolebænken med den vordende digter, saa kunde jeg ikke andet end jøle Nasmund Vinje selv nær. Disse gutter delte sammen deres barnelege, og sad mangan kvæld sammen i husmandsstuen og hørte paa faderens afvekslende fortællinger — lyffe-

Ige da, før skjæbnen skilte dem, den ene at bli en velstaaende bonde i sin fars gaard, den anden for at drage ud blandt fremmede, at søge sin lykke. Til sin fødebygd kom Vinje igjen som landets største digter, og Telemarken maa for al tid ha æren af at ha opfostret et digtergeni, som til sidste tider maa hædres i dens gjæveste søn Masmund Vinje.

(Vi skylder at oplyse at vi har forkortet denne skildring lidt ved at udelade nogle sætninger. — Red.)

Besleknt paa Bakka.

Han kaldtes Besleknt, — ikke fordi han var liden, men fordi en ældre bror ogsaa hed Anut. Forresten kaldtes han ogsaa „Svarvar'n“ paa grund af sit haandværk og „Broe,“ fordi Storeknut altid benævnte ham broe, det er broder. Paa husmandsplads under Kolstad i Østre Slidre fattes hans vugge igang for henimod 100 aar siden, og for en 10—15 aar siden døde han og ligger begravet paa Rogne Kirkegaard.

Født til nogen egentlig stor livsgjerning var han vel neppe — kanske — skjønt det var to' til noget af hvert i kroppen. Stor og hårdebred var han, rigtig en kjenpe, dertil en fantasi saa frodig og et fortællertalent saa enestaaende, at han blev berømt langt udenfor sin bygds grænser.

Læse- og skrivekunsten havde han kun hørt omsnakke som noget mytisk, noget enkelte lagde sig efter i ungdommen, men fortællerkunsten havde han faat i arv. Og opvæksten under almindelige husmandskaar i de dage gav jo heller ikke netop noget fremstød til at naa berømmtheds høider paa aandens omraader. Som meget ung maatte Anut bort til fremmede og selv sørge for føden, for opdragelsen og — kort sagt — for en plads i livet. Derfor blev denne som saa ofte desværre anvist forkjert og paa slump. Han kunde bli en digter af rang,

men blev kun fadsværver, almindelig arbejder og — skrønemager. Og det sidste til gangs. Jeg tænker mange af „Samband“s læsere vil mindes ham og hans historier. Han for jo bygderne rundt med sin primitive dreierbænk — her i Valdres, nordenfjelds som i „Dølo“ (Gudbrandsdalen) — ja helt til Lofoten. Ugift var han, og under dette sit enslige, omflakkende liv arbejdede hans fantasi uanstelig og gav rig grøde. Og saa var han jæger. En forfærdelig Nimrod, der forstod den kunst at docere jægerlatin til fuldkommenhed. Paa jagt bar han altid med sig to geværer: „dyrbørja“ og „fuglebørja,“ og det utrolige kunde da mangengang hende.

Men naar han fortalte, var det under fuldt alvor, næsten høitideligt, og det maatte selvjagt ogsaa opfattes i alvor. Glis og gjøn taalte han paa ingen maade, ja ikke engang den mindste antydning til vantro, da var hans mund luffet under eget segl. Han fortalte altid langsomt og med lidt skjælvende stemme, men dog slydende. Ofte hændte det nok, at hans historier ikke kunde staa sig mod en logisk beregning og dom, men ord- og tankefajensætningen var ligevel saa fin, at smaa usandsynligheder maatte oversees. Det var mange lødige korn iblandt. Og det gode ved ham var, at han aldrig løi eller talte ondt om andre. Beständig gjaldt hans historier egne bedrifter, og da kan man gaa temmelig langt, før man kommer næstens ære og redelighed for nær, — selv om det da ogsaa slænger en og anden sjælbar løgn iblandt. Den mest utrolige løgn kunde han saaledes fortælle i aller dybeste alvor, at „han laug til han trudde det sjøl,“ som folk sa om ham. Det var en sjælelig svaghed hos ham dette. I fantasien arbejdede han sig sliig ind i situationen, at han var borte for alt andet. Og hans historier var ogsaa legio.

Denne fortale blev noget lang og det kommer an paa modtagelsen haade hos redaktør og læser, om „Samband“ vil ha

enkelt historier efter hufommelsen. Læseren faar da minde sig denne fortale som en indledning til de senere historier. Skadde kun, at det bedste gaar væk, da man ikke længer kan faa historierne fra kunstnerens egen mund. Hans egen betoning af ordene og særegne fremføring gav dem sit særpræg og værd.

Og saa faar jeg begynde med:

En jagthistorie.

Det var en vinter, medens jeg var paa „Bakka,“ at jeg tog skikjælken og vilde op paa „Skarvemellen“ efter moose. Det var kommet et lidet snevej om natten. Jeg saa fuglespor i nysneen allesteds, men ikke en eneste fugl at opdage. Skjønne da, at fuglen havde flokket sig længer oppe. Kommen op paa fjeldet viste jeg ikke ord af, før jeg stod midt inde i en rypeflok. „Fader bevare dig“ sad det ikke rypebøine paa sneen allesteds. Jeg tog da fuglebøssen fra skikjælken, men før jeg blev færdig til at skyde, lettede hele flokken. Men da smad det ogsaa og „h... forsyne mig“ røjte det ikke ned ryper, saa sneen blev hvid allesteds. Jeg plukkede da sammen og la paa kjælken, alt jeg orkede at trække, men det blev nok mange liggende igjen, for jeg saa det lygte over alle fjeld.

* * *

For en del aar tilbage gif jeg sammen med en del kammerater til skytterfest i Skrautbaal. Vi var bevæbnet med 6.5 kaliber Krag-Ørgensenrifler. Svarbar'n havde dengang sat sig op en liden stue ved hovedveien i nærheden af Igna bro. Vi traf ham udenfor stuen og stansede for at slaa af en prat. Med skraasikkert kjenderblik saa han paa vore rifler og med en veltalende hoveddrysten tittede han i munden. Vi var selvfølgelig saare enige med ham i, at paa et større dyr taalte disse vaaben ikke sammenligning med hans usejlsbarlige dyrbørse. Og saa fortalte han: Det var engang medens jeg var paa Bakka, at dyrbørsa mi var kommen i ustand. Jeg tog den da

og gif til en bøssemager i Murdal. Som han havde holdt paa med den en stund, flidde han mig den igjen og sa: „Tar du den nu?“ Ja, jeg tog bøsja og gif ud og prøvede den. „Nei, jeg tar den ikke,“ sa jeg. Saa tog han fat for 2den gang. „Tar du den nu da,“ sa han. Jeg gif ud igjen og prøvede. „Nei, jeg tar den ikke endnu.“ Nu havde jeg tat med mig en pægl brændevin og denne hældte jeg saa i bøssemageren. Han tog da bøsken fat for 3die gang. „Tar du den nu da,“ sa han. „Ja, nu tar jeg den,“ sa jeg, og da jeg kom paa Vafken igjen mo'l jeg hesteskidt'n paa halvandet hundrede alen Saa la jeg i skræppen og gif min gamle tur til Fulsend. Gamle „Skrautvaal'n“ var der, og han forstod altid, hvad jeg gif efter. Jeg lest som ingenting og laa hos ham om natten. Ud paa morgensiden blev Skrautvøl'n saa urolig. Han kjendte dyrefkjælven og gif ud alt i et. En gang medens han var ude, lurte jeg skræppen og bøsken udenfor bruvæggen. Næste gang var ogsaa Knut borte. Skrautvøl'n forstod nok mig, og blev snart færdig efter. Jeg gif bortover til Skrudalen, og der kom jeg bums ind paa en stor bjørn og fik akkurat git den en stund med det samme den sprang forbi en stor birk. Nu er du min, tænkte jeg, for jeg viste, at der jeg holdt, der bed det, og saa ruslede jeg saa smaat efter. Jeg gif tværs over en tværhaug og langs efter en langhaug og der skræmte jeg bjørnen midt ind i gabet paa Gamle-Skrautvøl'n som nu kom springende efter. Han skjød bjørnen saa den stubte. Ja, jeg har nok del i den bjørnen jeg ogsaa, sa jeg. Nei, det har du nok ikke mente Skrautvøl'n, men bli med mig og flaa af skindet og pynte op kjødet, skal du saa en halv daler for arbeidet. Ja, jeg nævnte ikke noget mer, men blev med og saa lagede jeg det sli, at Skrautvøl'n kom til at flaa paa det sted jeg havde skudt bjørnen. Da han fandt skudet sa han: Saa, du har nok del i bjørnen du ogsaa, men jeg gir dig 10 daler for din

del. Du er ung og spræk og kan skjyde dig noget andet før kvelden. Ja, jeg solgte bjørnen jeg, og ruslede bortover Skrudalsfjeldet. Der kom jeg paa en rensflot la an og skjød. Ruglen gif tvers igjennem en rensbuk og mod en skraasten, hvorfra den for videre og slog af laarbenet paa en stor buk i en anden flok. Skrautvøl'n hørte skuddet og kom øieblikkelig efter og hød mig 5 daler for renen. Ja, jeg solgte den ogsaa, og drog saa videre efter den anden buk, jeg havde skudt. Denne sprang en hel mil, før den stupte. Da jeg nu havde slaaget dyret, pnyttet op og lagt kjødet ind i skindet, hørte jeg en sæl skrig ovenfor haugen. Da jeg saa kom op paa bakken, sad der en bjørn og sov der. Nu gaar det ikke an at skjyde paa et dyr, som sover; thi da dræber ikke fuglen. Jeg snakkede da til ham: Nu faar du vaagne, og med det samme smælte jeg til ham saa han stupte tre kast over hovedet, og saa var han stofdau. Jeg kom paa Bakken igjen om kvelden og havde da en hyrde paa 18 bismerpund.

* * *

Det var engang jeg vilde til Dølo svarve fad. Jeg kom frem til en gaard sent om kvelden og saa blev jeg hos manden om sommeren. Det var fast pris, at jeg fik hvert fad fuldt med korn for arbeidet, men det sidste fad fyldte manden med brændevin. Vi tog da hver vort glas og satte os ved hver sin bradd, men vi rak ikke at skaale med hinanden. En dag tog jeg en lang tur op i skogen. Jeg gif en vei, som ingen anden turde gaa, og der fandt jeg en birk saa svær, at jeg svarvede potauser af brummen. Af rodefubben svarvede jeg et fad, som vi hvælvede paa marken, hug hul paa til dør og indredede hyrum paa størrelse som klævin paa Balstad.

Det var en sliq afvældende tørke den sommer. Der kom ikke en regndraabe den hele guds skabende sommer, og det blev ren vandjammer. Manden græd og had mig for guds skyld.

ikke reise fra ham før jeg havde skaffet ham vand. Ja, tilslut lovede jeg ham dette og begyndte at grave en brønd. Kommen et stykke ned, fandt jeg vandaaren, tørkede pent af den, tog op kniven min og skar den tværs af og slog en knude paa den ene ende. Men, bevare dig menneske, kom ikke da vandet, saa det var rent paa haardnippet, jeg kom op igjen. R.

Skandinaviisk litteratur paa engelsk.

Af prof. A. E. Egge.

De engelsktalende folk i Amerika har i regelen meget liden kjendtskab til de skandinaviske lande og folk, deres sprog, historie og litteratur. Det er blot de mere fremragende literater og kritikere som kan siges at være nogenlunde vel underrettet om, hvad Norden har præsteret af literær betydning. I England har man vist mere interesse for skandinaviske studier, især af islandsk og norsk, udenvil paa grund baade af nærhed og slegtsskab. En af de første engelske forfattere til at interessere sig for nordisk litteratur og mytologi var digteren Thomas Gray, forfatteren af den bekendte „Elegy“. Han lærte sig selv gammel-norsk og oversatte til engelsk „The Fatal Sisters“ og „The Descent of Odin“, endog før man i Danmark og paa den skandinaviske halvø begyndte at hente stof for literær behandling fra de gamle kilder. Thomas Carlyle henledede opmærksomheden paa det storislagne i nordisk mytologi ved sit foredrag om helten som guddom („The Hero as Divinity“), og sin interesse for det heroiske i nordisk historie viste han ved sit senere værk „The Early Kings of Norway“, hvori hans skildringer af de tre Hakoner og de tre Olafere især er bemærkelsesværdige. Longfellow skrev en udmerket oversættelse af Tegnérs „Nattvardsbarnen“ („The Children of the Lord's Supper“), og Matthew Arnold forfattede et meget vakkert

digt om „Valder Dead“. Af danske forfattere har Hans Christian Andersen tiltrukket sig mere opmærksomhed end nogen anden. Hans verker er blevne overjatte mange gange og kan faaes af alle boghandlere. De er forlagt af mange bogfirmaer, for eksempel Houghton, Mifflin & Co., i Boston. Georg Brandes's verker er ogsaa at faa paa engelsk, for eksempel hans „Shakespeare“ (The Macmillan Company, N. Y., \$2.60), „Eminent Authors of the Nineteenth Century“ (T. J. Crowell & Co., N. Y., \$2.00), „Henrik Ibsen. Bjørnstjerne Bjørnson“ (Macmillan, \$2.50), „Main Currents in Nineteenth Century Literature“ (Macmillan, 6 vols.). Af svenske forfattere blev i sin tid overjatt Fredrika Bremer og Emilie Flygare-Carlén. Fredrika Bremers verker kan faaes hos Macmillan. Intet svenskt skrift har vaakt saa megen beundring som Tegnérs „Frithiofs Saga“, hvoraf der er mere end tyve overjættelser paa engelsk. Den fenejste, saavidt jeg ved, er en nøiagtig overjættelse ved Clement B. Shaw, med mange illustrationer og oplysende anmerkninger. Bogen kan faaes hos forfatteren, 74 Auditorium Building, Chicago. Den mest yndede nulevende svenske forfatter Selma Lagerlöfs skrifter kan faaes i delvis engelsk overjættelse hos Doubleday, Page & Co., New York, eller Little, Brown & Co., Boston. Zacharias Topelius's „Fältfärens berättelser“, „The Surgeon's Stories“, faaes i jeks bind hos N. C. McClurg & Co., Chicago, for 75 cents per bind. Augustana Book Concern i Roek Island, Ill., har udgivet to bind af „Masterpieces from Swedish Literature“ som præmie for abonnenter paa „The Young Lutheran's Companion“.

Af skandinaviske literatur er det især den gamle islandsk-norske og den nynorske som har fængslet verdens opmærksomhed. En af de fornemste beundrere af skandinaviske literatur i forrige aarhundrede var Sir George Webbe Dasent, som overjatte

„The Story of Burnt Njal“ (E. P. Dutton & Co., New York, \$1.50), hvortil fjedes en meget god indledning om gammel-nordisk liv og tro, „The Story of Gisli the Outlaw“, „Tales from the Fjeld“, „Popular Tales from the Norje“, og andre bøger. Endnu mere begejstret for den gamle islandske literatur var digteren William Morris, hvilken jammen med islænderen Girifr Magnusson overjatte „The Story of Grettir the Strong“ (Longmans, Green & Co., New York, \$2.00), „Vølvinga Saga“ (London: Walter Scott, „The Scott Library“; New York: Parker S. Simons, „The Camelot Series“, 40 cents), samt „Three Northern Love Stories and Other Tales“ (Longmans, \$2.00), indeholdende jageerne om Gunlaug Drmstunge, Frithiof den Frøkne, og andre. De udgav ogsaa i jeks bind „The Saga Library“ (Bernard Quaritch, London), indeholdende overjættelser af „Hønjathorirs Saga“, „Havarthar Saga“, „Bandamanna Saga“, og „Heimskringla“. Morris gjenfortalte ogsaa traditionen om Sigurd Fafnesbane i sit storflagne digt „The Story of Sigurd the Volsung“ (Little, Brown & Co., Boston, \$2.50), samt en del af „Laydæla Saga“ i sit vakre digt „The Lovers of Gudrun“ (Longmans, \$1.00). En anden samling er „Northern Library“ i fire bind, forlagt af David Nutt i London, hvilken indeholder overjættelser af „The Saga of Olaf Tryggvason“, „The Tale of Throno of Gate“ („Færeyinga Saga“), „Hamlet in Iceland“ („Ambales Saga“), og „The Saga of King Sverri of Norway“. Andre overjættelser er „Grettir the Outlaw“ ved S. Baring Gould (N. L. Burt, New York), „The Elder Edda“ ved Benjamin Thorpe, „The Younger Edda“ ved J. A. Blackwell, „Heimskringla“ ved Samuel Laing, hvilke jammen med Magnusson og Morris's „Vølvinga Saga“ og Dasent's „Njal's Saga“ og „Popular Tales from the Norje“ ogsaa findes i „Norroena-Anglo-Saxon Classics“ (Norroena Society, New York, London,

Copenhagen, Stockholm, Berlin, 1907); samt „The Younger Edda“ ved prof. N. B. Anderson og pastor Jon Bjarnason, hvilken faaes hos Scott, Foresman & Co., Chicago. Et videnskabeligt verk af stor værdi for studiet af den oldnorske poesi er „Corpus Poeticum Boreale“ i to bind (Oxford, 1883) af Gudbrand Vigfusson og F. York Powell, hvilket indeholder alle Edda-digtene og Skalde-digtene i originalsproget, forsynet med engelsk oversættelse samt udførlige indledninger og anmerkninger. Foruden oversættelser er ogsaa flere af de gamle sagaer bleve frit gjenfortalte af flere forfattere; for eksempel „Olaf the Glorious“ (Olaf Tryggvason) ved Robert Leighton (N. L. Burt, New York), „Erling the Bold“ ved N. W. Ballantyne (Burt), „Harold the Norjeman“ (Harald Haardraade) ved Fred Whiffhaw (T. Nelson & Sons, New York), og „The Last of the Vikings“ (Harald Haardraade) ved Captain Charles Young (Geo. Bell & Sons, London).

Den nyere norske literatur vakte først verdens opmærksomhed gennem Bjørnsons og Ibsens skrifter, især Ibsens. Bjørnsons fortællinger blev for tredive aar siden oversat af prof. N. B. Anderson og forlagt i tre bind af Houghton, Mifflin & Company. Disse samt senere prosa skrifter kan nu faaes oversat af forskjellige forfattere under opsyn af Edmund Gosse i tolv bind forlagt af The Macmillan Company, New York. „Sigurd Slembe“ blev for mange aar siden godt oversat af William Morton Payne og kan faaes for \$1.50 hos Houghton, Mifflin & Co., Boston, eller i ny udgave hos Chas. S. Siegel Co., Chicago. Ibsens „Peer Gynt“ blev oversat af C. C. Herford med en god indledning, „Brand“ af William Archer, og prosa dramaerne af William og Charles Archer, Edmund Gosse, og andre. Disse samt Ibsens biografi ved Edmund Gosse faaes hos Chas. Scribner's Sons, New York, i tolv bind for tolv dollars. „The Dolls' House“, „The Wild Duck“.

og „The Lady from the Sea“ kan ogsaa faaes i et bind i „Everyman's Library“ (E. P. Dutton & Co., New York) for 35 cents i cloth. Af Jonas Lie faaes „The Spellbound Fiddler“ (oversat af prof. N. B. Anderson og Huber Forestier), „The Pilot and his Wife“, og „The Barque Future“ hos Scott, Foresman & Co. Alexander Kielland's Noveller faaes hos Harper & Brothers, New York, for en dollar under titelen „Tales of Two Countries“. Hans Manrud's „Sidsel Sidsjærk“ er bleven oversat af Laura E. Poulsen under titelen „Lisbeth Longfrock“ og faaes hos Ginn & Co., Boston, for 40 cents. B. C. Nisbjørnsens fortællinger foreligger i følgende oversættelser: „Popular Tales from the Norse“ og „Tales from the Fjeld“ ved George Webbe Dafent samt „Round the Yulelog“ ved S. L. Braekstad (Dana Estes & Co., Boston, 50 cents) foruden andre.

Dette er blot en delvis opregning af skandinaviske bøger i engelsk oversættelse. De som ønsker en fuldstændigere fortegnelse vil finde en saadan i tillægget til prof. N. B. Andersons oversættelse af Horns „Scandinavian Literature“ (Scott, Foresman & Co., Chicago), især for aaret 1884.

Af et brev fra en Reinling.

— — — E haddø nok tænkt o faama paa Wallers møte, men dæ jaag ut te so stygt vær, so e truddø me fji te o reise. —

E ha no lese nofo stykkjo i Samband, som ha vøre morofamng før me te o lasa, taa di dei va skrevnø ifraa Reinli, som er okjo mi fødsøbygd, so e har no mæ lite erindring derifraa.

Baadø Ole Jorgens o Herman Hoff ha no skreve ifraa Reinli o æ no befjente fara.

Dæ va no ein raring ifraa Liagrændn, som mø haddø moro taa. I Juløhelgen so va den sjikken at mø skuldø ut paa bygde

ette traadaakts den trea dag Jul. Denne Liagutin vilds no vera mæ. Han hadds bestandigt ein spaserstaak i haandn for han jif, o baads jento o fjæringa klædds no fyst bringa has full mæ traas, o sia heils staven. So hukja'n so væl — den daakfa ha e faat taa Guri Sollen o den taa Jartru o den taa Eli, o taa Annø; o soleis aaver heils bygde. D han vanka mykji op paa jetro jaa hudeio, o levdø gøtt. Dæ va no inkji nofo vont i hono hella, men bærs moroe.

D so va dæ ein storkar som vandra ijøno bygdan. Han falla je Keijerdal, o han for no ijøno Keimli o allø bygda; men jtaappa helst paa stors gara. D so klædds han je græfjt. Kapteina o underoffijera gav hono vaabentjola mæ gullfrønjo paa o gullboletta paa akslo. D for han stanja so maatts dei skrivs unde paa passø has. Han likts je helst jaa kasteino baads paa Steinde jaa Kaptein Meidel ojo paa Skaveldo jaa Kaptein Thrane. Naar han vilds reijs at so klædds han je paa omkvældn, so jat han daa heils natte mæ munderingen paa je.

Ute i Keili jaag e no saan pløgdø mæ jar jins. Dei haddø eit gøtt bruk o strævjammø va dei men eit stort fameli; o som jaan vaks up drog han plogen o brorn pløgdø mæ brorn; so dæ æ stor forjfel her o i Naari. Her i Amerika kan dei jaa jita paa o pløji dagen so lang'n æ. — —

Ole Strande, Brandon, Winn.

Saaledes stræver man med engelsken.

Følgende absolut korrekte kopi af et brev fra en norsk pige til en ung ven viser lidt af de vanskeligheder man har at stride med, naar man skal til at skrive engelsk uden tilstrækkelig undervisning i at stave dette sprog.

Dear friend Thom — — —

I thot I woud Wrath fue Lains and tall you What vi ar

all vel and I hope I Wil hear di Sam from yuu I can tell
 yuy I have Vendobon Lann to tammes jeins hay War hear
 and I Whaev ben to Kirken vons fins hay var hear Vaut I
 Whave to tall thaet I fill jaa Lansome efter you Wheant OWe
 I hope you vill come Back jun Whontt you vell I gees I Most
 stoep may hommely Wrathaing for theis taemme frome your
 frend Caren — — —

Gjæterens sang.

No æ dæ længe jea je gjætte mor si fu.
 Daa var je spæ o liten, men hukja dæ emnu.
 Daa var vel verden mindre, men mykji meire go;
 Je saag te verdens ende, daa je paa fjelle sto.
 Daa var dæ inga sørji naar sjøljuslita laot,
 O gauken gol i lia o kua jekk o aat.
 Je bær o mølto janka o heim i skruffa bar;
 Men mejt taa alt je venta paa o bli vakjin far.
 Je jekk paa flate tresko, som hang i briif o bast;
 Daa var dæ ingen fare o frø paa nofo kvast.
 Min bukse den va bretta te heilt opunde knæ,
 Som dengang va te mote for den som gjætte fæ.
 So naar je jvøsten vart, som traf so mangen gang,
 Daa kom mi mor mæ maten o sætte paa mit sang.
 Je aat daa so fornøiet mæ tollekniven min;
 Je ingen gaffel brukte — ein so unyttig ting!
 O kom dæ regn o tora daa vart je vaat som dy.
 Je brukte far si trøie o ingen paraply;
 Men jekk no kua rolle so kunna dæ gaa an
 O berge je for regn naar je kom unde'n gran.

D naar dæ so var ljoming fraa nemmaste nabo,
Daa holdt vi paa mæ laling te skjiftes begge to.
D sea vart i bygda dæ til eit merketegn:
Naar vi holdt paa mæ laling so venta folk paa regn.
H. R. B.

Send „Samband“ hjem til Norge til dine venner og slektninger. Derved hjelper du med „brobygningen,“ og støtter med det samme bladet og bygdelagbevægelsen. Skjønt det koster os adskillig mere at sende det til Norge end til Amerikanske abonnenter, vil vi endnu la det gaa til den vanlige pris af en dollar aaret.

Samband.

No. 44

December

1911

Fællesmødet.

Bygdelags-representanternes møde i Minneapolis Sde November 1911.

Mødet holdtes i South Side Commercial Clubs lokaler og blev kaldt til orden af formanden, Pastor L. P. Thorkveen, i kraftige og for bygdelagsbevægelsen opmuntrende ord, hvorefter der ifredes til valg. Pastor Thorkveen gjenvalgtes til formand og Martin Ulvestad valgtes til sekretær.

Referatet fra forrige møde blev oplæst, og navneopraab foretoges.

Følgende repræsentanter var tilstede: Fra „Baldris Samband“, Prof. A. N. Veblen, Stillwater, Minn., og Bendix Soldal, Roseau, Minn.; „Telelaget“, Redaktør A. N. Trovaten, Fargo, N. D.; „Nimedølslaget“, Statssenator Herbjørn S. Strøm, Hillsboro, N. D.; „Gudbrandsdalslaget“, Past. L. P. Thorkveen, St. James, Minn.; „Trønderlaget“, N. S. Blomgren, Minneapolis; „Satesdalslaget“, Bj. Bjørnaraa, Starbuck, Minn.; „Nordfjordlaget“, Pastor R. S. Meland, Lodi, Wis., og Pastor R. Andersen, La Crosse, Wis.; „Landinglaget“, Kaptein L. A. Røsing, Bode, Ja.; „Lotningslaget“, Johan C. Gran, Spring Grove, Minn.; „Østerdølslaget“, Redaktør Th. Eggen, Minneapolis; „Søndmørslaget“, Martin Ulvestad, Minneapolis; „Hadelandslaget“, L. A. Walby og Per Jacobsen, Hudson, Wis.; „Solunglaget“, Amund Østmo,

Grand Forks, N. D.; „Sundalslaget“, C. G. Gladwed, Lake City, Minn.; „Mjøsenlaget“, Thore Gundersen, Beloit, Ia.; „Gardangerlaget“, Wollert Gildahl, Sioux Falls, S. D. Som raadgivende medlemmer optoges N. J. Newgard, New Richland, Minn., medlem af „Mjøsenlaget“, og Arne D. Holm, Hawley, Minn., af „Hallingslaget“.

Skrivelser oplæstes fra Prof. D. G. Nistad, Fergus Falls, Minn., af „Trønderlaget“; Pastor S. A. Johansen, Spicer, Minn., af „Nordlandslaget“; Pastor S. U. Pedersen, Minneapolis, af „Selbulaget“.

Udtalelserne af de fremmødte repræsentanter og i de indsendte breve gik ud paa, at de forskjellige lag havde besluttet at deltage i fællesfejsten den 17de Mai 1914, og at man vilde bære hver sin del af det finansielle ansvar forbundet med fejsten. Lagene havde ogsaa udtalt sig i favør af et fællesorgan; dog med hensyn til dette sidste, saa havde man ikke villet binde sig til nogen bestemt beslutning eller form, førend sagen atter forelægges lagenes respektive aarsmøder.

Følgende valgtes til resolutionskomite: Prof. Veblen, Redaktør Trovaten, Senator Strøm, Bjarne Bjørnaraa og Redaktør Eggen.

Paa Foranledning af et brev fra Senator L. D. Thorpe, Willmar, Minn., mindregavekomiteens formand, vedtoges følgende forslag: „Repræsentanterne for de forskjellige bygdelag samlet i møde i Minneapolis den 8de November 1911 tillader sig at anbefale til medlemmerne af de respektive bygdelag at deltage efter evne i den indsamling, som nu gjøres til mindegaven til Norge i 1914.“

Da det blev nævnt af flere repræsentanter, at bygdelagsbevægelsen var bleven misforstået paa enkelte hold, besluttede mødet at lade formanden og sekretæren indrykke i de norsk-amerikanske blade en redegjørelse med hensyn til bygdelagene

opgave, særlig med henblik paa samarbejde mellem de respektive lag.

Resolutionskomiteen rapporterede gennem sin sekretær, Redaktør Trovaten, en række forslag, som antoges i følgende form:

1. Bygdelagene afholder og forestaar en 17de Majfest i 1914.

2. Dette møde henstiller paa det varmeste til alle norske i Amerika at slutte sig til denne store nationale fest, som for os alle vil blive af stor fremtidig betydning; især anmodes alle bygdelagene om at være med i det forberedende arbejde.

3. Arrangementskomiteen skal bestaa af et medlem fra hvert af de forskjellige lag.

4. Hvert lag vælger sin egen repræsentant til denne komite.

5. Festen holdes i Tvillinghyerne.

6. Arrangementskomiteen vil bestræbe sig for at faa de norske sangkræfter her i landet til at deltage i festen.

7. Arrangementskomiteen gives frie hænder med hensyn til indsamling af garantifond til at betrygge festen finansielt. Kan dette ikke ske paa anden maade, saa bemyndiges komiteen til at udligne en sum paa mindst \$2,000 i fællesskab paa de lag, der inden 1ste Oktober 1912 har erklæret sig villig til at være med. Naar festen er over, betales bidragene tilbage pro rata.

8. Formanden udnævner en subkomite af fem til at undersøge med hensyn til den bedste maade at samle garantifond og rapportere til næste møde af arrangementskomiteen.

9. Det anbefales, at formanden sammenkalder arrangementskomiteen til møde inden 1ste Juni 1912.

10. De tilstedeværende valgte repræsentanter fra de forskjellige bygdelag organiserer sig paa dette møde som arrangementskomite for 17de Majfesten 1914 med valg af formand,

viceformand, sekretær og kasserer. Disse embedsmænd blir stående indtil 1ste møde i 1913. Tilstedeværende medlemmer af saadanne lag, som ikke har valgt repræsentanter tilstede ved dette møde, ansees som ligestillet med de valgte repræsentanter under besættelsen af embedsmænd for arrangementskomiteen.

11. For at fremskynde arbeidet bemyndiges formanden for arrangementskomiteen til at udnævne saa mange subkomiteer, som han fra tid til anden finder nødvendigt og tjenligt.

Til formand for arrangementskomiteen valgtes Prof. W. W. Beblen af Stillwater, Minn. Det var Prof. Beblen, som først udfastede tanken om denne fest, og mødet fandt det at være paa sin plads, tiltrods for professorens protest, at vælge ham til arrangementskomiteens formand. Til viceformand valgtes Pastor L. P. Thorkveen af St. James, Minn.; til sekretær, Redaktør W. W. Trovaten, Fargo, N. Dak., og kasserer, T. A. Walby, Hudson, Wis.

Programposterne for mødet var foruden hundredaarsfejten spørgsmaalet om oprettelse af et fælles organ for bygdelagene samt et arkiv. Efter at Prof. Beblen paa opfordring havde indledet diskussionen om et fælles tidskrift, og efter at flere af repræsentanterne havde udtalt sig, vedtoges der en beslutning om at „tilraade lagene at samles om et fælles organ“, og formanden bemyndiges til at udnævne en komite paa tre medlemmer til at underhandle med „Samband Publishing Association“ med hensyn til nævnte blad som fælles organ. Til medlemmer af denne komite udnævntes Pastor N. Underjen, Bj. Bjørnaraa og undertegnede. Desuden henstilledes det til lagenes medlemmer indtil videre at støtte „Samband“.

Med Hensyn til fælles arkiv bemyndigedes formanden til at udnævne en komite paa tre medlemmer til at undersøge, hvor et skiftet opbevaringssted for et saadant arkiv kunde stiftes, samt undersøge andre ting i forbindelse med oprettelsen af

arkivet. Komiteens medlemmer blev Prof. Veblen, Pastor N. S. Meland og C. G. Gladwed.

Ved rejsning tilstentes en resolution om at takke de norske blade i Amerika for den liberalitet de hidtil havde udvist ligeoverfor de forskjellige lag med hensyn til offentliggjørelse af ting vedrørende lagenes gjøremaal.

Martin Ulvestad,
sekretær.

Minneapolis, Minn., 8de Nov. 911.

* * *

Mødets deltagere deltog om aftenen som N. J. Blomgrens gæster i en banket i spisestuen i South Side Commercial Club, i hvis klublokale mødet holdtes. Ved banketten var Prof. Veblen krigemejer, og taler holdtes af Kaptein T. N. Rojning, Amund Østmo, Thore Gunderjen, Johan C. Gran, Arne Holm, Pastor Thorkveen, Pastor N. Andersen, Redaktør Trovaten, Senator Strøm, værten, Mr. Blomgren. J. Martin Hansen oplæste en af Hans Seland's „sandsfærdige skrøner“.

Tilslut takkedes South Side Commercial Club for frit lokale; ligeledes takkedes aftenens vært, Hr. Blomgren, mens formanden, Pastor Thorkveen, takkedes for, at han havde faaet dette vellykkede og for vort folk saa vigtige møde istand.*)

D. S.

Nordfjordingerne og Nordfjordlaget.

Det er nu nok saa lang tid hængaaet, siden vi saa noget i aviserne om nordfjordingerne og Nordfjordlaget; det turde derfor være i orden atter at sige nogle ord om dem.

*) Det bør kanske nævnes her at protokollen for formiddags- og eftermiddagssejsjonen blev efter banketten oplæst af sekretæren og af mødet antaget. — Red.

Det har altid sin interesse og betydning, at komme til kundskab om sit folk. Alle civiliserede lande søger at holde rede paa sine, baade hvormange de er og under hvilke forhold de lever. De har derfor sine folketællinger og statistiske bureaux for derved til enhver tid at være i besiddelse af en nogenlunde rigtig oplysning derom. Det samme gjør de enkelte kommuner og distrikter. For den, som har adgang til saadan statistik, er det en forholdsvis let sag at skaffe sig kundskab om, hvormange indbyggere en kommune har. Spørges der om, hvormange indbyggere der er i Nordfjord i Norge, da lader det sig gjøre at faa rede derpaa. Men det er adskilligt vanskeliggere at komme til kundskab om, hvormange nordfjordinger vi er i Amerika. Det lader sig gjøre at faa rede paa, hvormange norrfjødte, som bygger og bor i dette land; men hvorfra i Norge de er, det giver statistiken ingen oplysning om. Og dog vilde det være af stor betydning — og særdeles interessant — for os nordfjordinger at faa rede paa, hvormange nordfjordinger vi er her i landet og hvor de er at finde. Men da vi her er spredte over det ganske land, er det en nok saa vanskelig sag at faa rede paa. Og dog er dette en af de opgaver, Nordfjordlaget har sat sig.

Men er det da muligt, at kunne komme til en nogenlunde rigtig kundskab herom? Nu, det har nok sine vanskeligheder, men det burde dog lade sig gjøre. Skal det lykkes at naa dette maal, da maa der et grundigt samarbejde af alle nordfjordinger til; thi ingen enkel person sidder inde med saadan kundskab, eller er saa velkendt med nordfjordingerne, at han kan opspore dem eller skaffe sig en rigtig kundskab og optegnelse af dem. Men dersom nordfjordingerne, hver for sig og hver paa sit sted, vil være behjælpelige hermed, da har vi grundet haab om, at det vil lykkes.

Om det lykkes os at samle de til dette land indvandrede

Nordjordingers historie, da vilde arbeidet dermed være vel lønnet; thi det vil have større betydning for os og vore efterkommere end de fleste har havt nogen forestilling om.

Skal det imidlertid lykkes os, da maa vi skynde os med at faa det igang; thi de første indvandreres rækker begynder allerede at tyndes og værdifulde oplysninger vil lettelig gaa tabt. Vi beder Nordjordingerne om at lægge vel merke til dette.

Nordjordlaget har ansat en jagatriver, Sr. Prof. L. M. Gimmetod, Galesville, Wis., forat faa dette arbejde igang. Begynd derfor arbeidet langs hele linjen og sæt eder i forbindelse med vor jagatriver.

Nordjordlagets direktion har nylig holdt møde og blandt andet besluttet at holde vort næste stævne i Minneapolis i Juni maaned 1912. Det skal begynde med forretningsmødet en Torsdag eftermiddag kl. 2 og faa holdes gjæstebud om kvelden samme dag. Datoen skal senere bestemmes af bestyrelsen. En tilstelningskomite vælges, blandt hvilke Sr. P. P. Sater er formand og Sr. L. L. Solem viceformand. Vi nævner dette allerede nu, for at Nordjordingerne kan begynde at lægge sine planer og gjøre sig færdig at komme til stævnet.

Jeg vil ogsaa benytte anledningen til at bede Nordjordingerne om at melde sig ind i laget. Vi har paa langt nær ikke jaamange medlemmer, som vi burde; thi kun vel 300 navne er opført paa listerne og flere af disse har ikke betalt sin kontingent. Nogle var med kun ved organisationsmødet i Como Park, andre blot ved første stævne; nogle har betalt for et aar, andre for to, men nogle har ikke betalt nogen kontingent. De derfor, som ved sig at staa tilrest, bør indsende sin kontingent (50 cents aaret) til kassieren, Past. J. C. Nord, Rice Lake, Wis. Alle de, som ikke er medlemmer, bør melde sig og sende sin 50 cent; thi alle, baade mænd og kvinder, bør være medlemmer af laget. „Samband“ anbefales paa det bedste til alle Nordjordinger.

La Crossje, Wisconsin, November 1911.

H. Andersen, Nordjordlagets Sekretær.

En Livshistorie.

Af Anne Gnestvedt.

Min husbond, Ole D. Gnestvedt blev født paa gaarden Gnestvedt i Opdals anneks, Nore prestegjeld, Numedal den 5te mars 1835 af forældrene Ole G. og hustru Jøran, født paa Nordre Kittilsland i Nore. Hans fader Ole Tollefsen Gnestvedt var lensmand i Nore prestegjeld. Min mand kom fra en stor familie, de var ialt 13 søffende hvoraf 11 voksede op, nemlig Selga, Ragna, Tollef, Kittil, Guri, Ole, Barbro, Keier, Lars, Jøran og Gunild. Af disse er nu de tre gjenlevende her i landet, nemlig Lars i Lostine, Oregon, Jøran og Gunild i Sacred Heart, Renville County, Minn.

Jeg er født paa søndre Kittilsland i Nore, Numedal den 5te September 1841 af forældrene Knud Kittilsland og hustru Sigrid født paa Vafke i Bøglid. Vi var ogsaa 11 søffende, hvoraf dog kun 7, en gut og 6 piger voksede op. Deres navne er: Bighild, Anne, Liv, Sigrid, Engebret, Margit og Ingeborg. Tre lever her i landet og to i Norge.

Jeg var den næstældste af børnene. Min ældste søster, Bighild, maatte være sommerjente hjemme, men jeg var med mor paa sæteren fra jeg var 9 aar gammel til jeg var 16. En af de sidste sommere jeg var paa sæteren havde vi en oplevelse som jeg vil prøve at fortælle.

Der var en gammel bjørn i granlierne rundt sætrene, som tog sauerne og gjejerne ud af stalden om natten. Sommetider dræbte han en to eller tre, men andre tider fik han intet. En nat kom han og tog vore sauer og gjejer ud og drev dem lige forbi „sæterbuen.“ Mor hørte det med en gang og sprang ud, men skrek straks igjen ind til mig: „Anne no maa du op, bjørn ha tikji fenarn ut,“ og saa sprang hun aasted i sin natdragt ikke engang sfo paa benene, sauerne først, bjør-

nen efter dem og mor efter ham. Jeg kom op ganske fort og-
 saa, men jeg trak paa mig støvler og et skjørt og vækkede min
 søster Liv, saa hun kunde se efter mine tre yngre søskende om
 det behøvedes. Da jeg kom ud raabte mor til mig: „Anne
 du maa reise den nordre fjeldvægen, jeitann reiste der. E har
 bjønn o sauinn.“ Jeg sprang da opigjennem granlien, om-
 trent en engelsk mil og loffede paa „bjøsllegjeiti,“ og tilslidst
 stansede den ovenfor skogen i fjeldkanten, og jeg tog hende i
 bjeldeflaven og loffede og der kom en flok af gjeder til os, og
 vi sprang nedover igjen. Sommetider faldt jeg og gjeden drog
 mig; thi jeg slap ikke taget i „klavin“ og paa den maade kom
 vi ned igjen til fæteren, hvor mor alt ventede paa os. Vi fik
 nu jaget ind en hel del sauer og gjeder i en anden stald, men
 fik høre en sau bræge saa sælt at vi tog lys og gif ind i den før-
 ste stald. Der var 9 sauer igjen, men ingen var saaret. Me-
 dens vi holdt paa derinde hørte vi noget som ruskede ude og
 om morgenen fik vi se, at bjørnen havde ædt op en „aate“ som
 var lagt ud, nemlig to sauer som den havde dræbt før en-
 gang. Næste dag fik vi samlet alle undtagen en jeitonge nogle
 maaneder gammel. Mor sagde „bjønn maatte væl ha so mykjiig
 for brye.“ Men jenhøstes fandt far denne ogsaa. Sneen hav-
 de drevet den næsten hjem til gaarden.

En liden skrubbeshistorie faar jeg vel ogsaa tage med. En
 gang i April medens mor var i høladsen og „vanlede“ til krea-
 turen fik hun høre gjederne sjørpe og hoppe udenfor. Hun
 gif ud og da manglede der to gjeder af flokken. Ved at stirre
 lidt opi bakken saa hun en skrubb (ulv) kaste en blodig gjed paa
 naffen og med det samme hørte hun en jeitonge skrike. Hun
 sprang til og fandt indvolden og en levende jeitongje og for-
 stod nu at det var den drægtige gjeden han havde revet ihjel, og
 at den lille nu var morløs. Derfor syntes hun saa synd om
 den, at hun dræbte den med det samme. Far og vi hørn syn-

tes det vilde have været en raritet om vi havde opammet den og vi sørgede over den. Mor gik endda efter skrubben, der med sin byrde sprang ind i et tykt skogholt. Da hun kom did fandt hun den anden gjed ihjelreven, men den havde han ladet ligge, da han vel havde tung nok byrde alligevel.

Da jeg var omtrent 23 aar gammel blev jeg forlovet med Ole Enevoldt og den 4de Juni 1864 blev vi viet i Nore kirke af Past. C. C. Olsen. Samme dag rejste vi til Enevoldt i Opdal paa hans faders gaard. Der boede vi i to aar. Den 17de December 1865 blev vort første barn, Ole født, og allerede næste vaar i Mai 1866 rejste vi til Amerika. I Kristiania stansede vi en stund og tilskyndet dertil af Prof. Gisle Johnson, købte min mand religiøse bøger for 150 speciedaler hos boghandler Gram. Det halve antal af disse var Konfordindebogen og de andre var mest Luthers forklaring over Gelaterbrevet og nogle andre lutheriske bøger. Vi tog billet med Allan linjen og var af de første til at rejse med dampskib. Det var „Peruvian“ og vi var 3 dage paa Nordsjøen og 11 dage paa Atlanterhavet; landede i Quebec den 20de Juni, og kom til Madison, Wis. den 26de. Her traf vi gamle Nils Smitback, som var nærmeste nabo til min faster, Ambjør Mørkvolden paa Koshkonong. Han tilbød sig at skyde os ind did frit, men det var 20 mil did og vi førte halve natten i en vogn, som ikke havde springstæde, kun et bord over bakken til at sidde paa. Villegut var syg og Enevoldt selv var bleven syg af at drikke isvand paa hotellet i Madison, saa det var en alt andet end behagelig rejse. Men vi blev saa vel modtagne da vi kom frem, at strabadserne glemtes. Min faster var enke og levede der med sin yngste søn, Gjermund. Vi stansede der en uge, saa førte han os til Stoughton, Wis., hvorfra vi tog med jernbanen til Prairie du Chien, og gik over Mississippipaa færgebaad til Mc Gregor, Iowa. Derfra førte vi mestedelen af natten i

øfjende regn 22 mil til vi kom til Hans Svensruds hjem og kom endelig en af de følgende dage frem til vort bestemmelsessted, som var hos Lars Reiersen Undebaffe (eller Djet). Han var tremening til Eneſtvedt og hos denne gjeſtfrie og hjælpſomme mand ſtansede vi omtrent et aar. Mange nykommere enten de var ſlegtninge eller ikke, blev vel modtagne her af den kvikke huſmoder Gunild, og fik ſtanſe medens de lydte ſig om eſter arbeide eller frit land.

I harveſten hyrede min mand ſig ud til Ole Evjenſen Lien fra Skurdalen; han ſad paa en reaper og rakede baandene op og jeg og lillegut flyttede da ogſaa did, men da harveſten var over flyttede vi til Reiersens igjen. Jeg kan aldrig glemme den hygge og gjeſtfrighed ſom blev os tildel hos diſſe to familier, iſær den ſidſte. Reiersens havde 3 børn og en foſterdatter, en ſøn Niſs blev født ſenere. De flyttede ſiden til Blooming Prairie, Minn., hvor Lars nylig er død, men enken Gunild lever endnu, har jeg hørt. Hun er hjertelig hilſet fra mig om hun læſer dette. Vi var hos dem hele vinteren, fik have et rum for os ſelv, og havde det godt i alle maader. Reiersen førjede ikke alene for ſine huſfolks timelige vel, men til hver kveld læſte han et kapitel i bibelen og gjorde børnene ſpørſmaal om det læſte, ſaa de ſkulde forſtaa det godt. Beſigmet være hans minde. Mange af de hører Eneſtvedt havde med ſolgtes her i Clayton county, Iowa. Her gif min mand ogſaa et par maaneder paa engeliſk ſkole.

Om vaaren i April reiſte han og hans broder Tollef tilføds derfra op til Albert Lea og veſtover til New Ulm og Redwood Falls, til Renville county, hvor de tog land ved ſiden af hinanden og gjorde lidt nødvendigt arbeide, kjøbte ſig et par okſer hver og laante ſig vogne. De reiſte nu tilbage og mødte mig og godſet og en nykommer, Erik Niſſen, i St. Peter, hvorhen vi var komne med ſteambaad op Miſſiſſippi og Minneſota

River. Vi havde nu omkring fire dagsrejser igjen til vort land, og det regnede næsten bestandigt, jaa marken var oversvømmet af vand. Da vi kom til Beaver Creek i Renville county, fik vi den bested, at her kunde vi ikke „crossje“ den rivende strøm; thi mange vogne havde væltet og reist med strømmen. Enestvedt vadede dog ud i vandet og fandt en stor sten, som havde væltet vognene, og ved at staa paa den og kommandere Okjerne til sig og tilside, kom vi vel over, men vandet stod til bredden af vognboksen. Jeg sad paa en stol med lillegut paa fanget, og ved at holde klæderne vel omkring mig blev jeg kun vaad paa fødderne. Ellers gik alt godt og om aftenen den 27de Juni 1867 kom vi til den farm i South Sacred Heart, Renville county, Minn., som hele tiden siden blev vort hjem.

Det første aar var ganske tungt at gjenmemgaa; thi alting var dyrt. En barrel flour kostede \$16 og den maatte fragtes 35 mil og føreren fik \$2 for hver barrel han førte for sine naboer. Vi fik dog have hilsen og tiden gik noksaa fort. Endskjønt vi ingen prestelig betjening fik, havde vi gode høger med os, og jaa samledes vi om søndagene i husene hos hverandre; og Lars Rudi fra Opdal i Numedal, som i Norge havde været lægprædikant, indledede andagten med bøn. Saa læste han af Luthers (postille) og dagens epistler og evangelier, og vi sang af Guldbergs salmebog. Gamle Rudi og hans kone lever endnu som hædersfolk i nabolaget. Han er nu 85 aar gammel, holder fremdeles fast ved sin gamle lutherste tro og lære. I de første aar hervejt blev ogsaa rejsen af den store bogforsyning fra Norge solgt eller givet bort til dem som havde mindre raad.

I 1868 kom den første prest, afdøde Past. Th. Johnsen fra Nicollet county, vestover og holdt gudstjenester i de smaa jordkjeldere og loghytter, døbte børn og stiftede „Vor Frelsers Me-

nighed" i Newville og Redwood countier. I 1871 fik vi fast prest i F. C. Bergh som i over 30 aar var vor prest. Han er død og begravet i Sacred Heart by.

Høsten 1875 var en trængselens tid for os. Hestene løb løbsk saa jeg brækkede min arm og min mand brækkede sit laarben og der var 20 mil til doktor og \$300 doktor-bill. Men ogsaa her hjalp Herren os igjennem saa vi ingenfinde led nød. Tyngre blev det dog i ottiaarene, da min mand ved de ualmindelige strabadser, lange reiser i væde og kulde, paadrog sig den sygdom som i 1887 endte hans liv. En elskværdig og kristelig egtesælle og nabo fulgtes til graven under fjelden stor deltagelse, og jeg sad igjen som enke med 9 børn, den ældste 21, den yngste knapt 1 aar gammel. Men ogsaa denne, den tyngste af mit livs tilfælfelser hjalp den trofaste Gud os over, og jeg har siden kunnet holde næsten alle mine børn paa høiere skoler og seet de fleste af dem med eget hjem og i gode livsstillinger. Vor ældste søn (1) Ole, som fulgte os fra Norge, gif et par vintre paa Willmar Seminary, men hans skolegang blev afbrudt ved faderens død; men han gif senere i to aar paa Minnesota School of Agriculture og graduerte derfra og lever som farmer ved Belview, Redwood county, Minn., er gift og har 6 børn, 4 gutter og 2 piger. Han er fortiden sekretær for Numedalslaget. (2) Jørgine Caroline, graduerte fra Willmar Seminary, holdt engelsk skole nær hjemmet og andre steder, var i 12 aar lærerinde ved Martin Luther barnehjem i Madison og Stoughton, Wis. Hun har nu været i 5 aar ved Synodens barnehjem i Teller, Alaska, som lærerinde for Eskimobørnene der. (3) Sophie Helene, frekventerede ogsaa et par aar Willmar Seminary, holdt siden engelsk og norsk skole, var ved Orphans Home i Stoughton, graduerte i 1909 fra Palmer School of Chiropractics, Davenport, Iowa, fik state board examination with Licence to practice i Chicago i Januar

1911, og er praktiserende Doctor i 2337 Milwaukee Ave. (4) Carl Christian gif paa Willmar Seminary. Han var en tidlang hvedeopkjøber i Belview, Minn., er nu medeier i Belview Mercantile Company, hvor han driver almindelig „store“ forretning. Han er gift og har 3 børn. (5) Theodor, gif to vintre paa Luther College, maatte afbryde paa grund af sygdom, reiste til Norge et aar. Siden er han gift og har 5 børn, og lever som farmer i South Sacred Heart, Minn.

(6) Anna Regine graduerede fra Willmar Seminary, holdt engelsk skole, blev gift med G. S. Kravik og er nu i Everett, Wash., har 6 børn.

(7) Engebret German, graduerede fra Minnesjota School of Agriculture, driver nu den gamle farm. Han er gift og har to børn. (8) Keier Johan er hos sin søster i Chicago og studerer til doktor. (9) Louise Marie, graduerede 1906 fra Luth. Normal School, holdt engelsk og norsk skole nær hjemmet. Døde den 13de Sept. 1908.

Selv har jeg for endel aar siden været tilbage til Norge og besøgt gamle mor (hun er nu død) og slegt og venner og siden var jeg et aar ude ved kysten hos min datter, Mrs. G. S. Kravik. Er nu i Chicago hos min herværende datter og trives godt. Er fremdeles ved god helbred og har kun dette at sige, ved taken paa min livsrejse: „Jeg er ringere end al den miskundhed og trofasthed Herren har bevist mig.“ Jeg og mine børn hører alle til Den norske Synode.

Tilslidst en hjertelig hilsen til alle slegtninge og numedøler hvor de end monne færdes! Mrs. Anne Enestvedt.

Fox River settlementet, Illinois.

Der er saa steder, ja knapt noget sted i Amerika, som er saa interessant for nordmænd som Fox River i Illinois. Vel er

Rocheſter, N. Y. de norſkes første blivested, men her er det lidet nu som minder om dette første nybygge i Vesterheimen, medens Fox Riverdalen er endnu befolket af nordmænd som taler det norſke ſprog med lethed og ſyndighed. Det ſmigrer altsaa nationalfølelsen at beſøge et ſaadant ſted, hvor vore forfædre i flere ſlegtled var ledere. Endnu den dag idag bærer ſtedet præget af ſin nordiſke bebyggelse. Der er noget hyperligt baade i tale og levemaade, ſom er ſaa nordiſk.

Den første nordmand ſom kom ſtreifende hertil vor nok Aleng Peerſon, en mand ſom var alle ſteder fremme og overalt velkommen. Aleng kom hertil om vaaren 1833, og da han var ſulten og træt efter en lang dagsmarſch ſatte han ſig ned under et egetræ for at hvile. Han ſaldt i ſjovn og havde en drøm, hvori han ſaa den udſtrakte prærie opdyrket af ſine landsmænd. Da han vaagnede af denne ſjovn og ſaa udſtrakte viddes, endnu brugte af rødhuderne ſom kampladſer, ſaa troede han paa „ſynet“ ſom han kaldte drømmen, og lagde ſaa tilbage til New York for at fortælle ſine kamerater om det forjættede land ved Fox River.

Den ſom nu reiſer igjennem dette ſettlement maa ſamtlykke i, at Alengs drøm for lang tid ſiden er gaaet i opfyldelse.

Førſt næſte vaar begyndte nordmænd at ſætte ſig ned ved Fox Rivers ſfogrige bredder. Jeg kan ikke give navnet paa alle. De meſt bekjendte er de følgende: Jakob og Knud Slogvig, Toſten Bjaaland, Endre Dahl, Tom Barland, G. Haukaas, Nels Thomſen, Haaber Knudſen, Toſten Oſen, Hans Bøe.

Førſt byggede ſettlerne ved flodens bredder, men ſettlementet udſtrakte ſig til Liſbon, Newark, Sheridan, til Leland. Nu er det et af de største norſke ſettlementer i Amerika. Det var ikke længe, før nogle tog ſig en tur tilbage til Norge og nu har i mange aar veien til Fox River over kanalen til Chicago, og videre med kanalbaad til Ottawa.

Følgende nedjatte sig her det andet aar, nemlig: Nels Gjertdal, Hjest Hobland, Dan Rosdal, Tjorgen Johnsen, Knud Williamson, D. Godnejjeld, Ole og Knud Olsen, Nels Nelson, Nels Trøland, Auer Nasen, Lars Tallaksen, Lars Bremssø, med flere.

Johan Norboe var en af de første pionerer, som drog til Missouri og senere til Texas, hvor han døde som en af de første nordmænd til at vandre saa langt i vesten. Mange af disse første pionerer var paa mange omraader merkkelige mænd.

Af de mange sagn eller flojer, som er fortalt om nordmændene ved Fox River skal jeg kun nævne nogle saa læserne kan saa indbilde sig disse tapre karer som satte sig ned i den egn ved siden af rødhuderne.

Lars Bremssø var en raring som havde nogen mer danielse end resten, og det var ikke længe før han satte sig ind i politiken. Han blev indstemt til justice og hans domme i mange tilfælde harmonerer ilde med Blackstone. En gang skulde han have svaret, da advokaten protesterede, at saaledes tolkede ikke høiesteretten loven: „Na gjer eg om høiesteretten, eg e høgast i mit court eg, og styre saa eg vil ette mit eie hove eg, maa dokker beta.“

Tallaksen og Alen drog en vinter til Bishop Hill kolonien i Henry county, hvor Alen en kort tid friede og fik ja. Da Alen ikke var rig paa penger eller klæder, saa maatte Taraldsen, paa Alens bøn om ikke at fortælle det, laane ham en stiv floskat, som var moden paa den tid.

Tom Grifsen var en kanalarbejder og en ivrig demokrat. En dag skulde Grif og hyredrengen kjøre til Ottawa for at saa se presidenten. Tom var en høi mand mens drengen var liden af vekt og kunde ikke se meget i folkedyngen. De ventede hele dagen og imod kvelden hørte man der blev raabt hurra, og da tog Tom hatten af hovedet for at ære landets styrer.

Drengen fortalte siden „naa eg saa han Tom to hatten af, saa fæk eg ogsaa huva af for eg trodde at Jaapas æra burde eg fjna presidenten og. Men eg hørte etterpaa at presidenten var ikji der, men en anden stormand. Daa blei eg sinna, det va faldt i veiret og eg holdt huva i haanden i lang ti.“

En nordmand skulde blive borger og havde et par dygtige borgere til at bruges som vidner. Dommeren spurgte manden naar han var født og han svarede i al trofkyldighed: „Eg kom te den natta hu Mausja bar, sa altid hu mor.“ Da dette blev overfæt jatte dommeren i en sfoggerlatter, men manden blev skrevet ind i bogen som borger af de Forenede Stater.

Her, nær Fox River, byggede Elling Gieljen den første kirke og her virkede han i flere aar. Ikke langt herfra, ved Lisbon, virkede den bekjendte Stavanger skreddersøn, Past. P. N. Rasmussen, bekjendt overalt i de skandinaviske jettlementer. Det var ogsaa i denne bygd at nordmænd sluttede sig til mormonerne, og de har den dag idag en nokjaa stor forsamling.

Svis noget sted i Amerika skulde hyldes som nordisk, saa maa det være netop La Salle county, Illinois. Det smigrer nemlig nationalsjælelsen den dag idag at besøge dette sted. Netop her kan man finde saa mange eiendommelige minder fra nybyggertiden. Her var det Aleng saa det forunderlige syn; her var det mange af sluppefolk et jatte sig ned som nybyggere, og her er de fleste stedet til hvile.

Det er ikke formeget om vi, deres efterkommere hylde mindet om disse første hanebrydere, som ikke stanjede ved kysten, men drog ud paa vidderne og nedsatte sig nær rødhudene længe før landet var aabnet for jettlere, langt fra hvide folk og fra fædres jord.

Lad os med vor gamle folkedikter Alajen hylde disse dygtige nybyggere som virkede saa meget for sit land og sit folk:

„Lat os ikkje forfedrene gløyma,
 under alt som me venda og sin;
 for dei gav os ein arv til at gjøyma,
 den er større, enn mange vil tru.“

B. L. Wick, Cedar Rapids, Iowa.

Julen i Hedalen.

Julen i Hedalen er vel ikke forskjellig fra julen andre steder i Baldris eller kanskje over hele Norge. Dog er det med bliffet fæstet paa julefereiringen i Hedalen, jeg vil prøve drage frem nogle billeder.

Man ventede ligesom noget saa herligt af julen at man glædede sig mere og mere efter hvert som tiden skred frem. Derfor begyndte man tidligt at lage til jul. Det var gammel skik og brug i flere gaarde at have nye klæder til jul. Bar man fattig fik man nøie sig med et par nye støvler eller sko, en trøje eller lignende. Derfor kan man gjerne sige at de lagede til jul hele aaret rundt. Sauerne maa klippes, ulden vaffes, fardes og spindes; garnet spoles og væves, tøiet stemples og farves og siden klippes, syes og presses osv. Thi derhjemme var det ikke som her, at man kunde gaa ned i byen og kjøbe alt færdiggjort. Nei, næsten alt tøj var hjemmevirket og alle klædningsstykker var syet af bygdens skræddere og hujets kvinder. Derfor har disse klæder et langt høiere værd, end om de var kjøbt i en butik; thi de har en hel historie som maner frem det ene billede efter det andet om slittige hænder og de gode hjerter som i lang tid har baa-ret paa den kjærlige tanke, hvorledes de kunde gjøre en glad paa juleaften.

Wanden maa træsfe og saa fornet malet, de maa kjøre langt tilfogs efter ved, saa man kan have det kojeligt og varmt

inde, om saa fulden knager og sneen hvirvler udenfor. Og har man ikke rasktjift selv, maa man saa nogle „merker,“ et bismerpund eller to, selv om man maa kjøre 5 norske mil efter den. Det begynder at blive travelt. Hvert gulv skal skures, hver væg og hvert tag skal vaskes, hver kniv og gaffel pudses, hver kaffekop og tallerken gjøres blanke. Brød og kager maa bages, jorteres og lægges pent paa sin plads. Talglys støbes og juffer, kaffe, erter, gryn og mange andre ting, maa kjøbes hos landhandleren. De blir mere oplivede mere glade. Der kommer nyt liv over bondefolket og der er intet rum i hjertet for mishaab og fulde. De har det alt for travelt til at lade findet høre sig ned i mishaab og vemod. Den hele bygd har det travelt. Zugen vil blive den sidste med arbeidet og det gaar ligesom i et kapløb. For en tid siden blev det i et eneste kjør. Zugen vil gaa ledig og ingen faar gaa ledig. Endog han lille Per, som nok havde lyst til at rende paa ski op i bakkerne, maa hjælpe til, ellers faar han ingenting til jul, har hans mor sagt, og da vilde det blive rent galt for lille Per — han som venter saa meget af julen.

Endelig oprinder den sidste dag. Endnu et godt tag i arbeidet saa er man jærdig. Saa kan man puste ud, jove, jøise, gaa rundt til naboer og slegtninger i en to — ja op til 3 uger, smage paa maden, fortælle og lytte og have „great time.“ Tidligt om morgenen kan man se lys ved „skaalen“ paa hver gaard, hvor bonden stræver med den sidste rest af „juleve'n.“ Senimod middag blir juleneget fæstet til en lang birk og reist ved laaven, og med frydestrik styrter spurvene frem fra sine smuthul, fra taget, fra træerne eller hvor de har siddet og ventet. En, to, tre og bandet er fuldt af glade kvidrende smaa fugle. Her er fremmødt spurve af andre gaarde og det blir nu en hilsen, en lykønskning, en fladren, og kvidren uden ende, og bonden staar smilende og lyttende til deres glade takkefang.

Dagen sfrider fremover; men hvad er det? Det blir saa stille udover den trable bygd. Moderen, som kommer fra fjøset stanjer og sætter bøtten fra sig i sneen. Zenten, som kommer med den fidske „vasvænne“ stopper og lytter. Faderen som endnu holder paa at hugge ved staar og støtter sig til øksekaftet; datteren lader haanden hvile, netop som naalen er stukket i tøiet. Staldkar'n som pudser hesten kommer frem i stalddøren. Folk, som taler sammen paa veien, stanjer midt i sætningerne, og latteren dør paa hørneæs læber. Gele bygden lytter aandeløs og spændt; thi gjennem luften dirrer en forunderlig lyd, undertiden saa lav og blød som en buggesang, og undertiden vofjer den, tiltager i styrke, spulmer og bølger med en dyb, mægtig klang fra fjeld til fjeld. Kirkeklokkerne ringer julen ind!

Og hjerterne føler sig med en gang greben af alvorstanfer. Den underlige lyd, der lagde alvor og anger, og derefter en stille glæde ind i alles barme, toner fremdeles gjennem luften, snart svagere, snart sterkere, bølger over de sneklædte marker, langs de isede elve, over de mørke aaser, opad de hviddækte fjelde, for deroppe at møde klokkeklengen fra de omkringliggende bygder.

Solen er gaaet tilhvile og mørket lægger sig over bygden. Iude i huset lægges store træstykker paa peisen og lampen og lys tændes, og efter at have vasket sig og isørt sig nye klæder og faaet en dram med en „glædelig jul,“ smager man paa ølet, som er paa tøndens, der har staaet spunjet i 2—4 uger. Bibelen bringes frem. Hænderne foldes og alvor og søndagsstemning lægges ind i alle sind. De gamle og velkjendte billeder oprulles atter for aandens øre. Man ser hyrderne, Isjet som skjærer gjennem natten, hører de sagre toner og bingesuset i luften.

Saa skal der da smages paa julegrøden, paa tunbrøet, paa

ratejisten, ojs. Alle synes at have glemt verden med al dens kulde og ondskab. Og mangen mindes nok og vil ikke glemme julekvelden hjemme, hvor man sad rundt det flammende baal og havde det hyggeligt. Men som man sad der tænkte man paa hende, som sidste juleaften sad iblandt dem frisk og rød; men som nu hviler i kirkegaarden. Zungen nævner hendes navn skjønt alle tænker paa det samme. Eller kanske paa ham, som nylig rejste til det fjerne vesten. Er det ikke enjomt og langsomt for ham i kveld? Det ene lys efter det andet slukkes bortover bygden; udenfor tindrer stjernerne i overjordiff glans. Nordlyset flammer og maaneskinnet slumrer paa sneen. Men ilden paa ovnen er sunket ned i gløderne. Kun nu og da skyder en flamme op og en smule og kaster et svagt skjær paa sneen som driver forbi.

Første juledag var næsten alle folk til kirken — derjom der var messe — og selv om man levede tæt ved kirken tog man hesten (den som havde nogen) prydet den med en del bjelder og fjørte som en herremand til kirken. Tiden ved kirken blev brugt baade til at høre paa presten, høre hestene, hilse paa hverandre og indbyde hverandre til gjeftbud. De følgende dage og nætter var der gjeftbud paa gjeftbud rundt i bygden. Man aad og drak, danset lidt, og sang. Og medens mændene pratete paa hestebytte og fortalte historier gif kvinderne ned i fjøset for at se paa creaturene, sauerne og gjederne, og paa grisen som blev strøget paa ryggen og klappet paa trynet, fordi han var baade fin og snil.

Men ungdommen var ude og gif julebui, eller akte paa ski, eller morede sig i kjelkebakken, og mangen elfkoblue blev tændt, ringe byttet, kjærlighetspagt stiftet, og mangt et fjærtegn gifvet, som forældrene ikke vidste noget om.

M. R. Brenden.

Rock Prairie.

Af Dr. J. S. Johnson.

II.

Som før antydet er ikke dette Rock Prairie settlements historie. Men der er endel punkter i forbindelse med den tidlige pionering som aldrig har været bragt rigtig paa det rene, og angaaende hvilke der hersker uoverensstemmelse i de forskjellige historiske beretninger. Disse er det da særlig meningen at berøre.

Den første norske mand som satte sin fod inden staten Wisconsin's grænser, var utvilsomt Kleng Peerjon. Men han bosatte sig ikke, og gjorde kun en strejftur. Den første mand af norsk æt til at bosætte sig inden statens grænser, var Ole R. Nattesta og hans broder Ansteen, paa Jefferson Prairie nogle mil øst fra Beloit. Han byggede sit første hus om sommeren 1838, aaret efter deres ankomst. Ansteen Nattesta, som reiste tilbage til Norge i 1838, kom i September 1839 tilbage til Amerika med et større følge, for det meste numedøler. Disse blev modtaget i Oles tarvelige lille logstue indtil de fik indkvarteret sig hos naboerne, af hvilke der var otte i tallet. I dette følge var Rock Prairies første jettlere, og der var især to mænd blandt dem som kom til at spille hovedrollen i Rock Prairies første grundlægning. Der har herftet adskillig uoverensstemmelse om hvem den første jettler var, hvem byggede det første hus, og hvem var den første til at kjøbe land. Det synes nu stadfæstet, at den første mand til at vælge sig land, og bygge sit hus, var Gullik Oljon Gravdal, men den første til at faa sit navn indført i landkontorets bøger, var Gisle Sebjørnson Hallan. Før vi starte disse to mænd ud fra sit opholdssted paa Jefferson, paa deres vandring til det fremtidige Rock Prairie, er det i orden at betragte kortelig hvordan forholdene var paa den tid. Foruden den ovennævnte lille klynge i

Clinton township, var der i Turtle township, høist talt kun fire jettlere, amerikanere, men mest sandsynlig, kun to huse. I Newark, Plymouth, Spring Valley og Abon, var der slet ingen. Skogen stod endnu i sin urtilstand, aldeles uberørt af nybyggerens øks, og marken havde ingensteds følt rispet af plog eller harv. Landet laa aldeles i sin primitive tilstand, og der fandtes hverken vei eller bro, eller andet merke efter hvid fod eller haand, end de opmaalingspæler som regjeringens landmaalere havde sat paa hver sektion. I Janesville og Beloit var der gjort begyndelse til by. Beloit siges da at have bestaaet af en butik, et daarligt hotel, et lille kværnbrug og nogle usle levehytter. Der fandtes ingen bro over elven, og da Gisle Hallan og hans trolovede skulde gaa tilføds de fire og thye mil til Rockford, Ill., for at vies, fandt de det nødvendigt at vente indtil det blev koldt nok saa elven og bækkene frøs til, før de kunde komme frem!

Det fortælles da, hvorledes disse to mænd, Gravdal og Hallan, fik tilhold hos en amerikaner boende nær Mattesta paa Jefferson Prairie, og hvorledes de fyldte sine skræpper med nøste, og drog ivoi tilføds for at søge sit fremtidige hjem. Det er godt og vel, men her maa vi standse lidt. Her er altsaa et eksempel igjen, paa hvor sørgeligt det er, at historiske begivenheder ikke granskes tilbunds, medens der endnu er tid, saa man kan faa god greie paa alt. Hvem ved nu hvad der var i den skræppen? At der kan findes saa plat ufilosofiske folk, at de tror det ikke nu gjør nogen forskjel hvad var i den, synes næsten utroligt. Faktum er at hele Rock Prairies fremtid beroede paa hvad der var i skræppen! Nu maa vi altsaa gjætte os til indholdet, det bedste vi orker. At der var ting deri, som det var godt ryggestød i, det er sikkert. Havde de havnet hos norske, og sat kurs fra norske folk og norsk kostholdssted, vilde det være saa ligetil at gjætte leffe og spegekjød, med kanise

lidt gammeløft. Men da de holdt til hos en yanke, maa man ganske give op al tanke paa disse retter. Mulighederne multipliceres altsaa og hypotesen blir lidt mer usikker. Men havde der ikke været stærk kost i skræppen, som sættede sig ved ribbenene lidt mer end almindeligt, er det sraasikkert at disse mænd neppe vilde have været saa fuldkommen tilfreds og fornøiet paa krop og paa sjæl, at de saa let havde laaet sig til ro. Havde de været tomme og hule, og misnøiede med niisten; havde den været tør og jat sig i svelget, vilde de have været langt vanskeligere at tilfredsstille, og det kunde ijaafald let have hændt at de misfornøiede havde gaaet sin kurs, og hele grundlæggelsen af settlementet gaaet udi intet. Saa kan man let videre tænke sig, hvor grundigt anderledes alting vilde have kommet til at bli. Sjald saa havde skeet, findes der vel neppe en eneste gift mand i hele settlementet som vilde have kommet til at saa den kjærring han nu har, og da naturligvis, heller ikke de samme unger. Naar en skal til at tænke det ud altsammen, gaar det rundt for en, akkurat som naar en forsøger at forestille sig verdensrummet, som aldeles ingen grænser har! Men nok af disse spekulationer om hvilke ulykker det kunde have aastedkommet, om niisten ikke havde været hvad den var, og tilbage til skræppen! Havde vi endda skræppen! Da den sandsynligvis var fyldt af yankehænder, er der kun en ting som synes nogenlunde sikkert. I betragtning af at dette var paa høsten, tør jeg paasta at der var fuldt op af kogt „ham“ og mince-pie, blandt andre gode ting!

Naar man erindrer sig, at der den dag, ikke var mer end høist otte jettlere paa hele Jefferson Prairie, ikke over fire i town of Turtle, som ligger mellem Clinton og Beloit, kun hderjt saa i Beloit, og at der var fuldt op af godt, næsten frit regjeringsland at saa hvorjombelst, kan det synes som om det var at „gaa over elven efter vand,“ at gaa den lange vei for

at „søge“ efter land. Men det gjorde de. De gik først tilføds til Beloit, og der efsteds kom de sig over elven ved hjælp af træer som var fældet tværs over fra begge sider, saa at man kun behøvede at vade lite gran midt i hvor det var dybest. Derfra fulgte de en gammel indianersti som førte i nordvestlig retning indtil de kom nær hvor det nordøstlige hjørne af Newark støder sammen med Beloit og Plymouth. I kanten af skogen, hvor der var en spring, slog de sig ned, først den nat under en eg, og siden for godt. Det er vist værd at bemærke, at de tog ikke dette land paa spekulation, som saa mangen homesteader siden har gjort. De havde gaaet ud i et aldeles ukjendt vildnis for at søge et tilfredsstillende hjemsted som skulde træde istedet for det som de havde forladt i Numedal. Her skulde dette hjem bygges; her skal deres livsdages arbeid og styrke sættes ind for denne vinding; til denne plet skal de i fremtiden vende sig tilbage for at finde ly og livets nødtørst og hygge. Her er jord, og vand, og brændsel, og sol og himmel; her er alle de bestanddele som trænges for at bygge et lidet Eden paa jorden. Af slige stoffer bygge vi baade for tid og evighed! Det fortælles at de vendte tilbage til Jefferson Prairie næste dag, for at hente de nødvendige redskaber for at bygge et hus, og at de boede under egen indtil huset blev færdigt. Redskaberne siges at have været en øks og en sag og naver og en hammer. Selv var de bygmestre, og ved hjælp af disse redskaber rejste huset sig, og blev taget i brug ved midten af November. Det var, saavidt vi har nogen sikker besked, det første hus paa Rock Prairie, og det andet i staten, som blev byggt og beboet af norske. Gallan, som straks efter blev gift, boede i huset sammen med Graddal den vinter.

Nu kunde det kanske være i orden at behandle spørgsmaalet, om hvem byggede det første hus i settlementet. Svad Past. Diedrichsen skrev i Billed-Magasin herom, idet han

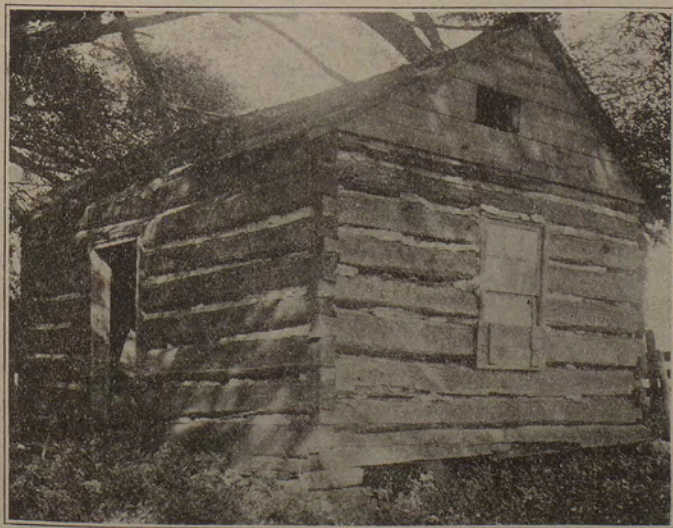
nævner Blakkestad som den første, er naturligvis ikke værdt at diskutere, da Blakkestad ikke kom til bygden førend næste aar. Goland siger i sin bog, „De Norske Settlementers Historie,” p. 120, at Gunnild Ødegaardens hus var det første, men han citerer ingen autoritet herfor. Prof. Flom siger i sin „History of Norwegian Immigration,” p. 139, rimeligvis efter samme kilde, at Mrs. Ødegaardens hus var det første. S. L. Scavlen derimod siger i sit bidrag til Rock countys historie, 1908, at Gravdals hus var færdigt nok saa de flyttede ind i midten af November 1839, og at det var det første. Blandt andre som besøgte Rock Prairie denne høst 1839, var Lars Røste, en „lainning,” og Goe Bjønno. Bjønno købte land for Mrs. Ødegaarden paa sektion 24, henimod to og en halv mil syd fra Gravdal, den 29de November, 1839. Gravdal har selv fortalt at Mrs. Ødegaarden først besøgte dem medens de var isærd med at bygge hans hus. Gunnul Stordof kom ogsaa over i „Emilie” følget, men stoppede i Chicago den vinter. Det er ogsaa ganske sikkert at han var med at bygge Mrs. Ødegaardens hus den næste vaar 1840. Gravdals hus var lidet og uanseeligt, medens Mrs. Ødegaardens var forholdsvis stort, rigtig et grønt hus for de dage. Gravdals lod sig altjaa bygge i en hast, medens Mrs. Ødegaardens tog tid. Havde vi ikke andre bevis, forekommer det mig, at disse „circumstantial evidences” alene, burde være nok til at gjøre det idetmindste høist sandsynligt at Gravdals hus var det første.*)

De eneste to indbyggere denne første vinter — 1839—40 — var altjaa Gravdal og Gallan, i et hus. Det er muligt at Mrs. Ødegaardens hus paabegyndtes den høst, men blev ikke

*) Jeg har ogsaa, i egenhændigt brev fra Halvor Gaugan, hans bestemte udsagn, som stemmer overens med ovenanførte. Gaugan var i „Emilie” følget og har personlig kjendskab til fakta.

færdigt førend engang om vaaren 1840. Den samme vaar kom ogsaa Lars Skavlem og Gullik Halvorsen Blakkestad, eller Skavlem som han ogsaa tildels kaldtes, og som begge bosatte sig. Flere af „Emilie“ følget besøgte rigtignok bygden den sommer, hvoriblandt kan nævnes, Gjermund Skavlem, Knud Arispensen Fossebræk, Gullik Springen med flere, men ingen af disse stiftede bo der det aar, isjont flere af dem kjøbte land. Bygden bestod altsaa den anden vinter, 1840—41, kun af de fem hjemsteder, Graddal, Hallan, Ødegaarden, Lars Skavlem og Blakkestad.

Om vaaren 1841 kom Gullik Springen, som imidlertid var bleven gift, Gummul Stordok ligedan, Sællik Glain, Halvor Nilfen Næe, Knud Fossebræk, Halvor Nilfen Skavlem med hustru og sønnerne Ole, Paul, Gullik og Herbrand, samt datteren Kari, Sællik Brække, Nils D. Bæglie, og maaske endel andre som ikke blev bosiddende. Gummul Stordok folgte senere til Gunder Springen, og rejste til Rock Run. Gullik Springen byggede den vaar sit første loghus tæt ved jpringen, og

hujet itaar endnu. Vi tog et fotografi af det to aar siden som vi her tager med. Det har været fortalt gjentagne gange, hvordan Gunnul Stordok levede tre maaneder i en høstak der ved Springen. Om saa, saa er det noget ikke mange har gjort. De som erindrer Stordok, vil maaske holde med mig i, at han var ikke den som netop allerbedst var skikket til at bo i en høstak. Han var dygtig stor og før, rigtig en russ af en far, og skulde han leve, sove, spise og idethale huse sig i en høstak, maatte det sandelig være lidt mer end almindeligt til itak. Det var vel helst i et brusteskur med høtag paa at han levede, vet je. Nils Bæglic var kanske den første som blev egteviet af norsk ordinert prest; „stasprest“ — da han reiste til Koshkonong til Past. Dietrichsen straks efter han ankom fra Norge i 1844. Gisle Hallans ældste barn, datteren Kristine, var det første norske barn født i staten Wisconsin.

Rumedølerne maa altsaa have æren for at have været banebryderne i, ikke alene Rock Prairies, men Wisconsin's pionering. Hvor Gravdals loghytte først reistes i en hast, har slegten boet siden. Jeg erindrer godt Gullik. Kort, men velbygd, med messingknapper i en kortvorren trøje og spænder i sine lave søndagssko. Det var en brav familie af staute folk paa alle maader.

Enken, Gunnild Ødegaard blev ikke gammel, men hun havde fire døttre. Det var noget ualmindeligt fint og poleret ved dem alle, som godt kan sees endnu i deres efterkommere. Skavlemfamilien var en af de mest udstrakte og forgrenede af bygdens ætter. Altfor sørgeligt at den hvide pest, tæringen, rev saa mange af dem bort, og det som oftest just som de stod i sin mest blomstrende alder. Hallanfamilien blev prominent i mange henseender, men er nu svagt repræsenteret. Der kunde være adskilligt at sige om Stordokfamilien, men rummet tillader os kun at nævne Halvor, den ældste søn. Uden videre

skolegang end common-skolen, og med kun de mest almindelige „advantages and opportunities,” viste han sig i besiddelse af ganske ualmindelige gaver, og var istand til at vinde frem og op til store tillidshverv. Om Springenfamilien kan ogsaa siges at de har været ofte og haardt gjæstet af utidige døds-fald. Gullik's ældste søn, Ole, var blandt de første til at hverve sig i borgerkrigen, og kom hjem heljæløs for resten af sit korte liv. Knud er velstaaende, og har været statssenator i Syd Dakota, blandt andre tillidshverv. Ansteen eier gaarden, og bor sommetider der og imellemstunder i Beloit. Søstrene Anne og Live, i Chicago. Springen var i gamle dage, ligesom en naturlig samlingsplads for en stor klynge unge, fordi der var det lystigt, fint, gjæstfrit og godt at være. En stor del af mine bedste ungdomsminder gaar tilbage did, og det kan mange andre sige med mig. Bæglie var ogsaa et sted, hvor de havde meget husrum, nok af hjerterum, god mad og mange venner. Ole var nummer to iblandt bygdens sønner, i at rejse bort til høiere skolegang. Først statens normalskole og siden universitetet. Efter flere aar som overlærer ved høiskoler, er han nu i forretning i Newton, Iowa, en velstaaende og høit agtet mand. „Besle Halvor“ har gaarden og en hel del atpaa.

(Fortsættes).

Et brev paa rim.

Jeg agter at skrive i Samband nogle ord,
 Saameget det kan sees, jeg lever her paa jord.
 Det er for dem jeg skriver disse linjer her,
 Som er komne fra Norge og i erindringen mig bær.

Det er mange af dem vi i mindet bær,
 Som vi ikke har spurgt eller ved hvor de er.

Jeg forstaar at Samband vandrer saa vidt,
Saa kunde det nogen træffe, det er ikke frit,
Saa jeg kanske kunde saa høre fra dem.
Det er derfor jeg byder disse linjer frem.

I 1881 vi Norge forlod,
Dg fra Dokken i Liagrenden til Amerika drog.
I Pope County, Minnesjota, vi fandt os et hjem,
Dg tiden har gaaet os lykkelig frem;
Det er i Town of Langhei paa sektion 10,
Som vi har havt vor hopæl en 30 aars tid.

Nu er jeg blit gammel, straks 69 aar,
Med meget svækket helbred, og hvidt skjæg og haar.
Mit syn er blit dunkelt og hørslen ligesaa,
Dg jeg maa mig tæmme til jagte at gaa.

Nu ønsker jeg saa gjerne at alle og enhver,
Som mit navn i tanker og hufommelse bær,
Skal vide min hensigt med dette mit digt —
At saa høre fra dem om ligt og uligt.
Sa vil du være venlig saa brug nu din pen.
Jeg skal ikke glemme at svare dig igjen.

Nt. No. 1, Clontarf, Minn. D I E D. D O K K E N,

Fraa ei ferd til Totunheimen.

Soli glytta fram att, daa eg nofo ut paa dagen tok min
cykle paa Vølle og drog avgarde paa ein tur til Totunheimen.
Regna hadde det gjort no ein dag, so jordi var vorten blaut, og
regndroparne heng enno paa grasstraai og sflogen og tindra og
glima i solskinet, som skulde det vore glimsteinar. Wegen var
og nofo blaut, so gummiringarne paa min cykle custe og lissjom

faug jeg fast; men fram gjekk det, um eg so ein og annan gong
førde hver ein baksdam i vegen; fyrr no var eg budd paa
ferdi.

Einbølte gardar glytta fram her og kvar etter vegen, og
foli leifa paa hustafi; men nede i dalbotnen laag Slidrefjorden
stilla og blank som ei fin flate.

Uppe millom ein krull av gardar feste augo seg ved noko
ferleg, Lomekyrkja, der ho stend gamal og graa som eit minne
um forne tider. Dei trur ho er fraa Olav den heilage sine
dagar.

Det var ei fjetrande utfyn hver ei fin bygd i solglans.
Grenderne paa baare sidor aat fjorden med gulnande aakrar og
grøne vøllar, og omkring hev sfogen sett att ei strimla her og
kvar, ein grøn frans kring vollarne. Men der aasryggen
høvdar seg upp, kjem han fram att og fortel, at heidi er hans.
Langt mot nord ser ein mutarne hevja seg upp or synsrandi
med snø paa topparne.

Sugafollen stend der storsleg og breid lifesom ei verga mot
nordveststormarne. Men hur du der innunder ein haujtdag,
naar det bles upp til storm, vil du nok finna, at han ikkje er
so logn som ein skulde tru. Eg saag paa den graae skodde, som
drog seg omkring toppen paa honom og tenkte, at det var
fyrebod um, at det vilde koma regn att. Eg skulde ikkje taka
imiss, fyrr daa eg samant med ein agent fraa Gjøvik — eg treste
han ved Rvismo — førde fram til Bangsnes, tok alt regn-
droparne til aa pissa paa glasrutorne. Etter ein liten stans
der, reiste me so frametter forbi Zilo stasjon; men daa regna
det, so det juste i grasi. Me klemde paa med full fart, for at
me kunna naa inn under taket ved Kvamsklevi, fyrr storsfuri
kom.

Me vart sitjande der ei lang stund og venta paa, at overø

skulde gjeva seg. Medan drysta me mange safir, life fraa gudssdomarne ved Leirølsundet og draape, som ei gong i tidi hadde gjenge fyre seg der me sat.

Me kom daa endeleg avgarde og fram til Grindaheim hotel, der eg fekk meg varm mat og husrom natti hver. Delagen min tok inn paa Fagerlid hotel.

Morgenen etter vakna eg, daa joli titta inn gjennom glaset. Eg reis upp, fekk paa meg klædi og kom meg ut paa tunet. Na, for fint ver! Det glimde og schein hver fjell og fjord, rett høgtidsver. Dei himmelhøge fjelltopparne stod som forklaara og schein blaæ imot ein, men nedenunder stod den alt gulnande bjørkeskogen og brikte og sveipte seg inn i ein blinkjande ljossflama. Fjorden laag endaa still og skuggesbart. Vestover den finaste flati med gule aakrar og tettbygde gardar ratt oppunder bjørfelidi.

Kluffa var 9 daa eg budd paa ferdi att drog avgarde. Her og der langs etter vegen stod ein og annan og stræva med skuren. Det saag ut til, at jordi bar vonom meir grøda i aar, enn ein skulde tru. Det var svalt og fint aa føyra etter Mjøsstrand, og hjuli rulla lett paa den nybygde vegen, som no var turr vorten i morgonsjoli. Det bar framover, og eg var snart ved Die, der vegen tek til aa stige, so eg maatte finne meg i aa gaa og rulle cyklen min. Men med ei og annan liti flate, som ga meg lov til aa sita paa, var eg snart framme ved Skogstad.

Torgeir Magistad.

Samband.

No. 45

Januar

1912

Kontingent og regninger.

Vi er meget taknemmelig for det snille antal brev, som efterhvert kommer med betaling for bladet, og vi ved at vore abonnenter i almindelighed er bestemt paa at betale for aaret engang udover vinteren, efter som det falder beleiligt. I regelen trænger ikke disse nogen paamindelse, og ingen af dem vil ta det ilde op om de faar en af de regninger, vi staar i begreb med at udsende. De vil betragte dem som forretningsmæssige angivelser af deres kontoers tilstand, ifølge vore bøger. Postvæsenet fordrer at bladkontingent bør betales i forflud, men tillader abonnenterne en vis frist, som i tilfælde af maanedsfri-ter er jät til fire maaneder, inden hvilken tid der burde betales op.

Men der er altfor mange, der har for vane at glemme og opjätte indtil hele aaret er gaaet, og nogle ligger jaa aldeles under denne vanes magt at de lader tingen gaa aar efter aar. Det er derfor absolut paafrævet at regninger jendes. Vist ingen af „Sambands“ abonnenter vil ta det ilde op at han faar jaaadan en regning; men vi vil venlig be om at man ser efter om der skulde være nogen fejl i regningen og underrette os derom. Skjønt vi er meget forsigtig kan det ikke absolut undgaaes at fejl jniger sig ind. Dette kan ske paa mange maader, men om oftest er det ikke vor skyld at jaa sfer. Navn eller adresse er ofte uthdelig skrevet, jomme bruger ikke altid jam-

me form af sit navn, osv. Nok er det, er der kommet fejl ind i regningen, maa man være saa snil at hjælpe os at faa den rettet.

Adresjelappen angir den maaned til hvis ende kontingenten er sidst opbetalt, saasom sep11 = September 1911, jan12 = Januar 1912, osv. Den trykte abonnentsliste (mailing list) bestaar af en 10 eller 11 hundrede saadanne adresjelapper; disse rettes hver maaned efter hvert som kontingent indkommer, og det hænder da i trykkerfirmaets naturlige skrøbelighed at atter andre fejl begaaes i rettelsernes indjærelse i disse adresjelapper. Det er derfor nødvendigt at man ser efter om adresjelappen blir behørig rettet efter at man har sendt ind pengene.

Vi vil altjaa be om at regningerne faar den fornødne opmærksomhed, uden at vi dermed vil at de skal betragtes som „kravbrev“ der uopholdelig maa besvares. Men efter evne og ved leilighed svarer man, tillader vi os at vente.

Kom ihu at det er disse smaa beløb, som skal betale vore udgifter.

Har man betalt sidst op til f. eks. Sep. 1910 saa er det ikke fuldkommen ret at sende os blot en dollar og saa faa bladet „paa hørq“ igjen et aar. Send dine 2 dollars, og vis at du paasjønner at vi har ventet paa dig i over et aar.

De som har taget, det vil sige modtaget bladet et par aar eller endog længere forstaar vel, fiden vi i god tro har holdt paa at sende dem det, og de intet har meldt, hverken som opsigelse eller til betaling, at der er ingen anden fyldestgjørende maade at ordne tingene paa, end ved at betale.

Det kan jo hænde at en eller anden, da han bestilte bladet eller betalte i forskud for en vis tid, har sagt eller meldt, eller ment at melde, eller troet at det skulde naturlig forstaaes derhen, at bladet skulde stanse naar den tid var udløben. Men det er saa sjelden at nogen gjør saa; og i det overveiende flertal

af tilfælde er den gjængse forstaaelse den at man opfiger bladet da, naar man vil stanse det, og altid med opbetaling af mulig resistance. S de faa tilfælde, hvor det er paa forhaand meldt at man vil ha bladets forjendelse stanjet, søger vi at efterkomme dette bud, men det er meget vanskeligt at kunne huske alle jaadanne forlangender. Vi ved ikke bedre end at man maa la os faa vente at man naar tiden er oppe, sender os f. eks. et postkort med besked om at stoppe, enten man mener at ha gjort det klart nok i forveien eller ei.

Men en ting burde enhver skjønne, nemlig at naar en abonnent f. eks. har opbetalt til September, som oftest er tilfældet, og saa venter til han har faat et par (eller flere) hefter mer, og da opfiger bladet, uden at saameget som nævne det han skylder for disse, da kan og bør vi ikke være fornøjet dermed. En opsigelse er ikke gyldig før man har betalt for **hele** tiden; og ingen burde vente at faa bladet stanjet medens han skylder for det, uden at han i det mindste tilkjendegiv at han vil betale, eller i tilfælde oplyser, at han **ikke kan**, og da er han maaske undskyldt.

Paa regningerne viser den paaklistrede adresselap den maaned og det aar indtil hvilket vedkommende har betalt, eller om man vil, fra hvilken tid man skylder. Beløbet er da beregnet saaledes at det indbefatter forskud til den tilsvarende maaned i 1912. Vi gaar ud fra, at abonnenten vedblir at holde bladet.

Modtag saa regningerne som en venlig nyttaarshilfen hellere end som en bebreidelse og et „krav.“ Vær saa venlig at hjælpe os rette alle feil som maatte forekomme. Naar det blir beileiligt faar vi høre fra eder.

Men det er en ting til før vi slutter. Det vilde være saare fjært om vore tusinde abonnenter vilde hver skaffe mindst en ny ivinter. Tænk hvilken hjælp det vilde bli! Det skulde ikke

være noget svært stræv at faa et nyt navn; men det vilde betyde, jaamegen forbedring i skriftet, at det alene skulde godtgjøre hver enkelt's lille ekstra bryderi. Forbedringer og udvidelse af „Samband“ er bare afhængig af mere støtte og de øgede midler den vil skaffe. Atfaa hele sagen venligst anbefalet!

Smaastubber fra Sætesdalen.

Af Knud N. Sælle.

I gamle dage blev ofte tvistigheder og jager, som nu afgjøres ved domstolene, bilagte paa den maade, at vedkommende parter kjæmpede om jagen d. e. duellerede. Paa gaarden Langhei — udtalt Lanjei — levede en mand, som i fognet bærer navnet „Lanjeiskjæmpa.“ Paa gaarden Segland, som var nabogaard til Lanjei, levede samtidig en mand, som i jagnet kaldtes „Seglandskjæmpa.“ Disse to blev uenige om byttet — delet — mellem deres eiendomme, som stødte til hinanden langt borte i fjeldbeitet. De besluttede at afgjøre sagen ved dragsmaal — duel — som skulde foregaa paa aastedet en bestemt dag. Under reisen did digtede Lanjeiskjæmpa dette stev: „Glintestein aa staal! Gjell de nofo paa; støige fara sku de jja.“ En bergflade — fladt, slet berg — valgtes til kampplads og kampen udkjæmpedes med det resultat, at begge kjæmper laa døde paa stedet. Seglandskjæmpa faldt først og Lanjeiskjæmpa vandt saaledes jagen; men han døde af sine jaar tæt ved kamppladsen. Stedet kaldes den dag idag „Vegeberje,“ fordi begge kjæmper blev liggende døde paa kamppladsen.

Siden blev dette stev digtet om Lanjeiskjæmpa: „Der stend ei bjørk i lanjeiskleivin, hu dustar alle si greine; alle hu spørre, aa ingen veit, om lanjeiskjæmpa æ heime.“

* * *

Paa et brug, som kaldes Krokan paa gaarden Langhei levede

der for lang, lang tid tilbage en mand, som medens han var paa en jæter, som kaldes Smørklep, fik besøg af en tussekvinde (jente). Hun kom ind i sælet til ham medens han laa og hvilte middag, som sædvanlig. Pigen var ham aldeles fremmed; men var bedaarende skøn, og han anede straks, at hun var en tussekvinde. Resolut greb han sit bælte hvortil fliren med kniv i var heftet og slængte det omkring hende med den følge, at hun blev hos ham. Nu traf det sig saa, at han var selv ungkar og i den stilling, at han trængte en medhjælp i livet, og han tog hende til sin hustru; men han blev en haard og ublid ægtemand. Som tiden skred blev hustruens kaar værre og værre. Saa en vakker dag kom der en fremmed mand til gaarden og introducerede sig selv til manden som hans svigerfader og sagde, at han var kommen for at rette paa de mislige forhold, hvorunder hans datter levede og som det lod til, at han kjendte ganske nøie. Derpaa gav han svigersønnen følgende valg: „Om du fra nu af er snil mod din kone, som er min datter, saa skal velstand følge gaarden din alle dage; men er du fremdeles slem mod hende, saa skal armod og fattigdom være din og din slægts lod alle dage.“ Manden lovede at være snil mod sin kone og han holdt sit løfte. Følgen var, at velstand har fulgt brugt Krokan alle dage; men slægten har siden den tid baaret navnet „tusjan.“

* * *

Galvor Teigjen var opjostret paa gaarden Langhei (udt. i Sætersdalen Lanjei) i Austad sogn og selv huser jeg ham godt. Galvor var ingen fremragende personlighed, men henlevede sit liv stille og ubemerket. Syrdelivet var hans kjæreste bestilling, og han var „hjuring“ alle sine dage, det vil sige, saalænge han kunde bestille noget. Men en høstdag, som han vogtede smaafæet paa toppen af Laagefjeld, var han ude for en ulykke, som vel kunde kostet ham livet. Samtidig var der

en mand og hans lille datter i lien under fjeldet — ikke langt fra fjeldets fod — og „lauva“ d. e. skar kviste af løvtræerne — jærlig asp og løn, som de bandt i knipper (kjerve) for opbevaring til foder for jmaafæet gennem vinteren. Som før nævnt var Galvor paa toppen af fjeldet med jmaafæet; men de som var i lien under fjeldet vidste ikke om, at han var der. Svordan det gik til, har jeg ikke hørt; men, nok er det, han faldt ud for det steile og flere hundrede fod høie Laagefjeld og kom svingende i luften nedover. Den førmtalte lille pige traf til at se op og saa Galvor høit i luften. Hun raabte da til sin fader og sagde: „Papa, jja den manden, som kjæme dettande ne fraa maanen!“ Faderen saa op og saa Galvor komme gennem luften og var vist af samme mening som datteren, at han kom fra maanen. Da Galvor berørte jorden blev alt stille; han laa rimeligvis i besvimelse en stund, og imens søgte manden og hans datter efter det sted, hvor de syntes, at han faldt ned. Pigen kom stedet nærmere end faderen, og da rejste Galvor sig i sin fulde høide med følgende udraab: „Bajen for verdi aa vel so de!“ Ko sei an? spurgte faderen. Datteren svarede gjentagende Galvors udraab. Da sagde faderen: Na, tale dei saa sætesdals paa maanen au? Galvor beholdt dog mén af faldet og blev krøbling alle sine dage.

* * *

Aslak Tveit var landhandler i sin hjembygd; men han var nok ingen videre financier eller ogsaa var det hans gode hjertelag, som var aarsag i, at han gik fallit. Efter den tid prøvede han sig som skræppekar; men heller ikke det vilde gaa. Dette syntes at tage ganske haardt paa Aslak, saa han blev ligesom lidt rar af sig. Gjennem skræppehandelen fik han en slags rejselyst, som hængte ved ham saalænge han levede. En høst reiste han til Arendal for at gjøre forretninger, som han kaldte det — han var da bleven lidt rar af sig. Kommen til Arendal

viste det sig snart, at han ikke var vel bevaret, og de bare gjorde løjer af ham. En dag spurgte de ham, om han kunde spille violin. Askaf svarede: „Na, ja lidt kan eg, de kan eg saamen.“ Violin blev hentet og Askaf spillede nogle slaatter for dem. Nogen spurgte derpaa Askaf, om han kunde blaafe fløite. Han svarede: „Na, ja lidt kan eg, de kan eg saamen.“ Fløite blev hentet og Askaf, som var en hel mester i fløite-spil, gav dem flere prøver. Endelig spurgte de om han kunde spille mundharpe. Han svarede: „Na, ja lidt kan eg, de kan eg saamen,“ og han spillede mundharpe for dem. De klædte ham nu op med overfrakke og en flojshat; han havde forresten sin fætersdalsdragt. I dette kostume spadserede han paa gaden i Arendal og hilste til høire og venstre. Han mødte da en velklædt herre og hilste „goddag“ til ham, som denne besvarede med et „goddag.“ Askaf fortsatte: „Wo æ du for ein?“ Manden svarede: „Nummer en,“ og spurgte Askaf: „Svem er du?“ „Nummer two,“ svarede Askaf.

* * *

Tarald Næsen var rekrut i Kristiansjandske bataljon. Udskrivningsalderen var lodbestemt, saa man neppe kunde tage fejl af alderen paa en rekrut. Udskræven i enogtyve aars alderen og aaret efter i rekrutskolen skulde efter almindelig beregning bringe rekrutens alder til 22 aar. Taral Næsen var en snil og stille ungdom; men paa grund af sin rige haar- og skjæg vækst saa han ud til at være ældre end det øvrige mandskab. En dag, som kompaniet havde „paa stedet hvil,“ kom dets løjtnant langs fronten af linjen og talte med en del af mandskabet. Han henvedte sig da til Taral Næsen og spurgte ham: Hvor gammel er du No. 40? Taral havde svaret paa rede haand og sagde: Bolen (kroppen) den æ two aa tjuge aar; men hovue (hovedet) sei dei hev stae paa en bole fyrr. Han vidste godt, at løjtnanten med sit spørgsmål sigtede til hans ældre udseende og gav ham derfor dette besynderlige svar. Løjtnanten spurgte aldrig No. 40 om hans alder mere.

Rock Prairie.

Af Dr. J. S. Johnson.

III.

De første begivenheder i forbindelse med bygdens jaga er altjaa nævnt mer eller mindre enkeltvis, helst for at komme paa det rene med et og andet. Vi faar prøve paa se os ikke at gjøre formeget af dette, ellers blir det historie alligevel, og altfor vidløftigt og tørt. Vi har seet at bygdens bebyggelse begyndte paa naturlig maade fra øst, og drog sig smaaningom vestover. Men efter tre aar, har dog ingen endnu kommet over Coon Creek; thi Nils Wæglie og Paul Skavlem, de gif nordom enden paa den, de. Dette var ikke fordi Coon Creek er saadan en vældig bæf. Jeg kan erindre fra den tid Halvor Næe var korrespondent for „Sanesville Gazette,“ at han lagde disse ord i en forlibt ungersjvends mund:

„Jeg sukker for dig, jeg kunde dø for dig, jeg kunde drikke Coon Creek tør for dig!“ (Fri oversættelse). Han havde vistnok kommet til baade sukke og dø uden særlig bestræben derpaa, om han havde drukket den tør. Olaim havde rigtignok kjøbt land vestenfor „Krikken,“ men det blev alligevel Landingerne som kom til at bebo vestkysten. Vækken blev, og er endnu, ligesom ffilllet mellem numedøls jettlementet paa østjiden og landingsbygden mod vest. Harald Ommelstad, som kom i 1843 sammen med Per Gaarder og Anders Lundfæteren, var de første til at tõe sig længer vestover. Samme aar kom ogsaa Cleophas Husemoen fra Hallingdal, og blev den første halling til at slaa sig ned i bygden. Han og hans bror, Hans, som kom i 1845, slog sig modigt ned iblandt numedølerne, og synes at ha kommet ud af det nok saa bra. Gullik Mygstue som kom i 1842, var blandt det første norffe til at sætte sig ned i town of Plymouth. Hans loghus, til-

byggt og tildels ombyggt, staar endnu og beboedes da jeg sidst var der, af hans flegning, Knud Grundhøvd. I 1844 kom Halvor Gaugen med familie fra Jefferson, hvor de havde levet siden 1839, og var blandt de første i Springvalley. Samme aar kom Lars Nord-Jossum med familie, Hans Tollefsrud, Anders Midtbøn og Anders Engen, alle fra Land og øgede vestbygden. Ligeledes Herbrand Bjerge, numedøl, kom fra Jefferson i 1845, og blev fastsiddende ved kirken. I 1845 kom tilshyneladende meget faa, iblandt hvilke var landingerne Alfild Mllensager og Tharald Jørandlien, som tillagdes landingbygden. Dette bringer bygden vest til grænsen mellem Newark og Avon. Gjermund Mæhlum slog sig ned lidt længer syd, paa kirken, men Nils Roen, Ole Brunswald, Halvor Hørsgaard og Aslak Rustan, alle hallinger, drog længer paa nordvest, mod bygdens fremtidige metropolis, Drjordville. Denne grænd blev næste aar, 1846, forstærket med Erik Rølsrud, Knud Trøstheim, Nils Høugen, Ole Hei, Halvor Nejs, Gutorm Roen, Nils, Ole og Amund Tollefsrud, (Ballandby) Hendrik Rime, Timand og John Børtnefs, Madue Engen, Kr. Medgaarden, Asle Høsla og Asle Brunswald. Tmedens blev landinggrænden forstærket med Mari Engen og sønnen Hans, og Erik Johnson Nerhaugen. 1847 synes at ha været rent et uaar for indvandring, men i 1848 kom Ingebret (Sør-)Jossum med familie og Johannes Nerhaugen, min bedstefar, med sønnerne Martin og Andreas, som lagdes til landinggrænden. Ole Trulson Be, Erik og Truls Berg, Ole Guulson Trøstheim og Avarbe familien lagdes til hallinggrænden paa nord. Fra dette aar tiltog indvandringen meget hurtig, og det vilde bli for vidløftigt at nævne alle. Som allerede antydet, nedjatte de fleste sig i klynger efter som hvilken hjembygd de kom ifra. Med undtagelse af familierne Gaugan og Sønstegaard, har vi altjaa nummedølerne østover fra kirken og Coon Creek. Fra

Samme grænsesfjel, mod vest har vi landingerne uden undtagelse, medens nordover er det ganske udelukkende hallinger. Den eneste „stjire“ valdris, var Guul Guttormsen, som kom i 1843 og bojatte sig to mil vest fra Drfordville. Op til denne tid tror jeg ikke der var nogen fra Toten eller andre bygder, men der kom endel senere, saa at der blev et helt „vestmands-jettlement“ vestved Sugar River, paa Sand Prairie.

Toppen af den høieste præriehøi, nord for Bæglic og øst fra Nord-Jossum, blir centrum, hvor de tre hovedgrænder i bygden mødes. Herfra kan man ogsaa saa den bedste udsigt over bygden, som er at saa noget sted. Ser man mod sydøst, har man Bæglic, Skavlem og Springen gaardene, kirken og prestegaarden, Turkop og hele dalen syd øst over næsten saa langt som bygden naar, i herlig udsigt. Mod sydvest, ser man næsten hele landingsbygden, som tilslut opløser sig i taage eller ølrøg i det fjerne. Men bortensfor denne igjen, sees et hus eller to, som efter de mest paalidelige udsagn skal være lige vestensfor Sugar River og Sand Prairie hvor vestman bygden er. Mod øst kan man se ligetil Janesville, dersom det er klart, og mod nord sees den øvre ende af Bass Creek dalen og vestover Spring Valley med Drfordville i midten. Deromkring ligger hallinggrænden, og udsigten, jordbunden og landskabet idetheletaget, staar slet ikke tilbage for resten.

Der var i fordums dage, nogle saa hankier som havde forvildet sig ind iblandt norfkerne. Det var især Fijher, Smiley og Inman familierne, alle Pennsylvaniatjffere.. De har ikke kunnet holde stand og de fleste af deres gaarde, engang blandt de aller gjildeste og største, eies og beboes nu af norffe. Gamle Jake Fijher og Nils Nord-Jossum kom en dag i en disput over skolehusbygning, idet de var tilsammen paa veiarbejde. Fijher, der syntes at føle at hans store legemsvægt, hans store og gjilde farm, og maaske det fortrin han havde i at være hanki

og mer fligt, berettigede ham til sin mening uden modsigelse, tænkte at sætte en stopper herfor ved at sige til Nils, at han fik erindre at dersom han brydte sig om det, kunde han godt „baade kjøbe og sælge ham ud igjen.“ Til dette svarede Fossum paa sin jeige, men dog beskedne maade, at det kunde kanske saa være. Men, la han til, „jeg tror nu det selv, at jeg har raad til at kjøbe dig og beholde dig!“ Og det gjorde han virkelig ogsaa. Han kjøbte ligeledes Nelsonfarmen, en af de største og bedste, og hans svigersøn, John Olson, kjøbte ud to til. Gunnul Stor-dof som kom tilbage fra Rock Run i 1869 kjøbte ligeledes ud en af disse tyffere. Somme af disse hantier lærte at snakke norsk. Jim Whitehead, f. eks., kunde baade snakke og bande paa bredt torpemaal, saa fuldkomment at man kunde plent tro at han var nykommer.

Orfordville er den eneste tilnærmelse til by som findes indenfor bygdens grænser. Jernbanen kom der igjennem fra Milwaukee, vestover gennem Janesville til Mineral Point, i 1861, tror jeg det var, og saa blev der station. Det gif i de dage helst under navnet „Staare.“ (The store). Det var i de dage da Simon Strauß havde krambod og byttede kaffe, brunt sukker og calico for smør og æg. Saa kom Burr Sprague, men han blev ikke længe. Lidt senere kom Ole Haagenjen, en Drammenjer som giftede en af Wilhelm Langeslets vakre døttre. Han begyndte efter en nok saa beskedne maalestof, kom sig fort, og kunde ha været høit paa straa, dersom han havde holdt sig strengt til dry goods og grocerier. Op til denne tid, havde byen helst ry for at være bare et „fillehøl.“ Den bestod af stationen, et par krambøder, en metodistkirke og nogle saa tarvelige huje. Nu er det en noksaa kjæf liden landsby med bra folk.

Saa, nu har der altjaa sneget sig ind en del tør historie, og vi er komne op til henimod 1850. Enkelte af de første pionerer

byggede kun meget simple hytter for midlertidigt brug, medens de tømrede sine loghuse. Men de fleste holdt til hos andre en tid, og satte straks op nogenlunde ordentlige loghuse som blev beboede i mange aar indtil de omsider fortrængtes af gjildere huse. De fleste byggede da af steen, da der fandtes god kalksten som egnede sig fortræffelig til dette brug, og som kunde tilveiebringes ved eget arbejde og uden pengeudlæg. Saaledes byggedes Clausen prestegaarden, kirken, og de fleste huse. Der var en vis plan og skabelon paa flertallet af dem, haade ud- og indvendig, saa at de fleste lignede hinanden næsten saa nær som saamange kraaker. Hovedindgangen midt paa langsiden, med en gang tvertigjennem, og paa hver side, et stort og et lidet værelse. Trappegang nedti kjælderen og op til anden etage fra denne gang, og ovenpaa fire kammerjer. En mand var engang vidne i en sag, og blev spurgt om han kjendte huset, og om han havde nøie kjendskab til denne trap. Ja, det havde han! Ja, ja! Hvor fører saa denne trap hen, da? Ja-a-a! Det kommer sig an, det! Kommer sig an, siger du? Hvad kan det komme sig an paa? Jo, det kommer sig an, skal jeg sige dig, paa enten du er ved den øvre ende og skal ned, eller du er ved den nedre ende og skal op!

Men det var særlig de gamle huse som de levede i de første aar, som vi skulde fortælle lidt om, og hvorledes de havde det. Jeg kommer da til at erindre hvad Ødegaard siger i sin bog, „Gammalt fraa Baldres: „Dei so no vekke up i Baldres ha kji nofo vet paa, fo traat o smaast de øfto va i bygden i gamle daga, o fo fælt leit de va o flite je igjøno. No o dagadn vilde kji nokon synast de gjekk an o ha de paa den gjerde, um de endaa va flek so dei hadde de paa likaste garo.“ Dette synes mig at ha en slaaende anvendelse her. Ingen af den oppvoksende slægt vilde synes det gif an at ha det paa den vis, om det endog var saapas som det var paa de bedste pladje. I huset

var det høist primitivt simpelt. Saasnart man fik hytten jaapas færdig at den kunde beboes, flyttede de ind. Det var da ikke at gaa hen og kjøbe møbler og indbo. Thi for det første havde de fleste lidet eller intet at kjøbe med, og for det andet, var der heller ikke da i de byer som var tilgjængelige, nogen saadan ting som en møbelhandel. Man benyttede da almindelig den største firfandede, nykommerkiste til spisebord, skjönt den havde det uændige ved sig, at en kunde ikke faa knæerne ind under den. Til at sidde paa, lavede man krakke, bænke eller skammeler. Udaaf bord, da vel? Manei! De slap for det, da det var ligesaa vondt for en fjølstub som for en stol. Man tæljede dem til med øksen. Sengen var ligesaa primitiv, med dyne fyldt med hør, toug tømmer i botten, og medbragte sengekæder, af hvilke sauskindsællen var ypperst. Resten af indboet var af samme fabrikata og stil. Jeg har engang i en tidligere itisje fortalt lidt mer udførligt om Andris Haugans nybyggerhus, i hvilket hver eneste gjenstand, indbefattende bordet, døren, gulvet osv., var tiltæljt med øksen. Døren havde endog „ganggjern“ og klinker af træ, og var sammensat med træpinder, istedetfor spiger og skruer.

Man berge de sig med de kopper, fad og kar som man havde med hjemmefra. De fleste førte med sig mange ting som kom yderst vel med, men som det nu vilde være bare tul at drage med sig, saasom øks, ljaer, biler, græv, haffeknive, rokke, vævseer, gryder, takke, og endog harvetinner. Det gjaldt først at faa kravje til sig en ko saa man kunde faa melk, og saa maatte man ha fjøs. Dernæst en gris eller to, siden en sau, endel høns og en hane som kunde gale akkurat lig den som gav Peter jaadan en kvæk. Seste var det længe før de fleste fik. Men havde man først kjøer, kunde der omsider blive studekalve, og af dem fik man økse „høke,“ og tilsidst kubberulle.

(Fortsættes.)

Asyriske breve, depecher, osv.

Af Dr. D. C. Hagen.

Idet jeg gjennemjogte en del afskrifter af breve og depecher fra eller til asyriske og babyloniske konger og embedsfolk, slog den tanke mig, at en smagbid af saadant muligens kunde interessere ialfald en del af „Sambands“ læsere. Jeg udjogte derfor nogle korte men dog typiske eksemplarer og lagde dem tilside for fremtidigt brug, og jeg skal nu fremlægge samme i fornorsket form. Jeg finder en vis tilskyndelse dertil i den omstændighed, at vore norske blade næsten aldrig nærmer sig dette felt, og naar dette engang imellem hænder, saa er beretningerne, saa overfladiske og ufagmæssige, at de er omtrent værdiløse. Om nogen saadan videnskab som asyriologien er der iblandt vort folk, endog inden den lærde stand, kun faare saa, som har noget kjendskab, neppe engang en anelse. Paa naturvidenskabens omraade har nyttiggjørelsen ansporet og skabt interesse, men her kan vor ultrapraktiske tid ikke finde sig tilrette. Og dog er den menneskelige aandts seirvindinger paa dette felt, om muligt, endnu mere forbausende. Alt dette skal jeg dog her forbigaa og kun indskrænke mig til den bemærkning, at paa det filologiske omraade frembyder Asyriologien ubetinget den menneskelige aandts største seire. Selv vanskelighederne ved det ægyptiske og det kinesiske er forsvindende mod, hvad man her har mødt og møder, thi til det første havde man nøglen i rosetkastenen, og det sidste er jo et levende maal. Og dog har de lærde forskeres idelige stormløb paa de tilsyneladende uløselige vanskeligheder overvundet alt og aabnet en uanet, ny og kolossal verden, hvis civilisatoriske indflydelse strakte sig langt udenom oldtidens verdensrigers grænser, ja i en graa oldtid endog satte sit impres på vore gothiske forfædres aandsliv.

Mærkeligt er det især, at vore norske teologer lægger saa liden eller, rettere sagt, ingen vægt paa de assyriologiske forfæmninger, da netop disse kaster et saa ønskeligt og forbauende lys over den bibelske historie, udfyldende saa mangt et gab og belystende saa mange dunkle steder. Mest iøinefaldende er, t. eks. kongenavnene. Af de lange og stedsøgende rækker af assyriske og babyloniske konger kjender man ialmindelighed kun nogle saa: t. eks. Salmanassar, Sargon, Nisrhadon, Sancherib og især Nebuchadnezar og Belsazar, som dog ikke var konger af Babylon. Navnene er ofte næsten uigenkjendelige, efter assyriske-babylonisk sprogbrug, og tildels endog umulige, og hvad der fortælles om mange af disse konger er mere legendarisk end virkelig historie. Nu kommer assyriologien og kaster lys over alt, men med aabne øine og vidende vilie vrager man disse samtidige optegnelser i uforgjængelig sten og ler, som dog ubetinget maa gjælde for første rangs kilder baade for sproget og historien. En ærlig bibelgrundsker maa nutildags være ialfald **noget** af en assyriolog.

Som sagt disse breve er kun en smagbid, men skulde det vise sig at „Sambands“ læsere kan fordøje saa haard kost, saa kan der i fremtiden nu og da blive adgang til assyriologiens allerede rigt dækkede bord. Vi faar se.

Nisurbanipal, af hvem eller til hvem disse breve var skrevne, er mærkelig nok ukjendt i den bibelske historie. Han var af Sargonidernes æt og var den sidste store assyriske konge i Ninive. Han regjerede fra 668 til 626 f. Kr. Nisurbanipal var af karakter en fredelskende fyrste, der allerhelst viede sit liv til kunsterne og videnskaberne, som han dyrkede med lidenskabelig iver, idet han opførte kolossale og rigt smykkede templer og paladser, især i og omkring Ninive, og samlede store biblioteker. Men Assyrien var paa alle kanter omgivet af uforsonlige fiender, og Nisurbanipals liv blev derfor en uafbrudt ræk-

ke af frygtelige frige i alle retninger, som ogsaa gjorde ham til en af Assyriens vældigste frigere. Med sin stærke haand og sit Iovemod reddede han denne gang Assyrien fra undergang. Men saasnart scepteret gik over i hans søn Njuretililanis og sønnesønnen Sinsariffuns hænder, var ogsaa Assurs sidste time kommen. En vældig koalition i nordøsten dannedes mod Assyrien. Assurs fejersvante hærsfæver maatte vige, Ninive stormedes og fuldstændig ødelagdes. Det er her særlig af interesse for os at vide, at vore forfædre var, som jeg tror der er beviser for, et af de mægtige folk i den nævnte koalition og var blandt assyrerne i Assarhaddons dage kjendt under navnet „Guta.“ Assyriens undergang fandt sted 607 eller 606 f. Kr.

Alle her behandlede breve og depecher hidrører fra ruinerne af Njurbanipals palads i Kujundschiq, en del af kjæmpe-staden Ninive, og findes nu i det britiske museum i London. Der er tusinder af saadanne dokumenter, men de fleste er mere eller mindre jønderbrudte, og en stor del er endnu ikke gjen-nemforskede og henligger uden talmærke.

1. *En lykønskingsdepeche.*

Til kongen, min Herre.

Din tjener

Agullanu.

Hilsen til min Herre Kongen! Maatte Nabu og Marduk (være) min Herre Kongen huld! Lykke (tilønskes) Kongen, min Herre, hjertets tilfredshed og legemets sundhed! Gid min Herre Kongen vilde sende (nogen) med svarskrivelse!

2. *Tre Depecher angaaende indsamling af heste og trækdyr til hæren.*

Til Kongen, min Herre.

Din tjener

Nabu-sum-iddin.

Hilsen til min Herre Kongen! Maatte Nabu og Marduk altid, altid være min Herre Kongen naadig! 12 heste fra Kus er ankomne fra landets statholder.

Til Kongen, min Herre.

Din tjener

Nabu-sum-iddin.

Hilsen til min Herre Kongen! Maatte Nabu og Marduk altid, altid være min Herre Kongen naadig! 4 heste fra Kus er ankomne fra storveziren af Kongens moder, 14 heste af ridehestene, 9 mulæsler, tilsammen 26 fra Isana; tilsammen 30 heste og mulæsler.

Til Kongen, min Herre.

Din tjener

Nadinu.

Maatte Nabu (og) Marduk altid, altid være min Herre Kongen naadig!

111 kussæiske og 11 messæiske, ialt 122 arbejdsheste fra Barchalsa; 11 kussæiske heste fra Arabcha (Arrapachitis); 17 kussæiske og 10 messæiske, ialt 27 arbejdsheste fra Kalcha (Kalach), som ikke er indøvede, ialt 139 kussæiske arbejdsheste og 21 messæiske. I det hele er 160 arbejdsheste blevet indført idag.

3. *En svarskrivelse af Asurbaniṣal.*

Kongens ord til Bel-ib-ni:

Min hilsen til dig personlig. Maatte det gaa dig vel!

Med hensyn til folket af Pukudu (Pekod), som bor ved Charruffloden, samt den melding du har sendt, har jeg beskikket mand, der er sin Herres hus tro, der ser og hører og aabner sin Herres øren. Indtil, hvad du har meldet, er sket, vil du aabne mine øren (d. e. indberette).

4. *Asurbanipal til enkedronningen, sin moder.*

Kongens ord til kongens moder.

Hilsen fra mig, ja hilsen til kongens moder!

Med hensyn til Amushes tjener, som du sendte til mig, saa bød jeg øieblikkelig naade, som kongens moder havde befalet. Straks du bød gik han til Chamunæernes tal (d. e. Chamunæernes folk).

5. *En velynders skrivelse til en af prinsesserne.*

Til Kongens datter, min herskerinde.

Din tjener

Nabu-nadin-sum.

Daglig beder jeg Bel, Zirpanitu, Nabu, Nana og Tasmetu at skjenke den stormægtige Konge, min Herre, og Kongens datter, min herskerinde, livslængde. Zirpanitu, den høie herskerinde, har glædet dit hjerte; ligesaa beder jeg Bel og Nabu om hjertets glæde for min stormægtige Herre, Kongen, og min herskerinde, Kongens datter. Maatte Bel og Nabu befæste mig i min Herre Kongens og min herskerinde Kongens datters gunst.

6. *Indberetning af livlægen af en af Prinserne.*

Til Kongen, min Herre.

Din tjener

Arad-Nana.

Fred være altid, altid med min Herre Kongen! Maatte Ninib og Gula give Kongen, min Herre sundhed paa hjerte og legeme! En hjertelig hilsen!

For at indskrænke den almindelige betændelse, som omgiver hans øine anlagde jeg en forbindelse. Hans ansigt er opsvulmet. Igaar, ligesom ogsaa før, aabnede jeg saaret paa svulsten og tog forbindingen af. Værk forekom paa forbindingerne som spidsen af lillefingeren.

Anraab dine Guder, om de kunde læge hans legems kjød. Da vil hans mund udraabe: Fred for altid: Lad min Herre Kongens hjerte være vel tilmode!

Han vil leve endnu 7 eller 8 dage.

7. *En Depeche fra krigsskuepladsen.*

Til Kongen, min Herre.

Din tjener

Isid-Nabu.

Fred med min Herre Kongen! Maatte Bel, Nabu, Istar af Ninive og Istar af Bit-Kidimuri altid, altid være min Herre Kongen naadig! Maatte de give min Herre Kongen hjertests glæde (og) sundhed! Fred med min Herre Kongens vogtere (d. e. trofaste undersaattere).

Nadin-sum-ilu, søn af Aramis-sar-ilani, udøver af kongens vilie, kundgjør mig følgende: Min fader er død i fiendens land, og 50 af de ham gehörige krigere tog 12 heste i besiddelse. De drog afsted. I nærheden af Ninive gjorde de holdt. Og jeg forkyndte dem følgende: Min fader er altsaa død. Hold I nu kongens vagt (d. e. vær tro), afsted! I dag lod jeg ham straks bringe for min Herre Kongen. Maatte min Herre Kongen forhøre sig fra ham, hvorledes jeg betvang alt, (og) maatte han berette (det) for min Herre Kongen! Overstaldmesteren, han Karke-misæeren, dræbtes af sine egne tjenere. Ikke en eneste af disse lod jeg undkomme; vi tog dem tilfange.

Tienden af Beltis, Herskerinden af Kidimuri, hvis mødre er dig hengivne, lod jeg bringe for min Herre Kongen. Maatte min Herre Kongen vaage over Sippara.

Vi har nu udhvilet os. Om min Herre Kongens befindende har jeg ikke hørt. Hvad nyt gives der?

8. *Assyrisk datering.*

Maanedén Airu (Ijjar), dag XV, Limmu-aaret af Samas-dannin-anni, magthaver i Akkad.

Maanedén Nisannu (Nisan), dag IV, Limmu-aaret af Sagab, Asur-danin-sarru (og) Dana-bel-ku.

9. *Gjældsbevis*

Fire Minæ sølv efter myntfoden af Karkemis laaner Nergal-sar-usur til Nabu-sum-iddin, søn af Nabu-ra'im-balat fra Dur-sarru-kenu mod fem sekel sølv maanedlig rente.

Maanedén Airu (Ijjar), dag XV, Limmu-aaret af Gabbaru.

Vidner: Nabu-apil-iddin, Nabu-azib, Scepterbærer, Achi-ra'mu, do., Asur-danin-sarru, do., Disi, Astronom, Samas-igur, Sin-mati-kali, retsfuldmægtige, Marduk-ach-iddin, Astronom.

10. *Salgskontrakt.*

Neglemærke af Sar-ludari, neglemærke af Achi-assuru, neglemærke af fru Amat-sula, høvedsmanden Bel-durus hustru, samtlige samaeiere af salgseiendommen.

Et hus i god forfatning beliggende nær markedspladsen mellem Mannuki-achis og Illitias huse sælges med alt tilbehør. Sili-asur fra Ægypten køber nævnte hus af Sar-ludari, af Achi-assuru og af fru Amat-sula, nævnte ægtemands hustru, for en Konge-Mina sølv. Prisen er lovlig fastsat og huset betalt kontant. Tilbagekaldelse eller annullering af denne kontrakt tilstedes ikke. Hvilken som helst af sælgerne, som herefter hos mig (dommeren) andrager om annullering af denne med Sil-asur afsluttede kontrakt, maa betale ti minæ sølv.

Afsluttet i nærværelse af: Su-sanka, kongens svoger,

Armaza, høvedsmand, Razu, skibsreder, Nabu-dur-usur, politimand; 'Armaza, skibskaptein, Sin-sar-usur, Zid-kai-u.

Maaneden Simanu (Sivan), dag XXVI, Limmu-aaret af Zazai, statholder af Arpad.

Optaget (d. e. dokumenteret) af Samas-sum-ukin-achi, Litturu, Nabu-sum-usur.

11. *Astronomiske indberetninger.*

Til Kongen, min Herre.

Din tjener

Istar-iddina,

Overastronom af Arab'ilu.

Fred tilønskes min Herre Kongen! Maatte Nabu, Marduk og Istar af Arba'ilu være min Herre Kongen huld!

Den 29de sidstleden foretog vi observationer. Paa observatoriet var der taage, saa at vi ikke kunde se maanen.

Maaneden Sabatu (Sabat), dag I, Limmu-aaret af Bel-charran-sadua.

Til min Herre observationsdirektøren beretter hans ærbødigste tjener

Nabu-sum-iddin.

Maatte Nabu og Marduk være min Herre huld!

Den 15de iagttog vi maanens nutationer. Maanen formørkedes.

12. *Asurbanipals storkongetitel.*

Jeg er Asurbanipal, den store konge, den mægtige konge. Hærskarernes konge, Assurs konge, den stormægtige uden lige, som forsamler Assurs folk, store og smaa fra det øvre til det nedre hav (d. e. fra det Sorte til det Indiske hav), fyrsten af Bit-riduti, afkom af Asur og Beltis, yndling af Bel, Nabu, Marduk, Sin, Samas, Rammanu, Istar, Nergal og Nusku, søn af Asarhaddon (Asur-ach-iddina),

den store konge, den mægtige konge, hærskarernes konge, Assurs konge, storfyrsten af Babel, Sumers og Akkads konge, sønnesøn af Sancherib (Sin-achi-erba), den store konge, den mægtige konge, hærskarernes konge, Assurs konge.

Isfarti

Dr Frithjofs saga. Pau sognamaol.

Tegners **Isfarten** er baseret paa den oldnorske saga om Frithjof og Ingeborg, Kap. XI, 17—20. Det vil erindres at Frithjof ved sin ankomst til kong Ring ikke havde tilkjendegivet hvem han var men kaldte sig **Thjofr**. I Tegners digt betegnes den nys ankomne som „Fremlingen“ d. v. s. den fremmede. I sagaen siger kong Ring, da den fremmede havde svinget hest og slæde op af hullet i isen og saaledes frelst kongens og dronningens liv: Nu er allvel upp tekít, Thjofr! Of ei mundi Fríðthjof inn frækne sterfliga hafa til tekít, þótt hann hefði her verið, of eru slíkt inir fræknuðu fylgðarmenn (saa-danne som du hører blandt de dygtigste kongsmænd). Sagaen om Fríðthjof hin frækne hører hjemme paa Valesstrand i Sogn. Som man ved oprettes der nu paa Bangsnes et Fríðthjof monument til minde om den navnkundige sagnhelt. Den her beskrevne heltedaad er vel den som har holdt sig bedst i folkets erindring.

Kong Ring mæ st dronnig te gjeftabaa for,
isen liggje so blaunk pau fjor.

„Far inkje yv' isen,“ dan fremmande sa:
„han breste, for jupt æ da kalda ba.“

„Min kong drofna inkje so lett,“ sa Ring,
„dan so æ rædd kan gau sjyn omfring.“

Dan fremmad' saug kongen so mynkt imot,
han spenne staulsko i hast pau fot.

Trauaren sæte mæ mast aufta,
han fnyse loge, han æ so gla.

Legg fram, skraik kongen, „min trauar go,
lat hjau, om du æ au Slapners blo.

Da gaur so stormen gaur yve sijn,
dan gamle ai akta dronningis byn.

Men staulskodd kjempa staur held' kje still,
han fær fyrbi dai, so rass han vil.

Han reta mang ai runa i isens sabn,
skøn Ingebjør æfe fram yve sitt nabn.

So ile dai fram pau dan glatta bana,
men unde dai lura dan falska Rana.

So stoyte et haal i da blanka slytak,
hest aa slece joff ne mæ ait kraf.

Skjøn Ingebjør bart so blaik pau kjind,
dau kjem dan gjestn so ain virvelvind.

Han baara staulskon i isen fast
aa gripe i gaungarens maan mæ hast.

Dau lyfte han lett mæ ait ainaste hopp
baat' hest aa slece pau isen opp.

„Da take mau eg rosa,“ ja kongen fort,
„Trithjof dan sterke hadd' kje berre gjort.“

So smudde dai atte te kongsgaren om;
dan fremmande blai dar te vaaren kom.

George T. Nlom, Urbana, Ill.

Til Numedalslaget i Hawley 1909.

Indsendt ved S. S. Strøm.

Efterfølgende digt om Numedalslagets aarsmøde i Hawley, Minn. i 1909 er af en ung Numedøl, opvokset her i landet. Jeg synes det er godt. Kanste redaktøren kunde finde det egnet til optagelse i „Samband.“ — Forfatterens navn gives paa min opfordring — S. S. S.

Numedalslaget.

Der er masser af festklædte kvinder og mænd
mødt til stevne i Hawley idag;
De er komne fra nordvestens vidtstrakte grænd,
For at samles i Numedalslag.

Stjernebanneret vaier i flagstangens top,
og ved siden det norrøna flag;
medens musikken lyder, man marscherer op —
træder ind og er færdig til slag.

Formand Strøm træder frem og med haanden han slog,
Til lyd—tolked fort laget's maal.
Stedets prest hød velkommen—os venlig modtog,
paa sit kraftige norrøna maal.

Naar man saa disse folk udaf numedalsk rod,
jom i salen nu bænkede sad;
og en vidste, en selv eied numedalsk blod,
i hver aare — blev findet saa glad.

Her tilstede var telernes høvding saa kjæk,
redaktør for det freidige „Fram;“
Han ei kjæmper med sværd, men med sværte og blæk,
mund og pen, uden braak eller bram.

Han bar hilskninger frem ifra telernes lag;
talte vakert om samdrægt og fred
mellom bygdernes fylkninger; thi denne sag
er af vægt som et bindende led.

Valdrishøvdingen maatte for døserne frem,
og han kom uden kniv, som han sa,
og hans eneste vaaben var „kjaftn“ og den
var nok „sletin,“ men du, den var bra!

Nu han brugte det klingende valderske maal;
talte alvor og lattermild sjeemt;
det lød herligt, lig lyden af klingende staal —
eller harpens sølvtoner stemt.

Borgermesteren kaldtes af formanden frem;
han er norsk — Telemarking dertil;
og han talte saa lunt, han er en udaf dem,
som tror lagene „kan om de vil.“

Sekretæren for laget forklarede saa,
hvad er gjort i det hensbundne aar;
og vi skylder ham tak, for enhver kan forstaa,
han gjør alt, for vor sag han formaar.

Lad kun bygderne samles og slykkes for sig,
siden gjør vi et sambaand deraf;
lad os kaste væk alt, som kan hindre vor vei —
sfride fremad lig elven til hav.

Svis vi her staar tilsammen og hylde vor mor,
gamle Norge, som kjærlike børn,
vil vort maal her i jekler paa Besterheimens jord
slybe høit, som den vingede ørn.

Louis D. Fosb.

Berg-jutulen.

Berg-jutulen var en af de væsener vore fædre troede holdt til i Bergfollerne. Denne berg-jutulen havde opslaaet sit pavilun i Dnsknatten (Sedalén). Engang som han stod paa Dnsknattens høieste top, satte han sig det maal at bombardere Sedaléns kirkekløffer med stenkast. Han fandt for sig en pas-

jende kastejsten og slynged mod kirken, men traf ikke sit maal. Stenen faldt ned, vest for kirken, nogle alen nedefor den nuværende kirkegaardsmur. Stenen der veier mange tons kan sees den dag idag. En anden gang han stod speidende paa Dnsknattens top fik han i sinde at besøge sin nærmeste nabo, der bodde i Petattøllen, en afstand paa 10 engelske mil. For at komme fort frem vilde han tage disse 10 mil i et eneste skridt; men det viste sig ogsaa denne gang at han hadde beregnet feil; thi han kom ikke længere end den halve længde af det fastsatte maal, og dumpede ned i Kaputaasen. Her traf han en sten, der ligger midt i den gamle fløvevei mellem den saakaldte Nerbyseelv og Nasli og saa videre til de forskjellige fæterlag. Hans tungde var saa stor at hvor foden traf blev der et merke efter fodsjaalen som naar en tung person træder i den bløde jord. Stenen med fodspreet, der er af uhyre dimensjoner, har faaet navnet Berg-jutulsteget og staar der endnu som et bevis om sandheden af sagnet. N. N. Brenden.

Zvar Halsteinson.

Han Zvar Halsteinson var ein nannspurt kar, ikkje berre fordi, at han var ein flink timbreman og graasteinsmurar; men han var ovsterk, fuld av skjemt og løyje og ein pussmakar taa dei liraste, so det enno den dag idag gjeng mange sogur um han. Det er ikkje berre i heimbygdi hans me kan høyra rispur og regler um han, men fraa grannebygdarne og, der han jerdast mykje med sitt arbeid.

Han budde paa ein plads under gar'n Wit, v. Slidre. Den-na pladsen laag høgt uppe i lidi, so jordi var vassjukt og kald og ga lite fraa seg baade aat folk og kretur. For daa aa skaffa mat og klær aat fjærring og born, maatte han farta mykje omkring paa arbeid. Treffe du honom i godlage sitt, kunde du

faa han til aa fortelja ei og annan skrøna. Snøggast kunna det raaka, um ein hadde ein tobaksbuvs og ein dram aat honom.

So var det ein sumar, at han var i grannebygdi, Bang, og ffulde setja upp ei forløda burti ei utslaatte atmed ferdavegen gjennom bygdi. Tvo andre farar var med honom. Desse hadde hug til aa erta han Zvar og hadde ei og annan gong gjort honom ei liti pretta. Han lejt som han ingen ting gaadde, men berre rusla med sit. Varmt og gøtt ver var det um dagarne, so dei brugte paa aa liggja i ei dæld nedmed elvi og kvila dugurd. Alle tre hadde daa ein dag lagt seg der, og Zvar hyrja alt jnorka. Um eit lite bil jobna og dei andre inn. Men han laag fuldt vafen og sauf so upp og saun fram eit grev og grov ei veit fraa elvi til dældi, so vatnet fløyne inn — i dældi. Kararne hadde jobna vel inn; men daa vatnet fløynde hver dei, braavakna dei og aus upp og rista seg paalag som hamjen sjølv, naar han hev lauga seg. Gamlingen, som laag uppi bakka lite ovanfor, ja berre longt: „Ska dø alt rista upp?“

Ein dag vart det halde bryllaup paa ein gard i grendi. Jellande varmt og gøtt var veret. Daa han visite, at bryllaupsferdi ffulde føyra forbi der han sat paa timra, hadde han drage paa seg ein tjuff sauksinnspels, skindlue, halskjert og tjuffe vottar. Daa bryllaupsferdi for forbi, sat han i denne bunaden og hogg, so flisarne spruta, men daa ferdi førde forbi att paa heimvegen, sat han i same bunaden, som Adam hadde paa i Paradihsagen.

Ein sumar var han burti Gensjedal paa peismuring. Paa ein gard hadde han gjort ferdig ein peis og sto og la paa den siste stein paa pipa; han sa daa til tenestguten, som var med honom uppe paa tafet: „Du faar staa her og halda i pipa du, medan eg gaar ned og faar betaling for arbeidet, for ein maa tje sleppa pipa, fyrr ein hev faatt betaling for arbeidet;“

for daa vilde peisen ramla ned att!" Zau, guten tok taf i pipa og stod og heldt i henne medan Zvar sat nede i stoga med inodigt pragt og drakk kaffi og brennevin. Endeleg vart det spurlag etter guten. Men Zvar sa berre longt: „San stend paa tafet og heldt i pipa.“ Som fyrr jagt er det mange löglege stubbar um han, Zvar. Eg vil daa tilslutt fortelja ein stubb til. San og tvo andre farar dreiv med timberhøgst uppe i Mossgili. Medan dei so lifast heldt paa med arbeidet sitt, var nett den eine karen ferdig med ein diger furustoff, som han vilde leggja den sijte hand paa og hogg so øksi i og vilde snu paa den; men med det jame for stoffen uthver eit lite stup og stanga seg inn i ei tubba. Der sto dei! Stoffen var tung, og uppat same vegen maatte dei ha den, skulde dei faa den fram rette leidi. Dei hogg so øksi i alle tre og tok i alt dei evla, men stoffen rikka dei fje. So bretta Zvar upp knebukja si og la seg paa sine berre kne og ba hinmannen hjelpe seg. Og han meinde paa, at soframt han var til og hadde sleg magt, som han ga seg ut for, maatte han hjelpe honom. Daa Zvar var ferdig, reis han upp og treiv øksi og hogg ho i stoffen upp under skaftet, fata so i og ryffte stoffen uppat, so jordi spruta. Etter den dag tyfte folk flest, at det stod ein illotte fraa honom.

Torgeir Margistad.

De to riddere!

De fleste Valdriiser kjender vel til sagnet om de to meegtige riddere, en ved navn Sigvat af Leirholar som bodde paa Verhol i Bang og det skulde efter traditionen at dømmen ha været en overmaade høifornem herremand. Men at der ogsaa har resideret en slikt, sin potentat paa Syndrol, paa hinfide af Mjøsen har antagelig de færreste ogsaa kjendskab til.

Jeg vil jaaledes gi til bedste i „Samband“ hvad jeg har læst og kan erindre om dette gamle jagn, og det lyder slikt:

Paa Lerhol og Syndrol i Vang levede i gamle dage to mægtige riddere, som stadig laa i trætte med hinanden. De var begge rige og mægtige og slikt herskab har fra arilds tid og helt til vore dage haft det med, at de skal fives om hvem som er den største. Det er et gammelt ord som siger at der rummes ikke to store i en sæk. Disse to riddere søgte altid at gjøre hinanden livet saa surt som mulig. Saavel aabenlyst som i det skjulte raffet de hinanden ud. Sa det siges, at om nætterne hjemjogte de hverandre paa en slikt maade, at de til slut maatte sætte dobbelt laas for dørene og solide stængsler for glasgluggene. Paa Lerhol skal der endnu (?) findes et stort bord, som Lerholridderen pleiet at dække til glasglugget med, og dette bord viste dybe hug efter en øks, Syndrolridderen havde benyttet under et natligt anfald.

Da denne ufreden mellem dem havde holdt paa i langsomme tider, traf de en dag hinanden nede paa et isaberg i Synshagen paa Syndrol. De vældige kamphaner røg da sammen i slagsmaal. Det endte med at de brugte vaaben paa hinanden og resultatet blev at de begge faldt døde om paa kamppladsen. Stedet hvor denne kamp stod, kaldes den dag idag Ridderpvaet.

C. N. Kemme.

Gjertrud Brenna død.

Gjertrud Brenna døde den 9de December 1911 i sit hjem i byen Cottonwood, Lyon county, Minn. Hun var født 1832 og var da hun døde 79 aar og 3 maaneder gammel. Hun var født paa Kirkebergmoen i Søndre Murdal, Valdres, og gift med Ole Brenna fra øvre Hedalen i Valdres. Under aaret 1868 kom hun til Amerika og boede en kort tid i Dane county,

Wis. Herfra flyttede hun til Grand Meadow, Minn. og derfra paa vaaren 1872 til Lyon county, Minn., hvor hun med sin mand og børn byggede sit hjem paa homestead i Vallers Township. I dette deres hjem fik de bevilget post office med navnet Brenna som i 15 aar bestyredes af hende og hendes mand.

Under aaret 1889 byggede og begyndte det alderfstege men slittige par en almindelig handelsforretning i byen Cottonwood som de drev i mange aar. I nogle faa aar, siden hendes mand døde, har hun boet stille i sit hyggelige hjem i sidstnævnte by, indtil 4 maaneder siden hun rammedes af et slagtilfælde som endte hendes liv. Af hendes tre børn lever datteren Mrs. M. D. Hall af Granite Falls og sønnen jagfører, D. D. Brenna jr., og af hendes mange børnebørn kan nævnes pastor Oscar Brenna, Storm Lake, Iowa.

Hun var en virksom og stadig medlem af Silo. lutheriske menighed og hviler nu i denne menigheds kirkegaard. En stor skare af menighedens folk tilligemed naboer og venner samlede sig i deltagelse i hendes ligfærd og hædrede hendes minde med rige blomsterofringer og andre skjønne bevis paa vensskab og høiagtelse.

En aarsberetning fra Pope Co., Minn.

Af D. S. Dpheim.

Min tanke har været at sende betaling for „Samband“ og da med det samme nogle ord for bladet. Men alting gaar saa forfjert for en enkemand, som er bleven uden den vante hjælp og opmuntring. Først vil jeg da berette at vi Valdriiser i vor menighed og town har i dette aar ogsaa haft vore selskabelige sammenkomster. Først var det Ole Strøm som fik en masse uventede fremmede og hos hvem vi tilbragte dagen med at lytte

til taler og sang, og havde det i alle stykker hyggeligt. Den næjste i rækken var Kristian Sagen. Han blev i Juni syg af gigt, og da vi var sammen i skolemøde besluttede vi at faa istand en sammenkomst hos ham. Saa skede, og der blev indsamlet over \$80 til hjælp for ham i hans sygdom. Den tredje var Ole Maanum, der i sommer har flyttet ind til Mora. Som rimeligt var med en mand i hans stilling, byggede han en residens, som er i alle maader moderne, saa det er en fryd at se. Dette var at alle det største „parth;“ thi der kom folk helt fra Glenwood, Farwell og Kensington, skjønt det svarede hele dagen. Der er to til i vort town, som har sat op ny beboelseshuse, nemlig Thom Tolleffson og Hans M. Halvorson og de er nok, som Ole Maanums, fuldkommen moderne.

Saa er det at berette at vi fik et middelskaar her rundt. Det saa en tid ud til at vi skulde faa et kronaar; men saa midt paa sommeren begyndte det at regne og holdt paa lige til senhøstes, saa det var en umulighed at faa træffet, og der er træstning staaende igjen mod vaaren. Vinteren kom for fuldt alvor ved den 11te November.

Jeg vil for min del faa sende min bedste hilsen til alle kjendte, især fra Valdris. Jeg fik ikke ihøst anledning til at overvære vort stebne; og derfor vil jeg be enhver Valdris om at skrive en gang om aaret til „Samband.“ Vi kunde faa bedre greie paa hvor vi alle bor og det vilde gi redaktøren hjælp med noget at sætte i bladet, som kunde være af interesse for mange. Til Mrs. Anne Gnestvedt vil jeg faa sende min tak for det sølgeverdige eksempel hun gav os andre, i at skrive sin livshistorie. Saa til redaktør og læsere et i alle maader godt nyttaar.

Farwell, Minn., Dec. 1911.

Lensmand Ødegaards bog, „Gamalt fraa Valdres,“ vil vi atter bringe til vore læsers opmærksomhed. Det er en bog, som først og fremst enhver Valdris burde anskaffe sig; men den er en bog for enhver som interesserer sig for en naturtro og interessant fremstilling af tilstande og folkelivet i Norge i midten og første parten af forrige aarhundrede. Det at bogen er skrevet paa ægte bygdemaal gjør den blot mere værdifuld; thi den blir paa denne maade ogsaa en sproglig skat. Vi haaber at bogen faar saadan afsætning at forfatteren blir opmuntret til at udgi flere verker, hvilket vi forstaar er hans hensigt i tilfælde af at denne bog blir vel modtaget. Den faaes gjennem hvilken som helst af de norsk-amerikanske boghandlere.

Om billedet af Valdrisstevnet vil vi minde dem som var med i Como Park, at det blev meget heldigt, og vil være en pryð for enhver Valdrises stue, om det sættes i glas og ramme. Vi kan anbefale det.

Samband.

No. 46

Februar

1912

Minder fra hjembygden.

Munedalslaget i ærbødighed tilegnet.

Af S. G. Mogan.

Der er ei sted paa vide jord
Som bygden i det fjerne nord,
Hvor henrandt barndomsdage;
Der kjender du hver grænd og li,
Hver alfarvei og lønlig sti,
Hver muldemyr og hage.

Hjembygden den er underfjøn
For hver en trofast dalens søn,
Der bor paa Vinlands fletter:
Hans længsel er til drømme vakt,
Og mindets underfulde magt
En frans har sammenslettet.

Og Beglid annekts, Kollags gjæld
I Munedal — ved Laagens elv —
Er bygden, jeg vil hædre.
Det er det underfulde sted,
Fordi min barndom der hengled;
Der hviler mange fædre.

Jeg mindes grandt den kirkegaard
Paa Vaffen, — der hvor kirken staar, —

Med mur og port beceret.
 De forte bræt og stakket hist
 Ved fædres grav, er nu forbiit
 Af tidens tand fortæret.

Men kirken staar der lige trygt;
 Og grænden under aasen bygt
 Saa lunt i bakken ligger.
 Og Møgstufossens fjerne dur
 Som nøkkens harpe, huldrens lur,
 Om baaren der opstiger.

Lidt droslen dertil deiligt sang,
 Og gjøkens galen mangengang
 Lød vemodsfuldt og kjærligt:
 Det var som drøm i moders skjød —
 En vuggefang; i liv og død;
 En nordens hymne herlig!

Min fader fandt ei gravens fred
 Og moder ei sit hvilested
 Hvor hjemlands toner høres.
 De slumre sødt paa „veirhaard plet,“
 Hvor støv og tidstilkronen let
 Af barste vind omjøres.

Jeg mindes bedst de elve små
 Og tjernet som i fjeldet laa
 Og speilet nut og tinde.
 Ved kveld abborren lystig ved,
 Og sæterhus paa kjendte sted
 Var altfor let at finde.

Og Gunhild, som i boden var
 Og hjtet ost og vasket kar,
 Hun var saa gjæb en kvinde.
 Hun satte for os sæterkost —
 Rømme, drable, myseost
 Og andet godt, hun finde.

Hun spurgte nyt fra bygd og grænd,
 Og selv hun var sletikke sen
 Sit bidrag jævnt at yde;
 Thi Sæterlivets ensomhed
 Og skov og heiens sære fred
 Til tankeflugt kan byde.

Snart arnens ild den sygned hen.
 Det derfor var ei mer igjen
 End hvilestund at søge.
 Paa jncævre bænk vi slumred ind;
 Mens mariridt og hule vind
 I find og sandser spøge.

Naar aarle vi paa hjemvei for
 Tidt saa vi friske bjørnespor
 I multemyrens søle,
 Da vandred vi saa bart og lint;
 Thi larm og støi gjør bamsen fint, —
 Man faar hans brede søle.

Om biged du til støl og hei,
 Dog mere glad paa heimfarsvei
 Med lette trin du iler.
 Og naar du raff til skrenten frem,

Derne de jaa du bygd og hjem
 I dalens bund at hvile.

Den tykkeste dig nu dobbelt stjøn
 Og kanske loved du iløn,
 Du aldrig ud vil drage;
 Men kaldet ifra vesten lød
 Og kanske du dit løste brød
 Om nogle korte dage.

Jeg mindes og den stejle ur,
 Hvor berget lig en lodret mur
 Mod fjh i veiret rager:
 Slikt mødes tidt, det skræmmer ei;
 Foran dig aabnes alfarvei
 Om trostigt frem du drager.

Fra høiden ser du Gaustad fjeld,
 Hvor sneen ligger som et tjeld
 I hjergets dybe furer;
 Og hjit det store Sorkje-band,
 Hvis bredder er et underland
 Med bundløs myr og urer.

Der bider fisken nat og dag
 Folk jagde det var simpel jag
 Et knippe stort at tage:
 Du kaster agn og slue ud.
 En øret stor, saa spraglet gul,
 Du op af vandet drage.

Men der er trold og jætter med,
 Som færdes der ved fjøens bred

Dg ind i fjeldets gange.
De komme ei til dalen ned;
Thi vigslæt jord og klokkelyd
Dem gjører bleg og bange.

Sølofnubben og derinde staar,
Med rødder, som til kongsberg naar,
Svoraf lidt sølv udgraves;
Men udaf huldrens høiloftsjal
Kan sølv og rigdom uden tal
Af væg og tag udtages.

Sun sidder her i ro og mag;
Men af de fjerne hammerslag
Et ekko stundom høres;
Sun gruer, — sliq som tiden gaar, —
Ved tanken at om tusind aar
Kan hendes sstat bortføres.

Da Beglid kirke først var reist
Dg kloffen just i taarnet heist
Blev jætten grom i sinde;
Thi vældig klippeblok han greb
Fra hjergets høie top og hev
Mod kirkens taarn og tinde.

Skjæbnet var det arge bæst
Ell' kanske det var høstens blæst,
Der mon dens furs forjage:
Paa Svammens tun den dratted ned
Dg ligger der i ro og fred
Til Norges sidste dage.

Du vise mand fra land og by,
 Om du betviler jagnets ry,
 Kan selv her klippen skue,
 Og Zutulheimens lave fjeld
 Du ser hinsides Laagelv
 Forgyldt af solens lue.

Jeg mindes Kollags kirkehus,
 Der staar paa tusind slægters grus
 I ly af aas og lider.
 Her fædres høn og fodefald
 Har gjenlydt i den gamle hal
 Fra fjernt forglemte tider.

Om slægter komme, slægter gaar
 Den samme gamle kirke staar
 Saa klippefast og roligt:
 Her lyder samme trøstens ord,
 Her mættes folk af naadens bord,
 Her søges Herren troligt.

Her selv paa kirkegulv jeg stod
 Og læste med ærgjerrigt mod
 Paa konfirmationsdagen.
 Apostelskaren*) nikked mildt
 Om svar, der kom, som var bestilt
 Og stemte sams med sagen —.

Men svaret kom dog tidt paatvers.
 Da mente vi at utilfreds
 Blev bil'derne paa foret.

*) Billeder af Kirkens apostler var malet paa Kirkens kor.

Men Stoltenberg, den gjæve mand
Ds rakte signende sin haand
Dg kræved paktens ordet.

Det spor hver slægt har efterladt,
Det vises ud og jebnes brat,
Lig gravens lave tuer;
Kun Kjærlighedens gave stor
I gode gjerninger og ord
Med større styrke luer.

Jeg mindes og den fagre mø,
Hvis holdning var saa pen og stø,
En dronning i sin sfære:
Jeg ser endnu de øine blaa
Dg smilet, som paa læben laa
Dg aafsyn lyse, sfjære.

Lig „Synnova“ hun ældes ei,
Men spreder lysfjær paa min vei
Saa fjernt fra heimlands strande:
I Løn har jeg et billed gjemt,
Der troligen min sjæl har stemt
Til trofskab mod det jande.

Om tog jeg mist i døgnets strid,
Saa omsonst blev min strev og flid,
Naar søgtes rigdom, ære;
Jeg seiled ei foruden ror;
Thi mindets pant og gave stor
Min ledestjerne være.

Saa meget som er armt og jmaat,

Kan jynes baade stort og godt,
 I lys af ungdoms minder;
 Thi bag de svundne førti aar
 En nørne staar med guld i haar
 Og dugg paa fagre kinder.

Nybyggerliv ved Portland, N. Dak.

Af R. D. Kvernen.

Sr. Redaktør:

Za, De forlanger jeg skal skrive lidt i „Samband.“ Vil I tage det som det kommer, saa vær saa god. 1880 slog jeg op mit paulun her som nu er Portland, men den tid var der intet Portland her, og ingen jernbane. Prærien saa langt øiet kunde naa var øde at se til. Der var nogle familier, saasom Gunder Ødegaarden, Knud S. Knudsen fra Reinli, Ole Arnesen og Ole Gouda fra nordre Etnedalen. Men den tid var ingen kommet saa langt med sit virke, at det viste paa lang afstand. Mit første hus var 12×14 invendig klædt med uhøvlede bord, og udenom omjordnet med torv og muld samt tag af hør og torv. Der inde gik den første vinter i tidsfordriv i hvad som helst. Læsning var det væsentlige, med pandefage og flæstesteg imellem. Men ensomheden, efter i en tre uger ikke at ha talt med folk, drev mig naar veiret tillod det, paa ski med seil. Var den som skulde besøges ikke i linje med vinden, saa var det at manøvrere og haute til en kom frem; og lystig gik det ogsaa iblandt.

En lørdagskvæld, som jeg bedst sidder og filosoferer alene, piffes det saa kvikt paa et vindu lige ved døren. Med det samme jeg vender mig derimod løber det mig gennem tanken: „og han ledede alle dyr til Adam.“ Men med det samme greb sinnet mig og den norske rifle kom ned af væggen og var rede

til at skyde beistet igjennem ruden. Men dermed vilde der ha gaaet ti cents og det var en kapital i de dage, saa beistet slap med livet den gang. Men saa gjorde det indbrud og tog den øverste etage af mit paulun i besiddelse. Næste morgen ofrede jeg en af de tykke vadmelstbutter fra Norge i ovnen, lod den staa aaben, røgte ud ugjerningsmanden, som var en skunk, og han maatte bøde med livet for sine streger.

Det var midtjommer da jeg først jatte joden paa min homestead og det var, som sagt, øde og tomt over prærien. Men før jneen faldt var der megen rørelse rundt omkring, med pauliner paa 10×10 og 10×12 fod, enkelte beboede, men de fleste ikke, den første vinter. Ole Thon med familie fra Stenedalen var min nabo. Barndomskameraterne Knud og Syver Pladsen og Simon Krigle var i nærheden, og vi havde meget at drøfte om fortid, nutid og fremtid. Sommetider stegte vi pandekager ilag, alle fire, og da gif det ikke altid af uden smaa uheld. Saaledes fik jeg engang den varme, bløde røre lige i bringen, som jeg skulde gjøre pandekagefastet. Anders Storveen, søn til spillopmageren Knut Zverli, kom ogsaa i nabolaget og blev en javnet person i lag og sammenkomster, om han ikke var med; thi han med havde faaet evnen i buggegave, til spillopmageri og at fortælle regler og eventyr.

En har pjunget en vise om de norske gutter:

Dg efter nogle aar,
til bestens prærier han gaar,
og tager homestead land,
som selv han dyrke kan.
Men straks han tænker paa,
hvor han medhjælp kan saa —
en pige tro og snil,
som med ham virke vil.

Saaledes var det og med mig, og pigen fandt jeg i Olea Arneson Stavedalen, som kom herover 1884 og som jeg førte hjem 1888, som en meget nyttig ting i huset.

Dg saa naar et aar var gaat
 da kommer noget smaat,
 saa manden maatte ud til by
 og kjøbe vugge ny.
 Dg fremad gif det fort,
 saa familien blev jyv i tallet stort.

Dg saa nu da en skaal hver Baldris ta!

Portland, N. Dak. N. D. Avernoen.

Rock Prairie.

Af Dr. J. S. Johnson.

IV.

I de fleste af disse huse byggedes peise, og over disse forrettedes kogningen og madlavningen. For en stor del fik man ogsaa derfra den nødvendige husvarme og lys. Lidt efter lidt fik de sig fat paa ovne, og peisen blev mer og mer unyttet, men er endnu at se i mange af de gamle huse. For lys i huset i de lange vinterkvalde, var man daarligt stillet. Man støbte naturligvis talglys, saasom de var vant til hjemmefra, men talgen strak ikke til. Saa habdes tilflugt til grisefedt, som helst benyttedes paa den maade at man havde det i en kop af et eller andet slags, og brændte det med en vaage som stak op langs den ene brad. Saa havde lamper som brændte lardolie, uden glas, og som derfor røg forsvaret og lyste uforsvaret, men dog bedre end de ovenfor nævnte „rushlights.“ Kerofene lamper med glas, kom ikke i brug førend under borgerkrigen, mange aar efter den periode vi beskrive.

Madstellet var simpelt og ensartet. Det var anlagt efter modificeret norsk plan, og norske vaner og retter holdt sig i det længste. Graut, kogt af sammalet eller „midlings“ ostere end af fint mel; varm eller kold, med melk, jød, glø eller sur efter som det faldt sig, var regelmæssig aftenmad overalt lige op til de bedre tider kom efter krigen, og endda læste man for maden og takked for god graut! Og saa flæsket! Det er vanskeligt at vise hvilken en stor rolle flæsket har spillet i civilisationens udvikling. Det har stedsje været den faste grund paa hvilken nybyggeren har grundlagt sit madstel! Grijen har altid været hans trofaste følgefælle og bundsforvandt, og har aldrig vist mindste tegn til at svige sin ulige pagt. Vi burde næsten drikke hans skaal!

„Endog kvinder stod op og strede som om de vare mænd!“

Det kunde godt ha været sagt om pioner kvinderne. De havde det som en regel travelt. Saagodt som alt stellet med hujet og sjøset, og alt det som fandtes der imellem, faldt paa kvinderne. De fodrede creaturene, melkede og tog vare paa melken og dens produkter, stilledede med kalvene, grisene, sauene, hønsene og hanen, og endvidere gjorde de karsarbeide i aarnene. De kardedede og spandt ulden, som de havde klippet af faarene, til garn. Dette garn skulde strikkedes og væves, men skulde kanske først farves. Saa sankede de „sumach,“ grønne nødder og mer sligt som egned sig til at „leta“ med. Det var kun naar det gjaldt at lave rigtig fine stoffer, at man kjøbte madder, cudbear, logwood og „vikrel“ til beite. Det hændte derfor ofte at en buge som var mørkbrun da den var ny, efter lidt gif over i violet, blaalig gult, og til sidst blev sjøgrøn i bølgebis. Men det gjorde ingen ting! Rokken surrede dag og kveld, og ved siden stod hepetræet forventningsfuldt. Op under himlingen hang garn hepler til tørrings, og borti vævestolen holdt de paa at „rende i.“ Saa at sige alt det tø

hvoraf lavedes klæder til hele familien og hujets behov, gjordes færdigt fra begyndelse til ende, hjemme i hujet af kvindfolkene. Bærken til kvindfolk klæder, vadmæl til farmands klæder, tæpper for jengen, uldtøi til skjorter og slikt, endog linned, tillavedes og vævedes hjemme. Og det var staute greier med to i. Naar en fik sig en saadan god, hjemmelavet vadmælsbrok, havde man noget som en kunde være tryk for at der ikke var just i, med mindre det skulde være i farven. Men tabte den lidt i farven efterhvert, saa vandt den ogsaa igjen en mon her og der. Jngen brydde sig med at perje knæerne ud af den, og man havde da buge for mindst det aaret. De ældre brugte oftest det snit som gif under navn af „spjeldbrok.“ Men ellers kritiserte ingen snittet eller faconen, da det var varigheden det mest kom sig an paa.

Den gode, gamle norske stik at gjøre kveldsjeto arbeide, var endnu i kraft paa de fleste steder. Kvinderne arbeidede med sit, og karfolkene havde et og andet for sig. Skotøi, fjøretøi, redskab, tønder og fjørrel skulde bøtes, øgesskaff tilspikkess, og dette var passelig kveldsjeto arbeide. Ko- og kalvebaand lavedes af vidjespændinger. Det er utroligt hvor meget kan gøres med „viuspæninger“ naar en forstaar sig paa det. „Far inte med hærk! Bri i ein ny viuspæning, sier je!“ sa matden. „Har du nogensinde, mens du var jmaagut, skulle holde „ljøse,“ mens kveldsjeto arbeide gjordes? Jeg selv fandt det meget vanskelig at gjøre det saa jeg undgik skjænd. Det var jo naturligvis umuligt for mig at holde pinene borte fra det som gif for sig, og saa holdt jeg lyset skaff, og talgen dryppede og lyset brandt skjævt, og saa holdt jeg det helst der hvor det var mest til min egen nytte.

Det er mer end muligt at mange af den oppvoksende slægt er oplagt til at betragte kubberullen som en mytthe, og sætter den i klasse med isjøormen, hulderen og slikt, om hvilke der

gaar sagn, men som kun er skabt af fantasien. Da vil jeg paa-
staa at ingen fantasi er stærk nok til at skabe en kubberulle.
Dertil var den altfor materiel, og slet ikke af det slags som en
kan se igennem, eller som blir usynlig om man kørser sig og
vil mane det bort. Jeg har vistnok aldrig seet nogen isærd
med at gjøre en kubberulle, men jeg har seet mange af
dem efter de var gjorte, og ligeledes har jeg set mange som
har gjort kubberuller. Kubberullen havde sin „habitat“ hvor
der var skoglændt. Der skulde store træer og god ved til for at
lave kubberulle og derfor blev der ingen udpaa Dakota præri-
erne. Det gjaldt især at finde emne for hjulene. Disse var
store, solide stiver, jaget af enden paa en stor egelog, og enten
jaget eller tæljede saa at der blev igjen nav, omkring hullet
hvor akselen gif. Et saadant hjul kunde da være fra 25 til
48 tommer høit og omkring seks tommer tykt. Akslene og re-
sten af hjulverket gjordes af enten eg eller hickory, som oftest
med svært lidet jernbeslag. Kun et par ringe inden navet, og
en smal strimmel oven og underpaa akselen som var nødvendigt,
og det var sommetider alt. Den var lidt tung af sig, baade
i form og vægt, men aldeles paalidelig. Det var et uvant,
tungvindt og skrøbeligt køreredskab, synes vel du? Hancé!
Det var ganske det modsatte. Den fyldte et stort savn meget
godt, som ingenting ellers kunde ha gjort.

Den egnede sig maaske mindre godt for at rende rundt
bygden paa en søndags kveld med en jente i, end en nutids
automobil, men ligevel var den værd mer for sin eier. Den
holder just nu først paa at skulle faa sig den ære bevist som den
tilkommer, og at den tilslut blev afdanket, og nedværdiget til
simpel tjeneste som møgkjørjel og slikt, og tilslut hensynsløst
fordømt til den skjebne at raadne bort i en affides frog, det
bærer den i lighed med andre gode ting som ikke paaafjønnes
jørend efterpaa.

Saa ryddedes de letteste flekke, lidt efter lidt, indtil der blev ager, og der avledes ikke alene nok for eget behov, men lidt at sælge. Men det var en lang og tungvind vei til marked. De første pionerer maatte i længere tid kjøre slikt som de havde at ombære til salg, lige til Milwaukee. At gjøre den rundturen tog mindst en uge. Dette nødvendiggjorde stoppesteder her og der langs veien, hvor logi og mad for mennesker og dyr var at faa. De største alfarveie var derfor forsynte med simple hoteller, eller „tavan.“ Jeg erindrer godt to saadanne, Woodbridge's, tre mil nordvest ifra Orfordville, og et andet lidt østenfor Keithline's begge efter veien mellem Madison og Beloit. Prisen paa hvede og andet som de da førte til torvs, var som oftest daarlig, og det kunde derfor godt hænde at naar en havde gjort en slikt byreise, var han skyldig atpaa hvad læsjet havde bragt i mynt. Veiene var daarlige, bæffe uden bro, og at blive fastfiddende i et jølehul var kun almindelig erfaring.

Høslaat gjordes eneje med ljaen og høet ragedes sammen med haandripen, og dette sidste anjaaes for kvindfolkarbeide. Agrene var som helst, om ikke netop fulde, saa dog vel forsynte, med stubber som stod og skulde raadne paa lidt, saa de blev lettere at grubbe ud, og grøden høstedes med „krill“ (cradle). Det er vist et redskab som nu er endda mer ukjendt end kuberullen. Den som aldrig har havt instruktion i at bruge krillen, kan ikke mere skjære korn med den, end han kan spille paa fele uden øvelse. En god kar kunde skjære op til fem acres om dagen, og lægge kornet pent til rette for den som bandt det. Endog efter høstemaskiner af forskjellige slags kom i almindelig brug, vilde ingen farmer paa den tid, som havde nogen anstændig ærestkjerhed ligeoverfor hvordan han gjorde sit arbejde, tænkt paa noget saa stegt som at kjøre høstene med maskinen igjennem kornet langs kanten af en ager. Sikker ikke

derjom han var norsk. Nei! Der slog man en staaar med krillen. Ligeledes omkring stubber, og hvorjomhelst der kom til at staa igjen lidt. Der fandtes steder som jeg ved om i nordre Michigan, hvor krillen endnu var i almindeligt brug saa længe som op til 1878.

Da jeg skulde være postmester.

Af B. L. Wick.

Det var i mine studenterdage—jeg vil ikke netop sige naa—og det var paa en ø i det sydvestlige Norge. Stedet kan vel være det samme. Jeg var fuld af haab og ivrig i mine meninger dengang, og saa paa livet gennem ganske andre briller end senere.

Jeg holdt til hos en gammel kamerat fra barneaarene, som for kort tid før var bleven udnævnt til midlertidig postmester, da den gamle skoleholder havde gaaet af med pension og kongelig resolution for lang og tro tjeneste. Silde en høstbæld gif min kamerat besked om at rejse bort et erinde, netop da den egentlige postbaad skulde lægge til bryggen. Han var nu i forlegenhed om hvad at gjøre, men konen og jeg svarede begge, at vi skulde nok saa ekspederet posten, og at jeg kunde vel altid tjene kongen en dag og derved ogsaa ha en liden fornøjelse.

Vi alle begyndte ved lampelys med postens ekspedition, saa den kunde være færdig til morgenen. Den egentlige post var ikke stor; der var, som jeg nu husker, et postkort, et par brev til nærliggende byer, nogle breve til Amerika, og dermed var alt gjort. Jeg husker endnu hvorledes disse brevskrivere satte saameget paa konvolutten. Brevene var mærket „Betalt,“ „Fr.“ og paa nogle som skulde til Amerika stod „Gaster.“ Og saa havde en eller anden stormand sat paa sit brev „Poste restante,“ og dette brev trodde konen sikkert maatte indeholde enten penge eller mange hemmeligheder. Baade manden og jeg

var enige i at jenderen hadde vel ingen hemmeligheder at fortælle, og var han embedsmand der paa øen, kunde han aldrig af lønnen sende mange penge bort. Postkæffen blev forseglet og hængt paa sengestolpen over natten, da manden ikke stolede paa dørens laas.

Næste morgen blev alle vækkede tidlig og vi spjste ved lamper. Jeg fik ordre og undervisning om at være høflig for embedsmændene og klarere paa „dampen“ med den hæder som værdighed og rang maatte fordrer. Ved ni-tiden indfandt jeg mig paa bryggen med kækken paa ryggen og blev overalt modtaget med ærbødighed. Sa, man tog endog hatten af for mig, noget som jeg ikke før hadde iagttaget. Men jeg forstod snart, at det var fordi jeg hadde kækken paa ryggen, med kongestempellet paa, og det var kækken de vilde ære og ikke mig. Jeg var jo blevet embedsmand og man følte sig pligtig at ære mig derefter, om end jeg var en ivrig og frijindet republikaner fra det fjerne vesten.

Jeg sad paa bryggen en tid og ventede paa postbaaden, som var forsinket fem timer formedelst storm i Nordfjæen. Da jeg blev kjed af at sidde derude og vente, drog jeg hjemover, kastede kækken paa gamle bænkene og drog tilfjelds. Her kom jeg ikast med at faa nogle lamunger løs som var blevne fiddende fast. I min iver med at hjelpe disse faar maa jeg sande at jeg glemte baade kækken og dampbaaden, og kom først ned da jeg var bleven baade træt og sulten. Paa veien traf jeg konen, som kom springende med kækken og sagde at dampen laa for bryggen og pibede for posten. „Nu kommer vi manden til at bli affat“ hulkede hun. Jeg tog saa kækken og sprang af alle kræfter, men kunde ikke springe fortere end konen, som nu hadde kastet sine træsko og sprang paa bare strømperne.

Afsted gif det nedover en bakke, jeg noget fortere, da hun begyndte at miste pusten. Netop som jeg sprang paa det bedste

faldt jeg over en purke som laa med sine unger ved en sten, som jeg netop ikke saa, deraf at jeg havde øinene rettet mod baaden som syntes at ville drage fra land. At sparke efter purken eller saa jølen af klæderne var der ikke tid til. Det var bare op og affted fortere end før; thi damppiben blæste og konen bad i alle helgener's navn om forladelse, bare denne ene gang. Et stykke efter kom ogsaa min kamerats gamle moder springende, kørjende sig og hylende at man maatte dog ikke sætte hendes søn af for denne forjæelse, da det ikke var hans skyld.

Jeg hoppede ombord med jækken og bad om forladelse. Men saadan tale vilde de karer ikke høre paa. Postbudet talte et eget Kristiania maal, som jeg ikke forstod; men saameget forstod jeg, at hvad han havde at sige var ikke til min fordel. Saa stod der en baadsmand og gav kjæft paa bygdemaalet, men fik af mig intet svar. Som jeg var færdig at gaa afborde, kom styrmanden og begyndte at udfjælde mig som den værste usling i verden ligejom alle øens beboere, og han vilde klage for kongen han, saa der aldrig skulde komme post til øen mere, det var han sikker paa. Mit frihedselskende sind kogte over. Min retsfølelse rejste sig indeni mig, og jeg begyndte at læse op for ham i langt andre end lovord. Men den karen stod med en stok i haanden og lovede ondt, og mandens størrelse var ogsaa nok til at indgyde skræk i mig, og saa sprang jeg afborde men havde nær gaaet overende i sjøen, da han kommanderede „gjør klar og lad os ta fanten til byen paa forhør.“

Jeg stod saa igjen paa bryggen med en anden gammel jæk paa ryggen at drage tilgaards med, tænkende at folket maatte anse mig for en helt, der forsvarede min ven og øens befolkning, omendstjont jeg havde lidt nederlag i min ordstrid med styrmanden. Seri regnede jeg feil. De dannede bare hadede mig og af embedsfolket fik jeg modstand hvorhen jeg kom. Mens jeg gik rundt i flokken paa bryggen laa konen paa knæ og hy-

Iede som om nogen skulde ha begaaet en ugjerning, og hun hylde et stort lommetørklæde med salte taarer.

Kommen til huset fandt jeg flere som var kommen at vente paa breve. Men heller ikke her fik jeg medhold. At laste paa embedsfolkene var endnu den tid en farlig ting endog paa vestlandet, hvor folk i almindelighed skulde være noget af frihedsfolk, nedstammet fra Erik den røde og Erling Skjalgson. Nu var de baade døve og stumme ligeoverfor mig. Den gamle far kom hinkende ind og spurgte „hvad for bikkjeleven der blev holdt,“ og fik til svar at æren og embedet som sønnen holdt var gaaet op i røg, og man kunde vente noget af hvert før denne affære blev affærdiget. Den gamle kone snød sig i forklædnippen og sendte mig et koldt blik, som jeg godt kunde tyde derhen, at som gæst var jeg ikke længere velkommen der paa gaarden. Den unge kones trinde kinder var endnu vaade af taarer og hun kunde jeg skjønne var af samme mening, men hun lagde dog til, „Gud skje lov.“ Jeg tilbød mig at betale første aars løn, cirka 50 kroner, og at prøve at udsone straffen om muligt.

I flere dage var denne affære øens mest brændende spørgsmål: om jeg havde begaaet majestæts forbrydelse eller ikke. De haardeste stød for mig var, at tænke at øens selvstændige folk tog ikke mit standpunkt i sagen, og at de kvindelige stjerner, som op til den tid jeg havde gjort adskillig lykke blandt, skulde gaa mig forbi som om jeg vankede blandt dem som en gjenganger. De eneste personer som syntes at jeg burde ha medhold, var en socialist, en rene venstremand, og en som havde gaaet ud af statskirken. Disse raringer havde ord for at „modsatte sig frigsmagten tillands og vands og hele det demoraliserende part som misstyrede landet.“ Af disse folk fik jeg jo medhold fordi jeg havde modsat mig øvrigheden; men dette gjenvandt ikke min vens stilling i det lille samfund, hvor han maatte for fremtiden finde sit virkefelt.

„Man skal høre meget før øret falder af, og man faar taale meget førend man dør,“ siger ordsproget, og jeg fik baade høre og føle adskilligt førend jeg forlod øen denne gang. Nok er det, at jeg overlevede denne stilling som postmester pro tem. Min ven mistede embedet, men om det var formedelsft min optræden eller af anden aarsag vides ikke. Jeg angrede blot ikke at ha faat bundet den frække styrmand til et træ, og at jeg da kunde ha faat brug for den stok, som han ønskede at bruge paa min ryg da jeg forlod postbaaden og gjorde det hop til at naa bryggen. Næste uge ryftede jeg støvet af mine fødder og forlod øen og dets befolkning, uden at udfone nogen brøde eller med kongens benaadning.

Jeg bar nag i hjertet og var i lei findsstemning, det var sandt, men naar jeg beskuede de sneklædte bergtoppe derborte i horisonten, som viftede mig et koldt farvel, saa var det ikke frit for at taarer trillede ned ad hede kinder og hjertet bankede noget fortere. Jeg hadde endnu ikke mistet kjærligheden til fædrelandet og dets folk. De var mig lige kjære som før, om jeg end har bleven skuffet som midlertidig embedsmand.

Sætesdalsmaale.

Af Knud H. Sælle.

Ein sætesdøl kjenneft paa maale,
 Denna arven so gjæv aa so go;
 For de klingar som haraste staaale,
 Der han særast aa sætæ sit bo.

Mæ de maale han fram hev jeg jvinga
 Gjennom prøvo aa ideleg tort;
 For av danstjen so bart an no tvinga
 Te aa knote aa tyne jeg bort.

Men som maalfatji no heve vunne,
 Og der teifne te eigong aa faa
 Eit landsmaal, som beint ut hev runne
 I fraa fjellbygdan likfom ei aa.

Sa for biblen eve aa settjæ
 Te landsmaal dei vaalde jeg ut,
 Ein som oldnorsfjen op kunnia vekkjæ;
 Na de va ein fætesdals gut.*)

Nær so eigong de maale æ bæntja
 I høgsete, som de jeg bør;
 Daa undraft eg paa, fo dei tenkja,
 Som hæv spotta aa haana de før.

Mrs. Olaf Bang død.

Vor gode ven Olaf Bang fra Lambertton, Minn., beretter i et brev, at han har havt den tunge sorg at miste sin hustru Lina Emilia, idet hun døde af lungebetændelse anden juledag sidstleden efter 9 dages sygdom. Hendes efterladte børn er en gut paa 17 aar og 3 piger, den yngste rundt 8 aar. Mrs. Bang var født i Cottonwood County, Minn. den 26de September 1870, og blev 18 aar siden gift med Olaf Bang, hvis oprindelige navn i Norge var Olaf D. Sagbraaten, oppvokset hos Bjørn Smed, Sagbraaten, nordre Murdal. Hendes forældre er Halvor E. Lohre og hustru Gurine, og de er kommet fra nærheden af Trondhjem, Norge. Vi byder de sørgende efterladte vor dybe medfølelse i deres store tab.

*) Prof. Heinrich Julius Manfred Alexander Seippel.

En Norway Park m. m.

(Red M. G. Braastad).

Vi har fra en os ubekjendt mand fra Cando, N. Dak. faat et brev indeholdende en del originale ideer, og hidjætter et par af dem:

Jeg var i besøg hos mine slægtninger i Pope Co., Minn — hos Zver Hippe. Da fik jeg læse eders ærede magasin „Samband.“ Deraf ser jeg at det er saa mange som har samme anskuelse som jeg har havt i 30 aar; saa ønsker jeg at bli kjendt med dem. Som hør og bør burde alle lag af norsk herkomst blive et helt Norge. . . . Midtpunktet for al norskhed her i landet, for vor enhed, bliver mellem St. Paul og Minneapolis, ved at bygge en værdig bygning der, som skal hedde Norsk Samband. Jeg talte med ledende mænd i disse byer om denne sag, og alle var overbevist om, at en stor park vil gives frit af disse byer. Denne park bør hedde Norway Park. Hvor storartet om dette kunde realiseres! Og tænkt hvormeget godt kan gjøres paa alle omraader om enhed kan realiseres. Vaade historie, ætterejstrering, osv. kan der bevares for efterslægten, til gavn i økonomisk og social retning til alle tider.

Saa maa vi ogsaa have et hovedorgan, en norsk magasin, som alle vil læse, som udkommer i bogform saa det kan gjøres (bindes) til en stor bog. Andre har saadanne organer; hvorfor ikke vi have en magasin, som hele norskheden abonnerer paa? Nu har vi et saadant blad, som har det rette navn „Samband,“ og som kan gjøres til det største i landet. Jeg tror ikke noget nyhedsblad vil protestere mod denne ide, men vil med glæde bifalde samme.

Brevfriveren diskuterer dernæst betydningen af Norges selvstændighed og kultur for menneskeheden og berører vor andel i bevarelsen af norskdommen, og kommer her ind paa de

ulemper, der hidrører fra maalsstriden hjemme, som han øiensynlig mener vi kan holde os udenfor. Han gaar saa over til ønskeligheden, at realisere ideen om den „store nationale gave i 1914“ og at den norske skibslinje støttes og virkeliggjøres. Disse ting, tror han vil gjøre meget til at norskdommen maa leve og at „samband (d. e. samhold) skal bestaa iblandt den hele norske øt.“

Ola Braaten.

Af E. N. Kemme.

Ola Braaten var lang i kroppen men sørgelig tom i hovedet. Han gik om igjen til konfirmationen i to aar, og presten hadde et svare strævt med at saa lidt bibelhistorie ind i hjernefisten hans. At det var tre patriarker, Abraham, Isak og Jakob, det kunde Ola aldrig huske, og naar presten gjentog spørgsmaalet, fik han stadig samme svar: „Eg veit inte eg.“ Endelig mente presten at ha fundet et middel til at bringe Ola til forstaaelse. „Hvormange kuer har far din, Ola?“ spurte presten ham, sidste gang han hadde konfirmanterne samlet før konfirmationen. „Tre,“ svarede Ola. „Hvordan ser de tre ud, da, Ola?“ „Na, den ene som mjølker bedst er næsten hvid, den andre er rau og kollet, og den trea hu har rigtig digre hodn og er mest svart.“ „Ser du det, Ola; nu kan vi tænke os, at den hvite kua er Abraham, den kollete, røde, Isak, og den svarte med hornene er Jakob. Hvor mange patriarker har vi saa?“ „Tre,“ svarede Ola. „Saa det er rigtig, gutten min. Glem ni ikke det.“

Overhøringssdagen oprandt. Katekisationen gik for sig, og presten kom til Ola. „Kan du sige mig, Ola, hvormange patriarker har vi i det gamle testamente?“ „To,“ svarede Ola, uden at betænke sig. „Na nei, vist er det ikke, nei!“ jagde pre-

ften. „Har du glemt igjen, hvad jeg forklarede dig sidst?“ „Det er ikke mere end to,“ paastod Ola; „thi han far slagta han Zsak iforgaars!“

Nogle aar efter, da Ola var bleven voksen kar, fik han anledning til at komme ud i verden litegrand, idet han fulgte nogle handelskarle til Kristiania en vinter — fik fri kost og logis forat kjøre en af deres hester. Som han vandrede om paa torvet i Kristiania mødte han en af sine fordums prestekamerater. De gjenkjendtes og hilsede paa hverandre. Navnet paa Ols prestekamerat erindres ikke, men vi faar kalde ham Hans — Spøgehans; thi han forsøgte straks paa gammel vis at drive løjer med Ola. Hans, som i længere tid havde været i storbyen var nu staselig klædt, med høi hvid krave og stiv, høi hat og en næsten jodsi frakke, mens Ola gif i sin simple bondedragt. Hans havde nok ingen fast, lønnende forretning, men førte et udsvævende, omflakkende liv. Saa sagde han til Ola: „Ja, hvorledes staar det til hjemme i bygden, da? Lever Abraham og Jakob endnu? Zsak er forlængst siden død, ved du.“ — „Jo, han er saa det. De andre lever endnu saa vidt jeg ved.“ sa Ola. Saa sa Hans: „Seg skal fortælle dig noget rigtig nyt, Ola.“ „Sa, hvad er saa det?“ „Jo, Gamle Erik er just død; han døde igaar.“ „Det var en sørgelig begivenhed,“ mente Ola, som med det samme stak en femkroning i Hanses haand. Denne saa forbausset paa Ola, og spurgte hvad det skulde betyde. „Jo,“ svarede Ola, „vi pleier altid at meddele lidt til saadanne, som har mistet sin forsørger.“

Fra laget i Manfred 6te Jan. 1911.

Af L. D. R.

Det er vel bedst at sige noget om veiret først, thi det er nu lige lunefuldt hvad man saa end siger. Til langt ud i

julen var det jaa fint og mildt, at vi holdt paa at sende damerne vore ud med parasol, og jaa bestemte vi os til at ha Baldrislag den 6te Januar; men veiret begyndte ogsaa at ruste sig. Den 4de og hele dagen den 6te sendte det myriader af ispile imod veifarende, jaa man maatte være af egte vikingegæst, for at kunne færdes ude. Men jaa havde vi indbudt norske, svenske og danske islæng. Det var en selvsagt ting at ingen dansk kom og da tog vi det som bevis paa at der var ikke danske vikinger med til Normandie for 1000 aar siden heller.

Trods veiret fik vi da et stevne paa en 150 personer, og morsommere lag var man enig om, man aldrig havde haft. Ja sliq er det naar man blander racer. „Dæ æ afveylinge jo smaka,“ ja Baldrijsen, han sek ein unde fort øira. (Ja, det var nok i gamle landet, det). Festen begyndte kl. 8 aften paa C. C. Melbys Hall og varte til Ijofan dag, og man kan sige hvad man vil, man faar aldrig en norsk fest sliq som indenfor lune vegge en vinter kvæld medens veiret udenfor — ja, bare tanken paa det faar talerne til at rive af sig den ene vittighed efter den anden og drysse dem udover forsamlingen for om muligt at holde disje i aande, og sine egne talegaver varme. Der var nu i den ene halvdel af hallen sat langbord, bugnende med norske retter, og den anden halvdel var forbeholdt dem, som vilde dyrke norsk lek og idrætter.

At Syver Roland (Rolandsgaarden) og flere gjorde Baldrispret, Hallingkast, „o helinka je jo“ at de hadde blit tilkjendt præmie, om nogen hadde været fremstynt nok til at sætte op saadanne, er selvsagt. Men siden der ikke var ophængt andet end en „fillehuve,“ jaa spendte de den bort under hænken om den gang paa gang blev hængt nok jaa høit. Over pallen, som var for musikken prangede i life farver det norske og amerikanske flag paa samme stang, og paa denne igjen en norsk „maane.“ „E skudø nok jera maane, men dæ æ verst jaa den

up te gaa," ja ein valdriis eigaang. Og i Norge kan man je en mængde slige maaner nu — glaskugler belagde med kvifjøl; men man hadde ikke faat dem op til at gaa. Slig en maane var det nok vi hadde, og var den „gaat" hid fra Norge, jaa hadde den tabt evnen igjen; thi under hele festen stod den paa toppen af flagstangen og bare lyste. Ja, er ikke Amerika landet for norske og Norge landet for amerikanere du? Gif ikke herrerne under festen deforeerte med sløiser af red white and blue! — hudeiens farver er det ogsaa, som du ved: — raue o kvite kjaka o augo blaa.

Omkring midnat bænkedes man rundt bordene, og medens man som bedst holdt paa med lutesjifen kom grautefjærringer anstigende med hver sit grautedyll — saadanne gamle, norske dyll med krusjede fjødder og navn og aarstal paa — Men da løsned nok „begeistringens rullende fonn." Der hørtes en brusen som af en lavine, en dur som om Masgaardskreien for gjennem salen. Begeistringen for de gamle dyll var stor. Og da dyllepimmin var tat ud og laaket fjernet kunde man se, den deilige grød laa der „o dilla i fløte!"

Enten det nu var fordi grauten var for god eller dylle var for jaa, er ikke godt at vide; men det blev forlite graut! Og her maa jeg jaa lov at avertere lidt. Skulde nogen af eder, som læser disse linjer, ha saadanne „dyll," jaa fjære send dem op til os; vi kan holde dem iagt og ære, og vi trænger dem ogsaa. Til dette stevne var ikke et eneste grautefrøid fra Telemarken mødt op, men skulde de ogsaa komme næste gang, jaa—

Les dø før mat'n daa? spør du. Dyfferen i Rhindalen pleier sige: Det er eit trøll te far, som kan jorðøie jaurkrauten sin uden at læsa ataat. Vi hadde mange som kunde „læsa" her; men siden ingen vilde op at tale først, maatte formanden ligesom bryte isen, hvilket jaa ud til at lykkes fortrefseligt, idet han sang „Valdriis," det stemningsrike digt af E. E. Kjølv-

stad. Siden holdt han en tale som han selv sa, ifulde gaa paa Jova-Minesota-Dakota norisf: Det er den eneſte tale, som ſkal gjengives her, da den ikke bare var tiltænkſt denne forſamling, men hvereneſte norisf kjæſt, som foretrækker at bruge forvrængde engeliſke udtryk iſtedetfor de noriſke. Det er endel noriſke, som tror deres ungdom ſkal daue fortidlig, hvis de lærer norisf; og ſaa former de nye, noriſke dialekter her i landet med en trediedel forvrængt engeliſk. Det er ogſaa for at forebygge dette, at bygdelagene ſamlar ſig til ſtevner; og naar der da tales i de forſkjellige dialekter finder man vel et og andet udtryk, som er ſtygt og meningsløſt og som maa kniviſtikkes. Men ſaa finder man til gjengjæld ſaa mange egte talemaader og ord, som er mer originale for enkelte bygder igjen end andre, og diſe kan man da laane af ſaa meget man vil.

Saa, nu ſkal man ſaa talen:

I dag ha e vøre fælt biſi. Firſt haala e ſtraa aat ſtacken min, o daa e hadde gjort kjos'n hadde e kji meir en ſovidt ti til o kline feſe mit o ſaa me lidt ſøper. So gif e upſtæſh, jer du, o hadde paa me den nye ſuten, jerdu, o jo ſjynta e me burti barn, jerdu — harniſha up han Frank daa o hitcha han for baaggin. E vildø rønnø te taun jo alle inøggæſt, jerdu. Men daa e kom burt i roden begyndte baaggin o ſkvile jo. Daa forſto e at e kji hadde griſa — — Forſamlingen forſtod ſpøgen, og taler blev ſiden holdt paa godt noriſk, krydret med lidt klingende dialekt, af T. L. Quarve, S. S. Dugſtad, B. B. Anderſon, og T. Koble.

Grindringer fra N. Murdal.

Udaf et brev fra C. E. Myhre.

Jeg vil takke alle som ſkriver i „Samband“ for de gode ſtykker, som er at læſe der, og jeg vil haabe at mange flere

maatte komme ud med forskjelligt, som de har oplevet. Det har vi vel alle mer eller mindre af, især fra vore unge dage. Da jeg gik paa skolen i Norge var det en som sad i varetækt hos gamle lensmand Samre i Nordre Murdal, og vi skolegutter maatte altid ind og se paa ham fordi vi syntes det var moro at se, at han gik og spajerte med sine jern paa benene, det var ikke nok at hans ben var lænket isammen, men der maatte to mænd til at passe ham, baade dag og nat. Men dog havde han kommet væk en nat. De for og ledte efter ham den næste dag. Til sidst kom der bud fra nabogaarden, at de havde fundet ham i et udhus. Da maatte faren i arresten igjen, og til straf skulde han have saamange piskeflag. Min farbror var politi der den tid og han maatte til arresthuset og udføre straffen. Jeg husker han fortalte, at da han havde slaaet nogle flag, blev han befalet at slaa haardere.

Denne arrestant var et stykke af en versmager, og jeg skal efter hufommelsen nedskrive nogle vers han lavede mens han sad der.

Ronrade driver jager i flere aar paa aar.
 Han slaar og han slænger som ulven river faar,
 Med kommissioner mange, Og eksekutioner lange,
 Og bonden faar betale om han har magt dertil

Vi har nok vel en lensmand saa ganske god og mild;
 Mod bønderne, som trænger saa er han ofte snil.
 Han vil dem ikke plage, Med stævning for Ronrade.
 Han bier dem saa længe som tiden strækker til

Hr. byfogden Røge er en bifter liden mand.
 Med sit runde hoved og en god forstand,
 I jager skal han dømme Og ingenting forglemme.
 Sa jeg for min del tale vil ei mer om denne mand.

Skriveren i Baldris, han hedder Engelsfjøn.
 Han ligner næsten fogden alt i sin store løn.
 Saa høit han monne prale, Dg bonden faar betale,
 Dg saa gaar bondens penger alt i hans store løn.

Politimester Myhre, han er en hurtig far.
 Han stævner folk paa søndag, det synes jeg er rart.
 Da burde man at hvile; Dg ingenting bejstille,
 Det haver Gud befalet udi si tredie bud.

Myhre og Guldhaugen dem regner jeg for to —
 Alt om de laa for dauen saa maa de ut at gaa.
 Sels skilling for hver stævne, Det er ei stort at nævne,
 Men gaar de hele dagen, saa faar de en mark og tolv.
 Dette faar være nok til en prøve.

Tøsjø-Takup.

So aittø ein man, so før naatrø aar sia levdø i Skraut-
 vaalsbygdni. Han va nofo taa ain fuling, ell raring, allø sine
 daga. Gift va han; hadde 3 hødn o buddø i ain haim undaa
 Døvre. Mangø pussigø historio ce dæ ette hono.

Min laurdagskvæld han skuldø ette jento va dæ so spikkandø
 kalt. Daa'n kom te kjærøste va døvre stængt. Takup, han flau
 paa glasø o tala paa te'n Torø — so aittø kjærøstin — „Rjæø
 venø Torø læt up døe, dæ ce ait hø paa skoe minø.“ (Han kunna
 tji uttala alle or ret, deriblant bokstaven r.)

Han vart skrevin te sjylatør o skuldø paa Mon o ekserø, han
 so andrø sprækø fara. Men der jek dai nok ifji raa mæ hono.
 Min dag ja kastain te hono, at han skuldø badø. Ja, maintø
 han Takup, dæ skuldø nok bli raa mæ di, sprang so bainast te
 hurti vanpaastin, høppa uppi farø mæ full pakning paa, so

vasspurn jto. „Saumen vart'n vaat kælvsjæffen no,“ ja'n Zakup. — Min dag vart'n kommandert te skogs o sinns bar. Zakup tok mæ je øks o raip te dra barø mæ, jnørds jo bar-buffudn i raipø, la dæ paa aakse o drog paa plafs'n. Men daa han vart var befalsø finsø tok han paa sprang mæ bardrogun jo øfferadn softis aaber ende mangø taa dai. — So skuldø dai prøvs'n mæ fjøting, skaffa hono jever o skuldø je hono instruks; men Zakup læst jo han alder haddø jet nofo slekt, langt mindrø skøte, o undrast fælt paa kost'n skuldø fara aat; o iblant anna spordø, „E faa vael fittø paa høgstø hæ'adu, daa?“ ja'n. Men daa vart dai ræddø hono, o truddø, at han va kji rettig taa je, o ja: „Zmaargo ska du faa gaa haimatt, Zakup.“ Men han læst je jo'n vart raint jørgmodig, o ba: „Kjæ'ø vengø, fastain, faa e va'a nofo daga te! Dæ æ jo mo'ot her.“ Men avgarø maattø'n.

Li gaang to han je ain tur te Murdal. Der va dæ nyjt kome ain ny doktør, jo'n møttø trast han va utraijt ifraa jitt haim Dnstadmarken. Labe aittø doktørn. Denne kjændø nof itji Zakup. Han ba hono um nofo fjjiling; men han ilo te heste jinsø mæ jvepun o tænkto, e ska no jnart bli fraa de jjilt — men Zakup va rass te o ta fast i ains jælavininn o sprang jansis heste i fullt traav likø burtunde Krokbackadn — untrent ai hælv mil. Men daa tok doktørn te lurø paa fo dæ va jør ait minijfji, vjst dæ kji va spøkjils, o ja: „Bil du fjærnsø de ifraa me o heste, ska e je de 2 mark.“ Zakup to'n paa bøe o jekk.

Dette æ nofo taa historio ette hono Zakup, jo va ain gosle, jnill man o haddø inkji uvenne. Han rusla mykji ifring Baldrisbygdadn, hatt fifføgaadn o bøttø gamle, jældø turo, kjævlo o trinso, jo han ijøl haddø arbeit, byttø atte je mat-varo, o kom jo te sin famili at mæ jilde frakte mæ mat. Jølkø va jnille ve'n for han kom. Ba dæ ait brølløp i bygdn, kom øftas han Zakup ijøl um han kji va be'in. Daa tentø'n je jør

ðæ mestø nofo jiling mæ at dai fœff narra han te o dansø ain
springar ell halling, lifeso han alti feff dugøle i skreppa si
haim taa brølløpsmate.

Fra en mangeaarig læser af Valdris Helsing og Samband.

... Jeg elsker samlagstanken og bygdelagsarbeidet. Og
„Samband“ er det hyggeligste skrift, som kommer mig ihænde.
Det er en valfart til fædrelandet. Og det styrker og opfrisker
at læse artiklerne fra de forskjellige kjernekarer og kvinder,
som skriver deri.

Et saadant skrift hærder det norske staal i vor karakter her-
over. I alt det fremmede herover, og i vor indre kamp for
at bevare det gode af fædreneerven, saa slappes og sløves vi ofte
— tilsidst. Deres organ hærder dette staalet paanyt, og jeg
synes for hver gang jeg har læst „Samband“ at jeg nylig er
kommet fra Norge og har dets friskhed og originalitet i mig,
som for 23 aar siden, da jeg kom derfra S. G.

Hilsen fra Oregon.

Jeg ofte har tænkt at gjøre et digt;
I Sambands spalter jeg nu prøver med sigt.
Mar 1888 jeg Norge forlod,
Fra Leitepladsen, Versfogen, til Amerika drog.
I Martin county, Minnesota en broder jeg har.
Med mine fremtidsplaner til hannem jeg dra'r.
Men da jeg for fattig er til at kjøbe land,
Kan jeg i længden ei standse hos ham.
Jeg da med den tanke til Pine county for,
Der at afsøge lidt billigere jord.
Saa begyndte jeg at rydde og bygge et hjem;
Og tiden, den gled mi i ensomhed hen,

Thi ingen norske var der, ei nogen menighed;
 Saa fandt jeg der ingen blivende fred,
 Men folgte saa ud og til Wisconsin drog,
 I Wheeler i Dunn county min bopæl op slog.
 Jeg købte og farmed, og folgte mit land,
 Erhverved lidt penge og havde paa hand.
 Da fik jeg en tanke, og den som forslog —
 Til Willamette Valley i Oregon drog
 Jeg købte et nes acres ganske godt land,
 Og ei er mit udfomne bygget paa sand.

Nu enhver sambygding fra Norge, saa kjær,
 Blandt mine venner og vel kjendte der,
 Om du dig umager og skriver mig til,
 Du sikker skal være, jeg svare dig vil!

R. D. 2, Canby, Oregon.

John Sætter.

Til de fleste læsere: — Med Januarheftet fulgte „State-
 ments“ (regninger) til de abonnenter, som enten stod til rest
 for længere tid eller ikke endda havde betalt noget paa inde-
 værende aargang — for, som vi sa, at angi deres kontoers til-
 stand. Fra mange har vi siden alt faat forjendelser af kontin-
 gent, meget ofte ledsaget af venlige hilseener og anerkjendende
 og opmuntrende udtryk eller udtalelser om „Sambands“ ind-
 hold. For alt det ber vi om at saa sige oprigtig og inderlig tak.

Nu forstaaer det sig, at meningen med disse paamindelser
 om kontingent, er den, at vi gjerne vil saa pengene; thi uden
 dem kan vi ikke saa bladet trykt og ekspederet. Men man maa
 dog forstaa ogsaa, at vi ikke mener paa at drive nogen for
 haardt; — bare det at vi opfordrer enhver, det gjælder, til at
 huske paa denne ting saasnart han kan afse det lille beløb.
 Der er dog nogle, som har faat regninger aar efter aar, men
 forholder sig aldeles stumme. De har faat og vedblir at modta

bladet og viser derved at de anerkjender rigtigheden af vort krav paa opgjør. I nogle saa tilfælde har vi saat vide at vedkommende ikke er istand til at betale — for nærværende, da — og de er undskyldt; men de, som ikke gjør noget ved ganske vist, at de forsjømmer sin klare pligt. Vedkommende saar være saa artige at la os sige dem, at paa denne maade hør de ikke længere la det gaa.

* * *

Nogle abonnenter gjør det til en regel, at indjende navn paa en eller flere nye abonnenter, med det samme de indjender sin egen fornøjelse. Disse fortæller os gjerne hvor let det gaar, bare de taler til folk om bladet og dets piemed og karakter. Dette kunde alle abonnenter gjøre. Da vilde i løbet af et aar listen helt fordobles i længde. Dem som dette vil gavne er de gamle abonnenter selv, saavel som dem de bevæger til at abonnere; thi forøget støtte og den derved øgede indtægt vil ha tilfølgende at bladet blir større — blir udvidet, og at forbedringer blir indført hvor vi saar raad til at foretage dem.

En ting som vi synes burde vinde bifald er, at vi opfordrer dem som slutter at ta bladet, enten det nu er paa grund af daarlige øine, „short crop,“ eller enhver anden angivet årsag, til at sikkre os en ny abonnent, saa at han dermed fylder det hul i rækken, som opstaar ved hans egen udtræden. Det vilde være en meget velkommen, praktisk taf for samværet.

Uddrag fra et brev fra en abonnent.

... Jeg har saat en ny abonnent og sender daleren med det samme. ... Han stoppede hos mig nogle dage, og jeg syntte ham „Samband.“ Da han hadde læst en del stod han op og gif nogle svarv paa gulvet med haanden i broselommen. Saa spurte jeg om jeg skulde sende efter „Samband“ til ham. Da drog han daleren op af lommen og bad mig sende den. Han var vel fornøjet med det ... Om hver abonnent nu vilde skaffe en ny abonnent, saa blev det dobbelt saamange. Det ønsker jeg, ligesom et godt aar tilønskes alle sambygdinger og gode noriske. ...

R. E. W.

Samband.

No. 47

Mars

1912

Pastor Bjug Harstads tale ved Sætedalsstevne i Chief River Falls, Minn., sumaren 1911.

Goe veni, sambygdinga, Byklara, Baldøla, Sylstringa aa adde eire, som hev møtt fram idag. —

Sjyt eg kjeme ihug, at her sete mange gjæve baa' garškara aa garšjentu, saa ce de plent skamlekt, at en stakkarš husmanns-jone fraa Grangshei ska tale te dikko no. Men eg hev kje funne paa dette sjave. De ce en anne, som hev sett meg te de, aa han ce en gaste fare. Syremannen okko ce skulemeistare au. Kaas funna eg daa seie nei, sjyt han paala me dette?

Adde husmænna ce piprande ræde skulemeistaren lissjovel som prestén.

Eg ville nauleg bere meg at so, at denne store Syremannen okko sille begjynde aa sprette nokén av okko paa nosi 'ell i bleja. Sjuen funna daa favere for bein 'el nosebrjosk. Na vare „Bjugnasa“ ville vere gruseleg haalegt. Men eg kan inkje te', at adde, som heve ei kruppi aa skoff nos, maa bere mitt namn. Dei vare kadda „Bjugnasa.“

Si de no ce bare Sætedøla, som her samlast i dag, saa totte eg, at de samde si best aa brufe møismaale okko. Men de ve gange trautt for meg. Eg va nog baa „ejjuge“ (11) aa „tov (12) aar gaamaale, daa me reisde eve te Amerika; men sjyt ein hev lite vori ihop mæ si bygdesokk aa hev lote prøva aa tale mæ Zenia aa Dykara aa mæ sokk fraa dei trju kongerikji — Russland, Saland aa Toten — aa eire „Blamænna.“

jaa gjenge de tungt, ja, de æ plent som aa stampe i jupe snjore me trjuga paa.

Men eg trur, at offos maal æ jaa godt som nofo „i prog“ — avdi me kunne finne or plent for de, me vi jeie. For fremind joff lhr vel maale offos gruseleg jeivrelegt aa ujamut, muvlutte aa klundrutte, men de pasjar jaa godt te adde uri aa uffji, lia aa dala, nuta aa sforb, som joffje maa serast eve. Me kunne jeie baa goe aa vonde ting jaa klaart og greitt, som nofen kan øjje si.

Der æ namn paa adde ting. Stuvne joff kaddast baa „Stenuwa“ aa „Seliwa.“ Va nofen tverr aa leie, jaa va 'an en „vreiste“ 'ell ei „ovig drog.“ Rjyte aa banne sfu me læggje av — aa gløyme — lisjaavel som aa driffe aa danje, huve aa flaaast; men spraaftje offo vi me infje byte burt — flett infje for de, som dei kaddar „Landsmaale.“ De tekje eg æ plent som ei „Bujugar-fje,“ som trur de maa fuge adde gjeita, men injo gjeit vi kanne si de, jaa heile den fjurre sfrotten lever av aa snultre aa stele.

Ja, de stakkars telaga landsmaale maa anten mōstast me lov aa paalægg, ellis svelte de ihel som ei onno lauparbiffje. — Men so vjnen æ eg hell infje, at eg meine, tvert Bygdelaq jille lære offo maal.

Lat tvert dalsjøre aa bygd i Norje bihalle sitt maal, som ei-gong faam te dei! De hindrar dei infje i aa lære „bokspraaftje“ 'ell „hantee-spraaftje.“

Dei fyste, som eg hev høirt um reiste te Amerika fraa Vad-desofu, va min møybroe Tjodjei Daniljon Sasta aa Augund Berge. Fraa Hylestad Laddeiv Knutjon, fraa Byggland Laddeiv Gunnuvsjon. Dei reiste i 1843. Tie aar derette reiste min ældste broe, Kjetil Namundjon Sasta. Daa han ha vori her i jjan aar, tok han alt de, han ha slapa ihop, aa fojta forcelli aa jstfjin eve te Amerika. De va i atten hundre ein aa tris.

(1861). Soleis æ heile slauri fraa Gangshei kaami eve te Amerika. At me skrive okko Garstad — kjæme av, at de stænde jo i presteatæste, som Magnus Falkenberg gav okko mæ paa reisa.

Den fyste presten, som eg minnest, va Frantson, enn store aa strenge manne. Den eire va Magnus Falkenberg.

Betren fyrr 'ell me reiste va eg mæ i ei skuleoverhøyring i Aveste. Daa maatte eg lese Fadervor for presten, skulemeistaren aa heile skulen. De va nofo av de vandaste, eg ha jaart; men eg sille gjere de, ja presten, fordi me sille reise te Amerika.

Den einaste skulemeistaren, eg gjeff i skule fyre, va Svein Berge. Torgus Dale va slutt paa Austlande, fyrr 'ell eg for te aa gange i skule. Men den fyste dagjen, eg va i skule, minnest eg som de ha vore ijaar. Daa sprette skulemeistaren meg i bleja, saa eg trudde, hovue flobna. Men sia va 'an snille mæ meg. Men eigong — længje ette — ha eg jner fenje ris.

De gjeff jossje te:

Der va i skulen ei jente, som eg totte hjarteleg jyndlegt um. Eg trur, hu het Anne Evretveit. Hu va tungnem aa funna slett inkje lese leksun ji. Men daa fekk 'u ris. So va de eigong skulemeistaren sto uppive 'æ mæ ei stor „bjørkerisle“ aa ja, 'u sille lægje baee hendan paa bore. Hu, stakkar, jaare jo; men nyst 'an slo te, saa rykkte hu hendan te je, aa bore fekk alt-samen. Men dette va kje han tente mæ; saa tok 'an mæ ji vjstre haand evi baee haandebakji hennes aa slo saa te mæ de store rise jitt. Men daa kan du skjone, at han slo sjjave seg lissaa mykji som hennis hænda. Daa dette va jaart, sætt'an seg paa „kjiistelen“ i høgjæte. Eg sat nest 'o paa „paden“ aa jaag, fojs' han smeikte den vjstre haandi ji. Daa va de smupt umoglegt aa halle me. Eg brast ut i laatte. Eg totte, de va so ufselegt, at 'an fekk nofo sjjave au.

Men daa nappas de mæ, at eg ha fengje av rise, eg au,

jom ingjen kan bisne paa. Men eg slapp. Han va inkje fleine skulemeistare. Me maatte lære leskin.

I nokke saa viku omgangs-skule lærde me 'ottabok kattjis-bokji, forklaaringji aa mykje av historji au. Innabok las me i „vanjiljebokji“ aa testamente.

Der va visst inkje saa velmeinte aa forstandige mænna i Badde. Der va Jon Dale, Tor Bjørguvsjon Homme aa Taa-raal Namli aa mange fleire. Aldde va bestemte aa heldt trufast paa de gamle aa kjendte.

Dei vaare rædde alt nytt aa ukjendt. De meine eg, dei sille rofast fyre. Um Badde joku endaa syngje i si Ringo's jalmebok, saa trur inkje eg, at dei ville vinne stort mæ aa byte um boka. Dei meiste gamle jalmo æ i Ringo likejovel jom i dei eire jalmebokan. Lat offo elske aa akte den fjøddjaste standhaftigheit, jom der ligge i offos bygdefarakter. La'kko passje paa aa bruke dei sjikje, jom der va akta aa æra av dei gamle!

At bonni sille lære bokan sjkko godt ottabok, aa at dei ældre alle gange te kyrkje aa alters aa lese aa syngje heime — og kvær sundage lese „teksti,“ de æ noko saa stort aa gjilddt, — ein arve saa store aa grumme, at ingjen av offo kan utseie de, jom me stille! Dette æ de beste aa viktigaste, eg heve te aa minne ditko um. Eg heve nok prøva aa sjaa, høyre aa lese de beste, eg hev orka.

Desse tvau aa trijensjuge aar eg hev livt, hev eg au jet, lese aa høyrte inkje saa saa ting; men de viktigaste aa beste av de alt, jekk me i heimbygdi offo — i offos skuleboka aa i offos forfædra's goe skikje. La'kko halle paa dei, vere teire's mæ dei — aa inkje uprette noko nytt jamjies mæ familien, kyrkja aa staten. Dette æ dei trjaa store innrettingar, jom Gud hev sjjave ordna fyre offo her paa jorin.

Te desse trjaa stændo hev 'an jevi alt de, me behøver haa i ti aa evigheit.

Kan de no paa dette møte finne paa aa jere nofo godt for offos fatife heimbygd, saa æ de vel. Me kunne alli fulltakke for den arv, me jekk derifraa! De va nog baa' fatift, myrkt aa traangt; men jannheiti aa gudsfrykti lyfte upp aa gav hjelp i adde ting.

No lyt eg takke dikko for taalmodigheit aa opmærksomheit!
Tillykke mæ møte offo!

Bygdelagenes forhandlingsmøder.

Ved det fællesmøde, som repræsentanter for bygdelagene holdt i Minneapolis, Minn., den 8de November tidstleden blev det paalagt formanden og sekretæren gennem en udredning at fjerne mulige misopfatninger med hensyn til disse fællesmøders formaal, og det er da dette opdrag, vi herved vil forsøge paa at efterkomme.

Der fandtes medlemmer her og der inden fylkeslagene, som i sit stille sind ikke kunde negte for, at det muligens vilde gavne „Norisheden“ i Amerika i almindelighed og fremme bygdelagenes interesser i særdeleshed, om udsendinger fra fylkeslagene ved given leilighed kom sammen for at drøfte nærliggende gjøremaal.

Dreven af denne overbevisning var det nogen, som vovede sig frem med en privat opfordring til embedsmænd i de forskjellige „Lag“ om at tage del i et møde, hvor fælle s j a g e r kunde blive behandlet. Dette vakte vist (hos enkelte idetmindste) en lidt studefende forundring. De vidste jo det, at hvert „Lag“ er noget „for se sjæl,“ og at medlemmer af et lag ikke har noget med at blande sig ind i de a n d r e foreningers gjøremaal. Og dette forslag om „fælle sm ø d e“ saa jo umegtelig ud til at indebære i sig en tendens til at ville gribe ind der, hvor man ikke havde noget at gjøre. „Svad havde vel det ene lag med de andre lag at bestille?“

„Om — kanske det, naar alt kom til alt, var en fint ud-tænkt plan af magtlystne aander, der med fløgt vilde faa fat paa styrelsens traade og lede bevægelsen efter sit behag? Mon dette var et første skridt i retning af at ville anbringe et slags „overformynderi“ med heldig anledning til at dirigere udviklingen og ret til at diktere begivenhedernes gang?“ Slig spurgte vi de varjomme her og der og betragtede disse møder med lidt mistænksomme blikke. Og det er baade „sikkert og vist,“ at dersom det var slige lumfke planer og selviske hensigter, der var den skjulte drivfjær i denne samlingsbestræbelse, vilde det været en prisværdig daad baade at aabne folks øine for det og at sætte modstands bremseapparat paa det. Egoistiske bevæggrunde er en sammende magt i alt samarbejde og drager „til nyvende og jidit“ baade skade og skam efter sig.

En ganske anden sag blev det derimod, hvis det virkelig var noble bevæggrunde og renvaskede hensigter, som bejælede foreningsmændene. Og det var da vel kanske det, vi gennem denne korte udredning skulde prøve paa at klargjøre for enhver uhildet person, at disse fællesmøder er „paa sin plads“ og udstyret med en i bund og grund anerkjendelsesværdig karakter.

* * *

Der er til alle tider et og andet foretagende, som stiller krav ikke blot til den enkelte, men fremforalt til de mange i fællesskab. Af denne art er alt det, som forterer ind under begrebet: nationale gjøremaal. Selv en nutidens Kristus vilde bare opnaa at gjøre sig latterlig, om han her eller der forsøgte paa at trække dette læs alene.

Der, hvor nationale livsværdier skal fremelskes, udmattes eller bevares som arvegods til ættens bedste, har alle individer den samme ret og forpligtelse paa sig og de samme interesser

at værne om efter evne og anledning. Taabeligt vilde den handle, som gav det udseende af, at han sad inde med en slags forret til sit folks daadrige historie, hædrende minder og erhvervede fællesgoder. Det var bevidstheden om dette, som gjorde, at intet enkelt „bygdelag“ følte sig kaldet til at foranstalte en 17de Majfest for „norjernerne i Amerika“ i 1914. De følte, at her, hvor der var tale om en „folkefest“ i størst mulig udstrækning, sømmede det sig simpelthen ikke for noget enkelt fylkeslag at lægge iveri alene. Dertil kom jo ogsaa, at et slikt foretagende, om det med tilbørlig „anstænd“ og kraftudfoldelse skulde gennemføres, vilde aldeles overstige de pekuniære evner og de disponible arbejds kræfter, som det enkelte lag maatte jidde inde med.

Men, hvad der var mindre passende for de f a a, egnede sig saa meget bedre for de m a n g e. Og hvad der var „over evne“ for en forening, vilde være overkommeligt for de m a n g e foreninger, naar disse med ihærdighed og samhold satte sig i bevægelse. Og det var da d e t t e, det første fællesmøde særlig satte sig som opgave at iværksætte. Og det var just d e t t e, som atter igjen lagde mest beslag ogsaa paa det næste fællesmødes tid og omtanke. Man vilde endog her i „Vesterheimen“ gjøre rigtig alvor af at hædre moder Norge med en „nationalfest“ paa den mindeværdige hundreaarsdag. Og det kan da vel ikke godt tydes som et udslag af styrelshjert eller udpeges som en fremkøstlet anledning til fremme for private formaal? Det var jo vor egen nations u v i s n e l i g e hæder, som paa det vis skulde komme til syne, vurderes og indskræmpes. Og kunde det da lykkes ogsaa for os d e n n e s i d e s Atlanterhavet at kaste lidt glands over Norges navn, vilde det attraaede være vundet, det forønskede opnaaet. Og det er vist bygdelagenes glade haab, at ogsaa de u d v a n d r e d e nordmænd med en myldrende jønneflok og en talrig dat-

terstare skal ved den anledning om muligt mere end nogenjinde faa lagt for dagen, at der endnu rinder friskt, varmt, norsk blod i emigranttættens aarer, og at de hverken vil glemme eller vanbyrde fædrenes stordaad. Her kan vi vel staa fylket sammen, selv om vi paa andre hold, desværre, i mangt og meget staaar spaltet. Her kan vi som søstendrag tage til os af fællesgoderne og glæde os over, hvad fædrene har vundet, og hvad vi fra dem har faat. Og om bygdelagenes fællesmøder ikke opnaaede noget andet og mere end just dette ene: At samle til fest dem, vi jo staaar næst og mindes det store, som fædrene gjorde, ja maatte det vel kunne siges, at „tiltaget“ ikke gavne sine gode begrundelse.

At man ogsaa andetsteds her i landet i 1914 vil høre dagen med tilstelninger af en mere lokal art vil ikke i mindste maade hverken hindre eller forringe den paatænkte folkefest. Man kan saa alligevel ikke hverken den dag eller nogen anden dag samle hele det norske folk i dette store land paa en plet. Det vil bare forhøje feststemningen at vide, at hvor norskere end bygger og bor, vil de mindes frihedsværket, som paa den dag fuldbyrdedes.

* * *

Ved tiden af 17de Mai- festen, der ved begge fællesmøder har været det hovedsagelige forhandlingsemne, som man desuden til at drøfte lidt, hvorledes man paa den mest praktiske maade kunde løse endel af de opgaver, som lagene havde sat sig. Der skulde jo ifølge konstitutionelle bestemmelser i de fleste lag samles biografiske oplysninger og beretninger om færegne oplevelser og mærkelige tildragelser. Dette, mente man, burde senere blive udnyttet som materiale for en alsidig fælleshistorie om nordmændene i Amerika — særlig i „rydningsperioden.“ Hvert lag vilde saa anledning til at bidrage sit kapitel til denne „krønike“ og det samlede værk vilde

da fakte et klart lys hen over sundne tider, slægter og forhold og vise baade vanskelighederne, som emigranterne mødte, og hvad de med sit nøjsomme levesæt og sin udholdende kraft orkede at udføre.

For at gjøre dette arbejde saa enkelt, ensartet og let overskuelig som mulig, nedjattes en komite til at udfærdige et skema med spørgsmål angaaende det forønskede historiske stof og plads for besvarelse deraf. De lag, som da ved sine kommende stebner bestemte sig til at benytte denne form, havde anledning til at gjøre det. Og de andre havde ligesaa god anledning til at lade det være og indrette sig paa sit eget vis — fuldstændig efter forogdtbefindende. Fællesmøderne havde jo ikke i mindste maade tænkt sig til at ville forsøge paa at „beherste“ lagene, men kun paa at „tjene dem“ ved at lægge de lidt mere indviklede ting tilrette. Det blev atter og atter gjort ommerksom paa, at møder af denne art alene kunde tilfigte at give raad og hverken diktat eller love for nogen som helst. Naar det kom til stykket, var det jo hvert enkelt lag, der i den grad var „herre i sit eget hus,“ at ingen henstilling uden fra kunde lægge det allermindste tryk paa bestemmelserne. Slik var det, og slik burde det vedblive at være. Det erklærede mødets medlemmer gang paa gang, idet de som repræsentanter vilde hævde sine respektive lags uafkortede frihed til at indrette sig efter eget ønske og bedste skøn. Det vidner om den friindets aand, som fællesmøderne saa iøinespringende har været bejælet af. Og det viser tillige, at fra det hold behøver ingen at frygte for noget utilbørligt indgreb — endda mindre for noget tilfigtet overfald.

For at betrygge sig mod mulig ødelæggelse af de indsamlede historiske materialer fandt man det ønskeligt, at et fælles arkiv blev oprettet som brandfrit opbevaringssted; men dette er kun en fremtidsmulighed og ingen afgjort bestemmelse.

Dgjaa den saakaldte „bladsag“ har været behandlet, idet man har talt om, hvorvidt det kunde ansees ønskeligt og formaalstjenligt eller ei at have et fælles blad, som jærlig viede fylkeslagenes interesser sin tjeneste. I foretagender af den art maa der altid affees lidt „rum for delte meninger,“ og man har derfor gaaet baade langsomt og meget forsigtigt tilværks med den sag. En komite blev ved det sidste møde nedsat til at overveie dette nærmere og rapportere resultatet af sine forhandlinger til de anstundende stævner, hvor hvert lag vil faa anledning at udtale sin mening om det og indtage sit standpunkt til det.

* * *

Af foranstaaende vil det forhaabentlig fremgaa, hvad der er fællesmødernes formaal, og hvad der ikke er det. Møderne er jo sammensat af repræsentative udsendige fra de forskjellige lag. Og disse lagenes talsmænd er kun udrustet med myndighed til at underhandle og raadslaa, men ikke til at fatte bindende eller forpligtende bestemmelser. Forhandlingernes resultater rapporteres til de respektive lag, der da med et votum kan „lægge henstillingerne paa bordet,“ forkaste dem eller antage dem — just som de synes. Det vilde altsaa være en fuldstændig feilagtig opfatning, hvis nogen mente, at de fællesmøder, der med saa stort held er blevne holdte i to paa hinanden følgende aar, tilføjede at være noget andet og mere end delibererende forsamlinger, der ad raadslagningens vei gjerne vilde være med paa at fremme de fælles interesser, vi som nordmænd har i dette land. Det var dette, som fællesmødet gjerne ønskede skulde være almindelig forstaaet; og derfor paalagde det formanden og sekretæren at skrive lidt om det.

For at forebygge mulig misforstaaelse er det kanske bedst her at oplyse, at undertegnede ikke kan tilegne sig nogen ære

for, at disse fællesmøder kom istand. Vi var ikke med paa at foranstalte den første indbydelse og har senerehen som deltagere blot udført det, mødet paalagde os. Derfor har det været os muligt at behandle dette emne saa aabent og frit — ja, har endog tilladt os at komme med et anerkjendelsens ord, hvor vi troede, det hørte hjemme.

Februar, 1912.

L. P. Thorkveen,
Martin Ulvestad.

Rock Prairie.

Af Dr. J. S. Johnson.

V.

Rige ifra de tidligste dage og op til efter borgerkrigens tid, var det almindelig skik og brug at huderne af de kreaturer som slagtedes for hjemmebrug, sendtes til garveriet og kom tilbage som læder. Naar det saa led ud paa høsten, kom skomagerne med sine hylar og bukt og læsteknippe og tog maal af vore fjøder, store og smaa, og saa blev der fjo for et aar. De sad da der ovenpaa i dagevis, og det var udmærket underholdning at kunne saa sidde deroppe og se og høre paa disse skomagere, som gav os det bestemte indtryk at de var nogle ualmindelig morsomme folk. Bistnok fik de sig en spøg og en latter paa vor bekoftning nu og da, og ligedan fik vi et lidet fuldt jultik i læggen og anden gang paa vor egen bekoftning, men disse var ærlig værd alt de kostede.

Den første af disse haandværksmænd som jeg kan erinde var Hans Fælde, og siden kom Trætveen brødrene og endda senere Ole Skogen og hans søn Harald. De to sidstnævnte især var rigtig fine skomagere som ganske straks satte eget ihop. Der var ogsaa i bygden en mand som synes at være næsten for-

glennt baade som stomager og som valdris, som hed Tommas, ifra Skrautvaal, og som derfor kaldtes enten Tommas Skomakar eller Tommas Skrautvøl. Nogen kom engang tilbage til ham med et par sko og klagede at de ikke „høvde.“ Sasjaa! ja han. „Boro dei ikji før store nøt, kanstje!“ En kunde næsten heraf rimelig slutte sig til at de helst skulde være i største lag.

Jeg kjender ikke til omreijende skræddere, men det kan alligevel derfor godt hælde at der var jaadanne. Hendrik Shorlien var skrædder, og til ham gik folk i vestbygden naar de skulde ha rigtig fine klæder syede eller tilstaaarne. Uvonne plag skar og syede hvemjombhelst. Hendrik havde den første symaskine som nogen der i bygden enten saa eller hørte om. Det var en ørliden „Sowe,“ som dreves med „veiv.“

Om kvindfolklæder og damepynt er der vist meget lidet at fortælle. Skautet var den almindeligste hovedpynt. Efter lidt begyndte de at adoptere den af amerikanerne benyttede „bonnet“ eller hætte, gjort af tyndt, let tøj som kunde stives, for sommerbrug, og „hood,“ stoppet med uld eller bomuld, for vinterbrug. Jeg ved om en meget brav og respektabel mand som skulde reise til møllen med mel, tidlig en kold vintermorgen. Han stod saa op meget aarle for at fodre sine okser og gjøre sig færdig, og da det var bistert koldt, tog han sin kones hood paa mens han gik til fjøset. Men da han var inde igjen for at spise sin frokost, glemte han at ta „hoodden“ af, og reiste saa til byen med den paa. Da han kom hjem om kvelden fortalte han hvordan det gik ham: „E jaag nøt dei flira o log aat me, men e va ikji go te skjønne fo dei log aat, før en e hadde vøre inne ei stund o to te bli varm. Daa uppendaga e at e hadde reist mæ hudden te fjærrinje!“ Det skadede ham ikke større, det jeg nogensinde har hørt.

Senere kom „shaker“ paa mode, og alle kvindfolk brugte dem stadig i lang tid. Har du nogensinde set en?

Iblandt de mer jimple bygdedefolk, kom ogsaa en og anden gang en spradde af en bykar med sine fashionable norske byflæder. En saadan var Mons Snedker som brugte høi, blank flosshat, blanke patentflæder ifø og „flæ'es“ flæder naar han rigtig fiffede sig op i en eller anden anledning, som ikke var saa aller længst imellem.

I mange henseender var vel Rock Prairie i dets pioner dage ganske lig andre nybygder hvor omgivelserne og forholdene var lignende. Som en regel bygde de enten ved en spring eller bæk, eller hvor det var letvindt at faa vand. Ligeledes for bekvemmeligheds skyld, hvad ved og veirly angik, helst i skovkanten, hvor græslandet for slaat og beite mødte skoven. Derfor findes de fleste gamle gaarde affides fra alfarveien, som ikke altid er det bekvemmeste. Her, blandt træerne byggedes da lidt efter lidt op en gaard med flere jmaa huise, saa halvt efter norsk manner. Sommetider blev det til en nok saa anseelig gaard, som f. eks., paa Væglie, hvor der var levehus, vedskjul, stabbur, hestestald, kofjøs, janhus, grishus, hundehus, hønehus, vogn- og redskabshus, flere fornkrybber, hølader, tørkehuse eller basstue og maasse et par andre jmaahuse for vist brug.

Veiene var ikke i lang tid henlagt til jektions- og jørtilinierne som nu, men gif der hvor terænet gjorde det lettest at komme frem for at undgaa myrhul, bakker og slige vanskeligheder. Agrene var ikke opdyrkede flods og til grænselinien eller veien som nu, men der stod igjen skovholte her og der. Ligeledes hvor der var græsland, enten til slaat eller beite, stod der flunger af Asp, Vidjetjærr og mer slikt, her og der. Resultatet og virkningen af alt dette netop antydet var, som let kan tænkes, meget bedre i harmoni med skjønhedens regler som exemplificert i større parkanlæg og haver, end den nu gjængse rydning af ager og eng. Bygden havde derfor engang i tiden et langt

større idyllisk præg end den nu bærer. At forvandle et landskab langsomt men sikkert, saa det bliver nøgent og bart, med lidet igjen af det naturlige til at fængsle og tiltale øiet og skjønhedsjandjen, men alt beregnet kun paa at skaffe mynt i banken, kan vel være økonomi og godt landbrug, men det sfer paa skjønhedens og smagfuldhedens bekoftning.

Disse gamle, norske pionerer, mænd og kvinder, danner en bestemt type for sig selv, som er et lidet sociologisk studium. Det som altid har hjulst særlig at præge dem, er styrke. Ikke bare det at de var store, jøre og sterke legemligt. De bejad ogjaa en vis aandelig og moralsk styrke som er ganske ensartet. De som hvervede sig i pionerhæren uden at besidde nogenlunde gode anlæg og betingelser i denne retning, faldt snart ved veikanten, og sees ikke mer. Mange af disse første pionerer havde fiddet i gode faar hjemme, og havde jaaledes faaet i arv en uafhængigheds aand ved siden af en del midler. Men de fleste kom fra en mindre uafhængig og underdanig stand, mindre bemiddede, husmænd og fattigfolk, og ganske uvante med noget mer end de simple og knugende forhold der hjemme. Folk som der hjemme ikke kunde skue nogen udfigt til andet end en eneste livsvarig kamp for de simpleste livets fornødenheder. Under forholdene her udslettedes snart denne ujevnhed og de fandt sig forholdsvis hurtig og uventet sat paa jevn fod med de andre. Se paa en kirkealmue af dem, og sig mig, hvad er det som stærkest tiltaler dig! Jo, siger du, det er da kun simple folk, i grove klæder, uden politur og dannelse, uden videre oplysning og uden høie tankefæt og høie idealer. Det er kun arbejdsfolk, sprungne af arbejdsfolk, og andet blir det aldrig af dem. Men kan du, som ikke kan se andet i dem, ogjaa sig mig hvad det betød i 1840 at forlade slægt og hjem og alt det som du holdt af, brænde broen bag dig, og styre kursen til et fremmed land, hvor der ikke fandtes andet som drog dig, end ud-

figterne for bedre faar. At slaa dig ned i vildnisjet og tænke dig til at bygge op et hjem uden anden kapital end dine to tomme hænder, dit uforjagte mod, dit haab, og din tro paa dig selv og forjynet? Og hvad andet bragte de saa med sig? Jo, først var det alt hvad de havde arvet af kraft og helje og villie og mod og tro. Men dertil eiede de en kultur som maaske synes naanseelig i modjætning til den som i den fine verden vil gjælde for at være den ene kultur. Men denne kultur som de eiede var just den som skulde til for deres behov. Det var ligesom alt det som havde været vundet i lange tider gennem mange slægtled, og lidt efter lidt lagt op i arv, var netop hvad de mest havde brug for her. Giv manden en øks, og en naver, og straks rejste sig hans hus af bjælker, solid og pent tømret paa norsk manier, og med det nødvendige indbo. Ligeledes fjøs og laave, og i den simple jmedje lavedes straks de nødvendige redskaber. Kard og rok, hejpetræ, vævestol med sje som kom med paa kistebunden, forsynte ham med klæder og sengetøj; først en ko, saa en gris, et oksespan og en kubberulle, og han var uafhængig. Og saa snart der blev en liden klynge af dem, og de første livets fornødenheder var sørget for, saa bygdes kirken, liden og tarvelig som deres egne huse, men det viser arta, som manden sa.

Det tør derfor trygt siges, at de norske pionerer var bedre udrustet i næsten alle henseender, baade timeligt og aandeligt, for den store livsgjerning som laa for dem, end deres samtidsige og naboer af andre nationaliteter. Deres første huse var bedre bygget, og de gjorde de første skridt fremover til uafhængighed og velstand fortere og sikrere end deres amerikanske naboer. Det saa kanske ikke altid saa ud, fordi disse var nødt til at kjøbe mer butikkogds og færdiggjort stof af alle slags, som paa overfladen kunde synes at tyde paa bedre raad og bedre faar. Kvindiolkene især saa mer staselige ud i deres kjøbte

flæder, end deres norske naboer flædte i værken. Det var derfor ogsaa ligesom en staaende spøg blandt os norske, at naar vore amerikanske naboer reiste til byen, var hustruen flædt meget stajelig at se paa udbendig, medens manden som sad ved hendes side, saa ud som en filletul! De havde det ogsaa lettere hvad arbeide angik, da de ikke forstod sig det mindste paa største delen af det sags arbeide som de norske kvinder gjorde mest af, og derfor undgik det netop af denne grund. (Fortættets)

Gullik D. Kirkevold døde i Northfield, Minn., hos sin datter Mrs. P. M. Glasoe, den 29de Januar 1912. Han var født paa gaarden Lien i Bang, Valdres, 13de Januar 1836, men flyttede som ung gut med sine forældre til Øie eller Kirkevold i Vestre Slidre. 1857 udvandrede han og bosatte sig først i Winneshief County, Iowa, men blev siden farmer i Preble Township, Fillmore County, Minn., indtil 1893, da han flyttede til Rushford. Der bodde han til 1901 og har siden boet hos sine børn paa forskjellige steder i Minnesjota, North Dakota og Montana. Han blev i 1862 gift med Anne Bakkene fra Vestre Slidre. Hun døde vaaren 1910. De havde 8 børn, der alle overlever forældrene. Gullik var veteran fra borgerkrigen, idet han tjente en tid i 7de Minnesjota Vol., Co. G. Han efterlader en broder Trond, D., som er farmer ved Starbuck, Minn. En anden bror Ole D. har været lærer og bor i Fredriksværn, Norge. En søster Marit, enke efter Ole Gutormson bor paa Øde, Vestre Slidre. L. D. A.

Badstue i Valdris.

Til Valdris læsere!

Her ved Fagernes i Valdris har en komite i længere tid arbeidet for at faa oprettet en badstue for bygderne.

Zuteresjen for tanken er meget stor men det er saa mange gjøremaal at ofre til, saa det er vanskeligt at faa den tilstræffelige kapital. Vi kommer nu til at mangle ca. Kr. 1,000.00— og det er for os et ikke lidet beløb.

Vi har nu sat vor lid til amerikanerne — til disse som har fine barndoms hjem i eller paa anden maade er knyttet til Valdridsdalen. Vi fik tilsendt os direkte et beløb fra en bankier, (oprindeligt fra Skrutvold), og det var nu nogle amerikanere som satte mig paa den tanke at skrive et stykke i „Samband“ saa kunde vi sikkert gjøre beregning paa et beløb fra Valdriiser. Jeg tillader mig saaledes at sende denne forespørgsel videre til venner, slægtinger, kjendte og andre „hinsides Jordan,“ og tør haape at resultatet ikke uteblir. Prof. W. antar jeg er saa elskværdig at saa nogen til at motta beløb og at sørge for at samme vor forespørgsel blir kjendt.

Paa komiteens vegne,

R. E. Dnstad, Amtsdhyrlæge.

Vi har bedt Valdriis Sambands viceformand, bankier Bendix Goldahl, Roseau, Minn., om at motta og besørge fremjendt bidrag til dette anbefalelsesværdige foretagende, som efter hvad vi har hørt er i hænderne paa nogle af bygdens bedste mænd. — Red.

Annødning til Numedølerne.

For med det første at saa samlet biografiske optegnelser og historiske Fakta til Numedølernes historie i Amerika, saa besluttedes det paa lagets sidste aarsmøde, at det i alle jettlementer, hvor der bor Numedøler bør søges at saa ansat en mand til at gaa omkring til Numedølerne i sit nabolag og opmuntre og hjælpe til at saa opskrevet deres levnetsløb i korte træk.

Den eller de, som godhedsfuldt vil paatage sig dette arbejde,

kan faa sig tilsendt biografiske optegnelserlister ved at henvende sig til undertegnede eller lagets sekretær, Mr. D. D. Gnes-tvedt, Belview, Minn.

Skal historien blive nogenlunde fuldstændig og værdifuld, er det nødvendigt at faa disse optegnelser af alle, som er af Numedals slægt enten de er komne fra Norge eller opvokset her i landet. Vi er saa mange og er saa spredte over det ganske land, at det er ikke en eller nogle faa mænds arbejde at faa samlet alt dette. Nogle paa hvert sted og nabolag saa vel som hver enkelt maa hjælpe til. Andre bygdeamslag arbejder med det samme formaal, og vi Numedøler bør heller ikke staa tilbage.

Eengang vil den tid komme, da en udsjærlig historie over det norske folk i Amerika vil blive skrevet, og vi opfylder ikke vor pligt hverken imod vore forfædre, os selv, eller vore efterkommere, hvis vi ikke efterlader os optegnelser, som berettiger os til en plads deri. I de forskjellige livsstillinger har vi optaget vor plads og fyldt den med ære, har taget vor fulde andel i landets udvikling og bebyggelse. Hvorfor skulde da vi, mere end folk fra andre bygdelag glemme os bort? Er vi da saa aldeles nok i os selv?

Med det samme de sender sine optegnelser burde de sende med en money order paa 50 cents eller en dollar og blive medlem af sit bygdelag. De vil have hygge og fornøjelse deraf og paa samme tid hjælpe til at minderne om deres slægt kan blive opbevaret.

De, som endnu har sine nybyggerhuse staaende, bedes om at sende „pictures“ af dem, tillige portretter af de gamle indvandrede. Biografiske optegnelser og portretter af afdøde pionerer maa skaffes af deres efterkommere om muligt, og paa de steder, hvor der bor nogen større flok af Numedøler bør nogen som er godt kjendt med forholdene paa stedet, skrive jettlementes historie. Alt saadant vil blive taget ind i historien til minde om nybyggerlivets dage.

J optegnelsen maa enhver nøie husse paa at skrive sit eget og sine forældres gaardsnavn, sin hustru og hendes forældres gaardsnavn, samt prestegjeld eller bygdelag de er fra. Saa-danne enkelt navne som f. eks. Ole Pederson, Keier Larson, Margit og Ragnil osv. giver liden eller ingen oplysning om den slægt de nedstammer fra. Læg merke til anvisningen paa optegnelsesblanketten.

For at lette optegnelserne vil lister med trykte spørgsmaal at bevare blive sendt til alle, som forlanger dem, samt kopi af lagets konstitution. Saaber mange vil sende efter dem. Da lagets historieskriver er paa reise i Norge, maa de udfyldte lister sendes til undertegnede eller lagets sekretær.

Jeg vil med det samme minde om, at Numedalslagets næste aarsmøde er bestemt til at holdes i Fargo, N. D., den 12te Juni 1912.

Ørbødigst

S. S. Strøm,
Lagets formand

Gillsboro, N. D., 23de Nov. 1911.

De første Numedøler som bosatte sig i Clayton Co., Iowa.

Uj P. L. Peterson Ederklep.

Da jeg af forskjellige af mine venner i Numedalslaget er blevet opfordret til at prøve at skrive op noget om de første settlere her i Clayton Co., saa skal jeg gjøre hvad jeg kan i den retning. Men da jeg for en stor del maa stole paa hukommelsen, saa blir det ikke saa godt som jeg skulde ønske at se det, og jeg har heller ikke nogen lærdom at stole paa og hjælpe mig igjennem; saa jeg vil bede læserne være overbærende og milde i sin dom over en som saa at sige har farmet hele sit liv, og gjør det fremdeles ogsaa. Man kan nu ikke vente saa meget heller, naar man tager alt i betragtning.

De første Numedøler som bojatte sig her i Clayton Co. kom her i August 1846 og deres navn er Ole S. Valle og Ole Rittilsland. De tog sig land nogle faa mil i sydøst fra St. Olaf, og de levede her i flere aar. Deres hjemsted var ikke mer end 14, 15 mil fra McGregor, saa at i den henseende var de godt stillet, idet ikke havde langt til marked for sin hvede, ikke at forglemme smør og eg; thi de ting skulde jo underholde familien, mens hveden skulde bruges af far og søn til at betale gjeld og andre udgifter. Det var ikke længe før der efter disse to kom flere norske, som tog sig land i nærheden. Den som jeg tror kom først var min gamle nabo Ole Herbranson. Han kom fra Muskego jettlementet i Wisconsin, hvor han havde boet en 5 aars tid, og han var ogsaa med at bygge den gamle kirke der, — den første norske kirke her i landet. Baade Herbranson og hans hustru Sigri var numedøler. Disse tre er saavidt jeg kan erinde de første jettlere her. Jeg kjendte dem og deres familier. Mange aar gammel var jeg nok ikke da, men husker de to førstnævnte godt, da de var her og besøgte fader af og til. Efter nogle aar folgte Ole Valle sit hjem og flyttede til Winneshek Co., hvor han ogsaa blev en af de første pionerer. Ole Rittilsland folgte ogsaa ud senere og flyttede længere vest, men hvor han rejste hen er mig ubekjendt. Ole Herbranson, derimod, folgte ogsaa sin farm syd fra St. Olaf, og kjøbte sig land 3 mil vest fra byen og her levede han resten af sit liv. Hans familie har været mine gode naboer hele mit liv, og de som er igjen bor der fremdeles. De to gamle er flere aar siden døde.

Som jagt, flere og flere norske kom og satte sig ned, thi landet var godt og billigt, og her havde de hvad de bedst trængte, nemlig, nok græs eller havnegang til kua, og saa en overflod af skov og vand. Men før at saa disse ting, som nok er gode at have for alle og enhver, saa rejste de over noget af den

rigeste og bedste prairiejord som kunde tænkes. Det kunde jo ikke være nogen mening i at sætte sig ned der hvor der ingen ly var for altflags veir og vind. Nei, da var det bedre at ha sig ind mellem bakker og skog, og det gjorde de. De fik nok ofte angre derpaa naar de maatte til at grubbe væf skoven og arbejde sig op nogle „filestykker“ at saa paa. Men var det ofte bejværligt at rydde saa havde de det ogsaa bedre derefter end dem som bor paa prairien. Blev de ikke saa jort rige, tog de det med ro. De havde da alligevel sit levebrød, skjønt det ofte kunde være simpelt, og de var dog glade og fornøiede dermed.

§ 1849 reiste min fader Torfel P. Ederklep fra Norge, hvor han siden 15 eller 16 aars-alderen havde reist vidt og bredt som framfar, og mange er de historier han kunde fortælle om den tid og de gjenwordigheder de havde at gjennemgaa. Han var født paa Ederklep i Numedal den 11te Februar 1817, og var saaledes noget over 30 aar da han kom her tillands. Han havde lagt sig op nogle hundrede daler i Norge, saa han var ikke saa blottet for midler som mange var. § følge med ham kom Embret R. Sanden, en broder til Herbrand R. Sanden, som fremdeles bor her og er en vel kjendt og agtet mand. Fader var 11 uger paa sjøen, men navnet paa skibet han seilede paa er mig ubekjendt. Han kom først til Rock Prairie, Wis., hvor saamange af de første norske først satte sig ned. Der var han et aars tid, og saavidt jeg husker han fortalte, saa kom han her til Clayton Co. 1850 og bosatte sig her i Wagner Township, hvor han likte sig saa godt at han levede her paa farmen til sin død i 1899, den 3die September. Han giftede sig 1852 med Gunild R. Bringstru fra Numedal. Hun kom her til landet i følge med Ole Dje og hans familie, som bosatte sig i Marion Township og hvor nogle af deres efterkommere endnu bor.

Disse pionerer, som jeg har nævnt, er altsaa de første sett-

lere her, og det var nok ganske tyndt settlet her i denne del af countyet, og det kan trygt siges, at de fik prøve alle nybyggerlivets forger og besværligheder. Deres huse var af den simpleste sort, for det meste bygget af „log“ og ikke ret store. Et loft til at sove i og et eller to rum nedenunder for hele familien. For sommeren havde de et lidet skur bygget til, som ovenen kunde sættes i naar heden blev for svær. I lang tid var det ganske simple og daarlige udhus for kreaturerne og grisene. For det meste var det halmiskur eller ogsaa log-stables. Det sidste var da storartet. Paa denne tid var der meget vildt, især hjort var der meget af, og det var ofte de kunde faa en god ret hjortekjød, naar de var heldige nok til at skyde dem. Dette varede i flere aar indtil en vinter, jeg husker ikke hvilket aar, jenen var meget dyb og der blev skare atpaa, saa hjorten blev omtrent udryddet den vinter. Prairiehøns var der en mængde af men de er nu ogsaa en saga blot.

Landet kunde faaes her for \$1.25 pr. acre fra regjeringen. Det var ikke dyrt, men naar man betænker at man intet havde at begynde med og dagslønnen var 50 cents og alting i forhold, kommer da hertil gjæld for overreisen og for okser og kreaturer og en stor barneslok at forjærge, saa sandelig var det ofte haardt nok. Og det tog længe før de kom saavidt at de kunde klare sig. Renter var omtrent saa høie som det gif an, og ve den stakkels mand som ikke kunde møde sine forpligtelser! Jeg tænker der er mange, som maafe læser disse linjer, som vil tænke paa de gamle dage hvad gjæld betød og hvad den betyder den dag idag. Men trods alt, saa klare de sig saa godt de kunde, og efter hvert som de fik ryddet op sine farme, forbedredes deres faar. Karfolkene var slynke til alslags arbeide og kvinderne paa sin side stod ikke tilbage, baade til at arbeide og at spare. Det er heller ikke noget som nogen behøver at skamme sig over endog den dag idag.

I begyndelsen af 50-aarene kom der stedse flere og flere fra nor Norge. Deriblandt kan nævnes Numedølerne Knut Sanden med hustru og deres børn, Herbrand og Anne og Ingeborg. Embret den ældste søn kom, som før nævnt, over med fader, og han havde kjøbt sig land og bygget hus for sine forældre. Men uheldigvis paa reisen havde Sanden familien mistet sine kufferter og kister, og da de kom hid var de blottet for alt sit gods. Saa drog Embret ivei for at faa rede paa godset, og han fik det ogsaa, men det blev hans bane. Koleraen rasede paa den tid, og han fik den mens han var borte. Han kom hjem syg, og efter nogle dages forløb døde han og hans livs saga var endt. Hans land blev hans forældres hjem til de døde, og siden er det gaaet til hans broder Herbrand Knutson Sanden, som fremdeles bor der. Søsteren Anne døde ogsaa der paa farmen et aar siden. Hun var enke efter Ole Bjønstru, og havde efter mardens død flyttet tilbage til sin bror, som med familie tog godt vare paa hende saalænge hun levede. Den yngste datter Ingeborg blev gift med P. N. Blakstad og lever i Grafton, N. Dak. Den gamle Sanden familie var velagtede folk og deres gæstfrihed og venlighed var kjendt af mange. Af de gamle pionerer selv kan jeg huske ofte den venlige modtagelse da jeg som liden gut fik følge far ned til Sanden, og det lille hyggelige loghus bygget tæt under et bjerg ved Roberts Creek, staar endnu idag for mig som et af de lyjeste minder fra mine tidligste ungdomsaar. Tak for de gode, gamle minder!

Andre Numedøler som kom disse aar var Wilhelm No, og min møjter Bergith Haugen og hendes mand Tor og deres familie, som bestod af to gutter, Knut og Gunder. Ole blev født her i landet og lever fremdeles paa gamle farmen, og datteren Tora Haugen nu bosat i San Francisco, Calif. Knut og Gunder Haugen lever her i nærheden af gamle hjemmet paa hver sin farm. Wilhelm No levede i næsten 45 aar paa

sin gamle farm. Baade han og hans hustru er døde for flere aar siden. Efter at ha været i familien en 50 aar blev Rofarmen solgt og deres 7 børn er nu reist fra det gamle hjem. To af gutterne, Lars og Herbrand bor i Farmersburg. De andre 4 gutter Tor, Wilhelm, Gunder og Hans og deres søster Ragnhild lever i Hot Springs, Ark., og alle staar sig godt og lever vel. No familien var mine gode venner og kammerater i alle de aar som er hængaet og er det fremdeles, men det er fjelden at vi træffes nu som i gamle dage.

Blandt andre som kom fra samme bygd kan jeg nævne Ole Knudsen, Skredderen. Han lever endnu, en mand paa 85 aar. Han havde en stor familie — 10 børn, 5 gutter og 5 piger. Alle lever. 9 af dem er gifte og er reist ud for sig selv. Den ældste datter Dline var gift med Halvor Rjøsa, som døde 2 aar siden. Den yngste datter Susanna er ugift og har sit hjem hos Halvor Rjøsa, som eier gamle farmen. Han har boet der i over 30 aar. Hans bror Tor lever paa gamle Svend Raggestad farmen og har boet der i mange aar. Svend Raggestad var en svoger til Wilhelm No, og levede her i mange aar i nybyggerdagene og flyttede i 70-aarene vestover.

Saa kommer vi til min faster Virgith og hendes mand Ansten Blakstad. De bosatte sig paa hvad den dag idag her kaldes Blakstad-farmen og her boede de i mange aar og var godt og vel kjendte blandt de første nybyggere. Men af Blakstadfamilien er der nu ingen tilbage. Knut, den ældste søn drog til krigen og var med Sherman paa hans „march through Georgia.“ Paa veien blev han syg og døde i Virginia, og blev begravet der. Det eneste minde jeg har om ham er den dag han var hos far og mor og bad farvel. Jeg husker mor græd saa jaart da hun bad ham farvel og sagde til ham: Det blir vel sidste gang jeg faar se dig Knut; og han sagde paa sin rolige maade: Na nei, jeg kommer nok igjen. Men det blev nok

sidste gang, thi inden aaret var omme var begge døde. Peder Blakstad overtog nu farmen af sin far og farmede der i mange aar, men sluttede saa med det, og har nu i over 20 aar levet i Grafton, N. Dak. For 10 aar siden solgte han gamle farmen til Jakob Larson som nu bor paa den. Den ældste datter Anne Blakstad blev gift med Torfel Grøtte i Marion Township, en af de syv Grøtte brødre; og Ingeborg blev gift med Hans Olson af Decorah, hvor han i mange aar drev handel, vel kjendt under navnet Olson & Thompson. Han døde fornylig i Fargo, N. Dak. 83 aar gammel. Omtrent samtidig kom min faster Gunild Selgeson med sine to børn Peder og Anne. Hun tog sig land i nærheden af sine folk og levede der tilsammen med sin søn Peder til hun i 1881 døde. Hun var enke, idet hendes mand var død i Norge. Hun havde en hel del at gjen-nemgaa her i nybyggerlivet, men havde en god støtte i sønnen Peder, som tog sin del af arbeidet; og tilsammen byggede de op et af de hyggeligste hjem, som kunde tænkes og alt gik godt og vel. Peder Selgeson blev gift med Torand Glesne, datter til Ole Glesne i Green Co., Wis. Peder døde nogle aar siden. Mrs. Selgeson lever hos sin søn Hans Selgeson som bor paa gamle farmen. Anne Selgeson blev gift og levede mange aar i Goodhue Co., Minn., solgte sin farm der og rejste til N. Dak., hvor de tog land og hvor hun levede til sin død 8 aar siden i nærheden af Gilby, N. Dak. Hun var to gange gift, først med Peder Nilson en af Goodhue Countys første jettlere. Han døde der paa sin farm et par miles vei fra Zumbrota. Efter nogle aar giftede hun sig med Tobias Johnson som endnu bor ved Gilby. Skulde han træffe til at læse disse linjer, vil jeg hilse ham tak for sidst. Mange aar er hængaat siden vi første gang med hesteshyds drog afsted til det gyldne vesten. Men er det længe saa er minderne tilbage.

I de aar som gik før borgerkrigen var de virkelige pioner-

dage, og tiden gik med haardt arbejde hele aaret. Om sommeren farmarbejde og fencing — hvem huffer vel ikke det forfærdelige fencingsarbeidet! Jeg tør næsten sige, at af alt arbejde her saa var fencing det værste; og sliig en masse rails og post der skulde til. Uj! naar jeg tænker paa alle de sveddraaber jeg har fældet naar hestene eller kua havde brækket ned fencen og enten reiste sin vei eller frydede sig i hovedefilen eller kornet. Jeg tror jeg tør paaataa at fencingen tog op mer af farmernes tid end noget andet arbejde. Det er ikke mer end 30 aar siden barbed-wire fencing kom ibrug her, og for flere aar var den ikke stort brugt heller, paa grund af den høie pris.

Jeg omtalte, at vore pionerer reiste over noget af den rigeste prairiejord som kunde tænkes, for at sættele her. Mange af eder ældre, som læser dette, ved at det er den prairie som strækker sig vestover fra Mississippifloden og helt til Farmersburg. Det er et aabent spørgsmaal om de tog saa skammelig fejl deri alligevel. Vi som har levet her hele vort liv er nu af den mening at vi ikke vilde bytte med dem som satte sig paa prairien. Thi den fordums ødelæggelse af skoven er nu slut, og den er kommen til sin rette anseelse. Lykkelig er de, som har sparet af den nok til eget brug; men mange er det som ikke har noget igjen. Men „de æ forjeint aa snyte se naar næsa er borte.“

Næst efter at have skabt sig nye hjem, begyndte de at tænke paa kirke og skole for sig og sine børn, og her staar jeg fast med hen syn til hvem som var den første prest her. Men jeg tror det var gamle Pastor Brandt. Han var ialfald en af de første; og efter Brandt kom Pastor Koren. Den første norske kirke her i Norway menighed blev antagelig bygget i 1854 og den gjorde tjeneste i omtrent tyve aar. Skade at vi ikke kunde have et billede af den. Det var nok ikke efter stasen der den stod — kun et hus foruden taarn eller klokke. Beggene bestod bare af almindelig siding, ingen udvendig bordflædning eller prydelse.

Bænkene var almindelige planker lagt paa store affsaarne træstubber af passelig høide. Gulvet var ganske bra; og prædikestolen og alteret tog sig noksaa godt ud. Og for den sags skyld det Gudsord som her blev forkyndt og udlagt lød for vore øren i de simple omgivelser lige saa mægtigt og alvorligt som nu. For os som var tilhørere tog det sig storartet og imponerende ud, det er vist. Her i gamle Norway pioner kirke har jeg og min slægt været mange, mange gange, baade til gudstjeneste og paa skolen. Thi her havde vi vor norske skole i flere aar. I aarenes løb blev mange fortmalede kister baarne ind og det sidste blif kastet paa en eller anden pioner, som havde lagt sig til den sidste, evige hvile, og den gamle, vel kjendte sang: Hvo ved hvor nær mig er min ende? — Lød saa vemodig og høitidelig under kirkens simple tag. Ja, tunge ere ogsaa de gamle minder for mange af os, og under skrivningen af disse linjer om gamle dage dufter der op mangt og meget, som har hændt men som rummet ikke tillader her at tegne ned.

Vor første kirke var som sagt, brugt i over 20 aar og den var ofte saa fuld af folk at det var ikke noget rum tilbage, og det var heller ikke blot ved visse høitidsfester, men det var saa for det meste til hver messe eller prædiken. Efter at Pastor Skoren forlod os havde vi Pastor Hjorth, som var her i flere aar; og tager jeg ikke fejl virket han som prest til 1869, da vor gamle og kjære veltkjendte prest Ole Waldeland modtog kaldet for Norway, Marion og Clermont menigheder. Her virket han som prest i over 20 aar, og det var mens han var prest, at der blev bygget nye kirker i alle tre menigheder, Norway og Marion i 1874 og Clermont kirken ved jeg ei bestemt hvad aar det var, men det forekommer mig som den skulde være bygget først. Efter Pastor Waldeland havde vi to prester, G. Gjerstad, en 7 aar og siden Pastor Tanner. Og nu i flere aar har vi havt Pastor Arvejen til prest.

Af religionsfjolelærere og kirkefjangerere har vi haft ikke faa faa. Den fjørste i rækken, fom jeg erindrer og tror næsten var den fjørste er Steen Knutson. Han virket her en tid, hvorefter han rejste til St. Ansgar og satte sig ned der fom farmer og blev der til sin død. Vaade han og hans hustru var Numedøler. Efter ham havde vi Jørgen Tellefsen i længere tid, og jeg er vijs paa, mange af eder ældre huffer ham. Saa en tid var det Guttorm Gregerson, og huffer jeg ikke feil, faa har jeg for ham faat staa i furtekrogen flere gange og fjiddet inde og lært mine lefjer mens de andre var ude. Det var nok haardt da, men dog tror jeg nu, at jeg fik ikke mer end jeg fortjente. Han er, fom alle ved, fra Numedal og har nu i mange aar boet i Sighland Township fom farmer, og er af alle, fom fjender ham, agtet og æret. Han er en af dem fom efter bedste evne har hjulpet til med vort bygdelag vaade i ord og gjerning; og jeg vil herved takke ham for hvad han har gjort for os. Der næst havde vi numedølen Ole Larfen til fjolelærer en to eller tre aar. Han blev gift med Anne Herbrandson, datter til Ole og Sigri Herbrandson. Ole flyttede til Douglas County, Minn., ikke langt fra Evansville, hvor han levede resten af fjine dage, og døde flere aar fjiden. Hans familie bor der endnu. Efter ham havde vi S. Sjøsjell i længere tid, og fom hans efterfølger kom G. Kormontan fra Arendal i Norge. Da han rejste kom Martin Rønneberg, om hvis død vi læste i høst i „Standinaven“ og om hans gave til Wittenberg Hjemmet. Det var mildest talt en underlig fjruer. Jeg huffer og fjendte ham godt, da han havde sit hjem her hos fader i længere tid. Af andre fom har været lærere her kan nævnes N. Olmen, B. Gilje, A. Olsen, Billars, Benjon, M. M. Fjerpø, Sjøstad, og nu har vi student Hans Waag. John Mune og Blickefeldt var her den tid Waldeland var prest, i de fjørste aar han var her.

Jeg vil her tilføje, at for tre aar fjiden blev den kirke fom

blev bygget i 1874 revet ned og vi har nu en prægtig kirke med alle bekvemmeligheder som er nødvendige. Altsaa er det den tredie siden menigheden blev organiseret i 50-aarene. Saa langt med det kirkelige arbejde her i Norway menighed. En hel del mere kunde skrives derom, men dette faar være nok.

Af andre Numedøler, som kom her i begyndelsen af 60-aarene, kan nævnes Thor Tandberg og Hustru Thora. De kjøbte sig land ved Roberts Creek, og der levede de til sin død. Thora Tandberg døde over 30 aar siden og Thor en 14 aar siden. De havde 5 gutter og 3 piger, af hvilke 3 er øde: Ole Tandberg i S. Dak. for mange aar siden, og Stener døde hjemme over 20 aar tilbage. John og Lars lever i S. Dak., og Keiar, som nu eier farmen, er i Norge paa besøg for anden gang. Turi, den ældste af pigerne, lever i Chicago, og er enke. Gro døde i Chicago nogle aar siden. Bergith giftede sig og reiste vestover, og som jeg har hørt har man ikke spurgt til hende paa lang tid. Tandberg familien er godt og vel kjendt baade vidt og bredt. John og Steinar drev med træsfemaskine her i mange aar i nybyggerdagene, og senere drev de med hestehandel og andre spekulationer. Nu er ingen af familien igjen, da Keiar, som eier farmen, ikke har levet der paa flere aar. Men mange er det som hufter Tandberggutterne. En af dem som kom senere var Talleik Grøstrud med en stor familie. De bosatte sig i nærheden af Thor Tandberg, hvor de boede i mange aar, indtil de fik Dakotafeberen og drog vestover og har levet der, for det meste som farmere.

Saa maa jeg ikke glemme min onkel Ole A. Bringstru. Denne historie vilde ikke blive fuldkommen skulde jeg udeglemme ham, da han var hele settlementets skomager og den største spasmager som kunde tænkes. Han kom hid i slutningen af 50-aarene; og da han var ugift, saa havde han de første aar sit hjem her hos far og mor, og senere paa Gaugen hos sin søster

Bergith. Der havde han sit hjem da han døde i 1899 omtrent 82 aar gammel. Han var velkommen i hvert hus, thi naar Bringstru'n kom kunde man være sikker paa, der blev liv i alting. Og han kunde nu fortælle kvindfolkene saa mange skrøner at de ofte blev uklare; men da var han i sit element, det var juist det han vilde. Men det varet sjelden længe før alt var godt igjen. Naar han ikke drev skomagerhaandverket saa drev han i mange aar og grubbet op skogland; og han har grubbet mange acres i sine dage her i Countyet. Det vilde ha været værd meget nu havde jeg havt onkel til at hjælpe mig om nybyggerlivets historie, thi han havde et minne som saa, og han kunde fortælle selv den simpleste historie saa man kunde le sig næsten jordærvet. Forresten kan jeg sige, at hans mage i det stykke har jeg aldrig truffet. God og snil var han, saa det kan siges om ham at han havde venner hvor han kom, og store og smaa var glade i ham, og mange savnede ham som en af sine bedste venner da han døde. Fred med dig du kjære onkel! og tak for alle glade stunder du gav os.

Da borgerkrigen brød ud var Norway settlementet vofset stort og stærkt; thi næsten alle jettlerne havde store familier, saa her var megen ungdom og det var ikke saa haardt at saa hjælp med farmarbeidet som det er nu tildags. Men den ene efter den anden rejste ud fra hjemmet længere vest, hvor de satte sine mærker. Da krigen rasede var der forskjellige staute Numedøler og andre i syden for at kjæmpe for nordstaternes sag. Knut Stjernes var en af dem, en stor, stærk mand i sine bedste aar, og han behøvede sin kraft; thi i slaget ved Stone River blev han rammet af syv kugler, men alligevel kom han sig og kom hjem og blev gift her i settlementet med Martha Lien, og de boede paa en farm i nærheden af St. Olaf. Knut døde i 1874 som sølge af sine jaar. Hans hustru levede paa farmen til sin død flere aar tilbage; og sønnen Knut er den eneste af

den familie som er igjen her. De andre bor i vesten med sine familier. Eilev Hjelte og Halvor og Peder Larson, og som før nævnt Knud Blakkestad, reiste til frigen. Halvor Larson lever her fremdeles paa sin farm i Highland Township. Han var med 15de Wisconsin regiment. Hans bror Peder døde i Gunders, Iowa, over et aar siden. Zens Larson, deres bror, var ogsaa i frigen og lever nu i Kristiania Norge. Eilev Hjelte levede her i jettlementet mange aar men folgte ud og reiste vest. Han var en rastløs mand, drev med forskjellige ting, og flyttet fra sted til sted, længere og længere vest. Jeg har hørt at han er død flere aar siden. Disse er alle jeg kan huske af Numedals æt, som var i frigen herfra.

Lars Valle en broder til pioneren Ole Valle var ogsaa en af de ældste jettlere her og levede en tid syd om St. Olaf, folgte senere ud og kjøbte en farm her i Wagner township. Han havde en stor familie, som alle har skiftet sig vel og lever godt. 5 af dem bor i omegnen af Clear Lake, Iowa, alle farmere. Kun to af gutterne er igjen her, Halvor og Louis. Den sidste eier gamle farmen og er gift. Halvor, som er ugift, har ogsaa en farm i nærheden af gamle hjemmet, men har sit hjem hos Louis. Lars blev gammel, omtrent 88 aar og døde et par aar siden. Hans hustru Selge Valle døde en 6 aar siden. Valle familien er altsaa en af de ældste, og til deres ros kan siges at de er ægte norske alle sammen, ingen har glemt sit norske jprog.

Der maa jeg berette lidt om det første norske barn som blev født i Countiet, nemlig Toran Torson, datter til Ole Valle. Hun blev født paa sin fars farm syd for St. Olaf; den 20de September 1846. Hun var to gange gift. Med sin første mand, hvis navn jeg ikke bestemt husker men tror var Kristofferjon, boede hun i længere tid i nærheden af Hartland, Minn. Efter hans død var hun for det meste hos sine folk nær Decorah ind-

til hun for omtrent 20 aar siden blev gift med Lars Torjon Kaaningsrud. De levede her i flere aar paa farmen. Saa flyttede de til St. Olaf, hvor hun til sin død levede agtet og æret af alle som kjendte hende. Hun havde ingen børn, men var en god forstandig moder til sine stedbørn, Lars Torjons 5 børn, og de holdt af hende ogsaa og tog godt vare paa hende i hendes sidste sygdom. Hun fik slag og døde en uges tid derefter, for omtrent et aar siden, i Mars 1911, og blev paa Norway menigheds gravplads lagt ved siden af sin mand Lars Torjon, som var død en 3 eller 4 maaneder forud.

Lars var søn til Hans Kaaningsrud, ogsaa en af vore gamle, agtede pionerer, som var fra Numedal og kom over i begyndelsen af 60-aarene, maaske lidt før. Han havde ogsaa en stor familie, som nu for længe siden er rejst ud fra hjemmet. Torjon døde mange aar siden, men hustruen Eli levede til et aar siden og blev over 90 aar, og var altsaa en af de ældste i bygden. Hun luffede sine øine paa gamle farmen. Tilhørende Kaaningsrud familien og boende her, er Martha gift med Herbrand Sanden. Anne, ugift lever her i nærheden. Agnete, enke efter Amerikaneren Judge Crary, har stor familie. Hans, den yngste af dem og min gode ven og skolekammerat, lever nu i Canby, Minn. Den ældste søn Thore lever ogsaa i Minnesota, men hans bopæl husker jeg nu ikke, men tror det er ikke langt fra Canby. De andre af Kaaningsrudfamilien er rejst vest og deres hjemsted er mig ubekjendt.

Aslag Olson var fra Numedal ligesaa hans hustru Gro. De bor ikke langt fra St. Olaf. Hans store familie paa 7 gutter og 3 piger har alle artet sig godt og er her fremdeles og driver det godt, alle farmere undtagen Martin, og alle gifte. En af døttrene er gift med Elling Spjstegaard, en af Numedalslagets direktører. De har et hyggeligt hjem paa sin farm nær St. Olaf. Den ældste søn Gullik lever i Cavalier Co.,

N. Daf. Aslag Oljon døde 1896 men hustru, Gro, lever og er rask og rørig.

Saa har vi familien til Tallef og Bergith Ulberg. De boede i nærheden af Ole Herbranson og er af de første settlere her. Begge er mange aar tilbage døde og deres ældste søn Tolleiv eier farmen og lever der og hos ham bor søsteren Saldis og Gullik og Gisle. Peder bor i St. Olaf og driver urmagerforretning. Turi er gift med Julius Pederson og lever bortved Turkey River nogle mil fra Elkader. Der bor ogsaa den yngste datter Kari, gift med Hans Hanson. Alle lever vel, og jeg vil tilføje at Ulbergfamilien er af mine nærmeste naboer og vi har haft omgang med hverandre hele vort liv. Blandt andre fra samme bygd er gamle John Bjønnsstru, hans hustru Bergith og deres familie bestaaende af sønnen Ole, som blev gift med Anne Sanden og datteren Selga gift med Tosten Grønneslaata. Bjønnsstru familien var vel kjendt i en stor omfreds, og deres gjeftfrihed og forekommenhed er godt kjendt af mange som endnu lever. Det var hyggeligt at komme til Bjønnsstru; thi de gjorde alt de kunde for enhver som kom. Med undtagelse af datteren Selga, nu boende i St. Olaf er alle døde, og deres hjemsted er komne i fremmede hænder.

Goe Tufsta lever nu paa Ole Bjønnsstruds farm. Han er fra Numedal og har levet her alle sine dage, da han var ganske ung da hans forældre kom her tillands. En af hans søstre, Guri, er gift med gamle Johans Grøtte fra Hallingdal, den yngste, og jeg tror den sidste gjenlevende, af de 7 Grøttebrødrene. De er alle saa vel kjendte at jeg ikke vil her skrive noget videre om dem. Jeg kjender mange af Grøtte slægten. De er og har været mine gode venner gennem livet. Jeg hilser dem, om de læser dette, med tak for sidst og beder dem husse de gode gamle dage da livet var lyst og godt. Tiden er gaat men minderne er tilbage.

Dette er saavidt jeg kan erindre alle; har jeg glemt nogen faar de ha mig undskyldt. Jeg har efter bedste evne søgt at gjøre alt saa greit som muligt for dette settlements vedkommende. Der er en hel del Numedøler i Marion og Clermont og Highland menigheder, men deres historie vil jeg overgive i bedre hænder, idet jeg tænker og haaber Guttorm Gregerson vil tage haand med i arbeidet. Og da han er stillingen bedre voffen end jeg nogenjinde bliver, haaber jeg vi snart faar høre fra ham.

Førend jeg slutter vil jeg tilføie lidt mere om mig selv og mine søfkende og om min mor. Hendes navn var Gunild Bringstru og var ved sin død 46 aar. Hun døde i barselseng den 13de April 1866, idet hun nedkom med tvillinger hvoraf den ene levede, min eneste bror Knut. Han blev opfoitret hos min møster Bergith Sougen, hvor han var i halvandet aar. Jeg var dengang kun 7 aar, saa mine erindringer om mor er ganske som en drøm. Fader sad altsaa igjen med en flok af 7 børn, 5 piger og 2 gutter. Den ældste søster Anne var blot 13 aar, saa at far havde noget at tænke og tage vare paa, det er sikkert. Men paa en slags vis gif det dog. Vi børn klynget os til far og saa op til ham som vor eneste ven og beskytter og han var ogsaa god og snil mod sin familie. Han oplevet at se alle vokset op med egne hjem før han døde. Jeg husker hvad han jagde den sidste sommer, da han fik høre at Knut havde kjøbt sig land i Dakota: Ja, nu er alle mine forfjorget. Han var glad over at alle kunde klare sig selv. Det var ikke saa lidet at tænke paa for den trætte, gamle pioner, at se at hans stræv og arbeide havde baaret frugt.

Min ældste søster, Anne, styret hufet til hun i 1877 blev gift med Ole Hønstelien, ogsaa fra Numedal. Siden tog de andre afvekslende del i husstellet til de alle var gifte. Sugeborg, den næstældste blev i 1881 gift med M. S. Tollefson. De

lever nu i Brown County, S. Daf. Min tredie søster Gunild blev ogjaa gift i 1881 med Anulf Steenson. De har hele tiden levet i Cummings i Traill Co., N. Daf. Kari blev gift 1883 med Kristen D. Glesne, og de har siden boet i Green Co., Wis. Hun er nu enke men har 4 voksne børn, alle gutter. Hendes nærmeste by er Browntown. Min yngste søster Bergith blev gift med Even Glesne i 1886, og de bor paa sin farm nær Norway kirken, og er mine nærmeste naboer. I 1884 købte broder Knut og jeg gamle farmen, og far levede resten af sit liv hos os. Alt gik godt og vi købte mere land ind til farmen saa den nu er 340 acres ialt.

Jeg blev gift i 1896 med Sigrid K. Song. Hendes hjem var i Marion township, og hendes forældre fra Hallingdal. Vi har tre børn, en pige og to gutter. Nellie er nu 15, Thomas 13 og Clarence 11 aar. I 1899 købte jeg ud min bror Knuts del i farmen, og han rejste da til Traill Co., hvor han købte T. T. Røsteigens farm paa 540 acres og bor der. Han blev gift derude med Margith Olson. Hendes gaardsnavn kender jeg ikke til. De har 4 børn. Jeg tilføjer at da T. T. Røsteigen og hans bror Halvor kom til Amerika i 1877, kom de først til far og var her en tid før de rejste længere. T. T. Røsteigen en af Numedalslagets embedsmænd og en ægte Numedøl. Ligeledes hans bror Halvor, som nu i høst med sin hustru er rejst til Norge for tredie gang; men om han mener paa at sætte sig ned der er mig ubekjendt. Men umuligt er det ikke heller, thi efter som jeg hører har han ikke levet en 15—18 aar i Marshall Co. for intet. Skulde Halvor læse dette vil jeg spørge om han husker den gang jeg og hans bror Tosten kom gaaende tilbage efter Tostens prægtige heste havde prøvet at kjøre os ihjel paa veien til Grand Forks. Det var svære springere og Tosten roste dem skræffeligt. Men havde jeg faat min vilje frem, saa skulde jeg skudt dem ned da de tredie gang

forføjte at dumpe os udover en bro. Jeg var fint den gangen paa de elendige bronchos.

Min far og gamle Toften Resteigen var hørdre. Toften var den ældste og far den yngste af en familie paa 9. Af mine søskende er der 5 af os som tilhører Numedalslaget, og det er nu ikke saa værst. Hvis alle gjorde ligedan vilde vi snart blive talrige. Men det er en stor del som holder sig tilbage af forskjellige grunde. Det er ikke ret. Vi burde alle hjælpe laget's styrelse, ialfald saapas at vi fylde ud de blankes som er jendt til saa mange, men som man aldrig hører mere til. Vi skulde være mere end villige til at støtte dette arbejde, og det vilde ikke tage megen tid at gjøre det heller.

Men jeg begynder nu at komme ind paa noget som ikke angaar Clayton County's gamle pionerer, og jeg maa selvfølgelig holde mig til teksten. Det er vel intet settlement som er mindre skrevet om end dette vort gamle norske settlement, som vi næsten kan kalde porten til det fjerne vesten. Hvor mange er det ikke som i sin tid har været her en tid og samlet sig midler nok til at fortsætte veien til senere hjem. Sjelden eller aldrig ser man noget herfra uagtet vi ligger lige i nærheden af den gamle livlige by McGregor, hvor saa mange hvedelæs blev kjørt ind og solgt for hvad man kunde saa. Det var trafik i McGregor paa alle omraader. Hvem er det ikke som husker de lange rækker med vogne, som fyldte byen fra ende til ende, og mange lange stunder maatte vente sin tur. Ude fra byen var der mange steder hvor man kunde saa vande sine heste og saa sig en reisedram og noget at bide i; thi man blev jo trøst af at sidde og vente saa længe. Af saadanne steder kan nævnes White Springs og Bull's Head, samt flere. Mangen dram blev drukket og mangt et opgjør blev gjort, som enhver som husker den tid vil erindre. Meget kunde skrives om hvad brændevinet kan udrette somme tider, men lad glemjelsens mørke

hænge derover. Lad os heller se alt fra den gode, gamle tid med taknemmelighed i vore hjerter, og sige, at naar enden er god er alting godt. Vi kan i sandhed være glade og stolte af vore forfædre for hvad de har gjort for os. Lad os da som ægte pionerbørn og norske hædre deres minde. Det er alt vi kan gjøre for dem. Lad os ikke glemme far og mor, som i de simple hytter og loghuse, ofte i jordkjeldere, stred for os og sig selv, ofte i yderste fattigdom. Mange af os er det, som aldrig drømte, at vi nogensinde skulde faa det saa godt som mange har det nu. Derfor siger jeg tilslut: Tak I gode, gamle pionerer for hvad I har gjort for efterslægten. Tak for hvert et godt formaningsord, I sendte med os paa veien. Tak for at I lærte os at agte og elske vort folk og det gamle fædreland. Mit ønske er, at vi alle maa gjøre det samme for vore efterkommere.

Pionerhjem bygget af Torkel P. Ederklep omtrent 1850 i Clayton County (nær St. Olaf), Iowa. Her holdtes den første konfirmation af norske vestenfor Mississipien.

Hundredaarsfesten i Minneapolis 17de Mai 1914.
Fra „Sanger-Silsen“ 5te Feb. 1912.

Den ottende November ijsor blev der i South Side Commercial Club lokaler i Minneapolis afholdt et møde, der i mange henseender vil faa en vidtrækkende indflydelse paa begivenhedernes gang blandt os norske i Amerika i 1914.

Det var repræsentanter for de samlede norske bygdelag, som her havde sat hinanden stevne. De vedtog enstemmig resolutionskomiteens forslag, at bygdelagene skulde afholde en fælles jyttendemaifest i Minneapolis 1914. Som et biforslag blev det vedtaget, at arrangementskomiteen skulde bestræbe sig for at faa de norske sangkræfter her i landet til at delta i festen.

Som formand i arrangementskomiteen valgtes den mand, der først udfastede tanken om festen — „bygdelagenes fader“, Prof. M. M. Rebsen. Komiteen blev bemyndiget til at udligne \$2000 paa lagene som et garantifond.

Der er mange kræfter, som gjærer og bruser naar tanken paa 17de Mai 1914 kommer paa bane. Vi jangere har vore egne specielle opgaver at løse — jærlig norgesforet — og mange planer er under overbejelse. „Sønner af Norge“ gaar og faa og brygger paa mangt og meget i anledning. Store planer er i opseiling fra den kant. Men alt hvad jangerne og Sønner af Norge kan gjøre blir som jmaat at regne, naar de samlede bygdelag tar sig jammen til et løft. Naar man undtar de store kirkesamfund er der ingen bevægelse, som har slaat faa dybe rødder blandt vort folk som bygdelagsbevægelsen. Om den kan man med sandhed benytte digterens ord, at den begyndte som en juven i kornet sommerdag og voksede til en brusen i skogenes tag.

Blandt vore 25—30 bygdelag er der flere, der hver for sig teller mere end dobbelt faa mange medlemmer som hele vort

sjangerforbund. Og der synes ikke at være nogen grænse for deres vækst. Alt hvad der i vort daglige liv ifiller og splitter os norske — kirkelige, politiske eller kulturelle anskuelser — gaar her op i en høiere enhed. Bygdelagene er i virkeligheden den bredeste repræsentant for Norge i Amerika. Vi tilhører alle et eller andet bygdelag. Om vi endnu ikke staar paa rullerne som medlemmer, saa er det bare fordi vi endnu ikke har fundet ud, i hvilket bygdelag vi hører hjemme, eller fordi vort specielle bygdelag endnu ikke er dannet. Men vi kommer der alle sammen — før eller senere.

Naar nu alle disse bygdelag slaar sig sammen til fest, til hundredaarsfest tyttende Mai 1914 — da durer det ude paa prærien. Da blir der styr i Vesterheimen. Da blir der fest i alvor. Fest som duger. Fest, som spørges i hvy kongeriger — den første virkelige norske folkefest, som nogensinde har været afholdt paa Amerikas jordbund. Fra nær og fjern vil de komme. Fra øst og fra vest. Fra nord og fra syd vil de komme. De norske. Med sine sønner vil de komme de gamle vikingere. Med sine døtre kommer de, med nær slægt, og med fjern slægt, med alt, som har norsk blod i sine aarer.

Intet ifiller. Intet splitter. Unge og gamle, mænd og kvinder, børn og Oldinge. Blomstrende jenter og lidt tilaars-ungfarer. Lyftige ungdommer og sindige pebermøer. Enker og faderløse. Synoden og Den forenede, Hauges folk, og Unitarierne. Rasmus B. Anderson og B. Amundsen. Soland med Dieferud og Flom. Kirketidende og de hemmelige jelskaber. Læge og lærde, halte og blinde, hængehoder og glade borgere, massefor og elitefor, sangere og skraalhalve. Færmere og forretningmænd, prestere og profesjorer, haandværkere og arbejdere, doktorer og signefjerringer, jagførere og andre vrompejere. Kensingtonstenen, mindegaven, Sagengs træskemaflene og den norske Amerikalinje, guldfibet og kobbergruberne

i Lyngenfjorden. Paa jernbane kommer de. I baade ror de. I automobiler kjører de. Med sine hest og med team. Med firspand De gaar, de rider, de løber. Sublende vælter norrnastammen sig som en uhyre havbølge over Minneapolis og drukner alt i et hav af syttendemai begejstring.

Det er selvsagt, at en sliq fest vil faa en afgjørende indflydelse paa alle andre tilstelninger blandt os norske i 1914.

Fester vil der bli, større eller mindre over hele Amerikas land. Overalt hvor norske folk bor vil de samles og paa en eller anden vis hylde gamle Norge. Men alle disse fester vil bli mere eller mindre lokale i sin karakter. Bygdelagenes fest i Minneapolis vil bli det store glanspunkt, hvorom hele det norske folk vil samle sig — den eneeste virkelige norske folkefest i Amerika. — Der er mange spørgsmaal, som paa mange vis berører os jangere. Det træffer sliq ind, at vor regulære jangerfest falder ind i 1914. Det ser ud, som om der vil bli mange og store vanskeligheder i veien for denne jangerfest.

Først og fremst norgesforet.

Vi tør vel gaa ud fra, at en ganske stor flok vil drage affted. Thi norgesforet vil repræsentere janginteressjen og jangerenthussiasmen som intet andet blandt os. For mange af os vil færdjen staa som opfyldelsen af en livsdrøm, som den største begivenhed i deres liv.

Norgesforet vil nødvendigvis opsluge saa omtrent al janginteressjen i det aar. Alt andet vil bli sat tilside for at norgesforet kan bli saa godt som muligt. Baade de, som gaar med og de, som blir hjemme vil ha lige stor interesse i at foret skal gjøre sine jager saa godt som muligt, at det paa en værdig maade kan repræsentere os i Norge.

Under saadanne omstændigheder vil f. ets. alle jangøvelser udenom de jange, som norgesforet øver bli omtrent umuliggjort. Man kunde jo omgaa denne vanskelighed ved at vælge

de samme sange for sangerfesten som norgesforet øver. Programmet for sangerfesten her i Amerika vilde da bli det samme som norgesforet vælger for sine koncerter i Norge.

Men dette vil ikke løse vore vanskeligheder. Hvis sangerfesten henlægges til den almindelige tid — Juni, Juli eller August — saa vil jo alle de sangere, der drager paa norgesfærd, forlængst være i Norge.

Under disse omstændigheder — med en mængde af vore ledende sangere og instruktører i Norge — tør det vel være mere end tvivlsomt, om en sangerfest et eller andet steds i Nordvesten vil kunne være istand til at hævde sig, om den vil kunne gjøre regning paa den finansielle, musikalske og sociale støtte, som er absolut nødvendigt, om den skal bli en succes.

Til alle disse vanskeligheder kommer saa hundreedaarsfesten i Minneapolis. En mængde af sangerne vil gjøre store anstrengelser for at kunne delta i denne folkfest, og de vil prøve at indrette sine ferier sli, at de kan være der. Og der er mange blandt os, som baade af finansielle og andre grunde ikke kan gjøre regning paa mer end én ferietur om aaret.

Hvis man trods alt holder fast ved tanken paa en sangerfest i 1914, saa synes kun én mulighed aaben — en udvei, der jo i virkeligheden ligger smublende nær. Vi kan henlægge vor sangerfest til Minneapolis og holde den samtidig som bygdela-gene holder sin kjæmpefest.

Det er mere end sandsynligt, at Norgesforet før sin afreise vil optræde ved nogle koncerter her i Amerika — i Minneapolis, Chicago og New York. Al sandsynlighed taler for at det kommer til at optræde i Minneapolis den 17de Mai.

Det er klart, at alle som har det rette sangerblod i sine aarer vil gjøre alle mulige anstrengelser for at høre norgesforet — vort kjælebarn, vort elite-massjefor. Naar de da samtidig kan ta ind jubelfesten, saa kan vi temmeligt sikkert gaa ud fra,

at omtrent alle jangere i Nordvesten, som kan krybe eller gaa, vil være i Minneapolis iyttende Mai 1914.

Ja, jangerne vil være der, og der vil bli jangermoro og jangerkalas. Men om der vil bli nogen jangerfest i egentlig forstand tør være mere end tvilsomt. Festsomiteen vil ta imod norgesforet med aabne arme. Dets koncert vil danne et straalende led i festlighedernes række. Alle vil høre norgesforet. Der vil formodentlig ogsaa bli endel sang af twillingbyernes samlede for. Men udenom dette er det tvilsomt om festsomiteen kan strække sig. Kjender jeg Minneapolis-jangerne ret, vil de gjøre alt muligt for at gjøre det hyggeligt for de tilreisende jangere. Men deres tid og energi vil være altfor meget optat af selve hundredaarsfesten til at de samtidigt kan klare en jangerfest paa sine hænder.

Svordan vi nuur og vender paa det synes alle veie stængte for en jangerfest i 1914, saaledes som vi er vant til at se den. Men det er vel heller ikke saa nødvendigt. Hundredaarsfesten med alle sine festligheder, norgesforets koncert, jangermøder og jangermoro vil vistnok tilfredsstille selv de mest janginteresserede.

Jeg har desuden hørt som et løst rygte, at Chicago-jangerne saa jmaat tænker paa at indbyde til et jangerkalas, naar norgesforet afholder sin koncert der efter tilbagekomsten fra Minneapolis. Men jeg kjender ikke nok til jangerforholdene i fjæmpebyen til at udtale nogen mening herom.

Dr. J. R. Rannestad.

Albert Lea, Minn., 1ste Feb. 1912.

Til „Samband.“

Dr. redaktør af „Samband!“

Jeg vil bede om lov til at jende en hilfen til „Samband“

og dets redaktør og læsere. Endskjønt jeg ikke er lovlig medlem af Valdrislaget, saa er jeg dog om jeg vil sige medlem af „Samband," jaar og læser det hver maaned.

„Samband“ er voksen datter af Valdris Helsing, jeg liker dets indhold godt og har læst det med megen interesse. „Samband“ indeholder interessante jettlingshistorier og morsomme fortællinger fra moderlandet. Alle bygdelags formaal her i Amerika er behandlet. Medskrevet er norfjernes indvandring og jettling og strabadser som norfjerne havde i den første jettlingstid, blandt Indianere og vilde dyr paa ukjendte trakter. Det er vel det egentlige formaal hvortil bygdelagene er dannede, og ved siden deraf er interessante fortællinger og tildragelser om folkelivet og folkets sæder og sikke. Bore gamle, stygge mord- og slagsmaalshistorier burde udelades i alle disse bygdelags skrifter. Det er kun at sætte baade sig selv og vor slegt i et sort lys, for vor efterslægt.

Hallinglaget har den ære og kan være stolt af at have redaktøren som lovlig medlem af Hallinglaget. Endskjønt han er Valdris, saa havde han en Hallingvinde til kjæring. Presterne siger naar de gifter en gut og en jente, at nu skal de omdannes til mand og kjæring og de to skal blive et og et kjød.

Dersom jeg ogsaa havde faat en Valdrisjente til kjæring, saa kunde jeg ogsaa faat været lovlig medlem af Valdrislaget. Men da baade jeg og kjæringi mi er kun ægte Hemsjødoler, saa maa vi betragtes som Hemsjødoler enten vi vil eller ikke. Men fattigfolk svælter ikke naar de har plenti smør og ost, og fedt sless sætter sig ikke fast i halsen paa dem, og det tror jeg ikke det gjør paa Valdrijerne heller.

Valdris var en af de bedste korn (byg), bygder i Norge. De havde svære store grijer og mange to alen lange og brede slesskinker hængende paa stabburet, til at tage af hele aaret.

rundt. Hemjedal og Vestre Slidre i Valdris var nabobygder, og Hemjedal kunde ligejaa vel tilhørt Valdris som Hallingdal. Hemjedølerne og Valdrijerne havde megen omgang med hverandre ligejaa meget som Hemjedal og Hallingdal.

Hemjedal laa adskilt fra det øvrige Hallingdal. Det havde sit eget tinglag, sin egen kommunebestyrelse og egen sparebank.

Før en 30 a 40 aar tilbage var stor indvandring til Vestre Slidre i Valdris fra Hemjedal, saa der var en hel bygd med Hemjedøler. De folgte sine gaarde og kjøbte sig gaarde i Valdris. Mange af dem er døde; men deres slægt og efterkommere lever der. — Fortsættelse i næste nummer om rum i „Samband“ dertil gives. —

En venlig hilsen til „Sambands“ redaktør og dets læsere.

Fra gamle S. E. Mjaker.

Walcoll, N. Daf.

Fra et brev: . . . Indlagt find en dollar for „Samband.“ Jeg er nok ikke fjeli valdris, men Numedøl. Dette at ha et fælles blad for flere, eller alle bygdelag om muligt, var, tror jeg, en ypperlig tanke. Vi vil da bedre lære hverandre at kjennde, lære af hverandre, og paa samme tid vise bagstræverne at vi nok kan staa sammen — „paa samme baas“ — og arbeide sammen for norjsdom og alt godes fremgang, om vi er fra forskjellige dale i Norge, ja at vi kan være bror til dem fra Norges brede bygder ogsaa. (Resten har vi af blughed redigeret ud.— Red.) Venligt, N. Wikan.

Samband.

No. 48

April

1912

Bygdestevne.

End lever der minder i nordmænds bryst,
som tiden ei magter at kue;
ei skulmende vover fra kyst til kyst
kan dulme den mindernes lue.
De er og de bliver en manende kraft
for dem, som i Norge et hjem har havt.
Giv dem som en arv til slægten!
Derpaa bør vi lægge vægten.

De minder om Norge, som far og mor
har ridset i barnesindet,
vil bygdestevnerne virke for
de aldrig gaar slægten af mindet.
I bygdesagaen væves skal ind
hvad før man gjemte i stille sind.
En hæderskrans den vil være
til Norges og Nordmænds ære.

Og glade vi drager til stebnerne hen,
at sagen kan drøstes og fremmes,
unge og gamle, kvinder og mænd,
saa stebnernes maal ei hemmes.
Der lyder det kjendte og hjemlige sprog,
der hjemlige retter man nyder, og

erindrer jeg fædrenes jæder,
paa hjemlig maner sig glæder.

Der taler holdes paa bygdens vis,
og sange og stevleifar høres;
somofteft de lyder til bygdens pris,
jaa hjerterne de maa røres.

Ja, selv den fremmedes sind blir stemt
til vemod og gammen; men kun saafremt
han bygdemaalet kan fatte
og folkedigtningen skatte.

Saa deles den fædreearven ud
til alle i ættelinjen;
og naar vi gamle saa reisebud,
de unge med haanden paa Rlingen
vil væрге den arven, vi fik af mor,
og nytte den ud i daad og i ord
at hævde forfædrenes dyder,
men aflægge deres lyder.

Knud N. Sælle.

Fra Hallingstevne i Leeds, N. D.
Dg tanker om mindegaven.
Af L. D. R.

Da jeg skrev om Baldrisstevnet i Manfred, N. Dak.
kom det til at staa 1911 istedetfor 1912; men saa skal jeg nu
ikke sige dato og aarstal — saa nogen ikke skal saa igjen gjøre
mig et slikt puds. *)

Hallingerne holdt stevne tryaa heile daga te ende. Dg sig

*) Side 119 No. 46 „Fra Laget i Manfred“ skal være ble
Jan. 1912.

tilstilling af legemlige og literære retter kan man sjelden faa. Og jeg komplimenterte Hallingerne ogsaa jeg, med at det saa ud til at sønnen vilde vokse far'n over hode. Valdrisen er blit smigret med, at han er far i denne bygdelagbevægelsen, og da maa vel de andre lag være sønner. Da er det jo naturligt at nogen af sønnerne kan overgaa far'n. Om kvelden den 7de var man samlet paa Gilmen Hall; den kveld bare for at prøve om gulbet var godt, musflerne stærke, strengene stramme, tonerne rene og talegaverne istand. Tom Mykjen var formand. A. G. Tufte og Ivar Rinneberg deklamerede hver sit digt af Vinje, og S. S. Rodning, Nasgaardsvreien. Næste dag den 8de holdtes 2 sessioner og banket om kvelden. Byens „mayor“ blev først introduceret. I nogle velvalgte ord bad han de fremmødte velkommen og overgav byen i Hallinglagets hænder. S. S. Rodning, af festkomiteen, oplæste et digt forfattet af ham selv. Sa her er det, saa du selv kan se.

Vidt og bredt i by og grænder
Sendes bud til slægt og fænder:
Kom til Leeds til Hallingstevne;
Her skal festes — efter evne.
Vore hjerter høilødt banke
For den store stevningstanke.

Laf for sidst, vor hilsen lyder,
Naar velkommen hid vi byder.
Har vi end med ringe evner
Laget til for dette stevne,
Vær forvisset, Viljen strækker
Længere end midler rækker.

By og alt er overgivet
Gjesterne til morstabslivet.

Vær ei blyg, men søl jer hjemme,
 Alt hør venstabsfindet stemme.
 Forbehold os et — vi venter,
 Drag ei bort med vore jenter.

Hvorjom alt er, kjære gjæster,
 Hvor sig i findet fæster;
 Hjemlands dyre, dybe minder
 Gjenklang hos os alle finder.
 Norges fjelde, fjorde, dale
 Veie mer end ord udtale.

Gallingdal, vor barndoms egne,
 Skjønne scener for os tegne.
 Med begeistring glad vi fyldes.
 Hjem skal jendes hilsning, hyldest.
 Derfor har vi her sat stebne,
 For at raadslaa efter evne.

Ja det store maal vi have,
 Denne folkets Mindegave,
 Slægt til slægt skal sammenbinde
 Og skal ha et evigt minde.
 Denne tanke skal os gløde
 Til det store frihedsmøde.

Skrives skal for fremtidslægter
 Alt hvad Gallingminne magter,
 Vikingættens udfærdstog
 Bli'r forfattet i en bog.
 Gallingfærdens navneliste
 Bør man helst i runer riite.

Men det stilles nu det krav —
 Bro skal bygges over hav —
 Gjør saasandt den fiks og færdig,
 Stærk og staut til færdsel værdig.
 Ritten hundrede og fjorten
 Blir der øgning i transporten.

Gallinger, hvis hjerter gløde,
 Stevne hjem til frihedsmøde,
 Bringe hjem vor hilsen, hyldest,
 Som før alt skal gjøre fyldest —
 Gallingfærdens hjemlands bud!
 Tak! vort land, vort folk, vor Gud!

L. B. Duarve holdt et ypperligt foredrag om Gallingernes indvandring til de forskjellige Stater. Slidre-Baldrijsen L. D. R. frembar en hilsen fra laget i Manfred, og taler blev holdt af E. Erlandson, M. Løvdokken, Rev. Holm og Brunsbold, og flere. Indimellem gav en kvartet tilbedste flere af vore norske nationalsjange. Men paa slaget 4 rydded Kjøgemesteren salen, idet han paaastod, de maatte ha rum for den allerstørste grautegrøden.

Kloffen halv 8 gif folkestrømmen ind til bordene, hvor der blev disket op for 4 a 5 hundrede personer, og til musikkens toner fra Leeds orkester, dansede rumnegrød, ludefjiff, spekfjød, leffe, flatbrød og andre dyre sager rundt indtil de traf den person de likte bedst. Der blev junget, spillet, hoppet, svinget, spændt „Galling,” talt, leet, og klappet. Og naar enkeltmand talte, da hørte alle; og naar alle talte, da hørte ingen. Men hørelsen var bedst, naar der taltes paa norsk.

Man holdt paa til over midnat, saa man gjerne kan si: Tryaa heile daga te ende. Naar man da atpaa har en saadan

egte fjøgemester, som de havde! Han kunde faa den mest tungnæmme til at bli veltalende og mangen en vrangbredden vrompeis fik han has paa den kvelden. Knutsen hed han og er egte Halling. Du skal høre hvorledes han hjalp mig der. Før om dagen hadde jeg sagt noget om at vi maatte faa indført norsk spraaak i skuludn vore. Og saa tog han mig for at være en forfærdelig sprogmand — professor — o so sa han e kunna tala paa fo spraaak e vilde untaken Latin. Men i dæ sama e jiff up rann dæ ei fræng i me; for e tykte e maatte hævde denna farsrettigheite, so Valdriislage ha faat likeaaverfor sönidndessa andre lage — o fji læta dei kummedere formykje helde. So sto e up, sto i tvo menut utan o faa fram ein lyd. Men e gapte ei par gonge, o so log dei aat me. Dessa tvo menut va dei beste i heile talun mine; før dæ at e va ulydig va grunn, o Latin maatte dæ væel væra, sja latin æ eit daut spraaak.

Da vi strømmet ind tilbords kom der ind nogle kvindfolk klædt i gammel hallingdragt. Jeg som sidste sommer kunde studere pariserinden og „Mode de Paris“ uden fargede billedglas og efterpaa i Norge kunde se paa mange forskjellige nationaldragter til kvinder, jeg synes at dragterne i Leeds var de gjildeste, og jeg haaber der blir billede at se af dem og at under billedet blir skrevet: „Mode de Leeds“ istedenfor „Mode de Paris.“

* * *

Hallingerne stræver saa med Mindegaven til et legat som skulde sendes hjembygden i 1914. En hviffet til mig og sprugte, hvad vi hadde ment at bruge mindegaven til. Jeg sa jeg vidste ikke; for jeg skal si det, at har nogen udviklet husommelisen sin til bare at glemme, saa er det jeg. — Jeg mener det jeg, at om vi Valdriiser oprettet et legat og lod renterne gaa til fattigfolk, saa kunde vi heller „opale“ fattigfolk end hjelpe dem som er fattige. I min oppækt var det ligesom et haand-

værf det, at gaa og tigge. Jeg husker saa vel hvorledes en mor stræbed med at opdra sine gutter til at bli nogen stakkars-frofer. Hun gif i gaardene og bar hjem mad til dem og stoppede i dem, som de skulde været andre ravneunger. Og naar saa nogen sa det til hende, at hun skulde lade gutterne gaa til den eller den garman og gjæte eller jævne aakeren efter plogfaren, so svarede hun: Dei vil vel ta godagdn mæ dei saa dei. Det blev aldrig noget til farer af dem. — Det er virkelig ingen som blir fødd fattig, thi han har krav paa sin samtid; men den kan opdra en slik, at det blir ikke saa nøie om ho Sibbør gaar over Nafsen med pjaat, pjaat i hiten, og han Nils Fjose ligg paa peishellen og hjælper med sine egne snylstedyr. Blev legatet stort, og det blir det vist, kjender jeg Baldriserne i Amerika ret — saa kunde en eller anden tænke det var ikke saa nøie om han ikke selv blev til noget, han kunde saa af fattiglegatet. Og saa blev det med fattiglegatet om der saa var i tujindvis i det.

Saa, saa: Legat for læringsanstalter da? Folket skulde undervises i skolen og hjemmet mer om sit eget legeme, saa vilde meget af doktorer og hospitaler bli overflødige.

Men jeg kom paa noget andet. Baldriserne har fra umindelige tider været et kirkefolk. Da de trodde paa Tor og den gode magt, som hjalp dem mod den onde magt, Jøtnerne, var de lige saa gode som da de lærte om Krift. Tor trodde de engang hadde hjulpet dem meget mod Jøtnerne. Han skulde ha staaet paa Vitihorn og kastet hammeren sin efter Jøtnerne. Der blev et sælt hul nedi fjeldet, vand randt ind og det blev Lvin. Han kastet den atter og der blev Bygdin. Saa suudde han sig om til bygden; men saa nogen Jøtner ud til venstre, og saa slængte han hammeren. Men den gif af skastet og saa blev der flere dipiler der, som de kalder Vinster vandene. Dette og flere sagn faar nu tages for det de er værdt; men

grundtanken, at der er en god magt som vil hjælpe dem og at den er den stærkeste, den er nu den samme. Efter Kristi lære fik indpas blev der bygget mange kirker, og til dem har de gaat og did gaar de saalænge som der findes folk i landet.

Sjemme i Valdris er der nu en bevægelse, som gaar ud paa at faa sat ind orgler i kirkerne. Segge kirke skal faa sit opjat til første Pintjedag og det skal koste Kr. 3,000. Nu har jeg liggende for mig et brev fra D. Robøle af 19de Feb. 1912 og i det staar det: „Jeg har endog tænkt paa, om det ikke skulde la sig gjøre at danne et lidet fond med nogle tusen kroner og deraf benytte renten til organistløn, saa slap man o. s. v.“ Valdriser! her er en tanke! Er der ikke orgel i alle kirker i Valdris endnu, saa kan det bli. Sæt at vi vil samle en mindegave. Lægge den ned i Valdris som et eller andet legat. Hvorfor da ikke bestemme renterne deraf til organistløn? Saa kunde far og mor, søster og bror, slægt og venner faa en hilsen fra kjendte og kjære i vesterheimen hver gang orgelets toner bruste ud til dem som et manende haap om at tanken og længjelen stiger og svæver opad og udover, aldrig til glemmel men til gjenforening i al evighed.

Canada Valdriser.

„Samband“ maa have en hilsen fra os ogsaa, som lever nordenfør folkskiffen. — Canada er jo et slags mellemled mellem Norge og U. S. og da landsmænd kommer hid fra begge land, vil vi snart være mer end halve magten, hvad noriskheden i Amerika betræffer. Vi faar haabe, at den nye Norst-Amerika linje ikke glemmer dette. Sælluland, Markland, Skrællingens land er vort i mer end en henseende.

Men det var nok nærmest fra folket Valdriserne, jeg skulde hilse, og vi lever nok og gaar gjør det ogsaa „Om veien ikke

er altfor blaut," so jørrø Zevnisen ja, han brugte, automobil som census enumerater.

Vi har dannet et Valdrislag og møder til fest, St. Hans dagen. Det er ingen lover eller regler opjat. For det første trænger vi ingen og saa er ikke den mand født, som kan stænge en Valdris med regler, hvis han er passe fuld eller ha faat ein undepira. Hvis du kan komme til festen, skal du finde en samling af mænd og kvinder saa gode, som de bedste gaarde i Bang og Slidre har ale dei. Vi har havt 4 jaadanne aars-fester og morsomt var det for gamle som unge.

Vort jettlement er væsentlig nord for Witassiwini efter Coal Lake — Crocket Lake. — Her er Bangs menighed med norsk kirke — Bangs skolefreds og længere nord Heimdals skoledistrikt. Det er just ikke saa mange af os endnu, men det har aldrig været spørgsmaal om antal, naar det gjaldt at riste rimer i den bautasten, som skal høre minderne til efterflegten. Det er heller ikke mer end en 14—15 aar siden de ældste bebyggere satte sig ned her, men saa har de fleste lagt igjen mer end halvdelen af sit liv i U. S., noget virkelig nybyggerliv med økse-høvlet bord og kubberulle har vi ikke havt, men lofhus med nævertak og norsk ffigard og snase fence, er her, eller var her nok af. Nu har de fleste prægtige hus, telefon og ellers i særlig god financier forfatning.

Blandt de første Valdriser, som kom hid, væsentlig fra Brookings County, S. Dak., var: Thorstein T. Weblen, Erik Rjøs, Thorstein R. Zevne, Ole D. Rjørlien, Thorstein T. Zevne, John Svello, Ole Bakken, død for endel aar siden og hans svoger N. Gaugestol, Thorleif D. Robøle, T. R. Rogne, Chr. Moen, Erik Skjel, Gullik R. Nordtorp, Gilbert Rogne. Fra Norge mer direkte har vi Anders T. Zevne, Thorstein T. Zevne (Vjugstad), Thomas R. Zevne, Knud R. Sauge, Andris Sjørgensen Lerold, Nils Bakken osv. I Witassiwini har

vi R. Berg og Thorstein Belsheim. Andre nordmænd i laget er Andrew Lee, G. Nilson, W. Strand og hallingerne G. Sanden, A. Gilbertson, R. Thollefsen, M. Blakstad.

Der er endnu en klasse igjen af Valdriiser født i U. S., som taler maalet og fortjener navnet, saa godt som nogen, og det er de voksne sønner af de ældre settlere. Hertil hører Svar C. Rjøs, Robert T. Zevne, Even T. Zevne, Anthon og Albert Blangestol med flere. Torgeir Rjøs var i flere aar prest for Bangs menighed.

Vi har ogsaa flere nykommere fra Valdris spredt paa forskjellige steder saasom: Anders og Knud Fjystro, Ole Odegaard, Thorleif Dahle, A. Ranijeth, T. Kvien, E. Ellestad, S. og A. Belsheim. Dette er langt fra alt og alle, som burde være med. Mange, især de ældre, fortjente en hel artikel alene og bør saa den. Det er endnu et, som bør være med og det er Coal Lake Band, sammensat af yngre væsentlig Valdrisgutter. — I Norge var det i alle fald ingen kongevei til musikken. Der gif man i flere aar banket tromme, sang noter og saa tilslut sig instrumentøvelse hver dag under ledelse af en verdensberømt leder, intet andet at bestille end at spille osv. Og her bondegutter, musikøvelse i fritiden, en hel brass-band trampet op fra jorden i et par aar eller mindre, en rent creditabel band, der kan spille alt og allesteder. Carl Zevne er leder. Det er vel som Naasmund Vinje sagde: „Stor hjælp det er for mannen af godtfolk være fødd.“

I Camrose, 25 mil øst herfra, lever mange gjæve Valdriiser, der har vi nu den første norske høiskole i Canada — Lutheran College. Det blir vel hid, Sr. Redaktør, Samband maa komme med tiden. —

T. A. Rogne.

Millet, Alta., Canada.

Rock Prairie.

— VI. —

Af Dr. J. S. Johnson.

Den første religiøse aktivitet i bygden var i form af lægmandsvirksomhed. Det har været fortalt af de første jettlere, at saasnart de fik huset og ordnet sig saapas at de kunde begynde at tænke paa noget mer end det mest indstændige, begyndte de at samles i klynger om Søndagen, og nogen læste da en prædiken udaf en postille, og dagens salmer blev sungne.

Flere af de første jettlere, særlig blandt nummedølene, var mer og mindre paavirket af Hauge hjemmen ifra, og disse kom senere under Elling Eielsens ledelse. Eielsen kom til Amerika i 1839, og skjøndt han aldrig var bosat paa Rock Prairie, gjorde han dog hyppige besøg did, da han der havde troesfæller. Savidt jeg kan erfare fra de kilder som for øieblikket staa til min raadighed, daterer Eielsens første besøg tilbage til 1842, mer end et aar før han lod sig ordinere til præst. Luther Valley menighed organiseres uformelt af Clausen i 1844, og han holdt sin første gudstjeneste i Sellig Brekkes hus den 8de Februar, 1844. Paa hans instans blev kaldsbrev sendt til Norge fra Luther Valley, Rock Run og Wiota menigheder, og dette var det første kaldsbrev udstedt af nogen norsk lutherisk menighed i Amerika. Som følge heraf kom Past. J. W. C. Dietrichsen herover samme aar. Han kom dog tilfølgende ikke til Rock Prairie men til Koshkonong. Paa et besøg til Rock Prairie i Oktober samme aar, re-organiserede han Luther Valley menighed, i kraft af sin værdighed som norsk lutherisk statsprest, og hans berømte „fire satser“ underskrevs af de fleste. Dietrichsen var, skjønt en ung mand, gammel-dags norsk „stasprest;“ aristokratisk, stiv og stram, og lignede lidet den milde og folkelige Clausen, og endda mindre

den yderst simple og endeframme Eielsen. Medens Clausen endnu var alene, før Dietrichsen kom, havde han de Haugianse folk med sig, men da Dietrichsen kom tog de straks afstand. De negtede at underskrive hans „sætser,“ eller at „bli indsvorne,“ som de kaldte det, teede sig rent halstarige og satte aldeles bukkeben. Paa hans spørgsmaal om de ikke vilde være med at understøtte Guds ords forkyndelse til omvendelse og bod, sakramenternes forvaltning til syndernes forladelse og salighed, svarte de, i substans, at de længe siden havde omvendt sig alt som godt gif an; angret sine synder og gjort bod alt de orkede; at de haabede paa salighed i det tilkommende liv, men foretrak at naa til himels ad en smal sti som gif udenom den norske statskirke, og prøve at greie sig gennem dette liv uden hans veiledning. Han foreholdt dem at det ikke var i dette liv det gjorde saa stor forskjel, men i et senere; han forestillede dem at om det end kanske kunde lade sig gjøre at naa til himels uden hans hjælp og veiledning, vilde det dog optage al deres tid her i verden, saa de ikke fik udrettet stort andet, men det monnede ikke. De jagde at de forstod at dette liv er et eneste langt, uafbrudt ryggetag med den Bonde, og at det kun er den letjindige som tror at kunne ta ham med „foten paa.“ Det kan vist med sandhed siges om disse samme haardnakkede Haugianere, at de førte et stilfærdigt kristeligt liv som godt taaler sammenligning med andres.

Dietrichsen blev ikke længe, men reiste allerede næste vaar tilbage til Norge, og den af ham organiserede menighed overlodes igjen til Clausen. Dietrichsen førte et bevæget og næsten eventyrligt liv den korte tid han var herover. Han førte som en storm over nabobygderne, lynnede og tordnede, ikke mindst mod Eielsen, fægtede med jyllesanter, i fuldt ornat, paa kirkegulvet midt i messen, jagjøgtes og mulktertes i retten, skjældtes ud paa det groveste og gav det tilbage med dobbelte renter,

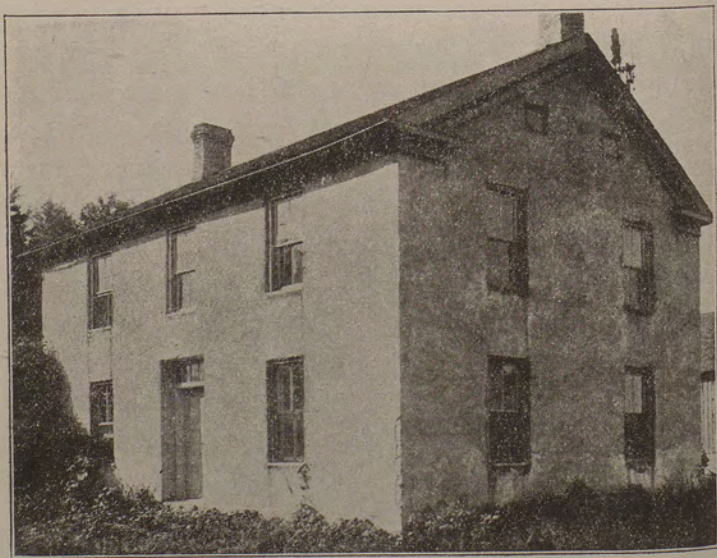
havde megen ugreie over mange ting, — alt i et uafbrudt, heftigt rabalder, lige fra den dag han kom indtil han var godt og vel paa hjemreis.

Clausen modtog formelt kaldet igjen den 9de Mars 1846, og flyttede did igjen den samme sommer.

Clausen var meget for nybygden i mange andre henseender end som præst. Han var ikke alene sjælesørger, men veileder og raadgiver i næsten alle ting saavel timelige som aandelige, og altid var han rede og villig til at hjælpe. Uden at reflektere i mindste maade paa nogen, tør det vist trygt siges, at ingen af de flere præster som har virket dersteds siden ham, har i den grad staaet folket saa nær og eiet deres agtelse, tiltro og uindskrænkede kjærlighed, i den grad som Clausen. Han kom blandt dem, ubemidlet og som en nybygger og stillede sig paa nogenlunde lige fod med dem med sine jmaa fordringer, men de saa dog strax i ham den overlegne mand, udrustet med store gaver baade aandelig og legemlig. Den gamle præstegaard, allerede nævnt, var han med at bygge. Alle huise tilhørende gaarden var bygt af sten, som de grov paa landet tilhørende, og flere af disse mindre stenbrud, samt ovnene i hvilke de brændte kalken, er endnu at se. En orkan som gif over stedet i Mai, 1884, feiede de fleste af udhusene væk, og rev taget af huset. Kristofer Roestad som da eiede gaarden og boede der, satte nyt tag paa og plastrerede huset udvendigt, ellers er det i alle maader ganske affkurat som det altid var. Medsjølgende billedet tog vi to aar siden, og det viser det anlæg og bygningsmaade som jeg før har beskrevet. Han plantede en større frugt have mellem præstegaarden og kirkegaarden, hvori der iaar avles en mængde udmærkede æbler, lige optil den senere tid. Kirken blev bygt tvers over veien og en førti rods fra præstegaarden. Menighedens portofol viser at beslutning vedtoges den 11te August, 1846 at skride til kirkebygning, og

den var færdig til benyttelse i høsten 1847. Jeg har i et tidligt nummer af *Baldris-Hølsing* strevet en skitse af denne kirke, som jeg nu paa anmodning tildels gjentager i forandret form.

Past. Clausen havde, før kirken blev færdig til benyttelse, holdt gudstjeneste tildels i naboens hus, men for det meste i et lidet lofhus som ellers var benyttet til skolehus, og som stod ikke langt fra der hvor kirken byggedes. Han havde ogsaa

holdt konfirmation hjemme i sit eget hus. Lig de fleste huse var kirken bygget af sten. Den byggedes ikke efter nogen kontrakt, men folk gav sit arbejde, efter som de foretrak og bestuedede. Somme brød sten og kørte den frem, andre brændte kalk, grov sand, arbejdede som haandlangere, murere eller snedkere. — Engbret Thorsen var dog den som ansaaes for at være bygmester, og Peder Selgeisen forestod snedkerarbejdet.

Den stod paa en liden bakkepynt paa østfiden af veien lidt syd fra præstegaarden, saa nogenlunde midt i jettlementet. Efter nutidens forhold var den liden, men forholdsvis høi, med et lidet lavt klokketaarn, og havde tre smale vinduer paa hver langvæg og to i fronten, med smaa ruder. Over taarnenden strakte sig et galleri som hvilede paa søiler som vare tæljede og høbiede udaf eeg, runde med udstaaende ringe omkring toppen. Disse søiler vare „marmorerte, som betyder at de vare malede hvide med blaa aarer, i efterligning af italiensk marmor. Der var dog adskillige sprække paa langsten og dybe mærker efter flodsede ørehug paa tverken, som forraadte bedrageriet, undtagen for os børn, som syntes de vare meget gjilde.

Naar sandt skal siges, var det vist et tarveligt og prydløst tempel, koldt om vinteren og varmt om sommeren, men fuldt, proppende fuldt, var det som regel naar der var messe. Det var jo den eneste samlingsplads for hele jettlementet, og i de gode gamle dage gif alle til kirken. Kom man ikke netop for gudsdyrkelse, saa kunde det kanske være for andre anliggendes skyld, saasom f. ex., muligt hestebytte, for at tilsiige veiarbeide, tinget træskning eller byttearbeide, høre dagens nyheder, o. s. v. Om sommeren i jær, kunde man henimod messetid se folk komme togende fra alle retninger paa lang afstand; mændene marcherende med lange, stive skridt i parevis, med frakken paa armen, opbrettede buxestrømper, de hvide søndagskjorter lysende frem udaf de mørke helgedags vester, og røde tørklæder enten bundne løst omkring halsen med knuden bag nakken, hængende udaf bagslommen, eller baaret i hattepøllen, alt efter som hvilken alder, mode eller kulturperiode vedkommende representerte.

Lidt imellem glimter det af rødt og gult fra en nymalet lumbevogn igjennem støvskyen som de tungbente farmerheste

reije. Ved veikanten sidder en flok børn isærd med at trække paa sig igjen sine hojer og sko som de har baaret i hænderne paa veien, og nu tager paa for at komme til kirken fuldt paaflædte. Den stajelige unge frøken derborte som trafter uforfærdet gennem støv og søle med ny, lys calico kjole, blomsterprydet straahat, parasol, og flor for ansigtet, men barbenet, er vor egen nykommer tjenestepige, som har tat de første skridt i amerikansk modepynt. Der kommer „Peer i Røynen“ med sin korte hingst forspændt en rød tohjulet „sulky“ i stærkt trav, og svinger op mod en paalidelig hickory at binde gampen til. Han kom ganske regelmæssig til kirken, men inde saas han skjelden, med mindre veiret tvang ham ind; da var han at finde oppaa „koret.“ Dette „kor“ var for kirken hvad „negerhimmelen“ er for et operahus. Bænkene deroppe var arrangerede paa samme plan som i et cirkus telt, den ene et trin høiere end det forrige, og aabne undenom og fra bagsiden. Deroppe flokkede sig ungdommen og pøbelen, og der foregik ofte mange slags spetakler og optøier. Opgangen til dette galleri var saa siffigt anlagt, at naar man kom op den smale og bratte trap, kom man lige bent under bænkene bagtiffra, og man fik da en udsigt og indsigt, sliq som det skjelden er leilighed at se; røde og hvide, ringede og stribede, lange og korte, gamle og nye strømper; over- og understjørt; bujer af alle mulige farver og snit af begge kjøn, og imedens kunde man her staa ujeet, og se presten paa stolen eller kjærringerne som stod i rad med barn til daabens. Bag bænkene var en aaben plads hvoriffra en stige gif til flokketaarnet, og i denne stige sad almindelig en flok gutter vaglede. Her byttede man kniver, portrætter og uhre, drog fingerfrog, og det hændte endog at man endog droges eller sloges saa smaat i smug. Blev der for meget larm kom gamle tantburen som var kirkeværge,

langsomt stampende op trappen og saa sig om saa histert som han kunde, men da var alt stille og roligt og alle sad med øinene naglet til den aabne salmebog, som øjeblikket var op ned.

(Fortjættes.)

Nimedal.

En hilsen til Hr. S. G. Mogan fra G. Gregerson.

Mel: — Ja vi elsker dette landet.

Tak for sangen vil jeg sige,
 Som i „Samband“ stod,
 Dine tanker de nok glide
 Til det kjære nord;
 Vi det ikke kan forglemme,
 Selv i alder graa;
 Vi vor hjemve nok fornemme,
 Hvor vi færdes maa;
 Vi vil da vor sang istemme —
 Lyde over Bølgen blaa.

Nimedal — jeg vil dig byde
 Nu et tak forsidst,
 Som et ekko skal det lyde
 Fra din fjerne kyst.
 Neppe faar jeg nogenfinde —
 Se mit barndoms hjem;
 Men fra hjertet inderst inde,
 Toner bryder frem,
 Mangt et kjært og elsket minde
 Vaagner op til liv igjen.

Glemmes kan ei moder Norge,
 Hvor vi bor og er,
 Med dets stolte klippeborge,
 Dale, fjorde, isjær.
 Ja de fjære ungdoms minder,
 Vi ei glemme kan,
 De i tanken ofte rinder
 Her i dette land —
 Os om barndomshjemmet minder,
 Holder oppe længslens brand.

Glemmes kan ei Norges skove;
 Indige de er;
 Havets brusjen og dets bølge,
 Alt en storhed bær.
 Glemmes kan ei Norges strande,
 Hjemligt, men saa tytt.
 Skjønne er dets mange vande,
 Blanke, solbelyst;
 Du med mig nu vist vil jaude,
 Du bær hjemve i dit bryst.

Mindes kan vi Norges dale,
 Med sin blomsterduft;
 Og dens søde, friske, svale,
 Balsomrene luft;
 Nattergalens muntre triller,
 Og dens klare sang.
 Naar den slaatten for os spisser,
 Er ei tiden lang,
 Og naar gjøgens toner milde,
 Lyder ifra jætervang.

Tyttebær og multemyrer
Vinker blidt til dig,
Naar de tykke, saa det yrer,
Findes paa vor vei.
Ja naar vi til fjeldet vandred
Med vor fiskefang,
Store ørreter der landed
Op af fjeldets vand;
Vi med fiskeknippet vandred
Sjemad stolt, med munter fang.

Ja vi mindes disse steder,
Hvor vor vugge stod,
Og de, mange barneglæder,
Vi der efterlod.
Lad os enige da være
Støttende vort lag,
Gamle minder frem vi bære
For dets fremtids dag,
At et prægtigt eftermæle
Skrives kan om nordens jag.

Sagn og gamle, glemte minder,
Frem de loffes maa,
Saa at sagsstrømmen rinder
Frem en vældig aa,
til et hele det at samle,
Her paa vestens jord,
Om de norske mænd og fædre,
Som har bragt os arven stor.

Arven vi gif med som gave,
 Er os vel bekjendt;
 Her vi kirker, skoler have,
 Ord og sakrament.
 Stjernebanneret det vaier,
 Over landet fro,
 Og Guds miskundhed vi eier —
 Nyder frihed — ro,
 Fremfor alt det jo opveier
 Vi har ordet i vort bo. —

Sandfærdige Numedalsfrøner.

D. D. Eneſtvedt.

Han Halvor Fløten va drifstekar hel sehandler, o laag om høustan mæ se sit i Drammen o selde. Han saag so truſtyldig o alvorle ut, aat dæ va ingen som komna ſjaa dæ uttapaa'n, aat'n va ein betenſt o or-hittin kar, som dæ va hart o kommaa førbi i kjæſten. Han brukte o løſere paa ein ſtor ſal ilag mæ mange andre drifstekara, o ein mørgo, før hel dei va oppe, laag dei o prata om dit o dat. Dæ va daa nokon Givværinga, som klytte taa aat dei hadde so ſtarke heſta. Ein taa dei hadde no klyørt so gvækkjele maange ſalttynnu paa bærr mark paa ſlea, „men daa gjef heſten haſ ni te aavom hovſkjæggje i hare bakſjen.“ Halvor hadde liggji o lytt paa dættan, o inkje gjete nokon ting før, men no ſvaaaraa'n paa ſin løgne maate: „Sa dættan va nok ifje so ille gjort. Men der oppi Nore, ha me ein mann som dei kalle Tor-ſon-Nils. Han har tri tynnu leir som ingenting, men daa gjef'n ni te hojuband-ſtan i hare veigen.“ Men daa blei dæ kje meir taa klytingje den maargon. Han Halvor hadde altid te ordtøf: „Du ſka kje løgte ein jugar, men du ſka juge att.“

Eingong hadde'n Galvor omtrent felt ut fryture sine, han hadde att berre ei skarve fjyr, som'n nesten ikkje konna bli kvitt, men so kom dæ no endele ein som kjøste ho taa'n. Daa danan far'n leidde fjyre agaare, ja nokon som hadde stae o høyrte paa handel'n: „Danan fær du ingen betaling taa, han eig ikkje eingong gryta, so'n kan faa koka kjøte taa kjyn.“ Daa'n Galvor hørde dæ, ropa'n honom attende o ga'n tøll fjelling, som'n ja'n skulde ha te kjøpe se gryte før. Men den mann va den fyrte han feet betalingje taa, taa alle dei han hanla mæ den høusten.

Nabo'n hafs Galvor va driftekar han mæ, o han va væl kauskje kje fullt so forsigtig, anna'n hanla meir mæ fattigare jølk, o daa dæ nesten alder va kantant handel, so kan ein veta, aat dæ va usikkerare o faa betalinje taa slike. Eingong kom danan nabo'n hafs, mæ nokon kara, som skulde sjølje'n bort-paa træe, der'n hadde fryture sine, før o sjaa paa dei, o kauskje sjø ein handel. Galvor konna sjaa dei, der ifraa se, o daa konna'n ikkje halle se ana'n ja: „Sjaa der kjem'n Torkjel att mæ herkje sitt, mæ bøtte bukku i baken.“

Paa den tie han Galvor gjef mæ skræppa, va'n ute før maange hændelsa. Dei gjef oftaste to sammen o hanla, o daa konna dæ hænde, naar dei kom trøytt o jøltne te folk, att dei infje vilde la dei faa mat hel løsement, hverken før goe or hel betaling. I eit stift telfælde greip'n Galvor fat i ei gjeit som gjef ront huse, o spurde kjæringje paa garn, haa ei slik gjeit konna væra værdt. Kjæringje nemde daa ein pris skjont ho tenkte alder paa o sælja beste gjeite si. „Ja me faa ta ho, me kan ikkje svelte ihæl hel,“ ja'n o tok op kniven sin som'n vilde slagte gjeite. „Nei, nei dræp infje gjeite mi, de ska faa al den mat de behøve,“ ja kjæringje, o joleis vart dei jøltne den gaangen.

Paa ein an gar som dei hell infje sef mat gjef'n Galvor

bortaat fjøsdøre o sputta oppi møne o momla nofo før je ijøl. „Na, før guis skjyl, kast ikkje vout paa fryture mine,“ ba Kjeringje, som hadde set paa dattan; før dei va fælt aavertruiske paa dei kantan. „Ja dæ æ før seint no,“ ja'n Halvor, „dæ æ alt gjort.“ So te o tinge o bea att'n maatte ta agonne, taa fryture hennas att, o dæ blei daa te dæ, att hvis'n Halvor jekk ein rektig go rømmekling, skulde'n prøve. Han jekk daa ein dygtig stor ein, o strøuf daa inni fjøse, o let att døre før je. Naar rømmiin vilde renne utaaver klingen paa den eine sia, so aat'n der, o naar'n vilde renne te hi sia, ja aat'n der, o snakka ve je ijøl: „Kjem du der, so møte E, o kjem du der, so møte E.“ Kjeringje som sto uttasør o lydde, trudde han dreiv o møtte trølskapen istansør rømmiin, o ja: „Nei hør Mustamaun for han strir mee agonne.“ Daa'n hadde ete op rømmeklingen, o kom utatt, forsiktra'n aat han hadde hat svart te stri mee trølddommen, men att'n endeles hadde jaga'n, so'n alder skulde komma att. Kjeringje blei daa so gla, att ho traktera'n mee alt dæ beste som huje førmaadde att i sturben.

So va dæ ein gaang dei hadde stoppa paa ein gar aaver naatte, o daa dei va komne paa vægen om morgon, sakna'n Halvor eit stort Silkitørflæ, som maatte vørte borte der dei hadde vøre om naatte.

Dæ va sagt aatt anahør ein i den bygde va tjuvagtige, men dei jek no gaa tebakers o prøve o faa spør paa dæ. Mæ dei gjek attende, la'n Halvor aaver mee kameraten jin, hojs dei skulde gjera, ifald tjuven ikkje vilde telstaa. „E har ei bok mee store røue bokstøvs paa titelblae, som E inbilla dei æ Svartefonstbokje. Du fær stelle de te mee eit brøt onder den store vealonden inne husvæggen, o naar du ser igjennom glase, aatt E bejhne o læsa i bokje, so bryt du aaverende heile høggen.“ Sa Halvor in o te spørja om nokon hadde set eit stort silkiplagg. Nei, dæ hadde dei daa slet inkje. Hojs han truga, va dei so

uffylldige som engla. „Ja E har no ei her, som kan bringe fram baade døutt o levande,“ o soo tok'n fram ei bok mæ nofo fæle, røne bokstava i, o begynte te læsa i den mæ fæle minni. S dae samma dondra dae utmæ væggen, som heile huje skulde dætte ne. Dei falt paa kne allejammen, o mann fjøl ba'n før gujs fjøl o stanje dattan. Men dae va kje o bea før, før hel han hadde sønne fram tørklæe o telstae altjammen o laavaa aat'n alder skulde stæla meir; daa jef'n dae løfte aatt trølldommen skulde stanje o gla va han aatt'n slap fraa dae mæ live før se o sine.

* * *

Lars Rand va hestehandlar o brukte o væra paa Ronsbermarken hør einaste vinter o byte hesta. Ein marken bytt'n daa bort ein fillegamp, han hadde, te ein Halling, som blei lura temmele gaatt. Andre marken raakas dessjen karan att, o daa va Hallingen vond, o vilde hanke paa'n Lars før'n hadde lura'n paa hestehandeln. Men daa Hallingen va ei sløis-kjæmpe, so vilde kje Lars ha nofo gjera mæ'n paa den maatin. „E vil jenne sleppe juling, men E æ viljug te gje de opreisning paa ein au maate,“ ja'n. Me kan byte hesta att, o daa sfa du faa ein go handel taa me.“ Dengaangen hadde'n Lars ein hest som va aav i ryggen, men som helles jaag rektig gaatt ut, o gjef so'n infje konna merkje nofo paa'n, naar'n gjef paa flate. Men naar'n skulde utjør bakkje, vilde bakdeilu komma jryn paa'n. Ja, dei kom daa te o byte, o Hallingen trudde han hadde faaet ein go handel. Men daa jota Lars je paa heimvegen fortafte han konna. Sea jefk'n hoyre, att daa Hallingen fann ut haa hest han hadde faatt, o aat'n hadde værte mykty værra lurå no, hell fyste gaangen, so hadde'n forplikta je paa dae, aatt hadde'n sønne danan skarve Romedøl'n skulde'n drepe'n.

Mere om Føssjø-Zakup.

I 67 aarene tok jeg mig en tur nordover fjeldet for at søke arbeide, som jeg ogsaa fik. Over Balders var tiderne daarlige for en arbeidsmand. Paa min vandring i søndre Bergenhus, kom jeg i arbeide hos en godseier Knagenhjelm i Sogu. Til at forforte navnet kaldte de ham Knafen. Paa samme tid streifede, Føssjø-Zakup omkring i søndre Bergenhus, ikke for at søke arbeide, men paa tiggeri. Mens jeg arbeidede hos Knafen kom ogsaa Zakup der med hele sin familie. Ved et tilfælde havde Knafen jelskap, samtidigt som Føssjø-Zakup kom. Zakup begyndte sit tiggerispil paa en aldeles enestaaende maate, som ingen anden kunde utført. Zakup var langt fra ingen skjønhet, endda verre kunde han forestille sig for at faa jolkets medynk. Da Zakup havde øvet sin tiggerforretning inde blandt gjæsterne til de blev lei hans paatrengenhet, gav Knafen ham nogle vældige spark, og jagede ham paa dør. Zakup lod sig ikke forstrække, gif omkring gaardsrummet, en stund fordybet i tanker. Med et fattede han den beslutning, at gaa ind paa verandaen, og fatte sig i al fortrolighet. Det var ikke frit for at jeg blev het om ørene, da jeg saa hvorledes han bar sig at, da vi var fra samme bygd. Han tok av sig skjorten, den kan de tro fik en grundig undersøkelse. Efterhvert som han traif paa et individ fatte Zakup den forsigtigt paa gulvet, det saa ud som han hadde medynk med sine medborgere, enkelte av dem kunde kanske være i en ung alder til at sørge for sig selv. Da husets folk blev ham var fik han en grundig overhaling, Zakup lod som ingenting, de trodde bestemt de hadde ser sig en gal mand. De maatte smukt give ham en vakker drillefjilling for at bli ham kvit. En tid efter, jeg traif Føssjø-Zakup, spurte jeg ham hvorfor han kunde finde paa bære sig slik ad som han gjorde hos Knafen. „E har nofo før e æ nar mæ,“ ja

Zakup, og ledsagede bemærkningen med en **uhyggelig** latter. Videre fortalte han, det var engang i Søndfjord; da gik det ogsaa pudsigt til. Zakup gik ombord paa en damper for at rejse et stykke til fjøs. Det var 6—7 af dem, saa skulde Zakup løse billet for dem, og tok op en gammel pengepung, tømte indholdet, som beløb sig til otte skilling og sa: „E har fji meir.“ Billetøren blev rasende, lovede at kaste dem overbord eller sætte dem paa en holme. Zakup tok op mundharpen sin, begyndte at spille, og traadde takten saa det ordentlig skrap i dækket. Smidlertid havde kapteinen faaet vite hele historien, og sa, idet han gik lige intil Zakup: „har du ingen penger?“ Zakup holdt op at spille, saa meget at han svarede: „e har otte skilling.“ „Naar du ikke har mer saa vil jeg ikke ta imot dem heller, jeg kan forstaa du er fattig, kom ned skal du og familien saa mat.“ „Daa mø hadde faat mat, ga han me tøv skilling atpaa,“ sa han og spiede til, „e hadde mange daler i joffelægjo ming.“

„Har du været nogen gang i Kristiania,“ spurgte jeg i fortrolighed. „No engang; dit vil jeg ikke mere,“ spiede han til. „Der fik jeg ikke losji.“ Da det led langt paa kveld saa det blev stængt, viste han sig ingen anden raad, end at gaa bort i et portrum, og begyndte at jamre sig. I det samme kom en politimand gaaende lige til Zakup. „Gvad er det som feiler dig, manden min,“ spurge han. Sa, det var losji.“ — „Følg mig saa skal det bli raad til det.“ Politimanden og Zakup ruslede avsted, lige paa raadstua, hvor Zakup blev indlogeret. Om morgenen kom en mand ind til Zakup og sa, at nu hadde han at betale for losjet saa var han færdig. — „E har ingen bæing, du faar ta turo før dø.“ — „Bæf med dig, du din turefant,“ skrek han. — „Sa faar e tvo skilling sfa e gaa.“ Zakup fik to skilling, og saa pilte han avsted glad over at have faaet saa billigt losji i hovedstaden.

R. B.

Sagn og smaaftubber fra Sætersdalen.

Af Knud N. Sælle.

Sagn om den sorte død er antagelig opbevarede i de fleste bygder i Norge. Ogsaa i Sætersdalen findes saadanne sagn, men kun lidet af sagnene er bevaret for efterslægten. Af de saa sagn, som endnu lever i folkemindet, vil jeg prøve at nedtegne en del, som jeg dels har kjendt fra hjembygden og dels hørt af mine bygdefolk her i Amerika. Saavel i Byglands som i Valle præstegjeld er saadanne sagn opbevarede. Saaledes sagnet om, at dalen var tæt befolket før den sorte død og at der var en hel del opryddet af det nuværende skogareal. Paa mange steder i skogen kan endnu tydelig sees, at jorden har været dyrket i længst forsvundne dage; ligeledes paa mange jætre er der tydelige mærker efter agre, som har været dyrkede før i tiden. Saaledes skulde jæteren Nysli, som hører til gaarden Haugaa og Slettefkaar, som hører til nabogaarden Nesjet i Bygland, være gaardsbrug før den sorte død. Paa der kirke og prestegaard, og presten paa Sorlandsmo og bonden paa Slettefkaar var brødre. I den tid blev ikke kalendere en skogmo, som kaldes Sorlandsmo, ikke langt fra Nysli, var og almanakker trykte i massevis og uddelte gratis som i vore dage, og, hvad tidsregningen angik, saa var man henvist til sig selv og til primstaven. Intet under derfor, om bonden paa Slettefkaar var kommen i tvil om hvilken dag juledagen faldt paa et vist aar, da en saadan tidsregning maatte være ganske besværlig, og maaske han ikke engang havde en primstave at rette sig efter. Slettefkaar laa paa en ganske høi aarsryg med god udsigt til Sorlandsmo, hvor broderen, som var prest, boede. Presten var naturligtvis forpligtet til at holde jul paa ret tid og følge primstaven saa nøie som mulig, om han var aldrig saa katolsk. Juledag var han derfor iført embeds-

dragt — ornat — og drog til kirken. Dette blev broderen paa Slettefaar var og sagde: „Eg viste alle (d. e. aldrig) av, at de va joledaggen, for eg jaag an broe i storestaf.“ Paa den tid skulde det, som nu udgjør bygden Saardalsbø med jeksten gaardbrug, være høstebeite til Rysli og Slettefaar; men det rimer sig ikke med at dalen var tæt befolket, naar der paa den tid var to gaardbrug og prestegaarden i et strøg, hvor der nu er jeksten gaardsbrug, —

Paa flere steder i Sætersdalen forekommer stedsnavnet Krossjen. Saaledes straks nordenfor Byglands kirke, i sognestillet mellem Austad sogn og Hyllestad sogn og nordenfor gaarden Hovet ved en husmandsplads, som kaldes Tveitbak. Ved kristendommens indførelse i Norge blev vist ikke mange kirker opførte, men gravpladsje blev anordnede og gudstjenester holdte der under aaben himmel. Intet sogn af denne art knytter sig til Krossjen i Bygland, saavidt jeg ved; men, baade til Krossjen i sognestillet mellem Austad og Hyllestad og ved Tveitbak, skal der have været prædike- og gravplads, og paa førstnævnte sted blev efter sognet senere opført kirke lidt jøndenfor sogneskjelle. Stedet kaldes Rjyrkjidekkan og er nu en del af gaarden Langheis udmark. Torgrim Stenjon Langhei, født 1777 død omkring 1858, var en sommerdag ude og ledte efter høsten sin der rundt; han holdt paa at søge efter den indtil afteniskumringen. Medens han gif der kom han lige hen til en kirke. Han iagttog den nøie fra udsiden og var forvisset om at det var en kirke; men han gif ikke ind i den. Senere søgte han og andre efter stedet og kirken; men den er aldrig set eller funden af nogen. Om det var virkelig en kirke han saa eller, det var en vision, det vidste han ikke selv; men han forsikrede, at han havde set kirken med legemlige øine i ædruelig og vaagen tilstand.

Tveitbak ligger paa østsiden af Otteraaen, saa at alle, som

iffulde gaa til „kros“ — brugt som, naar vi sige gaa til kirke— fra vesttiden maatte over elven enten ret ved Krosjen paa Marshøl eller længere nede. Høl kaldtes saadanne steder i elven, hvor vandet ikke gik i foss, og hvor det var umuligt at ro over med baad eller pram. Overfærstedet benævntes ofte „paa høljo;“ i saa fald havde det flertalsendelse, og deraf skal jognet have sit navn, som oprindeligt var Hølestæ, men i tidens løb er forandret til Hyllestad. Naar f. ex. børn og ungdom syntes, at de havde for daarlige klæder og skotøi for festlige anledninger eller, som vi kaldte det „hæ'gdagsklæe,“ saa blev det ofte jagt til dem af de ældre, at klæderne var gode nok baade til „kros og fjyrtje.“ For at betegne stedet for en saadan prædike- og gravplads oprejstes et trækors, deraf navnet.

I gaarden Strømmens udmark forefindes endnu synlige mærker af, at der har været ryddet og dyrket i længt forsvundne dage. Endog hustomter kan eftervises, ligesom der ogsaa er synlige mærker efter agre og andet mere. Paa Røisland, en vaarfæter under Strømmegaardene, var før den store død to hønder. Den ene af dem begik mandrab, saa han blev, hvad man kaldte fredløs. Hans navn har jeg glemt, saa jeg ikke kan gjengive det med sikkerhed; men det forekommer mig, at det var Einar. Nu var det lov blandt dalens indvaanere, at naar nogen blev skyldig i mandrab, saa var han fri, hvis han kunde fly over elven — Otteraaen. Einar kom sig over elven og ryddede gaarden Vesteland lige over for Røisland. Flere af fætrene til Bjørgum gaardene viser at ha været dyrkede i gamle dage. Paa en fæter som kaldes „Sjellestøil.“ viser endnu „aakrefal“ og stenrøiser mærker af dyrkning. En anden fæter hedder „Krullefeten,“ hvor efter jagnet skal have været kirke. Bygdens navn var da rimeligvis Bjørgum, som bethyder paa bjergene, men er nu overført paa Bjørgumgaardene, som ligger langs Otteraaen ved foden af bjergene.

Om selve pesten eller den forte død er kun sparsomme fagn opbevarede. I Bygland forekommer intet af den art saavidt mig bekjendt. Sagnet fremstiller fotten som en hæsleg gammel kvinde dragende gennem dalen med en rive og en jopelime. Hvor hun raget blev nogen tilbage, men jopet hun, saa strøg alle med. I Hyllestad raget hun og sparede en kvinde paa gaarden Opstad. Sagnet nævner ikke kvinden ved navn, men betegner hende som en ung lysshaaret eller ganske hvidhaaret mø. Efter at have undersøgt fagen og erkyndiget sig om, at befolkningen i dalen var udryddet paa hende selv nær, besluttede hun at drage over fjeldet mod vest i haab om at træffe folk der; men før hun drog aasted afslaaede hun alle dørene paa Opstad gaardene og fastede eller gjæmte nøglerne i en bæf, som rinder gennem gaarden og som endnu kaldes „Løflebæf.“ Hun drager saa aasted mod vest, men er gaaet i nordvestlig retning og kommen frem i Røldal. Og saa dette dalsføre var herjet af fotten paa en mand nær. Han tog hende til hustru og hun blev stammoder til en stor slægt i Røldal. Paa grund af hendes hvide haar blev hun kaldt Rypen og hendes slægt Rypeungerne. I Valle og Bykle jogne blev ingen sparet af fotten. Sagnet fortæller: „Da kvinden — d. e. fotten — kom paa den bratte Byklekleiven, holdt hun limen i veiret og sagde, der skal ikke blive en rygende pipe i hele Bykle sogn.“

(Fortjættets.)

Vi har fra Rev. F. M. Schaffnit i Minneapolis faaet et net lidet hefte forfattet af ham om „The Lutheran Church and the Inner Mission Work in Our large Cities.“ Han fortæller her om missionsarbeidet i Minneapolis under hans ledelse som superintendent, og der er fuldt op af oplysninger om dette arbeides vigtighed og nødvendighed. Han oplyser at heftet kan faaes for 10 cents hos hoghandlerne i byen.

Gamle historiske optegnelser fra Lom.

Af Dr. O. E. Hagen.

De optegnelser, som her fremlægges, er en afskrift af et gammelt dokument, som den gamle hædrede skolelærer af Nordberget i Skiaker John Pedersen Lindsheim i sin tid forfærdigede. Han daterede sin afskrift, "Lindsheim den 5te Juni, 1814." Denne afskrift forefandt efter John Lindsheims død iblandt hans

Loms kirke mod nord. Udsigt over Vikdalen og Lomseggen.

efterladte papirer og afskrevet af Martin P. Ødegaard, først i John Lindsheims skolelærerprotokol, som nu er i Ødegaardsfamiliens Besiddelse, og senere ogsaa i et særskilt hefte af optegnelser af forskjelligt slags. Begge disse afskrifter har jeg jævnført og fundet dem ordlydende lige. Men om John Lindsheims afskrift i ordlyden lignede hans original, vides ikke. Der er dog tvingende grunde for den antagelse, at enten maa John

Lindsheim eller nogen i den sidste halvdel af det 18de aarhundrede have opskrevet dokumentet i moderniseret sprog. Forøvrigt belyses sagen ogsaa fra et andet hold. Den berømte sagnsamler universitetsbibliothekar Ludvig L. Daae beretter nemlig, at der iblandt G. Schönings efterladte papirer, som nu formodentlig beror i rigsarkivet, findes en afskrift af en gammel optegnelse, funden paa gaarden Blakar i Lom. Af dette dokument gjengiver Daae i sine "Norske Bygdesagn" fem rubrikker, og disse beviser klart, at Schönings og Lindsheims afskrifter stammer fra en fælles kilde. Disse og andre grunde leder mig til den antagelse, at Blakardokumentet var originalen, og naar den her fremlagte text øiensynlig kommer denne nærmere og er fyldigere end den af Daae citerede, saa maa dette skrive sig fra forskjel i udtrykkenes modernisering.

At dette dokument er af betydeligt især bygdehistorisk værd, tror jeg nok de fleste sagkyndige og andre interesserede folk vil medgive, og det maa derfor ansees som et held, at det faldt i omsorgsfulde hænder. Om hvorvidt Lindsheimsafskriften og Blakaroriginalen endnu eksisterer, ved jeg til dato intet. Det er dog at befrygte, at de har delt skjæbne med, hvad folk som flest kalder gammelt værdiløst skrab og derfor har jeg troet, at det var min pligt, at sørge for disse optegnelser bevarelse og tilgjængelighed. Samtidig medskikker jeg ogsaa nogle oplysende og udfyldende anmærkninger, samt nogle oplysninger om skolelærer John Lindsheim, hvis samleraand vi muligens har at takke for dokumentet i sin fyldigste skikkelse.

John Pedersen Lindsheim var født paa nævnte gaard i Skiaker, Gudbrandsdalen den 12te Januar, 1797. Allerede i 1813 blev han af provst Arnesen i Lom indsat til skoleholder for Nordberget i Skiaker, hvilken stilling han beklædte til 1860, da den nye skolelov, som endte omgangsskolerne, traadte i kraft; dog fungerede han endnu flere aar, dels som stedfortræder og dels i

afsidesliggende dele af distriktet. Hans hele lærertid blev saaledes godt og vel et halvt aarhundrede, og hans talrige discipelskare indbefattede berømte kommunemænd, journalister og literater. John var i sine unge aar en "vildstyring," men dette fik ved en mærkelig tildragelse en brat afslutning, og fra den dag var hans liv præget af det dybeste alvor, og han var en af de fasteste støtter i bygdens haugianske vennekreds. Samvittighedsfuldhed og dybt alvor prægede ogsaa hans lærergjerning, og, trods mange mindre tiltalende karakterieendommeligheder, tør det siges om John Lindsheim, at han satte et alvorlighedens særpræg paa Nordbergets befolkning som ingen anden før eller siden, og som endnu ikke er udslettet. Men, hvad som her især skal omtales, er, at han var et samlergeni, og dertil gav omgangsskolen ham den bedste anledning. Han opsnusede alle slags haandskriftlige dokumenter, som han lod sine mere begavede elever øve sig i at læse, og mange af disse blev ualmindelig dygtige til at tyde de ofte ret kryptografiske haandskrifter fra det 18de aarhundrede. Selv afskrev han mangt et interessant dokument, men de fleste af disse afskrifter er dog tabte. Forøvrigt er alle hans bøger fulde af alleslags optegnelser ved siden af særskildte tætskrevne hefter. Sely har jeg disse optegnelser at takke for mange vigtige bygdehistoriske oplysninger. John levede stedse i enlig stand og døde den 8de December, 1874.

De foreliggende optegnelser er efter al sandsynlighed et uddrag af en række mere omfattende annalistiske notitser og synes nærmest beregnet paa at nævne blot saadanne tildragelser, som vakte særlig opmærksomhed eller gjorde det dybeste indtryk paa bygdefolket. Det forekommer mig derfor ikke usandsynligt, at fuldstændigere dokumenter eksisterer og engang vil komme til syne, saa meget mere som jeg lige fra min tidligste ungdomstid har hørt tale om, at saadanne skulde findes i bygden. Optegnelserne i John Lindsheims afskrift er ordnede efter tidsfølgen, og

den samme ordning befølges ogsaa her, idet der til hver enkelt notits knyttes anmærkninger.

FØRSTE OPTEGNELSE.

Sortedøden, som rasede i Norge 1349 og 1350, kom over til det vestenfjeldske Norge med et skib fra England. Sygdommen spredtes snart til Valdres og Gudbrandsdalen. Fra efterladte brevskeer vides, at sygdommen rasede i Lom i September og Oktober 1349.

Denne optegnelse med sit overraskende indhold er af overordentlig historisk, især bygdehistorisk betydning. Ikke alene kaster den nyt og uformodet lys over et dunkelt spørgsmaal, men den berigtiger ogsaa hidtil fastholdte anskuelser. Særlig om sortedødens indtræden i Ottas dalføre gir den grei og forklarlig besked, en besked, som samtidig støtter og støttes af sagnet. Den hidtil gjældende forstaaelse af pestens indgang i Ottas og Sjoas dalfører er, at den fra Trondhjem igjennem Ørkedalen og over Dovrefjeldet kom ind i Gudbrandsdalen. Overraskende er ogsaa beretningen om de fra pestens tid efterladte brevskeer. Paa den tid disse optegnelser redigeredes, hvilket maa sættes til omkring 1630 eller '40 kjendte man altsaa disse kilder. Hvor mon de nu befinder sig? Blev de opsnappede af danske embedsmænd, eller ligger de endnu forborgne nogetsteds i bygden? Det burde undersøges. Tidsangivelsen for pestens udbrud og rasen i Lom stemmer fuldstændig med sagnet, som stedse henførte ulykken til "skuraannens tid." Nærmere om sortedøden i Lom forbeholder jeg mig for fremtidig behandling.

ANDEN OPTEGNELSE.

Aar 1566 var der saa dyr tid i Gudbrandsdalen, at ingen kunde erindre noget lignende.

G. Schønings afskrift af denne optegnelse lyder ifølge Ludvig L. Daae saaledes: "Ao. 1566 stor dyr tid i Gudbrandsdalen." Baade det 16de og det 17de aarhundrede var prægede af svære

landeplager. Store uaar indtraf paafaldende hyppigt og forarsagede saa stor nød og elendighed, at sagnene derom har bevaret sig til denne dag. Pest, hunger og dyrtid er i folkemunde den graderede formulariske opregneelse af de mest frygtede landeplager, som kjendtes.

TREDIE OPTEGNEELSE.

Aar 1567 den 12te Mai begyndte pestilensen paa Lom.

Denne optegneelse lyder efter Schønings afskrift, "1567 begyndte pesten paa Lom." Den her omhandlede epidemi kom ogsaa ligesom sortedøden fra vestlandet og naturligvis ad handelsveiene over fjeldet fra Lyster eller over Valdris fra Lærdalsøren. Ifølge "Bergens kapitelsbog" af Absalom Pedersen rasede pesten dersteds i aarene 1565—'66 og bortrev en mængde mennesker. Den kom ogsaa til Trondhjem, hvor den ligeledes ryddede forfærdelig op iblandt befolkningen. Sygdommen var ondartet byldepest, og "bubonerne brød ud paa skuldrene og i lysken." Lig lungëpesten eller sortedøden rasede den med næsten lige voldsomhed baade vinter og sommer og gjorde dybeskaar endog i fjelddalenes befolkning. Noget senere kom der over Norge en stor hungersnød, hvorpaa der, ifølge efterladte optegnelser af den samtidige sogneprest i Opdal, fulgte en folkedød saa svar, at der paa veien mellem Trondhjem og Dovrefjeldet kun saaes tre rygende skorstene; og dog var dette kun begyndelsen til trængslerne.

FJERDE OPTEGNEELSE.

Aar 1576 kjøbte mange tysk mel i Sogn til fladbrød, en del kjøbte korn i Valdres, medens andre tog sin forsyning nordenfjelds.

Schønings afskrift lyder: "1576 kjøbte mange tysk mel i Sogn til fladbrød." Det hovedsagelige i denne optegneelse er, at den opregner de maaske fra Arilds tid daterende og mest benyttede handelsveie, hvorved den afstængte Lomsbygd stod i for-

bindelse med udenverdenen. Bergen var datidens store handelscentrum i Norge og stod i stadig forbindelse med de tyske hansestæder, Lübeck, Hamburg og Bremen. Dets ypperlig organiserede kommunikationssystem formidlede handelen med indlandet ved ladesteder paa passende punkter. Et af de vigtigste af disse var Lærdalsøren. Herfra førte fjeldveie til Valdres, Hallingdal og Gudbrandsdalen. Men ved siden af Lærdalsøren var der ogsaa oplagssteder i Lyster, Nordfjord, Geiranger og Romsdalen, som søgtes af folket i Lom. Kløvhesten var om sommeren det eneste befordringsmiddel i fjeldtrakterne og slæden om vinteren.

FEMTE OPTEGNELSE.

Aar 1517, den 7de Mars var statholder Ludvig Munk paa Lom.

Denne optegnelse nævnes ikke af Daæ iblandt Schønings notitser. Statholderens besøg i Lom var sikkerlig kortvarigt, som ogsaa synes at fremgaa af optegnelsen selv. Reisen gjaldt hovedsagelig en personlig undersøgelse af landets økonomiske tilstand; thi ligeoverfor al den elendighed, som de hyppige uaar og pestudbrud forvolte, stod regjeringen vistnok baade raadvild og magtesløs. Men ogsaa reformationens indførelse iblandt folket stod paa dagsordenen som et baade vanskeligt og ikke lidet farligt spørgsmaal, thi ofte satte folket sig op mod de magtbud, som desangaaende udgik fra Kjøbenhavn, og danskehadet ulmede overalt i landet og blandede sig op i alle regjeringens gjøremaal.

SJETTE OPTEGNELSE.

Aar 1600, ugen før St. Mikkelsdag begyndte pesten paa Lom, og der døde blandt andre syv paa Glumsdal og en paa Sulheim.

Denne optegnelse er hos Schønning ifølge Daæ blot "1600 noget før paaske begyndte pesten paa Lom." Af de sparsomme frasagn, som muligens rækker tilbage til denne tid, synes det at fremgaa, at pesten denne gang som ogsaa flere gange senere, ja

maaske endog i 1840 aarene, optraadte som tarmpest, der i mangt og meget ligner tarmentyfus, men dog hidrører fra den almindelige pestbaccille. Dette pestudbrud ryddede nok adskillig op iblandt bygdens folk, thi Loms befolkning, som i 1845 talte 4860 sjæle, var i 1645 blot ca. 1170. Det fortjener her at nævnes, at igjennem hele middelalderen og lige ind i det 18de aarhundrede var theriak anset som et universalmiddel baade som lægemiddel og beskyttelse mod pesten. I Lomsk er theriak endnu bevaret i ordet Treak, som underlig nok blev navnet paa lakris, der ogsaa længe af folket antoges at besidde medicinske egenskaber. Theriak bestod af ca. 80 bestanddele, hvoraf et var hugormekjød.

SYVENDE OPTEGNELSE.

Aar 1602 var saa haard tid her paa Lom og paa andre steder i Gudbrandsdalen baade paa korn og hø, at kreaturerne for det meste blev fodret med mose, og en stor del af folket levede ogsaa af mosegrød og barkebrød.

Denne optegnelse lyder hos Schøning efter Daaes gjengivelse: "1602 stor dyrtid i Gudbrandsdalen; mange aad mose af fjeldet." Dette sætter os midt ind i de store trængsleres tid af frygtelige uaar, hungersnød og sporadiske pestudbrud. Dertil luede danskehadet op næsten til oprør, og svenskehadet var ligesaa uforsonligt. Et bittert forhold mellem den danske og den svenske konge truede ligeledes med en ny krig, som ogsaa virkelig kom i 1611, da Kalmarkrigen udbrød. Vel rettede den ædle Gustaf Adolf, da han kom til magten, en opfordring til nordmændene om at slutte sig til svenskerne, men disses barbariske krigsførsel i den 1570 afsluttede syvaarskrig kunde hine ikke glemme, og saaledes forblev de dansk kongen tro, trods hadet til de danske embedsmænd. Vel vilde det vist have været, om de den gang havde handlet anderledes.

Aaret 1601 var et frygteligt uaar i Norge. Talløse skarer af

lemæn og mus satte ind over landet og fortærede baade h  og korn, saa at en skj ppe byg kostede 4 Rdlr. En svar hunger paafulgte, saa at alene i Opdal 80 mennesker døde deraf. I Lesje blev gaardene liggende udyrkede og bønderne sendte sine plogjern ind til Akershus, hvormed de tilkjendegav, at de ikke kunde betale sin skat. Mange forlod ogsaa bygden og iblandt disse var Hr. Jens, bygdens prest, som, da han ingen hest eiede, drog afsted med sin kone og deres faa eiendele paa en kjelke. Hans eftermand i kaldet, Sønnen Hr. Jens den yngre, greb til skindfeldmageriet for at ernære sig og sin familie og oplærte sine sognebørn til mestere i denne kunst.

I Lom derimod tog man til det vanlige middel i saadanne tider. De store urskove afgav en rigelig forsyning af spiselig bark og fjeldene fin renmose og "fjeldn ver." Til disse surrogater sattes saa mel, og deraf lavedes fødemidler, som vistnok ikke egnede sig synderlig for l kkermunde, men dog tilsammen med vildt og fisk fra fjeld og dal reddede bygdens folk fra hungersd den. Ingensinde skal folk i Lom og Skiaker være omkomne af hunger, og dette maa nok tilskrives, ikke alene folkets haardf rhed og n isomhed, men ogsaa den omstændighed, at man i disse afst ngte bygder har bevaret mere af naturb rnns hjertelag. Naturligvis havde man ogsaa her, og har, sin skjærv af vampyrsl gten, mammonstr lle, aagerkarle og blodsugere, men naar n den blev saa stor, at menneskeliv stod paa spil, saa seirede dog tilslut menneskef lelsen, ialfald slog disse sangerens ord an:

Vil du dine Døre stænge
 For de fattige, som trænge,
 De, som søge efter brød,
 Da vil Gud det samme gjøre,
 Lukke sine naadens døre
 For din sj l, naar du er død.

Vistnok er dette, saa skj nt det end lyder, kun l ntjenerens

evangelium og berører ikke de dybere og finere strenge i det virkelig ædle menneskehjerte, som i udøvelsen af menneskekjærlighedens pligter forglemmer al løn baade her og hisset, men ikke destomindre var her en spore, som laa langt høiere end egennyttens usle "jeg."

OTTENDE OPTEGNELSE.

Aar 1607 den 31te Oktober, natten til allehelgensdag, blev en broget kalv født hos Nils Klokke paa Audberg i Bæverdalen med en selsom ting i nakken, der lignede en hætte saadan, som munkene brugte i gamle tider.

Denne optegnelse saavel som baade den første og den sidste nævnes ikke af Daae. Den hændelse, som her saa omstændelig berettes, maa øiensynlig have foraarsaget baade bestyrtelse og skræk iblandt bygdens folk, der naturligvis efter tidens overtro opfattede den som et jertegn bebudende store ulykker saasom, krig, pest eller uaar med hunger og dyrtid. Denne overtro stammer fra den hedenske tid, men forøgedes hellere end aftog under catholicismen og høres tildels endnu. Saadanne varsler eller fyrirburdhir, som de kaldtes i det gamle maal, omfattede omtrent alleslags naturforeteelser, i luften, paa jorden og i vandene.

NIENDE OPTEGNELSE.

Aar 1623 blev Hr. Steen kaldet fra Akershus som prest til Lom. Den 14de søndag trinitatis bekom han sit kald af Almuen i Loms hovedkirke.

H. F. Hiorthøy, som i 1774 blev sogneprest til Fron og senere provst over hele Gudbrandsdalen, giver i sin "Beskrivelse over Gudbrandsdalens provsti, Kjøbenhavn 1785," en fortegnelse af presterne i Lom fra reformationens indførelse til udgangen af det 18de aarhundrede. Af denne fortegnelse har jeg fundet to afskrifter, men merkelig nok forekommer Hr. Steens navn ikke der. Fortegnelsen lyder i sin helhed som følger:

a. Prester i Lom i det 16de og 17de aarhundrede:

Hr. Jon.....;

Jørgen Knudsen;

Søren.....;

Povel Nielsen Fris, var præst i 1630 og døde 80 aar gammel;

Magister Bent Fris, døde 1700;

b. Prester i Lom i det 18de aarhundrede:

Arnoldus Define, døde 1719;

Hans Frisak;

Hennsing Kjerulf, blev forflyttet til Nannestad;

Peder Middelfart, født i Middelfart i Fyen, var først Præst

i 7 aar i Trankvebar i Ostindien; blev kaldt til Lom 1763

og døde 21de Januar 1771 i en alder af 42 aar;

Lars Frisak, døde 1775;

Søren Leigh, havde tilforn været residerende kapellan til

Ringsaker; blev 1781 forflyttet til Gausdal;

Hieronymus Leigh, residerende kapellan;

Hans Glad, var først sogneprest til Flesbjerg; fik 1783 slag,

medens han stod foran alteret og døde nogle timer efter;

Niels I. Pedersen, var tilforn Prest paa Bornholm og kom

1783 til Lom.

Hermed ender Hiorthøys fortegnelse, som andetsteds fra vi-
des at dække hele det 18de aarhundrede. Niels Iversen Pedersen,
som fra 1780 til 1783 var prest i Pedersker (Peterskirke) paa
Bornholm, var nemlig gift med Anna Cathrine Schou, som var en
ældre søster af fru kapt. Hans Adam Thorp fra Mork i Lom, og
døde 3die December 1799. Efter hustruens død søgte Hr. Pe-
dersen afsked og forlod Lom næste aar. I hans sted kom Kap-
pel, som døde allerede i 1802 og efterfulgtes af provst Halvor
Arnesen.

Paafaldende er dog uoverensstemmelsen mellem foreliggende
optegnelse og Hiorthøys liste. Som man vil se falder Hr. Steens

embedstid mellem Povel Nielsen Fris og Søren....., med mindre det sidste skulde bevise sig at være Hr. Steens døbenavn. Det er dog indlysende, at hverken Hiorthøy eller andre, som har befattet sig med lomsk kirkehistorie, intet vidste om Blakardokumentets tilværelse.

Reformationens indførelse i Norge begyndte allerede i 1536, men dens endelige gennemførelse daterer i virkeligheden fra 1607, da Norge ved Kristian IV's særlige omsorg fik sin egen kirkelov, hvilket mere end noget andet banede veien for den evangeliske kirkes endelige seier. I mellemtiden var kirkevæsenet, især i landsbygderne, i en sørgelig forfatning. Regjeringens bestræbelser gik mere ud paa at komme i besiddelse af kirkens gods og rigdomme end at indføre den evangeliske lære, og alt skede ved magtbud. De katholske prester blev forjagede, relikvier og helgenbilleder ødelagte og kirkens gods konfiskeret, men at skaffe evangeliske prester for menighederne evnede man ikke. En mængde af disse forblev saaledes i lang tid presteløse og kun en bispestol besattes. Dertil kom, at de prester regjeringen sendte til Norge ofte var uvidende og endog moralsk fordærvede mennesker, som folket haanede, forjagede og endog dræbte, og deres billedstormerske iver gjorde dem endnu mere forhadte.

Saaledes var tilstanden ogsaa i Lom. Folket elskede den katholske tro, kirke og messe, og de var sine prester inderlig hengivne. I løndom feiredes messen, endog under livsfare, af omvankende munke paa gaardene, i skoven og i bjerghuler i fjeldene, fortæller sagnet. Den nye læres prester fandt saaledes ingen venlig modtagelse iblandt bygdens folk, som enten mest mulig fortiede deres tilværelse eller gav dem øgenavne og forøvrigt lod haant baade om kirken og regjeringens magtbud.

Den første evangeliske prest i Lom var ifølge sagnet en vis Mads, som formedelst de vældige indhug han pleiede at gjøre i

grødfadet paa gaardene, naar han var ude paa sognebud, blev kaldet Grauta-Mads. Det var med Næven mere end med prædikenen, at Mads bibragte sine sognebørn overbevisningen om reformationssagens berettigelse. Naar saaledes alle trudoms- og slutningsgrunde, som han magtede at føre i felten, intet frugtede, saa havde han i sin tunge næve og vældige ben et kraftigere overtydningsmiddel, og sagnet ved endnu at fortælle om de umilde omfavnelser, haankaade hallingkast og vilde berserker-gang, hvormed pastoren indprentede den nye lære i de stivsindede Lomværingers hjerter. Der manglede heller ikke paa dem i sognet, som foretrak at sætte reformationen paa en ordentlig styrkeprøve, og saadanne fik gjerne sit ønske opfyldt. Og da kniven i de dage som oftest sad temmelig løst i sognemændenes slirer, kom det ofte til livlige optrin; men troen fik nok de tvilende stedse ihænde, og ofte forsvarlig indbanket.

Det farligste ved kirkeforandringen i Lom var dog kirkernes og især "Lomskirkens renselse," eller fjernelse af helgenbildelederne, relikvierne og alt, som hørte til den feierlige katholske gudstjeneste. Men just dette kald var Grauta-Mads en lyst, og sammen med andre ligesindede danske embedsmænd udførte han dette vovelige hverv med en grundighed, som oldforskeren dybt maa beklage. Til sognefolkets store rædsel og bestyrtelse overgaves alt til Bævrems vilde fossehvirvler, men sagnet beretter ogsaa, hvorledes fromme hænder lønlig og med livsfare opsporede og opfiskede de hellige prydelser paa Ottavavandet og opsatte dem paa hemmelige steder, hvor katholske messer derefter i lang tid feiredes i smug, en mulighed, som Grauta-Mads sikkerlig ikke havde tænkt sig.

Af saadanne hemmelige tilflugtssteder, hvor Bygdefolket under forfølgelserne, som paafølge kirkeforandringen, samlede sig for at bivaane omvankende munkes messer, skulde der i den romantisk vilde Bæverdalen, inde mellem Jøtunheimens fjeldkolos-

ser, have været flere. Saaledes nævnes Offigsbø (oldn. Ufeigsbu), som dengang synes at have været et herresæde. Endnu navnkundigere er Troldkirken, en mærkelig bjerghule længere oppe i dalen, hvor sagnet endog fortæller, at martyrblood flød og, hvor spor af kirkelige indretninger endnu skal kunne paavises. Alle saadanne folkesagn sættes i forbindelse med Grauta-Mads og reformationens indførelse i bygden.

I traditionen staar Hr. Mads som en karakter med alvorlige skavanker. Før sin indtrædelse i den geistlige stand skal hans liv have været alt andet end fromt, og han skal have havt baade rov og manddrab paa samvittigheden. Hans virketid i Lom indbefattede og endte ifølge sagnet med syvaarskrigens dage, altsaa omkring 1570. Sagnet vil ogsaa vide, at han døde en voldelig død. At folkesagnet bevarede erindringen om en saadan karakter som Grauta-Mads er ganske naturligt, omend senere og mere nøieregnende autoriteter fandt betænkeligheder i at opføre ham iblandt den lomske klerus. Forresten er dette ikke noget enestaaende eksempel paa kirkens tilstand i hin tid, om det end klare end de fleste lignende tildragelser vidner om den almindelige forvildelse, som paafulgte romerkirkens fald i Norge, især i landsbygderne.

Ved denne tid begynder sandsynligvis Hiorthøys lomske presteliste. De første to eller tre af de der opførte prester synes ogsaa at have været kongekaarne mænd og mere gallionsfigurer en virkelige sjælesørgere. Alle sagn tyder paa, at deres indflydelse i sognet var saare ringe. Folket var og forblev katholsk, og de slægter, som var opammede i romerkirkens skjød, maatte bogstavelig dø ud, før end den evangeliske retning kunde finde nogen nævneværdig tilslutning. I denne tid indtraf ogsaa Skotteindfaldet, hvis sagn og historie giver os et temmelig klart indblik i tidens almindelige moralske forvildelse.

Med Hr. Steens tiltrædelse, som her maa indskydes, begynder

øiensynlig et nyt tidsafsnit i den lomske kirkehistorie. Hr. Steen var sikkerlig den første folkevalgte prest i Lom. Hidtil havde folket været ligegyldige tilskuere af og stiltiende taalt alle kirkelige misligheder, men nu mærkes interesse. Det maa visselig have kildret folkets selvstændighedsfølelse saaledes i det kirkelige at faa magten i sine hænder. At den nye kirkelov virkelig gav den evangeliske sag et betydeligt fremstød, kan neppe betviles, og at Hr. Steen tiltraadte sit embede under almindelig tilfredshed og store forhaabninger fra folkets side, synes at fremgaa af selve optegnelsens omstændelige og feierlige ordlyd. Om der samtidig valgtes sognedegne og, om omgangsskoler organiseredes, som kirkeloven paabød, vides ikke, men vist er det, at det kirkelige i bygden fra nu af fremtræder i en lidt mere ordnet skikkelse.

Men medens der ved denne tid tydelig spores vaarliv i den kirkelige atmosfære, skulde der dog endnu hengaa lange tider, førend den lutherske kirke omfattedes med den hengivenhed og i den grad blev en folkekirke som den katholske havde været. Dertil fordredes en almindelig og gennemgribende folkebevægelse og, omendskjønt man nedigjennem tiderne finder lokale tilsprang i denne retning, saa var det dog først i den haugianske bevægelse ved enden af det 18de og begyndelsen af det 19de aarhundrede, at det kom til et endgyldigt gjennebrud. Katholicismen og evangelismen er i mangt og meget grundforskjellige retninger, baade, hvad natur og livsbetragtning angaar; thi medens den drivende kraft i den katholske kirke er organisation, er overbevisningen det ledende moment i den evangeliske; den første fremhæver det æsthetiske og imponere med sin ydre glans, medens den sidste tager sigte paa det ethiske og paa livet. Man vil saaledes kunne forstaa, til hvilken grad det vanvittige billedstormeri overalt skadede reformationsværket og sikkerlig ikke mindst i det afsidesliggende og afsondrede Lom.

Titelen "Hr." som sogneprestelig embeds- eller værdigheds-

navn lyder naturligvis nutildags paafaldende. Denne brug af titelen daterer øiensynlig fra reformationstiden. Det hørte selv forstaaeligt til kirkeforbedringsværket at ophæve alle de inden den katholske klerus brugelige og historisk hævdede titler og rangsnavne, som ikke direkte kunde paavises at have bibelsk oprindelse. De lutherske prester synes fra begyndelsen af at have ført titelen Hr. som embedsnavn og dette bibeholdtes lige ind i det 19de aarhundrede. I et brev fra en skolelærer i Skiaker, da-

Fra Rustahalsen i Bøverdalen.

teret den 4de Juni 1823, benævnes den daværende sogneprest til Lom, Lars Steen, som Hr. Steen, og denne sprogbug bevarede sig næsten til midten af aarhundredet. De katholske presters embedstitel derimod var "Sira," som med kristendommen kom fra det angelsaksiske England. Ordets afledelse er: Sir, sire, engelsk; sire, fransk; signore, italiensk; senior, latin. At det katholske almuesfolk ikke kunde formaaes til at tiltale de forhadte billedstormende evangeliske prester med den ærværdige og kjære titel Sira er ganske naturligt. Derimod lod de sig lettere venne til brugen af den mere verdsliglydende embedstitel Hr.

Samband.

No. 49

Mai

1912

Rapport fra Bygdelagenes Bladkomite.

Bed stevnerne, som de respektive bygdelag holdt i 1911, blev der valgt repræsentanter til at underhandle om fælles organ for bygdelagene. Disse repræsentanter mødte i Minneapolis den 8de November sidstleden, og paa det møde udnævntes en tremandskomite bestaaende af Pastor N. Anderson, Lærer Bj. Bjørnaraa og undertegnede til at udarbejde og fremlægge forslag i lagens anledning til lagene. Denne komite holdt saa møde i Minneapolis den 12te Mars dette aar og endedes om følgende henstilling til bygdelagenes anstundende aarsmøder:

1. Bygdelagene tilraades, at gjøre „Samband“ — med saadanne forandringer, som maatte findes nødvendige og hensigtsmæssige — til fælles organ.

2. Hvert lag, som erklærer sig villigt til at samles om fælles organ, vælger en incorporatør.

3. Der oprettes en driftskapital af \$2,000 fordelt paa 20 aktier a \$100 pr. aktie. Hvert lag kjober og eier en aktie.

4. Naar saamange som ti lag har gaaet med paa dette, træder de af lagene valgte incorporatører sammen, incorporerer sig og danner fællesorganets styrelse, som da overtager organet, vælger redaktør og andre nødvendige bestilingsmænd, samt i et og alt styrer bladets drift.

5. Efterhvert som nye lag slutter sig til, foretages incor-

poratørernes antal med en for hvert lag. Naar antallet overstiger 20 lag, øges driftskapitalen med \$100.00 for hvert saadant lag.

6. De lag, som nu eier og driver sine egne organer anmodes om at slaa disse sammen med det for fælles organ her nævnte blad og vil fællesorganets bestyrelse efter bedste evne gjøre alle de indrømmelser, som den med de samlede lags bedste for øie ser sig istand til.

7. De lag, som ones om fællesorganet, ansætter hver sin korrespondent, som paa sit lags vegne og til lagets brug tilstaaes mindst en side af bladets spalterum af hvert nummer.

8. For at give tilstrækkeligt spalterum anbefales, at bladet forstørres til almindeligt magasinformat.

Sjølge beslutning sendes et kopi af denne rapport til de norske blade i Amerika saavel som til alle bygdelag.

Erhødigst,

Martin Mvestad.

Minneapolis, 16de April, 1912.

Dødens Borgerkathekismus.

Af Dr. D. C. Sagen.

Det var i 1830-aarene, at Sylvester Sivertsen forfattede sin valghymne, som ikke saa aldeles uden grund har været kaldt „den frie borgers kathekismus.“ Det var farlige tider for Norge dengang. Naarjombest kunde man vente sig, at krigsjurien vilde vaagne fra sin slummer, thi, at den kun slumrede for at vinde tid og kræfter, var nok den gjængse opfatning af stillingen. Vel frembød personalunionen med Sverige mange fordele og det vigtigste var, at man fik raget konstitutionen ud af ilden, men enhver Nordmand vidste meget

godt, at freden til Mojs ikke huede Unionskongen. For ham var den kun et quasi-opgjør. Hvad han attraaede var Norge med hud og haar, ikke i personalunion, ikke engang som lydrike eller endog provins, men et Norge tilintetgjort og indlemmet i hans rige; han havde jo tilbyttet sig Landet for Finland, og til gennemførelsen af byttekontrakten skulde russiske kossacker forhjælpe ham. Vel sit Norge de høitidligste forsikringer om sin ligestilling med Sverige i unionen, men saa Nordmænd fæstede lid til eventyreren Bernadotte, af Napoleons naade marschall i den franske arme og prins af Ponte Corvo (Åragerbroen), som selv haade sin velgjører og sit fædreland og hjalp til at give begge dødsstødet. Hvem kunde borge for, at en saadan mand ikke vilde bryde de helligste løfter, naar hans egen fordel fordrede det. Men der var fornuftig ledelse i Norge dengang og vilje og mod. I farens stund greb statsmanden til diplomatiske kunster, skalden nærede monarkens forsængelighed med sine kvad og folket ofrede røgselje og virak. En krig med broderfolket vilde man helst undgaa, og det gjaldt saaledes at forpurre alle suedige anslag mod Norge ialfald indtil prinsen af Ponte Corvo var samlet til sine fædre.

Først blandt de første i denne behjertede skare af fædrelandsvenner, om ikke i rang saa dog i vilje og usorfærdethed, stod Sylbester Sivertsson, thi aldrig har Norge fostret en varmere og ædlere patriot. Hans indlæg i hævdelsen af Norges uafhængighed i disse farlige tider er større end man har villet indrømme. Som bevis her tjener ogsaa følgende tildragelse!

Som bekjendt saa unionskongen med ublide øine paa, at Nordmændene fejrede den 17de Mai, thi i den norske grundlov saa han ikke alene én trods, men ogsaa en fare for sit arristratistiske Sverige. Et aar laa der paa denne dag en spenst

kaptein med sit skib paa Kristianias red, men istedetfor at vise broderfolkets den skyldige høflighed ved at heise norff flag paa sit skib, heisede han af haan for dagen og festlighederne og til folkets forargelse det svenske flag. Denne handling rygtedes snart og gjorde et overmaade pinligt indtryk. Men neppe havde rygtet herom naaet Sylvesters øren, førend han begab sig ombord paa det svenske skib, og efter en skarp ordveksel formaaede han kapteinen til at fire det svenske flag. Den næste dag blev han kaldt op til statholder Wedel Karlsberg, og man vil vide at denne modtog ham med en velfortjent tak for hans snarraadighed og fløgt. Ingen ved, hvad motiv det var, som laa til grund for kapteinens handling. Helst var den vel beregnet paa at egge de norske statsmagter eller folk til en eller anden uklog handling, som kunde fortolkes som brud paa unionsbetingelserne.

Men Sivertsons vigtigste livsopgave var at oplære folket i de konservative frihedsideer, og her var hans hvasse pen en stor magt. Her maatte digteren saavel som publicisten gjøre tjeneste,

Men Skalden, o, en ædel blomst,
 som frihedstræet monne huse,
 sin duft udsprede skal omsonst,
 hvis den ei folket kan beruse.

Sandhed og retfærdighed med frisind og fædrelandstjærlighed var ledende træ i hans karakter, og dette er ogsaa grundtonen i hans valghymne. Sivertson iværmede altid for frihed og retfærdighed, og i sin patriotiske iver vilde han oplære folket i høie borgerdyder, men frihedens love skulde prange i poetisk svøb. I formel henseende er dette digt bygget paa Tegnérs Vikinga-balk, men forresten er det enestaaende i den nordiske digtning, ja endog i verdenslitteraturen.

Valg-balk.

Op til things, op til things! Ser du Budstikken gaar
 Over berg og i grønnende dal?
 O, saa vaagn da! thi det gjælder ve eller vel,
 Hvem du sender til stortingets hal.

Vil du kjende den mand, du hør sende til things,
 Til det vigtige alhærja-thing,
 Vel, saa forst da med Ørnblis, luk øiet ei til,
 Nei, je skarpt og je viden omfring.

Tro ei smigrerens jmil, frygt ei trusler og had,
 Mod dem begge du være paa vagt;
 Paa fordele je ei, som du vinde kan jelv,
 Kun paa fædreneslandets giv agt.

Og først kræve du ærlighed, uiminket dyd,
 Og kræve hæderlig færde uden bram,
 Thi enhver den, hvis skjold ei er pletfrit og rent,
 Han bedækker sin vælger med skam.

Vel det klæder den mand, som til raadslag skal gaa,
 At om meget han kundskab har;
 Blot god vilje er grund, naar den parres med kraft,
 Virker held der for folk og for land.

Ve den stund, da du glemmer, at frihedens ven,
 Han er retfærdes og sandhedens søn;
 Ei en ætling af dem kan forraade det land,
 S hvis lykke han søger sin løn.

Den, som vandrer sin vei uden dadel og frygt
 Med frimodigt og redeligt bryst,
 Har gjort ret mod enhver, har gjort godt uden pral
 Og fulgt ærens og sandhedens røst;

Den, som hader al tant, er tilfreds med sin lod,
 Og som usfrømtet dyrker sin Gud,
 Staar som egen i storm, men i lykken er jævn,
 Sig ei snor efter vindenes bud;

Som ei kryber for høie, ei raaber „hurra,“
 For at bydes til fyrsteligt bord;
 Men ei heller paa torvet for pøbel og paf
 Taler fagre og smigrende ord;

Den som hader alt lavt, og som elsker alt godt,
 Hvorjomhelst han end finde det maa,
 Som en ven er af folket, men ogsaa af dem,
 Som bestemtes i purpur at gaa;—

O se, der er den mand, hvem det bør at paa thing
 Give lov, hævde frihed og ret!
 Søg den ærlige mand og din stemme ham giv,
 Og saa haabet til himmelen sæt!

Fra bygdelagbevægelsens første kapitel.

—
 I anledning et referat i „Mpls. Tidende“ 3die Mars sidstl.,
 af et foredrag om bygdelagbevægelsen, som Sambands re-
 daktør havde leveret i The Norwegian Society of Minneapo-
 lis, fik vi et brev fra Past. E. Jensen i Mpls. hvori han oply-

fer om sin andel i ophavet til nævnte bevægelse. Han henviser i sit brev til en artikel af ham i „Amerika," i 1901, hvoraf det fremgaar „at den som havde undfanget tanken (om nævnte bevægelse) og modnet den . . ." var han, Past. Jensen. Vi vilde gjerne simpelt hen aftrykke brevet, men der er nogle, helst ubetydelige, unøiagtigheder, mest i datoer, særlig deraf af Past. Jensen har maattet stole paa hukommelsen; og vi tror derfor at tjene jagen bedst ved at gjengi det væsentlige afstykke, hans brev omhandler, nemlig artikelen i Amerika. Først vil vi dog forudskikke nogle oplysninger, som vi haaber vil væsentlig hjælpe til at belyse hele jagen, som er besvarelsen af det af Past. J. opfattede spørgsmaal: „Hvem er bygdelagsbevægelsens far?"

Enten man regner at bygdelagsbevægelsen begynder fra det første bygdelags, Baldris Sambands, oprettelse i 1901 eller fra det første Baldrisstevne i 1899 kan være det samme; men den maa vel siges at ha begyndt i Baldrisernes virksomhed i den retning. I „Baldris Helsing" No. 2, for Mars 1904 forekommer et stykke under titelen, „af Baldris Sambands historie," hvori anføres de væsentlige skridt i Baldrislagets udvikling eller dannelse. De indledende sætninger lyder saaledes: „Hvem som først undfangede tanken, at saa Baldriserne sammen til stevne, og som saaledes, idetmindste indirekte, gav anledningen til den bevægelse, som senere ledede til Baldris Sambandets stiftelse, er kanske lidt usikkert. Det gjør heller ikke nogenting til jagen. Men nogenlunde sikkert synes det dog at være, at den som først skrev offentlig derom i aviserne, og som derfor har første krav paa at nævnes som ophavsmanden til bevægelsen, var Thomas Lajord af Minneapolis." Dette Lajords skriveri begyndte vaaren 1899. Det første Baldrisstevne blev afholdt i Minnehaha Park i Minneapolis den 25 Juni 1899, og Thomas Lajord fungerede som formand. Det

andet Valdrisstevne blev holdt paa samme sted, med Lajord igjen som formand, den 9de September 1900. (Zeil angivet som 9de August i „W. S.“s artikel.) Det 3die stevne holdtes den 8de September 1901 i Como Park, St. Paul. Hidtil havde der ikke eksisteret nogen formel organisation, men stevnerne var blevet ordnet af komiteer af lokale Valdrijer i tvillingbyerne, som interesserede sig for tingene. Stevnet i Como Park, 9 Sept., 1901 lededes af Dr. J. S. Johnson som formand. Det var han som bragte spørgsmaalet om stiftelsen af et selskab eller forening frem for stevnet og anbefalede at man organiserede sig. Beslutningen herom blev enstemmigt tilstemt af mødet, og der blev af mødet valgt en komite af 7 mænd til at forfatte love og i det hele overtage lagets affærer indtil næste stevne. Den som af mødet først valgtes paa 7 mandskomiteen var Thomas Lajord. Men det maa oplyses at han ikke var synderlig inde for en varig eller formel organisation; og han vægrede sig for at indta den ham øiensynlig tiltænkte plads som formand i komiteen. Efter en del underhandling mellem Lajord, og andre medlemmer af komiteen blev det overladt til Sambands nuværende redaktør at faa de 7 mænd sammen til møde, og de kom da sammen i St. Paul den 16de Mai 1902.

Komiteen bestod af disse: Thomas Lajord, Dr. J. S. Johnson, Harald Thorson, G. A. Norving, A. A. Beblen, Halvor Boen og S. A. Boe. Den sidste blev forhindret fra at komme til mødet den 16de Mai. Komiteen organiserede sig ved at vælge Beblen til formand og Johnson til sekretær, idet Lajord bestemt afslog valg til noget embede.

Sfra tidlig om vaaren 1901 indtil stevnet i September (i Como Park) blev der af Lajord, Dr. Johnson og andre skrevet mange stykker i bladene i det kommende stevnes interesse; og fremmødet var meget talrigt.

Saa i August, den 7de, 1901, en maanedes tid før det alle-

rede meget vidt averterede stevne, kom der i „Amerika“ Pastor E. Jensen's artikel, hvori han opfordrer Baldriserne, og især Thomas Rajord, til at ta ledelsen blandt nordmændene i arbeidet for norstdommen. Vi tror nu at ha anført det nødvendige i bygdelaagbevægelsens tidlige historie, til at give dens pionerer, og særlig Past. Jensen, fuld og fyldestgjørende ret ved at afstrykke hans artikel i Amerika, 7de Aug. 1901.

Godt talt, Bendik Bondahl.

Mens jeg sidder her muttersaleine — mine folk gif til en fest idag, men af frygt for varmen valgte jeg at bli hjemme, men saa blev det ikke saa varmt som dagene før, og jeg begyndte at angre mig og føle det langsomt —, saa kommer min gode ven „Amerika“ paa sin ugentlige visit. (Det er No. 30.) „Amerika“ er altid kjærkommen, men idag dobbelt. Det er dets arbejde for norstthed og brobygning mellem norstjerne, som altid gjør mit norstke hjerte saa godt. Men idag var „Amerika“'s besøg dobbelt eller — endda mere — opvikkende. Kanste det kommer noget af, at jeg idag var ligejom ekstra sulten efter jelskab. Men jeg tror ogsaa, at bladet denne gang næsten overgaar sig selv med at disse op med norstthed. Naar jeg har læst „Amerika“ idag, er det mig, som om jeg var sat ved et bord besat med norstke retter, hvoraf jeg i denne stund — henved middag — særlig tænker paa Fjeldørret og Slødegrød, ikke denne fine, flinede, seige amerikanske, men ægte norstke (ialfald østerdalske) Slødegrød.

Vel, det, som først indtog mig, var stykket af S. C. M. Hanson om „Baldriserne“* Selv er jeg Østerdøl og har først her i Amerika lært at kjende Baldriserne. Men jeg kunde dog, naar jeg læste Sr. bibliotekar Hansons temmelig udførlige udkast, fylde en hel del mellem linjerne, saaat det hele blev et

* „Amerika“ 24de Juli 1901. No. 30.

stort, righoldigt og for mit norske hjerte særdeles opfriskende billede. Med al respekt for Telemarkinger, Hardangere, Bøsfinger, Sogninger, Numedøler, Gudbrandsdøler osv., osv., blandt hvilke jeg her i landet har lært at kjende en mængde kjernefolk, begavede, staute, gode, snille mennesker, der gjør baade sit Moderfolk og sin Moderkirke al ære, og uden at jeg paa nogen maade vil sætte nogen af disse og andre norske bygders folk tilbage, vil man ikke tage det fortrydelig op, om jeg som en, der med Genhyn til slægtsskab staar aldeles udenfor Baldrejerne, i bestedenhed foreslaar, at Baldrejerne træder frem i første række og tager ledelsen i arbeidet for norskhed eller for norsk brobygning blandt os. Kanste jeg dog gjør fejl, hvis forslaget skulde gjøre de andre mugne, saa de skulde tænke: Lad da Baldrejerne gjøre det alene, siden de skal være de bedste; vi andre sætter os og ser paa. Nei, saa var det slet ikke ment. Jeg tror, der er ligesaa gode og dygtige folk fra de andre grænder i Norge som fra Baldres. Men man ved, at i alle ting maa der være nogen, der fører an og raaber: Fram, fram! Vi norske har det altfor meget med det, at vi ser paa hinanden og venter paa hinanden, og saa gaar ingen frem og tager ledelsen, og saa blir intet gjort. Det er bra og smukt at være besteden. Men det kan bli altfor meget af det ogsaa. Blandt os norske er det ofte tilfældet. Mere af jelsbeviisthed, mod, dristighed, indgriben der, hvor det er gavnligt og ret, er ofte ønskeligt blandt os. Men derfor trænges ogsaa, at man opmander og opildner hverandre til det og styrer hinanden frem. Som sagt, nogen bør ligesom jøse det som en særskilt pligt at tage ledelsen. Og da tænkte jeg — — — sludder, siger man, vi forstaar, at du vil stille op Baldrejerne som de ledende for norskarbeidet i Amerika, men forstaar du da ikke, at saadant lager sig jelsv, og at det bedste er, at de bedste og fremmeste mænd fra hvert bygdelag arbeider sammen og

danner ledelsen. Det gaar ikke an at stikke frem folket fra en bygd som bedre end fra de andre. Jeg svarer: Dette bifaldes. Men mærk: Man er i visse henseender ikke kommen længer endnu, end at man blot prøver at samles bygdevis. Naar det skal være et godt udtryk for samhoid om noriskhed, saa hører man om enkelte møder af Baldrejer, Numedøler, Bøssinger osv., men intet om norske fællesmøder, uden de saa og mavre 17de Maifester. Der er endnu blot som en liden begyndelse til et kapløb mellem bygderne. Der burde bli et fællesløb. Men dette kan bedst naaes ved ivrigt og almindeligt kapløb mellem bygderne. Dette vil bedst frembringe et fællesløb og en fællesledelse af det hele. Jeg tænkte mig, at vi endnu i visse dele er bare i bygdekapløbetz periode. Andre kan ægge andre bygdelag til at gaa paa i kapløbet, som om de var No. 1. Det skader ikke. Maaske Bøssinger eller Telemarkinger eller andre kan vinde prisen. Jeg er slet ikke sikker paa det. Og det skulde glæde mig, om alle vore bygdelag kommer ind som No. 1 i arbeidet for noriskhed blandt os. Men „Amerika“ for idag (No. 30) bragte mig til særskilt at prøve at ægge Baldrejerne, og saa vil jeg da sige til dem: Gaa paa! fram, fram for noriskhed i Amerika! Tag ledelsen, tag prisen, om I kan! I har ligesaa stor ret som nogen til det, ligesaa stor pligt ogjaa, og maaske større. I har saa staute og begavede og flinke folk herover som nogen og i alle stillinger, fra den kjække farmergut op til Præster, Profesorer og Biskopen, og der er en ganske anseelig skare af eder, ikke mindst i de ledende stillinger baade i Kirke og Skole og Stat, og spredte viden om, med stor indflydelse, — je ogjaa, hvorledes Valders ligger der som kjernen i Norges Land, som midtpunktet for ægte noriskhed fra gammel tid, — jer I ikke, at I har mindst ret til at vente paa de andre, men at I har saa stærk pligt som nogen, ja vel større, til at gaa frem i første linje i arbeidet for norisk-

hed i Amerika! Jeg haaber, at man fra alle kanter vil ijemme denne opmuntring, ligesom jeg er sikker paa, at fulde moder Baldres saa se mod løbets slutning, at de andre bygder holder linje med hendes sønner, ja maaske er paa vei til at vinde over dem, da vil det sikkert siges om hende: „Da smile den gamle og nikked' blot!“

Det næste stykke i „Amerika,“ som kvikkede mit norske hjerte, var opraaet paa side 2 fra min ven Thomas Lajord,* af vor menighed, en rigtig ægte Baldres, kvit og — — vel, jeg tør ikke beskrive ham nærmere, hans norske beskedenhed vilde bli fornærmet og beskylde mig for at smigre, — jeg vil derfor blot sige: Læs dette hans opraab en gang til — hans gode egenfaber som humorist, som samler, som leder, stikker noksaa godt frem der—, og til Lajord vil jeg sige: Tag til hjerte hin opmuntring til Baldrejerne, tag kun dristigt ledelsen i denne jag, indtil folket eller du selv finder din overmand. Træder der op en, som tydelig bedre kan lede norskarbeidet blandt Baldrejerne, saa ved jeg, du vil smile og nikke blot. Blæs nu kun dygtig i luren, Thomas Lajord, og gaa frem og led, saa vi ihøst kan saa et dugeligt Baldresmøde heroppe, — (kanskje helst i Minnehaha eller Como Park.) Og jeg er sikker paa, at Hallinger og Døler og alt, som elsker det, som er ægte norsk, vil gladelig møde frem og kappes med Baldrejerne i arbeidet for norskhed blandt os alle. Ja, lad os gjøre det! Lad os ikke se paa dette bare som leg og fanteri! Jeg mener, at saadanne møder, om de end er blot folkelige, ikke kirkelige, har en dyb og alvorlig opgave og kan bære store frugter, ikke mindst for vor Kirke. Betænk bare, hvor blir der vel af vor lutheriske ungdom i religiøs henseende, naar norskheden fastes under bænken og yankee-dommen sættes paa højsædet i Skole og Kirke!

*Et opraab til at bivaane Baldrisstevnet i Como Park.

Men her kommer jeg til første stykke paa side 2,* som gav mig overskriften. Jeg kan desværre ikke nu optage stort mere plads. Jeg vil kun sige: Læs ogsaa Bondahls stykke en gang til, og saa vil jeg fortælle, hvad vel saa af læserne ved, at Bendix Bondahl, som forresten ogsaa før — men under mærker — har givet „Amerika“s læsere flere gode biter, nu er Prest i Racine, Wis., og forresten er kandidat fra den forenede Kirkes Seminar her. I flokken kjendes han let paa, at han er et Hoved høiere end folk flest. Men noget af det er han ogsaa med henjyn til selvstændighed og klart jyn paa mangt deriblandt ogsaa — hvad hans artikel viser — hvor vigtig det er for Kirken, at der gjøres noget alvorligt for norssdommen blandt os. Derjom flersheden saa, hvad Bondahl jer, saa vilde de ogsaa snart saa sin bekomst de, som saa uretfærdig og grundløst gif hen og narrede vort folk og jplittede vor kirke, og partistillingen og fanatismen, som opretholdes ved enkeltmænds uretfærdige og falske bekyldninger, vilde da snart bli afløst af et enigt kraftigt arbejde for kirken, ungdommen, norssdommen og alt godt. Bendix Bondahl bør lade os høre mere, og vi bør gjerne lytte til ham. Lad Bondahls opfordring til at man samler sig til en jylking for bevarelse af norssheden, finde tilbørlig gjentlang! Hvad, om saadanne som Strømme og Bondahl — folk fra forskjellige af vore lutherske kirkesamfund — mødte op paa Valdresfesten ihøst med beloverbeiede udkast til regler for en norsk jylking og der foreløbig fik istand en organisation? Norssheden i Amerika level

E. Jensen.

Minneapolis (2101, 26. Ave. So.), Minn., 26de Juli 1901.

* „Et godt Ord i rette Stund,“ af Bendix Bondahl. „Amerika“ 24de Juli, 1901.

Af Valdris Sambands historie.

(Efterat foregaaende brev af Pastor E. Jensen var sat har det forekommet os, at vi bør astrykke i sin helhed efterfølgende artikel, fra hvilken vi allerede har anført lidt i indledningen til Pastor Jensen's brev. Den er skrevet af Dr. J. S. Johnson, og vi synes at nu, da man er saa meget interesseret i bygdelaagbevægelsens historie og særlig dens begyndelse og ophav, er det som paatrævet at paalidelige oplysninger og dokumenter fra de tidligste dage drages frem og udbredes. — Red.)

Svem som først undfangede tanken, at saa Valdrijerne sammen til stævne, og som saaledes, idetmindste indirekte, gav anstødet til den bevægelse, som senere ledede til Valdris Sambands stiftelse, er kanske lidt usikkert. Det gjør heller ikke nogenting til sagen. Men nogenlunde sikkert synes det dog at være, at den som først skrev offentligt derom i aviserne, og som derfor har første krav paa at nævnes som ophovsmanden til bevægelsen, var Thomas Zajord, af Minneapolis. Vi har søgt at forfriske hukommelsen hos ham, og andre som vi ved var interesserede i dette første valdrismøde, som det da kaldtes, men ingen synes at kunne erindre med nogen sikkerhed, akkurat hvad først skreves i bladene derom, og ikke har vi været istand til at finde det, blandt de filde som staar til vor raadighed.

Det tidligste som vi kan finde, er en redaktionsartikel i „Nordvesten“ af April 20, 1899, i hvilken det heder, at „forskjellige har udtalt det ønske at saa et „Valdrisstævne“ istand i Twillingbyerne engang i løbet af den kommende sommer. Tanken har vundet stor tilslutning og for at sætte ideen iværk vil der paa førstkommende søndag, April den 23de, kl. halv tre eftermiddag, blive afholdt et møde i Republican Hall, Minneapolis, osv.“ Det synes dog, at ingenting kom fra dette,

thi man finder ikke mer hentydning dertil. Det næste som kan erfares, er at et godt besøgt møde af Valdrisjer fra Twillingbyerne holdtes i Mr. L. D. Wilsons hjem, i St. Paul, søndag eftermiddag, den 7de Mai, for at træffe de fornødne anstalter til afholdelsen af et stort valdrisjesteve i løbet af sommeren. En arrangements kommité nedsattes, bestaaende af D'Grr. J. T. Ellingsbøe, T. Lajord og Chr. Brandt, og det besluttedes at det paatænkte stevne holdes i Minnehaha Park, om eftermiddagen den 25de Juni. Det paatænkte program bød paa taler, sang og musik paa langeleik, prillarhødn og lur, og lidt leik og moro for ungdommen. Senere erfares, at kommitéen havde et møde paa „Nordvestens“ kontor, den 11te Juni, og at medlemmerne var entusiastiske, og at udfigterne til et stort møde var glimrende.

I referatet herom, siges bl. a. „Men hovedformaalet, og den største fornøielse vil bestaa i at mødes, fornye gamle bekjendtskaber og stifte nye.“ Stevnet holdtes da efter denne bestemmelse, i Minnehaha Park, Mpls. søndag eftermiddag, den 25de Juni, 1899. Ifølge referat i „Minneapolis Tidende,“ var der henimod 800 personer tilstede ved denne, dengang eneftaaende „pic-nic.“ Thos. Lajord fungerede som formand, og oplæste et digt. Dagens egentlige festtale holdtes af Pastor Høverstad af Chicago. Korte taler holdtes ogsaa af Pastor Mastad, og andre. Stevnet ansaaes som en succes, og alle som deltog følte sig velv tilfreds med det.

Et opraab til det næste stevne, offentliggjordes i flere norske blade, og var undertegnet af Thos. Lajord, Chr. Brandt, og L. D. Wilson, der stod som kommité. Dette stevne No. 2 afholdtes ogsaa i Minnehaha Park, Mpls. søndageftermiddag, den 9de September, 1900. Det regnede stærkt paa formiddagen, men efter middag, var der pent veir, og flere hundrede folk kom sammen. Da Hon. J. F. (?) Peterjon, den fest-

taler som var engageret, ikke kom, holdtes korte taler paa „staaende fod“ af Thos. Lajord, som fungerede som formand; Dr. J. S. Johnson, Prof. Høverstad af Crookston, Minn., Skolelærer Kirkevold fra Norge, Chr. Brandt og andre. Ligeledes oplæstes digte fra R. R. Rudie og Thos. Lajord. Sangforeningen „Varden“ fra Minneapolis skulde have leveret sang, men kom ikke, men en kvartet spillede. Begejstringen var i tiltagende, og alle udtrykte sig enstemmig i favør af et saadant stevne hvert aar.

Den næste vaar, altjaa i 1901, skreves imastykker af Thos. Lajord og Dr. J. S. Johnson, som sammenkaldte et møde af Valdriiser hos Thos. Lajord, under den for. kirkes aarsmøde i Minneapolis. Ved dette møde var tilstede ca. tyve personer. En kommite blev valgt, bestaaende af Dr. J. S. Johnson, formand; Thos. Lajord, L. D. Wilson og D. Jørgens. Denne kommite holdt senere møder og det bestemtes at holde det næste stevne i forbindelse med statsudstillingen, den 8de September 1901.

Draabet til dette stevne, er at finde i næsten alle norske aviser, af dato ca. 25de August. Stevnet holdtes i Como park, St. Paul, søndag, September 8de. Prof. A. N. Beblen holdt festtalen, som er trykt og som har faat ikke liden udbredelse. En kortere tale holdtes af Prof. John Dahle og om hans talé ved denne anledning, er at sige, at var den kort, jaa var den dog ypperlig, og vi haaber engang at kunne trykke den, jaa at Valdrijsadn kan bevare dette klenodie. Ligejaa „drogo dei“ bogtabelig frem exkongresmand Galdor Boen, jaa befreden syntes han at være. Dr. Johnson fungerede som Dagens formand og hilste som saadan forsamlingen velkommen. Der var sang af „Fram“ mandskor, under Prof. Dahles ledelse, og musikk af et orkester. Men den vigtigste begivenhed ved dette stevne, var dog, at her fremførtes, for første gang,

det forslag at danne et permanent Samband og til den ende valgtes en kommité af syv, bestaaende af D'Hrr. Prof. Veb-
len, Harald Thorson, Selge Bøe, Thos. Lajord, Saldor Boen,
Gudmund Nørsving og Dr. Johnson. Disse gaves fuldmagt
til at udarbejde en grundlov, og tage de nødvendige skridt til
dannelse af et varigt selskab eller forening.

Kari Rudie var tilstede og spillede Baldrislaatter paa
langeleik, og John Elthun fra Northfield sang. Der var hen-
ved 2,000 mennesker tilstede ved dette det tredje stevne, som var
i alle henseender det største og heldigste hidindtil holdt.

Omtrent saalangt rækker det første kapitel af Sambandets
historie. Dets organisation og de senere stævner har været
beskrevne i bladene og i Sambandets cirkulærer og beretnin-
ger; men dette emne kommer muligens senere til igjen at blive
behandlet. Smidlertid vilde vi gjerne faa fat paa alt, der kan
tjene til at belyse disse tidlige dage i Baldrisernes samlings-
arbeide. Enhver der deltog i møderne eller kjendte til bevæ-
gelsen, og som kan føie noget til det ovenstaaende, vil vi bede
om at indsende sine erindringer, saa at de kan blive bevaret og
brugt. — („Baldris Selsing“ No. 2. Mars, 1904.)

Rock Prairie.

Af Dr. J. S. Johnson.

VII.

Nu er det borte altfammen. Den gamle stenkirke var jeg
selv med at rive ned. Lyttig greb vi arbeidet fat og jublede
naar store murstene faldt med dumpe drøn, saa det gjorde
djupe søkker i den grønne torv, hvor før de gamles andægtige
føde-fald havde lydt. Kun gravpladsen forbliver nogenlunde
som den var, skjønt dens grændser er udviddet og der er
mindre rum imellem høiene. Klokkeren hænger i Taarnet paa

den nye kirke og dens toner er de samme. En ny flægt er fremsprungen som ikke kjender stort til det gamle, og kun hos faa findes minder gjemte. Men der lever minder, — gamle, store, dyrebare minder. Vi luffer vore øren for verdens larm som støjer omkring os, og vore øine for alt det som de hendirundne aar har ændret i vore omgivelser, og faa falde vi paa minderne. Og de komme, det ene efter det andet, paa jagte sjuende vingeslag, og tidens register rulles tilbage igjen gennem de svundne aars rækker, i flygtige, dunkle billeder, indtil vi atter staa ved en lys og fager helgedags morgen om vaaren i 1865. Vi vijfer ikke væk det matte rosenfjær som farver alt, og maler det i blødere former og skjønnere træf end det maasse virkelig havde. Det hviler en tindrende vaarlust over bygden, som ligger reen og skjær i sin ungdoms tilbærelse, frisk fra sin skabers haand, mindende om hvordan verden kanste faa ud da den laa der ny og ubesmattet paa den jyvende skabehelgedags morgen. Dalen er helgedags klædt i sin nye foraarstragt. Skov og mark er grøn, guldgule smaablomster dukke op her og der. Himlen er reen og blaa med lette skyer „hvide som lam og jmaa.“ Blomme og hæggebær i blomst gyder en yndig duft omkring sig, fuglesang lyder lystigt i hver skovholdt, og blaastriften skjælder heftigt sin mage bort i trætoppen. Den grønne ager hølger sig let under den svale vaarvind, og maisfornets rader vije sig grønne mod den sorte muld.

Bludjelig lyder igjennem den stille dal klangen af kirkeflokkens, og i stigende hølgegang spreder den sit tonesald over bygden. Det er søndags morgen og flokken kalder til messe. Jeg synes endnu at kunne se gamle tamburen, som faa længe var kirkeflokkens ypperstepræst. Erbødigt staar han der ved indgangsdøren og bøier sig dybt mod gulbet for hvert slag. Det er en del af gudstjenesten, og forrettes med al tilbørlig

andagt og alvor. Vi gaar lidt tidligt, da vi skal være iagttagere idag. Gullik Springen er den første til at komme. Han bærer med sig en stor byldt som han lægger ved foden af slagstangen som staar ved hjørnet af kirkegaarden. Den 96 fod høie slagstang er tæljert af to egemaister som er sammenplejjet med bolter og jernomslag, og opfat af almuen. Sammen med kirkebægteren løser han pafften op, og udfolder det røde, hvide og blaa stjernebanner, og fæster det til trosserne. Det var et vakkert syn, i de dage, da luften saa at sige sitrede af patriotisme, at se det prægtige stjernebanner hængende fra toppen af stangen hver solklar søndagsmorgen, og det gjorde vist sit til at indprente patriotisme i den opvoksende unge slægt. Men idag hejses ikke slaget til toppen. Det hænger sorgfuldt og betydningsfuldt paa halv mast. Det har idag et sorgens og smertens budskab at bære. Landets første og største og høiest elskede mand, President Abraham Lincoln er død! Snigmurderet af en landsfiende og forræder, netop som han havde fuldendt sit store livsværk! Der er rørelse i gemytterne, og man føler at man maaske endnu staar ligeoverfor større farer end de som man netop har gennemgaaet. Det er vel at bemærke at denne kirkealmue, som saa nys var en norsk kongetro, idag føler sine hjerter slaa mere loyale og tro mod det nye fædreland med sin friere regering. Grunden er vel dette ikke saa rart. Thi naar det kommer til sidste instans saa er det vist saa, at det er vore barns og de kommende slægters ve og vel som ligger os nærmest alligevel, hvor meget vi end tillade os at sige, at estertiden faar skjotte sig selv.

Men nu begyndte de at komme, og saa faar vi give agt. Der, langs gjærdet ved gravpladsen, kommer flokker Ingebrigtjen med sin flok, alvorlig og andægtig, som det sig hør. Han skal senere faa sig en liden saga skreven. Og tværs over „pasteret“ fra øst kommer de andre Springen folk, Gunnar og

Galvor Laugen, med Hustruer og børn iflok, tilfods. Og ifra nord ligeledes tilfods, Nils Bæglic med hustru og sønner, og Paal Skablem med sin flok. De samler sig rundt slagstangen og snaffer sammen i alvorlige stemmer. Og vestenfra kommer hele Dommelstads grænden, og Sønstegaards folkene, hilser og slaar sig til klyngen. Der kommer den første vogn. Det er Kleofas Hujemoen med fem hurtigt opvoksende sønner og en mindre datter, og broderen Hans med familie. Høi, fjæmpestor, lidt ifjælvende allerede paa haand og i stemme, alvorlig og tankefuld skrider han frem og hilser næsten taust paa sine venner og medbygninger. Der er en undertrykt spænding i luften og i sindene. Nu tager det til at myldre af kirkefolk baade fra syd og fra nord, og fra vest kommer jodfolk fortvæf; Hans Tollefsrud, Ingebret Fossum, Tharald Tørandlien, med sønner og kvindfolk, Skjorlie familien, Skolelærer Madnesen med hustru, Brunsvold, Medgaarden og Hærsgaard folkene fra opimod Orsford Erik Dvejstrud, Thoen folkene, de mange Dnsgaards, Gaugen og Ballandby. Stærke mænd endnu i deres bedste alder, med mange sønner som tegne sig at ligne fædrene. Kvinderne i mørke helgedags klæder, stilsfærdige med haandklædet net sammenfoldet under den messingspændte salmebog.

Nu ringes det for præsten, og alles øine vendes mod nord. Pastor Magelsen kommer tilfods idag, med frue og familie, hilser blidt til de nærmeste og gaar ind. Somme havde endnu ikke hørt de sørgelige nyheder. Andre havde hørt rygter om at hele den nationale øvrighed skulde være myrdet, og de fleste følte uvilkaarligt at landet stod ligeoverfor en frije som maasse var mer truende end krigen selv. En del hjemkomne soldater, klædt i deres blaa uniformer, med langfjortede overfrakker og smaa huer, alt med messingknapper paa, blande sig i forsamlingen og en flok beundrende smaagutter jværme rundt

dem med mund og øren vidt aabne for at fange hvert ord som falder fra deres læber. De fleste af disse soldater er alvorlige, maaske tildels endog med lidt paataget alvor, andre derimod fremfusende og højrøstede, spillende frigshelt uden adgangspris til et daarligt galleri. Disse sidste var helst jaadanne som ikke havde lugtet stort krudtrøg. Der var ogsaa en og anden at se med soldaterhue eller overfrak, eller andet plag, men disse var ikke soldater. De havde bare tilhandlet sig disse klædningsstykker. Naar en ikke længere kunde bli soldat, kunde man alligevel klæde sig ud som sliq. Senere blev det til ganske almindelig stik at kjøbe soldater klæder, og flertallet af voksne og halv voksne gutter var klædt i blaat med gule kanter og blanke messing knapper med ørn paa. Den sidste gang jeg saa Guttorm Mælum, nogle saa aar siden, mødte jeg ham i skoven paa ekorn jagt med en gammel Springfield soldater bøsse, og da var han endnu iført en gammel blaa soldater overfrak. Jeg tror godt han bruger den endnu, da han ugjerne kjøber noget nyt.

Nu ringes det til indgang og de fleste gaar ind. Kirkeklokkeren ringer de sidste alvorlige slag, som langsomt dø hen, de gamle gubber har fundet sine respektive pladse, ladet bliffet forfænde glide rundt, og saa bøier de andægtigt deres hoveder og „ser i sine luver.“ Da reiser flokkeren sin høie stikkelse op fra sit sæde, triner alvorstuldt frem paa firkegulbet, tager betænkningstuldt sit røde tørklæde op af baglommen og smyder sig som et bajun stød, saa det giver vældig gjenklang i hver frog i det stille gudshus. Det blev da høitideligere end jeg nogeninde ellers har seet det og stemningen moden til at indlede den formelle gudstjeneste med indgangsbønnen. Jeg har aldrig hørt nogen flokker, eller præst heller, som kunde læse indgangsbønnen som gamle Ingebrigtson kunde gjøre det. Det var en flem og et fjnd, et alvor og en inderlighed, ligesom han

godt forstod at de manges hønner som bad med ham steg ikke synderlig høit, og saa fik han gjøre det, han hvis pligt det var. Saa aabner han salmebogen og tilslyjer aabnings-salmen.

Der var intet orgel, eller sangtor, eller flerstemming sang. Han sang „føre“ med høi, klar, kraftig røst, og almuen efter, saa paa passelig afstand, saa de fik den ene strofe saa nogenlunde afsluttet før han begyndte paa den næste. Og alle sang, gamle og unge, mænd og kvinder, som havde gehør og de som ingen havde. Somme med mange skjælvende trioler paa gammel norsk vis, somme i brummende bastoner, en oktav eller deromkring lavere, men det var almue-sang; alvorlig, mægtig og ikke saa lidet gripende. Efter prædikenen var der ofring. Præsten indtager sin plads foran alteret, og flokkeren staar da ved sin plads under prædikestolen, istedetfor midt frempaa kirkegulvet, og istemmer offer-salmen. Efter vedtagelsen stik og brug stidde alle rolige mens det første vers afsynes. Mens der synses paa andet vers begynder der at vise sig en vis grad uro hos en del af de ældste og mest fornemme af mændene. Nils Bæglic vender sig i sit sæde og ser spørgende omkring sig. Gunnar Springen glaamer lidt olmt bortpaa Susemoen, og han igjen støtter forsigtigt bortpaa Grøvdal, mens andre roder i pengepungen. Der ligger en vis udfordring i disse blinke. Det kunde være omtrent saa meget som at sige „Ja! Tror du nu at du har rangen, saa gaa du først!“ Eller det kan tolkes som saa; — „Jeg ved godt at du burde gaa først, men vil du nu slet ikke gaa ivei, saa faar jeg vel vel gjøre det!“ Saa vagter da endelig en af dem ivei, og saa kommer de andre straks paa glid. Med kvindfolkene var det ikke saa vanskeligt, thi præstefruen ofrede gjerne, og hun gif da straks ivei, fulgt af gamle „Hersgara“ eller nogen anden, og saa de andre. Men der var ligesaa streng udfreven lov, hvad rang angik, som ved noget kongeligt højs funktion.

Ivers over veien fra kirken var gravpladsen, besyttet i fronten af en steinmur. Herinde under træerne, blandt de græs-
begroede grave, holdt almindelig en del folk sig under messen
naar vektret var godt. Koner med små børn fandt her leilig-
hed til at udføre nødvendigt tilsyn med deres små, og linned
af en vis art, melkeflasker, æbler, kager og lignende var at se
spredt henover de ialige dødes hvileplads. Gravpladsen var
mindre og meget tommere da end nu. De allerfleste af de
mænd og kvinder som besøgte kirken paa denne Søndag, hvile
nu under den grønne torv. Der staar mindestøtter af marmor
og granit over dem, rejste til deres minde af deres børn og
slægt. Men de har rejst sig selv et langt mere uforgjængeligt
monument i den gerning de har udført som nybyggere. Paa
denne mindestøtte er det at vi gjerne vilde faa lov at hænge
vor frands, liden og nanjeelig, om den end er. Fred med
deres støv!

Nordenfor gravpladsen var den æblehave som Clausen
hadde anlagt, og næst bortenfor den igjen laa den gamle præ-
stegaard med sine gamle og noget skumle stenhuse. Her var
der en brønd, hvor der i varmt veir blev drukket en aldeles
urimelig masse vand som læskedrif. Veien fra kirken til denne
brønd førte da enten forbi eller igjennem haven, hvor røde
æbler hang lokkende og fristende udover gjærden, og imens
præsten kausse netop stod paa stolen og inde i kirken og tord-
nede mod synd og manede til standhaftighed imod fristelse og
alstfens kjøds- og øienslyst, foraarjagede dog hans brønd og
æblehave mangt et lille syndefald.

Efter endt gudstjeneste holdtes social session ude paa tu-
net omkring kirken. Der var paa den tid ingen kvinde- eller
hforeninger hvor kvindfolkene kunde træffes, og det var god
stik og almindelig høflighed, at alle kjærringer skulde hilse
paa alle andre kjærringer som de kjendte, spørge efter barna,

og imens gjøre sine egne stille overslag om mulige fremtids ditto. De som levede længst borte, og som ikke havde indbydelse at standse til middag hos de nærboende, rejste almindelig først, i sine nyeste og blankeste lumbervogne, paa hvilken var flere springsæder og tverbord, besatte af familiens medlemmer og naboer. Længst bagi „baksten“ enten stod, eller sad paa en tom pigertagge, hyrefaren i sine nykommer vadmels klæder og begjærsko.

Liden og uanseelig som den var, har dog den gamle stenkirke sine store og alvorlige minder. Her var det at den norske synode blev organiseret og her var det at den navngjetne „slaveri-synode“ blev afholdt, ved hvilken slaveri- og søndags-spørgsmaalene først kom op til offentlig diskussion med sine skjæbnesvangre følger. Her har mange af de mænd og kvinder som har været med at skabe dette lands pionerjaga, saavel paa det aandelige som paa det materielle, taget sin daabspagt, sit konfirmations og ægtefæbelsløfte, og tilsidst ogsaa sin jordpaa-kæftelse. Og yderst saa af dem er det som den gamle stenkirke har havt grund til at skamme sig over. Kirkeflokken er den ældste norske kirkeflokk i Amerika, og fra dens taarn har dens sølvklare toner hørt udover bygden mangfoldige lyse Søndagsmorgener, idet den med høi røst kalder menigheden tilfammen, og selv synger ud de ord som er lagt den i munde i den inskription den bærer: „Med min røst raaber jeg til Herren!“ (Fortjætted.)

Bade og badestuer.

I marsheftet, No. 47, indtog vi et opraab fra Amtsdnyrlæge Onstad til Baldriser i Amerika om penpehjælp til en badestue ved Fagernes. Da vore ideer om badestuebevægelsen i Norge var noget dunkel, og vi saaledes ikke var dygtige til at

ledsage opraaet med jyldestgjørende kommentar, skrev vi og bad Hr. Dnstad, at gi os lidt oplysning om badesjagen. Dette har han gjort, idet han har skrevet det brev, vi her gjengir. Det udgjør en saare værdifuld, saglig afhandling, som vi haaber blir læst med opmerksomhed. Brevet er af interesse for folk her fra alle dele af gamlelandet, som gjerne vil følge med i udviklingen i det nye Norge.

Vi vil nu saa henstille til folk fra Baldris, at de, efter at ha læst Hr. Dnstads brev, betænker badesluen paa Fagernes med en pengegave. Dette er vist et af de mest fortjenstfulde foretagender i dalen. Mr. Bendix Goldahl, Roseau, Winn., er villig til at modtage pengene og fremsjende dem; men enhver kan ligejaa godt sende dem direkte til Amtsdrylæge R. E. Dnstad, Fagernes, Balders.

Her følger brevet:

..Jeg skal med fornøielse staa til tjeneste med oplysninger angaaende hvad jeg ved om badesluer og bad: Jeg skal ikke nærmere gaa ind paa badesluebevægelsen i oldtiden — hos grækerne og romerne. Badesluevæsenet stod da langt høiere i alle henseender end det nogensinde senere har staaet. Badesluebygningerne var da indrettet efter alle kunstens regler. Der var saaledes et aflædningsrum, et rum for jalveindgnidning, et svederum, et koldtvandsrum, et masjage rum, et karbadrum etc. Der fandtes læseværelse, bibliothek og forelæsnings sale — aapen plads for al slags idræt, etc.

Svedebadets dominerende stilling i forbindelse med masjage bundede i den opfatning, at der ved enhver stofomsætning, og under muskelanstrengelser i særdeleshed, dannedes stoffer i musklerne, som var giftige for kroppen. De giftige omsætningsprodukter kom lettere over i sjuftstrømmerne og derfor masjerede man, og derfor befordrede man deres udfjillelse ved svedebade.

Som man ser, samme opfatning som vi har i vore dage!

Romerne gik efterhaanden op i at bygge kostbare, luxuriøse templer og de gik over til at finde nydelse, luksus, vellevnet og vellystighed i badeslottene. Der fortælles at i Rom var et „Therme“ hvor 2300 kunde bade samtidig. Der var ansatte læger, massører. Overalt mødte den badendes vie kunst i sine omgivelser i bygningen — i søilerne, malerierne og billedhuggerværk. Det heter at vandrørerne ofte endte i dyrheder af sølv og guld! — Der kom efterhaanden en reaktion. Kristendommen blev indført og efter dens lære kunde ikke al den udsvævelse og vellystighed gaa. Folk havde ikke øinene aapne for den store velgjerning ved en rigtig brug af badet men saa bare manglerne, misbruken.

I middelalderen var det tyrkerne og araberne som overtog badningen fra Rom.

I mellemeuropa mødte det romersk-tyrkiske bad badesluebadet fra Rusland. Badesluebadet er ogsaa et svedebad, men adskiller sig fra de øvrige ved sin enkelhed og tarvelighed og massagen bestaar i skrubning og piskning med birkeløvskviister. Man brukte ogsaa nu en voldsommere afkjøling, idet den badende kastede sig i en flod, hældte koldt vand over sig, eller nullede sig i sneen!

Paa den tid hød gæstfrihedens love den fremmede straks et bad og bade sig selv gjorde man efter hver anstrengelse eller lignende. Rige folk gav store summer til bad — man talte om „sjælebad“ o. lign.

Badene havde stor hygienisk betydning og befriede mod mange sygdomme. Dette blev snart benyttet af badeslueholderne, som begyndte kvaksalverbæsenet. Foruden kvaksalveridrev de barbering, haarskjæreri og det gik over til at de badende havde letjindige kvindeselskaber. Der kom snart politiske og lovforskrifter, som forbud mod den usædelighed som dre-

ves i badene. Politik blev flittig dyrket og mangen af revolutionerne i middelalderen begyndte ved badene, da spiren blev lagt der.

I de nordiske lande kjendes jaadanne varme karbad som jødebad. Bedst kjendt er „Snorrelaug“ paa Island. Det er muligt at nordboerne fik badstueskikken indført fra østen da de havde livlig trafik med Gardarike. Den tids badestuer var i norden indrettet paa samme maade som den finske badestue nu. I badestuerne tørkedes ogsaa korn, og man har endnu her i landet — i Valdres, det gamle navn „badstova“ („badstøgo“, „bastogo“) paa tørkehuset.

I det 16de aarhundrede blev jaadanne badesikke som badstuerne forladte hos os. Grunden var at i udlandet blev badstuerne i misfredit og det blev en motesag at hoppe efter — skjønt uden grund. Der fandtes ikke hos os usædelighed eller luksus i badestuerne. Det er naturligvis den gamle, gode — om vi for øieblikket skal bruge udtrykket — norske fik, at kaste sit eget gode gamle og faa ind fra utenverdenen noget nyt, uprøvd.

Ser vi paa nutiden saa staar vi langt tilbage mot oldtiden og middelalderen i omsorgen for den personlige renslighed og legemets pleie. I middelalderen badede kjønnene sammen uden til at begynde med tanke paa utseelsjer. Savde man jaaledes været for „ubluserdig“ gif man nu over til at bli for bluserdig. Der blev udstedt forordning mod at børn badede i floder og elve, som stødende mod velanstændighed. Dissentlige badeanstalter fandtes kun her og der. I 1846 kom en parlamentaft fra England og denne anordnede at kommuner og sogn skulde oprette bade og vaskeanstalter, hvor folk for en billig penge kunde faa vasket sit legem. Det blev ikke længe før sølkebad blev oprettet i England og videre. Den romerske tyrkiske badesform blev gjenoplivet og snart indført i alle byer.

I Tyskland blev der indført bad overalt, ogsaa i folkefo-
lterne og programmet var: Enhver tysker et bad om ugen.
Man holder statistik over de byer som mangler eller har man-
gelfulde bad og der sættes igang agitation for at faa istand
passende bad. Endog ombord i tyske frigsskibe findes bad.
I Magdeburg er forbundet folkebad og folkebibliothek og re-
sultatet er storartet.

I Japan bruges mest varme karbad. I Tokio findes saa-
ledes ca. 800 offentlige badeanstalter hvor ca. 300,000 dag-
lig bader.

I Finland har man det saakaldte „badstuebad.“ Dette er
saa almindelig utbredt at selv den simpleste husmand har sit
bad. I gammel tid brukttes røgbadstuen. Røken steg ikke op
gjennem skorstene men blev i værelset og slap ut gennem tjore-
glugger i taket. Disse er mindre propre og er moderniseret
med skorsten, gulv, vinduer og afledningsrum. Finnen be-
tragter badstuen som en helligdom og ser i denne helsebod for
mangen sygdom. Hele familien bader sammen. Seden blir
ofte høi. Man skvætter vand paa glødende stene. Man pisser
sin krop med birke løvsris, gnider sig godt, og saa afkjøler sig
ved at gaa ut i sneen eller kaste sig i elven. En gang om uken
bader finnerne — ofte om sommeren en gang om dagen.

I Norge har Gilert Sundt omtr. 1870 skildret renslig-
heden. Det stod iørgeligt til. Ansigt og hænder blev vasket
hver lørdag, kroppen 1—2 gange i aaret. I Kristiania fik
man i 1862 et bad. I løpet af de sidste 20 aar er der oprettet
en hel del folkebad omkring i landet. Lægerne arbeider meget
for at faa indført flere og flere bad overalt. Forbilledet har
været den „finste badstue.“ Det er saaledes ovnen som giver
denne badstue præget. Man murer her en ovn med rist. Paa
risten ligger kampestenene. Under spjeldet er en aapning frem
i badstuen. Denne aapning kan lukkes og aapnes. Nu op-

varmes kampestenene. Ilden brænder godt ut. Spjeldet lufkes og aapningen frem i rummet aapnes. Vand skvættes paa stenrøsen — kampestenene — og derved har man damp. Omkring i rummet har man bænker hvor man ligger og sveder, jaar piffet sig. Man saaper sig ind og vasser sig, sveder og piffer sig, etc tilslidst en kold dusch.

Istedenfor den murede ovn har man jernovne, flæberstensovne etc. alt efter hvormange penger man har disponible til at koste for.

Vi (paa Jagernes) har kjøpt en dampfjedel. Denne skal skaffe damp i baderummet, den skal opvarme vandet til duschen, den skal skaffe os centralopvarming. Bort badehus er indrettet slik at vi ogsaa jaar karbad. Vi har 4 rum foruten et lite karbadrum. Jeg tror, at man bør arbeide derhen at hver bygd, hver grend, hver gaard sit igjen sin gamle, gode badstova. Det kommer ikke før sanjen for rensligheten er vækkt. Det kommer heller ikke før nogen begynner til at bygge saa folk kan komme og saa et bad — paa prøve — om ikke andet i begyndelsen.

I gammel tid vokste folk op med den forudsætning at bad hørte med til de mundgaaeligste livsfornödenheder. Da var det rødme i kinderne. Da taalte de temperaturforandringer. Da var de frikse. Nu derimod. Vi er kommet op i en tid da folk tror, det at være ren er luksus. Følgen er at vi har bleknebhede folk i alle aldre, blodfattige og syge mennesker. De maa ha paa sig uldskjorter og andet rart hvis de skal rejsere fulde eller temperaturforandringer. Man faar med andre ord, kulturprodukter som ingen ting er værd. De dør i 20 års alderen fortvæet. Nei har man ikke rødme i kinderne har man ikke friffhed i viljen, i sindet!

Vi maa komme dit som finnerne: selv den fattigste husmand sin badstue — eller som japanerne: alle sit karbad. Skal

vi naa dit, maa vi faa den opfatning at bad er det nødvendige vi har i livet.

Den betingelse man sætter til et bad er mange og da hensigten med folkebad er den at skaffe alle bad, maa det være billigt. Skal de badende faa et billigt bad maa man ikke ha gjæld paa huset og inventarieret.

Jeg vet ikke noget mer trælsomt end at arbejde for at faa til et bad, men man kan vel naar resultatet er naat være forvisset for at man har gjort en god sak for sine medmennesker.

Det kunde være mangt og meget til at sige om badets historie og indredning, men jeg er bange for at jeg allerede nu har trættet Dem formeget. Maalet for os er at faa et bad uten gjæld, og derfor var vi saa dristige at henvende os til velvillige mænd — gode Valdriiser som er nu i Amerika.

Venlig hilsen,

N. E. Dnjstad.

(Amtsdyrlæge.)

Sagn og jmaastubber fra Sætersdalen.

Af Knud M. Sælle.

(Fortættelse fra No. 48.)

Findalen. Dette dalstrøg ligger to norske mil øst fra Valle. Naar man reiser den saakaldte Bispevei, som gaar over heien fra Valle til Moland i Telemarken, saa gaar man gjennom et fjeldskar, som kaldes Søndreskaar, hvorfra man har en herlig udsigt til de fleste bygder i Valle sogn. Fremdeles stiger veien endnu et stykke, før man kommer op til høieste punkt mellem Sætersdalen og Findalen; dette sted kaldes Kolvskvil og er ifølge sagnet Gangerrolfs hvileplads. Stedet betegnes med en del stene lagte omkring, hvor han skal have ligget, saa at leiet skal vise dimensionerne af den berømte kjæmpes legeme.

Længden var over syv fod og bredden forholdsvis. Derfra bærer det nedover mod Findalen, forbi Keppehøften og over Balaaen ved Valevand, saa kommer man til Funnestøl. Der ligger Funnestølnuten paa nord siden af bispeveien, og tæt ved veien ligger en stor sten som er delesten mellem søndre og nordre Gofte; den bærer i sagnet navnet „Egjeleiv," som vi senere skal høre. Derfra gaar bispeveien forbi sætrene: Gaamaalsbø, Øfra og Njestrøil, over elven Findøl og forbi Skarestøil til amtsgrænsen mellem Medenæs og Bratsberg amter. Findalen er over en norsk mil lang og gennemstrømmes af elven Findøl, som gaar ud af Findalen i sydøstlig retning ind i Telemarken og videre sydover gennem forskjellige bygder i Telemarken under ligesaa forskjellige navne; den falder i Topdalsfjord ved Kristianssand under navn af Topdalselv.

Før den sorte død var Findalen beboet og udgjorde et eget kirkefogd. Kirken stod paa Kirkeholmen, som ligger omtrent en halv norsk mil sønderfor bispeveien. Bispeveien kaldes den fordi Biskopperne paa sine visitatsrejser gennem Sætersdalen i gamle dage rejste denne vei til Moland i Telemarken. Den sidste Biskop som rejste denne vei var Jakob von der Lippe omkring aar 1850. Foruden de ovenfor nævnte sætre, er der en hel mængde af dem baade nordensfor og søndensfor bispeveien, og paa flere af dem kan man tydelig se, at der har været drevet agerbrug, hvilket synes bekræfte sagnet om at Findalen har været bebogget. Antagelig herjedes Findalen af den sorte død paa samme tid som nabodalen Sætersdalen og rimeligvis i sommermaanederne, hvilket man maa slutte af sagnet om Lora — og saa skrevet Lore — udtales Lørø. Hun boede paa en sæter, da gaard, som kaldes Nuten, en fjerdedel mils vei nord fra Gaamaalsbø. Andre sige, at hun boede paa Gaamaalsbø. Efter at fotten havde herjet Findalen befandt hun sig ganske alene og længtede efter selskab og omgang med folk. Da det

Ied over vinterjølhverv, besluttete hun at drage over til Sætedsdalen, hvor hun haabede at finde folket ilibe, for der at feire julen. Hun drog da hjemmefra vadende i dyb sne og kom saa langt som til Finnefjølknuten, der satte hun sig for at hvile ved den før omtalte delesten, Egjeleiv, og medens hun sad der, syntes stenen at tale til hende paa følgende maade: Dikka, dikka Lore! Vake de brau te jole! Notti ei aa dagan twai so lengje æ de te jole. Andre fortæller dette ilig: Dife di, dife di Lore o. s. v.; jeg er tilbøielig til at tro, at det skulde hedde: Døfe dø, døfe dø o. s. v., som endnu bruges i Sætersdalen, som „ortøkje“ for at bekræfte et udsagn.

Hvad der senere blev af „Lorø“, derom tier jagnet. Digteren Gunnar Rysstad har i sin digtsamling „Sugfjaa“ skildret hende i følgende sang:

Lore.

Langt ifraa folk, langt in paa hei,
 Der site ei gaamo kaane.
 Daganne styttaft mei aa mei.
 Du ser intje sol hell maane.
 Eijemo, eijemo Lore
 Lifestæl lengtar ti jole.
 Notti æ traa, aa dagann æ graa.
 No lengje æ de ti jole?

Svartedauen hev fare fring
 Na føre se folkji jopa.
 Eijemo studrar hu, stakkar's ting,
 Du ser kje fo ramnehopa.
 Eijemo, eijemo Lore
 Lifestæl lengtar ti jole.
 Notti æ traa, aa dagann æ graa.
 No lengje æ de ti jole?

Der tefe so veire langt in aa hei,
 Na vinden yler aa tutar,
 Na snjoren aukar alt mei aa mei,
 Det stódt jeg te uweir grutar.
 Eijemo, eijemo Tore
 Lífvæl lengtar ti jole.
 Notti æ traá, aa dagann æ graa.
 No lengje æ de ti jole?

Dag ette dag aa nott ette nott
 Gu eine lyt inne trøite.
 Heim ha eg lote, hu traatt hev tott;
 Men hu syter so mæ aa brøite.
 Eijemo, eijemo Tore
 Lífvæl lengtar ti jole.
 Notti æ traá, aa dagann æ graa.
 No lengje æ de ti jole?

So li de utive folkverb-dag,
 Daa tíf' hu at dagen lengjast. —
 Gau, no lyt eg heim i jole-lag,
 De funna, de funna trengjast.
 Eijemo, eijemo Tore
 Lífvæl lengtar ti jole.
 Notti æ traá, aa dagann æ graa.
 No lengje æ de ti jole?

So kjem hu mæ stræv heim aa Vífhei-fleiv
 Na jer n'i dei djupe dala.
 Daa syng de i deildinne Jngjeleiv
 Na so ti 'enn Tore talar: —
 Dife di, dife di Tore!
 Vafe di bran ti jole!

Notti ei, aa dagan tvei
So lengje æ de ti jole!

Na jo heldt hu jol paa vidde hei,
Hu viste kje dalen va øye.
Hu totte, hu va kje eijemo mei
Si steinan veit jol jo nøie.
Dife di, dife di Tore!
Bake di brau ti jole!
Notti ei, aa dagan tvei
So lengje æ de ti jole!

Storfigri.

Af Ole Rustebakke.

Jeg er taknemmelig til alle som skriver i „Samband“ uanset hvad bygdelag de er fra i Norge, men allerhelst vilde jeg se ildt mere fra Baldris og fra den bygd hvor jeg er bedst kjendt. Det er ligesom saa koseligt at faa skjærpe sine tanker paa en gammel erindring, og for at denne slags korrespondance ikke skal dø ud, vil jeg selv være med i laget og spørge om der er nogen med, som kjendte Storfigri, en gammel kone, som reisste fra gaard til gaard i omgangslægd. Hun hadde vist været fattig alle sine dage. I kunsthenseende var hun vist ingen fremragende personlighed, men i et fag, saa var der ingen af den yngre slægt som kunde gjøre hende rangen stribig, og det var i at spinde purkebust og nautehaar. Undertiden kunde hun nok tillade sig et kraftigt udtryk, naar hendes materiale ikke vilde holde jammen eller naar de stive buste satte sig fast i rokkepiben; men ellers var hun jmil og omgjængelig, og naar hun talte til nogen var det altid med et jmil og venlighed lytte ud fra hendes øine.

Vi var en hel flok viltre smaagutter paa Rustebakke og naar støi og leven blev uudholdelig, da brugte hun at kalde til orden paa følgende maade: Naa, kom og jæt eder her, smaagutter, saa skal jeg fortælle eder noget. Saaledes fortalte hun: Jeg er født og oppvoksen paa Storbraaten, en husmandsplads under gaarden Gaugsrud. Jeg har ingen søffende og min far er død for saa længe siden at jeg kan ikke mindes ham. Min mor var stor og stærk, og vi svarede for pladsen med hvad slags arbeide som kunde træffe. Vi hadde en ko og nogle smaakrøter, saa at vort udfomme var ikke saa værst. Saa blev det da engang bestemt, da jeg var i 14-aars alderen, at vi skulde op paa jæteren og gjæte kreaturerne til værten og paa samme tid skulde vi ta med de kreatur vi selv hadde og vogte alle under et. Dette gif nok saa bra første del af sommeren, men saa en vakker dag medens vi holdt paa at nærme os jæteren i aftenkumringen, kom der frem en bjørn og tog vor eneste ko i struben og slængte hende overende. Min mor mumlede noget for sig selv og jagde derpaa: Nei ikke denne gang, mester bjørn, skal du saa noget, naar jeg selv er tilstede. Hun hadde et godt træsnkke i haanden. Det lod hun fise gjennom lufften mod bjørnens nakke med saadan kraft at han slap sit tag. Men til gjengjæld reiste han sig op paa bagbenene og kom saa i fuldt raseri mod min mor, og hug den ene lab i hendes nakke og kastet hende til jorden bevidsløs. Soredebekledningen revs af og hud og haar slængedes løst.

En stund stod bjørnen og ligesom ventede paa, at hun skulde komme igjen og optage kampen. Men da der var intet tegn til liv tog han hende paa sine sterke arme og bar hende gjennom skovkrattet. Da de forsvandt vendte jeg mig for at se efter koen og, til min store forundring var hun kommet paa benene og allerede i fuldt sprang paa hjemveien, og jeg fulgte dens eksempel. Smaat og stort kvæg ligedan. Ankomme til

sjæteren gif de uden vanskelighed ind og ingen vilde være den sidste gennem døren. Jeg bandt dem saa fort jeg kunde.

Da dette arbeide var udført gif jeg ind i sæterbuen og saa fatte jeg mig til at græde. Men hvad tror du saa jeg hørte udenfor? Der var nogen som i raske skridt nærmede sig. Jeg rystede af rædsel, der jeg sad, og tænkte: nu skal du se, bamfen er her for ogsaa at ta mig. Men saa gif klinken op — og min mor kom gennem døren, og vaskede bort til sit tarvelige leie. Dog havde hun kræfter nok til at fortælle hvorledes hun blev frelst. Bjørnen bar hende ned til en mosebegrøet myr. Her lagde han hende ned og begyndte at grave et stykke fra hvor hun laa, men kom flere gange tilbage og lyttede, om der skulde vise sig liv hos hende. Tilslidst blev hullet, eller graven, saa dyb at hun blot kunde se lidt i ragget paa ham. Nu, tænkte hun, er tiden at prøve min lykke. Saa svøbte hun haaret tilbage over hovedet, og lagde til sprangs, og heldigvis kom væk ubemerket.

Da denne hændelse blev spurgt nede i bygden, kom der flere folk op, saa at alt jeg havde at gjøre var at pleie min mor. Da hun havde ligget saadan i en tre uger sagde hun: Sa men, Sigri hvorledes kan vel dette bli? Vi har jo ikke noget løv til saunerne og gjederne bore til vinteren. Jeg tror det er bedst du tager øksen og hugger ned den store bjørken der borti skogkanten, saa skal jeg siden komme og hjælpe dig. Jeg havde ikke stor øvelse i at bruge øksen, men flis efter flis gif af, snart paa den ene side, snart paa den anden og tilslidst gif bjørken ned! Saa stod min mor op. Vi fattedes laubkniv eller andre redskaber, men hun brød kvistene af med fingrene og bandt den i „kjerver.“ Naar disse var tørre fattede vi dem i „lyer“ for siden at transportere dem paa vinterføre. Fra denne stund var min mor oppe til hver dag og bedredes efter haanden. Vi sankede mere løv til vi fik os et godt oplag til den tid vi rejste hjem om høsten.

Vi beholdt Storbraaten til længe efter at jeg var 20 aar, men jeg kunde aldrig merke at min mor hadde tabt noget af sin arbejdsdygtighed ved hint møde med skogens konge.

Saaledes fortalte Storsigri, og omendstjont den samme historie kom igjen flere gange, saa syntes den til hver gang lige ny. Saavidt jeg ved er den aldrig blevet tryk, maasse fordi disse folk var saa ubetydelige. Den plads de indtog i samfundet var af den laveste og deres tysler gif i det smaa. Men de gjorde sin del for tilværelsen af baade folk og fæ; derfor lad os mindes dem med ære.

Besleknut paa Vakka.

Sambands læsere vil kanske erindre han Besleknut paa Vakka, Svarvar'n, fra No. 43 for november f. a. Nu skal jeg paany opparte med nogle stubber, hvis redaktøren finder det spalterum værd. Skal ta lidt af hvert, men læseren saa undskyld, om noget af det ialfald skalde høre til det utrolige. Fantasier kunde, som bekjendt, sommetider løbe løst for ham. Og saa skal jeg forsøge fortælle i hans egen dialekt, men desværre ikke med den vægt og egen betoning paa ordene, som var særegent for ham. Det blir derfor kun et blegt billede af originalen.

Dæ va ei gong me e va paa Vakka, at e tok bærja mi o vildø jja a uppi skogen ette fugle. So e kom so langt so aust-paa Nasmyradn, der vart e var'e eit rjupshubu hirtunde ei grøn. E la an o skaut jnøggast e kunna, men so haddø e ein jødnlatain o den gløimdsø e ta or børsjøpipun før e skaut. Daa e kom hurtaat grøn, der sat dæ — brænnø me — fji tølø rjupo paa lataine. Ja, e tok latain, e, o la'n paa øfse o rusla diarvø. Romin eit lite stykkji, saag e ein røv, so jiff lea o feja

je traft burti sfogfante. E skunda me o læa hørfa att, men so e skuldø ha i hagl, der haddø e førstyrkt haglpungøn min. E leittø i lummo, o e leittø i skræppun, men ingøn haglpung fann e. So tok e ein firtum spikar, e haddø i trøislumntun, sleftø den niø hørspipa o skaut. Mæ dæ sama dæ small spratt røven i, men'n kom fji taa flekke, før e hadde skøte'n i rova o spikra'n fast atve ei grøn. So tok e tøllknivøn min o vildø stikkø i heilin paa'o, men trøllø speltø ssek, at e jekk herrø jeve'o ei rijsø i nasin. So spikka e me taa ein jild hjørtø-lurk o te o dænji o slaa før o saa livø taa'o. Men tru du fji, at tjubøfantan va go te o sprenji se ut ijsønø den rijsa e haddø gøve'o i nasin o dra te sfogs, o skjinnø laag att paa snjøe aldelis tomt. Ja, e tok skjinnø paa armøn o la latain mæ rjupo paa aabør okile o rusla paa heinvægøn; før e jordø fji mæ gaa længør fjørutta hagl.

Romin eit stykkji niø Gakkøbakkinn, der hørdø e dæ skrapa i snjøe traft attafør me, o daa e snuddø paa hvern, kom dæ ein graabein mæ gapandis kjast ette. O mæ di sama han glekktø ette dei attastø rjupun, der træktø e nævin inn i gapø paa'o, ytts paa te e jekk taf i rova, jordø so ein slett mæ hønðu o rængdø fantu so'n tok te sprangs uppijsønø bakkinn att. Marø ette saag e'n att austi Gjulløfjelle, o daa tok' n te bli lvin att paa hingø siun.

* * *

Dæ va eit aar sijt paa summare at e tok me ein tur austi fjelle før o sjøtø o fisktø. E kom aat Etn der ve Trøllaasvasø o slo uti. Dæ va lænji før e kjendø nofo, o e tænkts mest gange aat Fulsend ell Dokkun. Men mæ ei gong saag e vaæen tok te o røvø se. E saag traft, at dæ va ein vakkinn ein so va i, o e ga'o go ti. Endøle slo e upp, men — bevarø de, minijji — va dæ fji so du skuldø sleji upp ein heil lauvkjærv. Vaæen rauf aav o heilø hurvøn sfaug langt inn i haugøn. Daa

e kom dit, laag dæ ein stor fjiff, ei oks o ein dau hare nemæ ei fjør. E haddø stande unglæ mitt i vintørvæge, o der haddø ein fjørar sleft ofje si taa skaste um vintern, han haddø hogge høl paa is'n fjør o vatnø hefte si. Krokøen haddø no rønne ijøno ofjøveo, so haddø fjifføn bete. Zunnø i haugø jat harin, o den haddø ofje sleji kvætt ihel, daa ho datt ne.

E vart i fjelle ei veko's ti, o fjør e kom heimatt, kom dæ regdn, so bættji o æna vaks upp. Daa e kom att Flajsaa'n, va dæ ein heil mængde mæ fjiff gange upp or Melsend. Dei va paa tur neavør att, da e kom. E kasta me tvert aavør elve fjør o møtø dei, men dei kom so stært, at dei støittø te me paa bringa so e va klen fjør magamunne i mangø daga. E tok jeks o trædævø aavavør va'e o jeks o trædævø neavør va'e, o ingøn mindrø enn paa jeks mærfø, o daa haddø e jant jeks pund.

* * *

Dæ va ei jummar e va i Dølo paa arbei. Dæ va enddaa slet aveldandø slaun dæ aarø, at dæ jaag stytte ut mangø stane. Paa Bole va dæ reint fjørgale. Jore jiff i buljø for du jiff, o mann va me fjør gujs fjyld bergø eigødommøn hajs. Ja, e tok me ei staurstong, e, o jiff burtpaa marke der e jaag, at vatnø haddø pyngt je te allø mest. Der staura e stonge niø jore, o daa kom vatnø so fort, at dæ jiff himils høgd o kom neatt so regdn i mangføldigø daga ettepaa. Jore tok te sigø o seig mangø ælne, o gar'n va berja. Dæ va slet fjørfærdøle asjor paa dei gare, at stogo va timbra paa ein øjpføløte. Summarn ette va e paa Bole att o grov aafør, o daa fann e att øjpføløtin i jørn langt nepaa eigødome der. Den haddø æte i asjoren i dei fjørø slaune jummarn fjør.

Ein jummar e va i Gudbrandsdøle paa arbei, kom e te Steig. Dæ va enddaa mitt i slaattønn detta, o mann vildø endøle ha me te slaa. Ja, e vart mæ, e, men so haddø mann

so reint flent te ljaa, at e hjst jiff aat smiin um morgon o jordø me ein ljaa, o so iso e dagflaattu te flukka va elleø. Mann vildø endøle kjøpp taa me ljaan, o hau me ein dalar før'n, men e vildø fji selja'n, e, dæ va endaa ein svenksøljaa detta, so dæ fji va bakke paa, o so e haddø kjøjt taa gamlø Reiarfaane.

Østre Slidre, Mars 1912.

R.

Gilbert Rjørstad død.

Sr. redaktør!

Vær venlig at indtage nogle spredte bemærkninger i „Samband“ angaaende en gjæv ven og Valdris og medlem af Valdris Samband, som nylig blev bortkaldt herifra ved en meget hastig død. Denne mand var **Gilbert Rjørstad**.

Navnet Rjørstad er vel kjendt over hele Valdrisdalen, en hel del af denne slegt har været kjernefarer; den nys afdøde var heri ingen undtagelse. Gilbert Rjørstad var søn til Harald Rjørstad (den sidsnævnte lever endnu her i Pope Co.) Gilbert var født i Wisconsin for ca. 40 aar siden, kom her til Pope Co., Minn., for omtrent 30 aar siden og har hele tiden været bojet her. Sjelden har noget blevet modtaget med større estertanke og sorg end den nyhed, som blev fortalt og bragt omkring baade mundtlig og over telefon, at Gilbert Rjørstad, den 28de Februar ved middagstider var falden ned død ude paa sit gaardstun. For familie, menighed, Town og county var hans bortgang et meget stort tab.

Rjørstad var i besiddelse af gode kundskaber, og blev saaledes benyttet meget, maaske mere end nogen anden, til forskjellige tillidshverv, saavel i kirkelige som verdslige gjøremaal; hans venlige væsen og bramfrie optræden bragte ham venner alle steder han blev kjendt. Sin farm arbejdede han mest praktiskt muligt og var anseet som en af de mest fremad-

stræbende ogsaa i denne retning. Som sanger var Rjørstad en Kjempe; alle 3 ældre Valdrier husker vist Kluffarn i Norge Murdal E. O. Rjørstad, hvilken vældig, vakker sangstemme han havde. Jeg har hørt dem begge, og maa sige at den nys-afdøde ikke stod tilbage for sin store farbroder paa sangens omraade.

G. Rjørstads moder døde for mange aar siden, hun var en søster til vor agtede sambygding Sam Thompson af Mt. Gore, Wis. Pastor Benson, Alexandria, Minn., var afdødes søskendebarn paa mødrene siden, og mange flere noksaa fremragende personer kunde nævnes af hans nærmeste slegt, saa han havde godt at ligned paa som det siges.

For 6—7 aar siden blev Rjørstad gift med Ragnhild Landsrud, hendes forældre er oprindelig fra Slidre, hun samt tre smaa børn har i ham mistet en brav egteskelle og forsørger. De eier alles sympati og medfølelse nu i disse tunge tider; og den som altid vil og kan hjælpe i sorgens tunge dage, kan hjælpe ogsaa disse nu.

Erhødigst,

L. S. Belgum, Farwell, Minn.

18de Mars, 1912.

Ragnhild Bjørnson død.

Atter er en af de gamle vandret bort, idet Mrs. Ragnhild Bjørnson døde den 12te Januar 1912 hos sin datter, Mrs. E. O. Sather i Minneapolis, Minn. Hun var født den 24de December 1824, paa gaarden Fossebraaten nordre Murdal, Balder's. 3 aaret 1868 udvandrede hun med sin mand, Knud Bjørnson Dobre og familie til Amerika. De bosatte sig først i Manitowoc, Wisconsin. Efter 4 aars forløb flyttede de til El Paso, Pierce County, Wisconsin, hvor hun boede indtil

hendes mand døde 9 aar siden. Efter den tid har hun for det meste opholdt sig hos sin datter i Minneapolis.

4 børn overlever hende, nemlig, Helleborg gift med Ingebret Wold, Martell, Wis., Bjørn, som bor paa den gamle farm, Ragnhild gift med Edward D. Sather i Minneapolis og Kari Adams, som er enke og bor i Tocomo, Wash. En søn Anders døde for 28 aar siden efterladende enke og 3 sønner. Hun havde 26 børnebørn og 4 børnebørns børn. Hun blev begravet den 14de Januar 1912 paa Syd Rush River menigheds kirkegaard, ved siden af sin mand. Hun var en af de stille i landet som altid stod rede til at række en hjælpende haand hvor det trængtes, og var agtet og elsket af alle hun kom i berøring med. Dette vistest eftertryffeligt ved den store deltagelse da hun stedtes til graven. Af den store søffendstot, 9 ialt, er der nu kun 2 igjen, nemlig Anders Underjon Fossebraaten, Clontarf, og Gunhild Bergsbakke, Cyrus Pope Co., Minn.

B. A. B.

Pastor N. J. Ellestad.

Ved Pastor Ellestads bortgang mister Valdris Samband et af sine ældste og bedste medlemmer. Hans bortgang er i bladene anmeldt og hans virke saa vel omtalt at vi blot kortelig vil bringe hans minde vor hyldest og byde hans sørgende familie og vennekreds vor samfølelse i deres store tab.

„Skandinaven“ indeholdt følgende træffende karakteristisk af Pastor Ellestad, i anledning hans forflyttelse til Pacificstien: „Det er noget tilførladeligt og traust ved denne staute Sogning, som vækker tillid og vinder ham velvilje, hvor han færdes. Han er egte norsk til hjerterødderne og kjender vort folk, dets evner og opgaver, og er en af vore stærkeste talsmænd for bevarelsen af det bedste i vor fædrenearv. Pastor Ellestad tror ogsaa paa en samlet og sterk norsk luthersk kirke i dette

land, og er en af de foreningsvenner, som ved sit bredsyn og sin henhynsfulde optræden virkelig baner veien for forening." Men han var ogsaa en staut Baldris, idet hans far Tjorgen Gulbrandsen fra Ellestad i Lomens anneks til Vestre Slidre, var udvandret til Sogn og blev der gift med Brita Milsdatter Bange i Vik, Sogn. Der blev Mils født den 17de Mars, 1845. I 1857 kom han til Amerika. Han fik sin uddannelse ved Luther College og Concordia Seminar i St. Louis, og blev prest i 1874. Siden 1903 var han den forenede kirkes viceformand.

Slig er det.

Om det jeg tænker at skrive nu, faar jeg sige med konen som bragte en foræring til sin nabo: „Det er bare skammen.“

Før nogle dage siden kom jeg tilfældigvis ind hos en norsk familie. Det var en 4—5 barn der, jeg kan ikke saa klart huske det. En gut, antagelig 8' aar gammel, stod og saa paa mig. Jeg spurgte ham hvorledes han likte sig paa skolen, og om de ikke havde megen moro i kjelkebakken om dagen. Gutten svarede mig ikke men satte store øine og begyndte at gaa bagover. Jeg kunde ikke for øieblikket begribe hvorfor han ikke svarede mig; men saa gif det op for mig: Muligens han ikke forstaar norsk? Jeg rettede derfor et spørgsmaal til faderen: „Værer De ikke Deres barn norsk?“ „Nei,“ ja han. „Hvorfor ikke?“ ja jeg. „So, fordi jeg taler norsk og kjerringen min taler bøsjing og af den grund saa taler vi bare det engelske sprog i bort hus.“ Jeg blev næsten stum; jeg vidste ikke rigtig hvad som passede bedst, enten le eller græde; thi naar uvidenheden blir saa stor ser det mørkt ud for norskens bevarelse iblandt os.

German Karlsgodt.

Af et brev fra Burke, Wis. Jeg forstaaer at Samband har til hensigt at forsøge at samle det norske folks historie — de som er kommet her til sit nye fædreland Amerika. Saa ser det ud for mig, at hver, enten det er mand eller kvinde, som vil vedkjende at de tilhører det norske folk, yder dette en smule tanke om at sende ind optegnelser om sig selv. Dette vil bidrage til en interessant historie for efterslægten.

Jeg reiste ud fra Evene i Numedal med mine forældre og søskende om vaaren 1855, og vi reiste ud ifra Drammen med seilskibet Familien og dets fører var kapt. Julius Mum. Jeg kan huske, de jagde den største mængde af emigranter paa skibet var fra Balders. Det var i sidsten af Mai vi drog ud fra Drammen og kom iland i Quebec, og saa videre til Chicago. Der blev de spredte paa flere kanter.

E. S. Ramberg.

Hallingen og Storthune-Givind.

Meddeelt ved N. N. Duale.

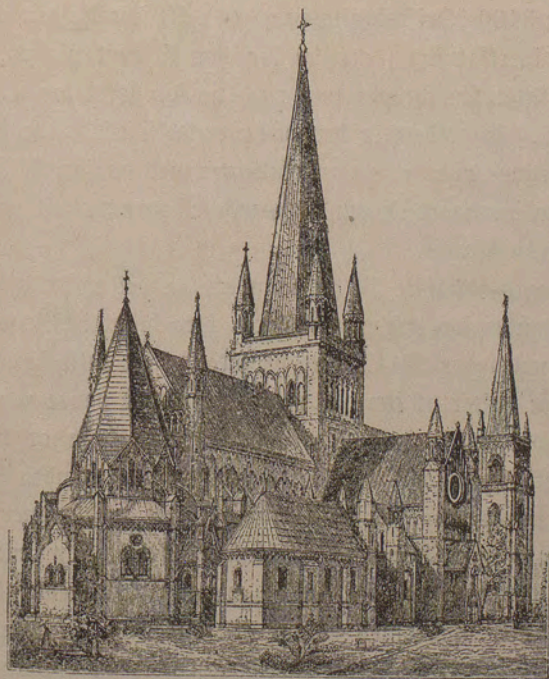
Med det samme jeg sender ind min subscriptionsformyelse vil jeg sende nogle ord om en hændelse i Norge. Der var tre Thune-gara i bygden. Engang kom der en halling ind i bygden, og som han gif og ruslet der, saa han ikke rigtig blidt paa midtre-Thune manden, Givind, for han havde ord for at være lidt stærk. Saa hændte det at hallingen kom ind der efter de havde lagt sig, og sagde: Stat up no Storthune Givind, so ska e ta de so juridn ska spretta taa de, og det sagdes at han slap bede ham mer end en gang. I kast bar det. Givind lagde hallingen borti peiseroen. Da sa hallingen: Men kunna du fji, Storthune Givind, ha sjonne'n an plajs o lagt me paa, om du fji ha lagt me borti ellmyrja, lel? Ifra den tid blev disse to gode venner, jagdes det.

Samband.

No. 50

Juni

1912

Domkirken i Trondhjem.

Oprindelig "Den hellige kong Olafs kirke i Nidaros",
bygget af Olaf Kyrre, indviet 1093.

Om indstillingen fra bygdelagernes bladkomite.

I maiheftet, No. 49, stod rapporten fra bygdelagernes bladkomite, og var da ogsaa blevet offentliggjort i flere af de norske aviser.

De væsentlige punkter i komiteens anbefaling til de respektive lag er: (1). At bygdelagene tilraades at gjøre „Samband“ til fælles organ. (2). At hvert lag vælger tre inforatorer (til at delta i styrelsen.) (3). At hvert lag eier en aktie paa \$100 i driftskapitalen. (4). At styrelse blir organiseret og iverksat saa snart 10 lag har tilstemt planen. (5). at driftskapitalen forøges med en aktie for hvert lag som slutter sig til. Endvidere er der en henvendelse til de lag som nu udgiver egne organer, og anbefalinger med hensyn til lagenes spalterum i organet og om forstørelse af formatet til almindelig magasin størrelse.

Denne bladkomite fik sit mandat fra det møde af valgte repræsentanter for bygdelagene, som blev holdt i Minneapolis den 8de november 1911. Fra protokollen for dette fællesmøde citerer vi: „efter at flere af repræsentanterne havde udtalt sig (om bladsagen,) vedtoges der en beslutning om at tilraade lagene at samles om et fælles organ,“ og formanden bemærkede til at udnævne en komite paa tre medlemmer til at underhandle med Samband Publishing Association“ med hensyn til nævnte blad som fælles organ. Til medlemmer af denne komite udnævntes Pastor R. Anderson (af Nordfjordlaget), B. Bjørnaraa (af Sætedalslaget) og Sekretæren, (Martin Ulvestad af Søndmørslaget.) Desuden henstilledes det til lagernes medlemmer indtil videre at støtte Samband.“

Denne tre-mands komite mødte i Minneapolis i mars og enedes om den henstilling, som vi trykte i maiheftet og fra hvilken er ovenfor leveret et uddrag. Indstillingen foreligger

altjaa til behandling paa lagenes anstundende møder. Det ligger i jagens natur at komiteen ønsker at dens enstemmige rapport blir drøftet og derpaa tilstent af alle de lag som ser sig istand til at være med om den her udkastede plan.

Man tillader vist at „Sambands“ udgivere og dets bestyrer udtaler haab om at stevnerne tar fat paa jagen og gir sig tid til at drøfte den. Der er ventelig enkelte lag som paa grund af sin spæde alder eller ufuldkommen organisation endnu ikke ser sig istand til at bestemme sig til at ta del i foretagendet. Men om dette skulde synes saa, burde det dog være ønskelig at gi lidt tid til behandling af indstillingen. Det kunde opklare for medlemmer, fordelene ved at saa igang et saadant organ; og paa den maade kunde det skjærpe sansen og interessen for lagets virken og lede til omtanke over ethvert lags stilling med hensyn til dets forhold til de andre lag, og dets andel i fremmelsen af de siemed, som er ens for alle lag.

Baade i de yngre og de ældre lag er der venner og foretagere af ideen om fælles organ, og det henstilles til alle saadanne at gjøre sit for at saa den drøftet paa sine respektive stevner. Men i mange af de ældre lag er der mænd som længe har søkt at et fælles blad er en nødvendighed eller at et saadant vilde hidrage meget baade til de individuelle lags fordel og til fremme af bygdelagbevægelsen i sin almindelighed. Alle saadanne vil vist gjøre sit for at rapporten paa deres møder blir optaget til behandling og at beslutning blir fattet over den.

Det være os da tilladt at berøre nogle, helt praktiske, enkeltheder som godt kan tænkes at bli gjenstand for spøragsmaal og diskussion. Samband har nu i over halvandet aar søgt at tjene bygdelagene saavidt mulig som frivillig talsmand, og er af flere lag blevet venlig modtaget som saadan, idet ledende mænd inden disse lag har støttet bladet ved at skrive for dets

indhold og ved at opmuntre sine lagsbrødre til at læse det. Derved er adskillig erfaring indbundet, som kan komme til gode i udviklingen af det officielle organ. Det har vist sig at man i dette blads drift er kommen nogenlunde ind paa det gjænge som opgaven kræver. Men i overgangen fra dets tjenestegjørende stilling til et af lagene selv styret organ maa det ventes at mange forandringer og udviklinger maa komme. Alle disse spørgsmaals løsning vil findes at bero paa hvormegen tilslutning der blir, eller mer nøiagtig paa hvormange abonnenter bladet faar. Vil bare bygdelagsfolket ta del med nogenlunde almindelig tilslutning, ja kan bladet i udstyr, størrelse, indhold, osv. godt bli saadant at alle rimelige krav blir tilfredsstillet, og det uden at sætte prisen høit. Men uden bra tilslutning kan man ikke faa alt man i disse henseender kanse vilde begjærce. Og det maa ikke glemmes at man faar det ikke ved at vente og tilbageholde sin støtte. Et saadant foretagendes held er betinget af tilslutningen, og er praktisk talt et pengepørgsmaal.

Bed at gennemføre den i indstillingen anbefalede udvikelse til magasinformat vilde Sambands sidestørrelse bli forøget med omtrent 50 procent af hvad den nu er. Skulde man holde sig til det sidetal af læsestof som de sidste hefter har havt — 44 sider — ja vilde det bli det samme som omtrent 70 af de nuværende sider. Det vil sige, 44 magasin sider vilde indholde saameget som mindst 70 sider af Sambands nuværende format. Der maatte da til et betydelig forøget abonnenttal til at ta vare paa de forøgede udgifter. Men der vilde vel komme saamange til at man ogsaa med det samme kunde forbedre bladets udstyr i flere retninger. Men saa er man tilbøielig til at gjøre indvendinger mod prisen om den skulde forblive hvad den nu er, \$1. aaret.

Men prisen kunde ogsaa sættes ned, dersom man fik den

udbredelse som et organ for alle lag idet vilde faa. For at ha noget at gaa ud fra vil vi faa foreslaa en ordning som den vordende bestyrelse kanske vilde finde hensigtsmaessig; og det kunde ikke skade at dette blev omtalt paa stevnerne. Vi tænker os at hvert lagsmedlem som faar bladet betaler \$1. aaret og at en fjerdepart af dette gaar i lagets kasse til bestridelse af lagets udgifter, medens de andre tre fjerdedele — 75 cents — gaar til bladets underhold. Det vilde bli faftiff en medlemsafgift til lagets kasse af 25 cents aaret og 75 cents i abonnentspenge. Saa holdt man da bladets udgifter inden det beløb som denne ordning vilde forskaffe. Man skaffede da det bedste skrift man kunde for indkomsten. Efter hvert som man kunde, forbedrede man det i udstyr, med bedre papir, billeder, fik forbedret indholdet idet man kunde betale for stof saa at det vilde opmuntre de bedste kræfter blandt os til at skrive sit bedste. Forbedringer i alle retninger vilde naturligvis bringe stedse øget udbredelse; og bygdelagsorganet vilde bli, hvad det burde være, et skrift for de tusinder hjem, som vilde fremme bygdelagsbevægelsens maal til det hele norsk-amerikanske folks vel.

Ser synes vi at vi bør anføre hvad en meget interesseret mand skrev i januarheftet 1911. Denne mand indehar en vigtig stilling og er dybt interesseret i alt som angaar vort folks vel.

„Ser ingen grund til at ikke „Samband“ skulde ha eller snart faa en 40 a 50 tusen abonnenter, det vil da si hvis det kan bli et virkeligt *S a m b a n d*: c: fællesorgan for alle bygdelag, med særskilte „baaser“ eller spalter for de enkelte bygdelag. Da maatte det vel gjøres endda større; men fik det saa mange abonnenter som det burde ha, kunde det vel gjøres større uden at prisen blev saa svært meget større end den nu er. Der behøvede selvfølgelig ikke at være „baaser“

for alle de enkelte bygdelag i hvert nummer, men nu for ett, nu for et andet, efterjom det gjordes nødvendig. Vilde saa nogen af de større bygdelag ha et blad for egen regning, saa kunde de jo det. De vilde nok holde „Samband“ iel. Ergo: „Samband“ blir alle bygdelagenes store, populære tidskrift, „Synra“ deres literære tidskrift.“

17de maiifesten 1914.

Da repræsentanter fra de forskjellige bygdelag i november sidstl. holdt sit møde i Minneapolis og der organiserede sig som arrangementskomite ved at antage en række resolutioner og vælge embedsmænd, blev blandt andet besluttet: „Det anbefales, at formanden sammentalder arrangementskomiteen til møde inden 1ste juni 1912.“

Man ser, at det ikke hermed udtryffeligt paalægges formanden at kalde den store komite sammen til møde i vaar men at det heller overlades til ham at handle efter bedste skøn paa hvorvidt et møde er paatrævet. Men formanden har ikke troet at et møde nu var nødvendigt, og har derfor bestemt sig til at udsætte med at sammentalde komiteen indtil høsten; eller i alle fald til de allerfleste af lagene har holdt stævner for dette aar.

Tanken paa at møde inden 1ste juni det vil sige før stævnerne begynder at samle sig, opstod vist for en del i forbindelse med den opgave, at samle et fond til at garantere festen finansielt; thi den umiddelbart foregaaende resolution bemyndiger formanden til at udnævne en subkomite til at „underjøre med

hensyn til den bedste maade at samle garantifond." Formanden vil derfor paa denne maade rapportere til medlemmerne af arrangementskomiteen saavel som til de forskjellige lag om hvad der er gjort ved denne sag.

I forbindelse med arrangementskomiteens sekretær Sr. A. A. Trovaten, har undertegnede, komiteens formand, haft nogen møder med mænd fra twillingbyerne som han har annodet om at fungere som den paatænkte subkomite. Disse mænd tror nu at de kan tilvejebringe et saadant garantifond, samlet i St. Paul og Minneapolis, paa omtrent \$2500, til at bestride udgifterne ved ialfald det indledende arbejde med at organisere og gjøre forberedelser til festen. Det er endnu ikke sikkert at der paa denne maade vil forskaffes alt nødvendigt til at faa festen i stand. Men før høsten 1913 tør man vel ikke trænge mer end det disse mænd i subkomiteen tilvejebringer. Skulde det da vise sig at lagene maatte gjøre noget tilskud til fondet, vilde man vel da kunne beregne beløbet nogenlunde inden behovet; og forberedelsen vilde være saa fremskreden og udgifterne til festens held, dens omfang, osv. vilde ogsaa bli saa ansfuelige, at ingen af lagene vilde finde samme aarsag til at nøle med sin understøttelse, saaledes som det forlyder at det i visse tilfælde er muligt nu mens planen er bare saa løselig udarbejdet.

Altjaa, der er udsigt til at saa festen finansielt betrygget, forjaabidt penge trænges til arbeidet indtil høsten 1913, forhaabentlig ogsaa helt til dens afholdelse, uden at lagene maa ilignes noget dertil. Skulde det derimod inden næste sommer (1913) vise sig at lagene maatte lægge noget til garantifond, vilde man kunne fremlægge bestemt overslag om det nødvendige beib for stevnerne i 1913. Rapport derom vilde komme fra komiteen og fremlægges for stevnerne til deres bedømmelse,

og tilslutning. Det vi bestræber os for at opnaa, er at undgaa at fordre noget fra lagenes kasser. Festen bør saa at sige bære sig selv. Den skal nemlig holdes i tvillingbyerne, og vil bli til stort gavn for dem ved at bringe en, som vi haaber, ualmindelig stor masse fremmede hid, og det er ikke mer end ret at byerne hjælper til med at bære udgifterne der er forbundne med festens forberedelse.

Den skal, som besluttet, holdes paa udstillingsgrunden, og der kan det ordnes saa at et lidet beløb fordres for adgang, saa at de penge som er indskudt til garanti kan bli tilbagebetalt efter at festen er over. Men efterjom arbeidet skrider frem og planerne blir mer nøiagtig udviklet, kan komiteen rapportere mere indgaaende.

Til denne sommers stevner er dette omtrent alt som kan berettes. De lag som allerede har besluttet at være med i at saa til denne hundredaars fest for Norges frie forfatning, og som har sørget for sin representation paa arrangementskomiteen, faar da betragte dette som rapport om hvad komiteen hidtil har gjort. Men de lag som ikke endnu har tilfæmt planen burde isommer søge at komme til beslutning om at være med og bemyndige nogen til at repræsentere sig paa arrangementskomiteen.

Denne fest, om hvilken repræsentanter fra lagene har forhandlet paa to møder (1910 og 1911) er ikke ment paa at være blot en tilstelning for de bygdelag som formelt slutter sig til planen, eller blot for bygdelagene. Det skal være en fest for det hele norske folk i Amerika — og for alle andre som vil komme sammen med os for at hædre mindet om denne for Norge og hele menneskeheden saa vigtige begivenhed. Bygdelagene, som samler sine medlemmer paa rent nationalt folkeligt grundlag, uden tanke paa de særinteresser, vort folk ellers samler og deler sig om, indbyder alle norske til deltagelse i

denne fest, samlet om den ene tanke at fejre den 17de Mai 1914.

Å 1914 falder den 17de Mai paa Søndag, og det synes som det vilde være bedst at lægge an paa en tre dages festlighed. Lørdag den 16de kunde saa være bygdelagdag, med stævner eller fejter af de forskjellige lag—og af alle andre norske organisationer som kunde sætte stævner i forbindelse med festen. Søndagen, den 17de, bør feires som en kirkens festdag, og bør bli aldeles under de kirkelige organisationers (samfunds eller menigheders) auspici. Mandagen, den 18de, vilde da bli dagen for den egentlige fejring af grundlovsfesten af alle nordmænd tilsammen. Dette er et løst udkast, anbefalet til komiteen som udgangspunkt i udarbejdelsen af det endelige program.

M. M. Wehlen,

Formand for arrangementskomiteen.

Minneapolis, 22de Mai 1912.

Rock Prairie.

Af Dr. J. S. Johnson.

VIII.

Op til et par aars tid efter frigens ende var al norsk skole i bygden omgangsskole, og har vel tildels været det siden ogsaa. Der toges lidet eller intet hensyn til den amerikanske common-skole, saa at skolehusene var almindelig i brug, og saa var man for en stor del nødt til at ty til farmerhusene. Den almindelige skolelærerløn var da en daler dagen, hvilket ansaaes af mange for at være rent røveri, da det var øiensynligt lettere og rensligere arbejde end grubbing som kunde leies for sytti-

fem cent dagen. Saa blev det til regel at den som subskriberte, for eks., tre daler til omgangs-skolen skulde ha den hjemme hos sig i tre dage, — en daler dagen, og en dag for hver daler. Endvidere boede skolelæreren ogsaa der de skoledage. Dette fordrede adskillig forbedring og tillæg i kostholdet, ikke at nævne saadanne muligheder som lindug paa madbordet, en forholdsvis større procent kaffebønner, istedetfor kniv i kaffekanden, juffer dertil at biteti, røgetobak osv. Men saa var det ogsaa paa den anden haand en begivenhed som hidrog adskillig til afveksling. Det førte ogsaa visse andre ting med sig, somme ønskelige og andre tvertimod. At ha en stor flok faade børn at løbe grasjat over gaarden i dagevis var ikke uden sine bestemte ubehageligheder. Søns og jmaagris kan være slemme nok, men er da ikke at nævne i sammenligning med en flok vilde tre jmaagutter. De red ned gjærder og grinde, fløv oppaa tagene og sprækte tagspaanene, aad op æbler, næpe, og gulrød, gjorde kanefarter med den gamle kubberulle saa stumperne laa igjen langs ruten, tabte luver og madspand nedi brønden, forstyrrede hønsene i deres daglige værpen, kastede bold og sten igjennem glaseruderne, og var til usigelig fortræd.

Det største værelse som huset formaaede blev selvsjølgeligt indredet til skoleværelse. Heldigvis var der som regel, ikke mange møbler at flytte ud. Man satte en spigertagge, eller en tom kasse, i hvert hjørne og herpaa lagdes bord eller planker langs de tre vægge. Midt i stod lærerens bord og stol. Eleverne sad omkring paa plankerne, som det let kunde hændes havde nys gjort tjeneste af simplete slags. Dagsarbeidet aabnedes med sang af et par salmevers, og saa læste læreren Sædervor. Saa hørtes kanske de lektier som var sat dagen forud. Disse varierede ifra det første bud og op til en side eller mer af Wexel's bibelhistorie, som lærtes udenad. Det hændte nok saa ofte naar lektien var ud af Pontoppidans forklaring,

at husfolkene, især ældre kvindfolk, som hørte paa, havde meget ondt for at gi den overhørte tid eller anledning til at svare, da de selv svarte høit og rapt, for at vise læreren og andre, indbefattende sig selv, hvor godt de endnu kunde sin barne-lærdom. Som læsebog brugtes det nye testamente, og alle de som var nok fremme saa de kunde læse deri, læste da høit et vers hver i omgang. En del af tiden benyttedes til at lære den næste dags lektier, og da det var en almindelig anerkjendt sats at man lærte fortere og bedre naar man læste høit, surrede skoleværelset som en overvoven hikube. Senere affaffedes denne praksis. Testamentet affaffedes ogsaa som læsebog, og jeg kan godt erindre at da vi fik Jensen's læsebog, syntes vi bestemt det var ikke fuldt ud andægtigt at læse om Afkalden og lignende gudløse ting i religionskolen. Men morjommere var det end at stræve med Apostlernes gjerninger, om hvordan Paulus drog fra Antiochia til Pamphylia, Lystra og Iconium, Samoethrace, Amphipolis, Phrygien og Ptolemais.

Svar Ingebrigtsen (Ntreli) var den første klokker og skolelærer. Han var født i Murland i Sogn, 1813, og havde været klokker og skolelærer i Sistrond før han kom til Amerika. Han kom først til Koshkonong, men flyttede til Moet Prairie straks efter Dietrichsen organiserede menigheden der i 1845. Han holdt denne sin stilling indtil menigheden splittedes i 1869. Han fungerte endnu en tid som klokker for synodens menighed som da byggede kirke i Orfordville, og som skolelærer lige til sin død i 1879. Han maa ansees som en af de mærkværdigste og nævneværdigste af sin stand blandt os her i dette land. Han var en mer end almindelig høi mand, tør, skaldet med dybt sunkne øine, og meget alvorlig i udseende og adfærd. Jeg har allerede hentydet til hans duelighed som forsanger. Han eiede en ganske ualmindelig sangstemme som han slet ikke sparte paa. Endog hans maade at svare „Amen“ var eneestaaende

malmfuld og høitidelig. Men var han stram og høitidelighedsfuld og alvorlig i kirken som klokker, saa var han derimod mildheden og elskværdigheden selv som skolelærer. Vel var der en stemning som mindede stærkt om kirken og klokkeren, naar vi sang aabningsverset og han læste Fadervoret, men med et var det over. Naar der begyndte at vise sig tegn paa træthed og slaphed blandt børnene, brugte han et middel som godt kunde adopteres af flere af nutidens lærere; da sang vi! Og da glimrede han i sit rette es, som aldrig ellers. Med salmodikon foran sig paa bordet og buen i haand, angav han tonen, spillede med, eller slog takt, instruerede os i at holde munden godt aaben, forklarte om brysttoner og halstøner, o. s. v. Han loffede os med svævende løfter om flerstemmig sang, en aldeles uhørt ting, men saa langt kom vi nok aldrig, af en eller anden grund. Hans var den eneste norske skole jeg har kjendt til, i hvilken der ikke var jubel og fryd naar „sidste dagen“ kom. Dvertimod var det bestandig en sorgens og bedrøvelsens dag, og da græd alle sammen, lærer, børn og tilhørere, — undertagen maaske hans egne sønner, der som en regel maatte tjene som syndebukke for alle os andre, og som almindelig fik af den straf og skjænd som vankede, til skræk og advarsel for os andre.

Efter Ingebrigtsen kom mange andre skolelærere. Madnesen delte en tid arbeidet med ham, da der var for meget for en lærer at gjøre. Madnesen boede vest i Skjærbygd, og tog sig af skolen i vestbygden. Da vi boede saa ganske akkurat i skjeldnen, gif vi sommetider til den ene og til andre tider til den andens skole. Madnesen var en taus og strengt alvorlig mand, men dog meget blid og mild i sin maade at være paa. Jeg tør trygt sige om ham, at han var en mand saa nogenlunde bramfri som er at findes. Det eneste jeg nogeninde har hørt nogen klandre ham for, var at han skulde engang have rettet paa nogle hvede „sjak,“ som havde rullet overende under

en regnstorm, paa en Søndags morgen, og det var naturligvis i de dage alt andet end kristeligt gjort. Hans hustru var ham ogsaa meget lig i alle maader. Hun var en tante af vor egen statsauditor E. G. Iversen af St. Paul.

Thomas Mlensager havde daarligt nemme for at lære sine religionslektier og heller ikke laa han under for nogen overvældende lyst for slige ting. Nadnejen kalder Thomas frem og spør, meget blidt: — „Nu, hvad har saa du til læse da, Thomas?“ „Aveillbøinna.“ „Har du lært den godt da, Thomas?“ „Ja!“ „Da os saa høre du læser den da, Thomas.“ Men Thomas begyndte ikke, tiltrods for gjentagne opmuntninger. „Nu da, Thomas, hvorfor læser du ikke?“ „Se kainn a itte!“

(Fortsættes.)

Trondhjems-amerikanisk.

Da eg haur han Sam.

Eg va purti nir nykommar, dei førjt taim eg haur han Sam Brown spika. Eg va' itj saa godt posta i engelsk da, som eg er no; men eg va' smart te aa pill op lengvijjen, og eg kunda aalreddi forstaa alt, som klørkin paa jentistaari, der eg treida, ja aat meg. Saa om 'in dag, saa kjem han Hans Petter, nebern min, og æska meg te' aa gaa along paa 'i politisk miting, — idag sta' han Sam Brown spika paa færgraun, ja'n, og du kan itj afforde aa luse opportunitin, for han Sam sta' vaarraa rettele 'in frækfijæk te aa spika, ja'n. Eg had itj badra meg møtij me politk enda, og kæra itj nø stør om aa gaa heller; men sea han Hans Petter inijta paa, at eg skuld' gaa along, saa meka eg meg færdig, og saa starta mi paa mitinga. Da mi ceraiva paa færgraun, saa va den krauda me pipel, men mi vørka os fram gjenom krauden, saa mi kom flos opaat stænden, der spikaren sto. Om 'i vail saa starta bænden aa

plei, og saajart som den kvitta, saa steig ein taa politifferom fram paa platfjorma og ja, at det va greit aner for hannom aa introdus iflan eibel og „distingvis“ mand som han Sam Brown aat frauden, og han trøsta, at daamm vilda kip kvait og ifj interrupt spifarn, og derme saa mefan' mojsen aat 'om Sam, som derpaa steppa op te fronten, velta paa fju'n i fjeita og bukka seg 'ein par gong aat frauden. Sjur, der sto han Sam, me jentiffjægtoppa paa hakkun, ifif som eg ha sjet'n pikkura i bloom, og han kommenja me aa sej, at de va republikaneran, som ha meka Amerika saa prosperøs, som hu va; at mi farmaran kund taff' daamm og 'om Jim Hill for, at mi had'n hom-ste, og eksistera utpaa præriom, og at om demokratian rula kontrie saa villa der hverken bli nykommara eller etterkommara meir, og farmaran vilda gaa høst, saa de var flirt, at de va te vor on interefft, at mi vota republikaniff tiffet. Saa tøjja'n paa frigin borti Filipinom og ja, at der flage veiva, der ifuld kapitalistan og monopolistan gaa aa mef monni saa der vart prosperiti aal aaver, og Filipineran, ja'n, daamm diddent naa di først prinsippels saa sjølvstyr, og daamm vilda jett alt overstyr, om daamm fik rul seg sjøl. Saa ga'n os pointers om kelles mi ifuld twist teil'n paa eirijom og bit daamm paa kaakkus og konvensjon, saa mi norstarn kund kip counti aasijan sjøl, og saa vainda'n op me'n advais aat farmarom. Di, som tille fila og vørke og vørspaire, ja'n, — di reise kveit, kaarn, ots, harli, potetos, kæbbetfjes, kærrots, kættel og kids, og everi taim, di kjem te by'n, saa reise di partiffulær hell; men om di reise everiting els, saa ifa di avaaide aa reis noggin rau me govermenti, ja'n, vot den republikaniffe tiffet, vot for McKinley, søn has Mikkel Kinlia ifraa Trondhjem, og vot streit tiffet, og di ifa bli godt fifja og rikar end maadd. Saa takka'n frauden for at daamm ha kipa kvait og disent, og saa bokkan seg att og bæka op og tok jiten sin. Etter

at hænden ha pleid ein pis, va mitinga over; men han Hans Petter og eg fila purti drai, og saa gjeff mi ind paa salonen og tok os noggor glas bir. Tøst trita eg, og saa ritælieita han Hans Petter, og naar mi ha drykki taart mi tøft at de sufaisa, saa liba mi by'n. Eg kan ikj sei, at eg had no stor benefit taa spikin og mitingin, men eg had da den sættisfæksjon, at eg ha hurt han Sam Brown.

John P. Svers.

En tur til Norge.

Af R. D. Kvernen.

I 1906 tog jeg en tur til Norge efter 28 aars ophold i Amerika. Norgesreiser er nu saa almindelig kjendt at da der ikke er noget særegent for mig at berette om reisen gaar vi den forbi. Sjette Mai saa jeg atter Norges klippeborge, og jeg tror enhver som har været derifra en længere tid vil skjønne at hjertet stod ibrand da jeg saa Norge dukke op i horisontens rand. I Kristiansand steg vi iland, tog en tur op i bjergene for at more os som smaagutter med at springe fra den ene bjergtut til den anden og pryde knappehullene med blade som nys var udsprungne paa lindetrær. Men da en del af følget skulde videre med ffibet til Kristiania, maatte vi tilsjøs igjen.

Det er trist at se, opigjennem Kristianiafjorden saavel som i andre havne, skumle huler og kanoner grine en imøde fra strandbredderne. Det er en skamlet paa civilisationen, og hvis en tænker en smule paa tingen da falder ens glade barometer flere grader ved det syn. Men straks er vi i Kristiania og ser folkemylderen paa bryggen, som vifter sit velkommen til nordamerikanerne, der maa vifte tilbage om de end ikke kjen-der en mors søn af flokken.

En nat var mer end nok for mig i Kristiania netop da.

Det var til Etnedalen i Valders at hugen var stærkest. Seks timers reise med Gjøvik og Valdersbanen bragte mig dertil. Men en liden tildragelse ved Dokka i Land maa jeg omtale. Jeg var ifærd, ved en misforstaaelse, at fratage en anden reisende hans middagsmad, og maatte gjøre undskyldninger. Da jeg steg af toget paa Tonsaaen steg ogsaa samme reisende af. Vi glante paa hinanden, men snart blev det opklaret, at vi var læsefammerater. Det var Knut Hølen fra Yellow Medicine County, Minn., som ligeledes var paa Norgesbesøg.

Ole K. Kringle, en nabo fra fortiden, traf jeg paa stationen, og han tog mit reisetøj med sig hjem, men jeg fikjød en benvei til Brusflat, hvor Simon Bold har gjort saamegen ombygning og forresten pudset op, at jeg næsten ikke kjendte mig igjen. So, den gamle kirken stod der paa sin plads, men forfene paa forældres og en søsters grav, jeg søgte, var ikke at finde. Nu har det op igjennem dalen til førnævnte Ole. Baaren var kommet tidlig, og bække frosjede ned fra begge sider af dalen og Etna for brusende afsted med lastetømmeret i sin favn. Det var ikke for at besøge slegtninge jeg var kommet til Norge. Af dem var ingen nærmere end et søskendebarn i Nordre Land. Det var barndomshjemmet, urer, li og fjeld og saamange af kjendte som muligt, at saa se igjen jeg var der.

Det er underlige følelser der gjennemtrænger en naar han atter staar der hvor barndomslegen gif. Man er glad men halven sjøres ligesom isammen og noget vil saa gjerne frem i øiet. En føler sig ogsaa som ifuffet, som havde man ventet at finde det anderledes efter saa langt fravær. Men alt er saa kjendt som om en skulde ha været der dagen før, undtagen hvad tidens tand og menneskehaand har forandret. Mit barndomshjem var øde. Husene enten ilde farne eller de var der ikke mer. Den stolte Sagafuru, dalens pryð, var revet væk af lynild. Denne furu havde været et kjempetræ og staaet ene

paa en haug midt i dalen, med en slet stamme lige til toppen, hvor der var en krone af grene, saa at folk som kom gjennem dalen og ikke var kjendt der jagde de havde troet det var en mast med et hølæs paa toppen. Saaledes saa den ud paa afstand.

Gjæliien, en plads i skoven ovenfor Kvernen, var øde og alle husene borte. Længere oppe i lien var før en sæter hørende til denne plads. Forbi disse to steder faldt min vei mangen gang naar jeg gif for at træde over igjen stierne i skoven, som før var traadt saa mangen gang mens jeg gjætede kreaturer høst og vaar ilag med børnene fra ovennævnte plads. Det var saamange glade minder som drog til disse to steder. I mine spædste barneaar var Arne Torsen der, som reiste til Amerika da jeg var ti aar gammel. Det var leg og omgang med hans børn som nu loffedes frem i tanken. Og saa var det ligedan med Andreas med familie, som levede paa pladsen siden. Paa nævnte sætervold havde vi havt mangen leg. Om søndagene kunde vi der være en hel flok. Noget der greb os var hændt paa denne sæter: En mor havde ligget ihjel sit barn der. Og saa længe den gamle bu stod der, blev vi unge stille naar vi kom den nær. Tomterne efter bu og fjøs vises endnu. Og da jeg nu stod der igjen, sænkede sig atter, som fordum, det stille vemod i mit sind.

Ikke meget af Norge havde jeg set før jeg reiste til Amerika, og meget blev det heller ikke paa denne tur endda jeg stadig færdeedes om, mest paa apostlernes heste. Paa Fjeldheim i Bagn, traf jeg igjen Ole Erlandson, min barndoms skolelærer. Jeg havde hørt han skulde være død, men traf ham der lyslevende i bedste velgaaende, og vi havde en lang passiar og kaffelag isammen. Reinli og Stavedalen med nut og tind befør jeg. Paa sæterlaget Bjudalen var jeg en uge i slaataanen, slo og høiede, men mest betragtede jeg fjeldene, som de

store jætter og trolde i sin tid havde revet isjunder og kastet hulter til hulter om hverandre. Men det var ikke noget imod det jeg fik se i Totunheimen.

I Bang saa jeg udover Mjøsen efter Kristine Baldersdatter, Harald Bergli og Anton Møller, men saa dem ikke. Ikke heller saa jeg birken ved Tyin, som S. A. Fosø fortæller om, og det var ganske rimeligt, da den vist ikke har eksisteret i andet end en digters fantasi. For Totunheimen er trods sin storlagenhed fri for træer. Men fjeldene er saa stolte og store, at jeg følte mig saa liden iblandt dem, at jeg vil ikke forsøge at beskrive dem. Men prægtigt var det i den lyse sommer. Og bevertning var det at saa paa hotellerne saa tænderne løber i vand bare ved tanken derpaa. Og landsmænd og udlændinger var der som af samme familie, enten det var husmands søn, greve eller lord. Men langt derfra kom man ikke før man fik igjen føle forskjellen. Jeg fik føle den da der var en som ikke vilde ha mig i det samme fjøretøi som han.

Forholdene i Norge er forandret, madstellet forfinet og for sødt, saa at er der nogen som spekulerer paa en brud derfra, saa sfader det ikke at se hende efter paa tænderne først, saa der ikke blir ubehageligheder efterpaa. Men bedre er det blit for arbejdsklassen i sin helhed. Embedsstanden er kommet nedover baade i sine egne og andres øine. Men den lavere klasse har mulig derimod kravlet lidt over egne opover; og spekulationsaanden er faret i alle, saa at den trivelighed og ro, som før var egen for fjeldbygderne, er borte. Men dette hører til udviklingen, og skal hjælpelilderne i Norge udnyttes, da maa det til at hamres løs paa nissers og hulderes hjem i bjerg og fjeld, saa det muner. Middelaldrende troværdige folk fortalte de havde set nissen netop i den senere tid, men det maa være udføremoden for ham ogsaa at bruge rødluven, han havde været barhodet og barbenet denne gang.

Lidt nybyggerhistorie fra Turtle Mountain, N. Dak.

Nedtegnet af N. Vikar.

Den 28de Mars 1888 reiste jeg fra Bellmont, Trail Co., N. Dak. bestemt paa at komme til Roseau Lake, Kittson Co., Minn., for at se efter land. Men en snestorm gjorde det umulig at komme did, og saa besluttede jeg at reise til Bottineau Co., N. Dak., hvor jeg havde hørt der skulde være nok af frit land, ogsaa skov. Jeg tog med banen fra Grand Forks til Rugby og derifra med den saakaldte Bottineau branch til Bottineau. Den tid gif ikke noget passagertog paa den bane men et blandingstog anden hver dag, med passagerer og fragt. Det tog os over 6 timer paa disse 36 mil fra Rugby til Bottineau, hvorhen vi kom kl. 12 om natten. Hotel fandtes ikke i Bottineau dengang, men jeg var saa heldig at komme ind hos en privat familie. Næste dag drog jeg ud paa landsøgning. Jeg vidste at to gutter, som jeg kjendte fra Minnesota, var reist hidud høsten før og jeg vidste, de var etsteds inde i „Mountain,” men hvor havde jeg ingen rede paa. Da Mountain jo er over 60 mil i øst og vest, saa, paa lykke og fromme, satte jeg kursen op imod høiderne, der mindet ikke saa lidet om fjeldene i Norge. Kommen op paa disse høider havde jeg den herligste udsigt nogen kan ønske sig. Mod vest og syd de endeløse prairier saalangt øiet kunde naa, men mod øst den dunkle skov, hauger og dale. Jeg tror ikke en Livingstone eller en Stanley var mere spændt paa hvad han skulde saa se paa sine opdagelsesreiser i det mørke Afrika, end jeg var nu, thi jeg havde hørt adskillig tale om disse Mountains.

Efter at ha gjort mine iagttagelser, blev jeg var en slags vei som slyngede sig østover imellem haugerne og den slog jeg ind paa. Efter at ha gaat en stund traf jeg en stuedriver, og efter hans færdighed i at bande skjønte jeg det var en irslænder.

Han hadde claimt paa prairien, hadde været oppe i skoven efter ved, og vidste intet om dem jeg søgte. Men han var sikker paa at landet i Mountain, det meste af det da, ikke blir optaget paa 1000 aar. En mils vei længere indi skoven begyndte landet at faa et andet udseende. Bækkene var ikke saa høie og skoven var frodigere — og hvad saa jeg? Jo, pæn birk, omtrent som hjemme i Norge, dog ikke saa stor. Jo, tænkte jeg, her er nok stedet at bygge en Vifangrænd. Men netop som jeg gik i disse mine dybsindige betragtninger blev jeg var et lidet loghus et stykke borte, og da forstod jeg, at jeg var lidt forsent ude paa dette sted iallefald. Da jeg kom frem til huset fandt jeg her en egte Halling, der talte sit morsmaal saa uforfalsket som en nykommer, men var født i Amerika. Jeg blev venlig modtaget, fik mad og drikke, og fik underretning om hvor jeg kunde finde mine bekjendte tillige med hvor jeg muligens kunde finde stedet for den vordende Vifangrænd, som jeg allerede da i aanden var i fuldt arbejde med at anlægge. Den omtalte Halling var kommet hid høsten før. Han var født i østre Minnesota, hadde reist adskilligt rundt og søgt efter land, hadde farmet en tid længere øst. Men, jagde han, her er fremtidens land, her vil jeg leve, her vil jeg dø, her har vi hvad vi med rimelighed kan forlange — høislaat, skog, godt vand og god jord. Næste dag fandt jeg mine bekjendte fra Minnesota hos en nordlandsfamilie, og der fik jeg ogsaa foreløbig stansje.

En dag, ikke længe efter min ankomst, reiste jeg i følge med en anden mand her i Bottineau, 10 mil borte, efter nogen proviant. Da vi var kommet et stykke paa veien begyndte det at regne, og om ikke længe hadde vi en af de værste snestorme jeg har været ude i, og bittert koldt blev det, saa vore klæder snart saa ud som staaflader. Men til vort held kom vi til en nybyggerhytte hvor vi fik varmet os og tørket lidt paa vore klæder. Om ikke ret længe klarnede det op, saa vi kom i godt

behold til byen. Vi gjorde vore indkjøb, og jeg trodde vi skulde komme hjem før det blev mørkt. Men paa den tid var der jaloon i Bottineau, og mit reisesølge likte at faa en dram eller to, og det tog tid før han blev færdig derinde. Jeg tog da modet til mig og gik ind for at faa manden med mig. Men dette skulde jeg ikke gjort, thi da jeg kom ind blev jeg mødt i døren af en af disse samfundets udvejter, som jaloonen skaber, og han gav mig et slag i ansigtet, det første og sidste jeg har faat som voksen mand. Jeg tænkte: Dette er jo jaloonens frugter — fik min mand med mig og vi kom os nu paa hjemveien. Men huttetu, for marsch! — knædyb sne og mørkt. Vi kom da hjem, men saa træet tror jeg aldrig at ha været nogen anden gang. Udi Mai flyttede vi ind i en hule, som brødrene Torgerson om høsten havde gravet i en bakke — et slags jordfjælder — og der havde vi det nok saa hyggeligt.

En morgen, som jeg kom ud af vor hule, blev jeg var et dyr, som jeg med det samme trodde var en stor gris. Men hvor var den grisen fra her, som ingen folk var? Nei, det maa nok være en bjørn. Jeg ind i fjælderens og S. Torgerson ud med sin bøsse. Men da var hammen allerede paa sprang. En fugle blev nok jendt efter den men uden virkning. Lidt senere kom P. Sjøseth, ogsaa en Numedøl, paa landsjøgning, og vi blev da fire i fjælderens. En dag skulde Sjøseth og jeg til Bottineau efter proviant, deriblandt 50 pund flour, som vi skulde bære. Det gik bra et stykke, da vi traf en vi fik til at kjøre vor opbakning. Men mørket faldt da vi var over 3 mil fra vort hjem, og der var ikke spor af vei men der laa træer i alle retninger, og vi gik uden at vide enten vi nærmede os hulen eller ei. Det værste var at vi ingen fyrstikker havde og det var koldt og sne. Vi tænkte næsten paa at kaste fra os vor byrde eller at give aldeles over, da vi i det fjerne blev var et lys. Dette havde sikkerlig samme virkning paa os som lyset fra fyrtaarnet

har paa Ijømanden, som af stormen tumles rundt paa hølgerne. Vi satte affted over stof og sten i retning af Iyjet, rædde for at det skulde slukne. Men det kom fra en Iygte, som vore kamerater i hulen havde hængt op i et træ forat rettlede os; thi de anede at vi var faret vild. Der blev glæde i kjælderen da vi kom, og foruden proviant bragte vi med os post, saa vi fik je hvad som foregik ude i verden.

Saa var det en dag lidt senere jeg fik mig fat paa en okse og skulde kjøre sammen tømmer til stue. Mine kamerater var ogsaa reist til sine claims for at gjøre et eller andet. Jeg havde kjørt sammen nogle logs, da jeg i retning mod mine kameraters claims fik høre hammerslag som af et halvt dusin snedkere, og om lidt fik jeg høre en af kameraternes stemme, og forstod, at de forhandlede nok saa alvorligt med disse for mig ukjendte fredsforstyrreere. Jeg lagde isprang did lyden kom fra og fandt at fire franskmænd holdt paa at bygge en shanty paa min kamerats land; derfor denne staahet. De havde uden at vi anede det hugget sig vei igjennem skoven fra prairien, en 3 mil, og kom nu uventet og tog i besiddelse to af de claims mine venner havde udset sig. Franskmændene beholdt en del af landet. Da jeg søgte min okse fandt jeg den med loglæsjet omtrent en mil borte. Der blev ingen logkjøring mere paa den plads. Jeg likte ikke at ha franskmænd til naboer, lod en af mine kamerater saa min claim og reiste to mil paa en anden kant og tog land. Der tog P. Spijeth ogsaa land ved siden, og der har jeg nu boet i 23 aar.

Saa huggede jeg log igjen til hus, men netop som jeg havde kjørt dem sammen saa satte vore gode franskmænd varme ud og mine logs brændte op. Na, tænkte jeg, alle gode ting er tre, hug log igjen og byggede mig et hus paa 12 med 14 fod og flyttede paa min eie gaard. Som farmer maatte jeg nu plante noget, og tre af os gif da sammen for at raadslaa om

bedjte maaden at plante poteter. Uheldigvis hadde vi alle tre vore egne patenterede meninger. Nslaf trodde simpelthen at man bare skulde hugge et hul i bakken stort nok for poteten, og veiret, den gode jord og Vorherre vilde sørge for resten. Per hadde erfaring fra Norge for at poteter vilde ha fin jord, spadede op et stykke, idet han gif ud fra at Vorherre vilde vi skulde lægge ind vore bestræbelser om vi skal vente gode resultater. Jeg fik en gammel franskmand til at brække op et stykke og plantede under den haarde „jod.“ Man kan gjætte sig til resultatet. Forresten frøs potetesgræsjet aldeles ned natten til første August det aar, og ikke blev der poteter. Det var det aar hveden frøs ned over størsteparten af Nord Dakota.

Jeg rejste østover til Traill Co. og arbejdede i harvest og træfning og kom tilbage i forjningen af December. Jeg hadde da kjøbt mig tre okser og tre fjør, og da jeg ikke fik tid til at bygge stable før vinteren, saa maatte jeg overlade stuen til kreaturerne. For mig selv byggede jeg saa et palads paa 8 med 10 jod og omtrent 5 jod til mønsaaen. Jeg kjøbte 200 pund mel og slagtede en ko, og levede noksaa godt den vinter. Jeg var jo alene, men der var den tid kommet nogen naboer. Pandekager blev stegt engang om ugen; i slutten af ugen var de blit ganske solide. Saa kom vaaren med dens haab og længsler; for os nybyggere var det at rydde lidt land. Men denne sommer haendte mig noget som ikke før eller siden har haendt mig; thi den 11te Juni 1889 blev jeg gift med pigen Birgit M. Bakkene fra Sol, Hallingdal. Jeg var da i mit 31te aar og hun i sit 20de. Pastor D. P. Svingen bejglede denne pagt, og har sagt at han gjorde det saa godt, at det holdt for hele livet.

Som bemærket frøs avlingen i 1888, og i 89 og 90 var der tørkeaar saa de liden eller næsten ingen avling fik her i vestre Nord Dakota. Det var da temmelig haardt at slaa sig igjen-

nen for mange fattige nysettlere — ingen avling, og intet arbejde at faa uden at rejse lige øst i Red Riverdalen. Det var i disse for os herude saa mindeværdige aar at folk i østen samlede sammen en hel del baade af penger og mad og drifte og sendte hid ud til hjælp for fattige. Og overalt herude blev nedsat komiteer til at imodtage og uddele disse gaver. Jeg blev med paa en saadan komite, og det var det værste arbejde jeg nogenstunde har været oppe i. Endel syntes ikke de fik sin del; andre syntes disse samme fik for meget. Og saa var det vore ærede Co. Commissioners, som vilde agere formyndere over os. Jeg blev selv af en af dem truet med baade dette og hint om vi private uddelere ikke lod ham og kollegaer styre med disse ting.

Det gik saaledes til: Vor fjære, nu for længe siden afdøde Pastor Muus i Goodhue county, sendte mig 100 dollars, han havde indsamlet i sine menigheder, og med pengene sendte han følgende brev:

„Jeg sender Dem 100 dollars samlet i mine menigheder til hjælp for virkelig trængende i Deres setlement. Del dem ud selv efter bedste skøn. De behøver ikke at kvittere for det i bladene. De staar til regnskab for uddelingen af samme kun til Deres egen samvittighed og Gud. W. J. Muus.“

Vore gode county kommissionærer havde nu kommet til kundskab om at endel penger var sendt mig, og jeg fik det ene truselsbrev efter det andet. Men jeg bare bad dem komme og se regnskaberne og givernes ønske. Men de kom aldrig.

1901 blev et godt aar og fra den tid begyndte folk at strømme ind og optog det fri land. Men mange af dem som havde været her gennem disse naar fulgte nu sine landstykker næsten for intet og rejste østover igjen. De mente vist, det var bedst at passe anledningen, idet de tænkte vi kom til at ha tørken igjen og da — Men tiden har nu overbevist os om, at denne

part af Nord Dakota er ikke naturens stedbarn hverken hvad regn eller solskin angaar; og mange af dem som reiste den tid vilde nok nu ønske de havde sine hjem igjen her. Siden den tid har livet, saa at sige, gledet uformerket bort; i alle fald for mig og mine. I vor 8×10 fod stue bodde vi halvandet aar, byggede saa et loghus 12×14 fod og et rum indtil paa 12×12 fod. Dette hus blev i lang tid brugt ikke bare til familien, men i to aar ogsaa som skolehus, til at holde norske skole i, og til gudstjenester og alle slags møder. Intet privathus her i jettlementet har været benyttet saameget som det gamle loghus, til møder og sammenkomster. Det er nu for længe siden nedrevet, men jeg har det i glas og ramme paa væggen som erindring af en svunden tid.

Jeg kunde ha en hel del at fortælle fra mine oplevelser som ofiedriver og mangt andet, som er hændt mig i alle disse aar siden jeg saa at sige, satte fod under eget bord. Men jeg er bange for at det vilde bli lidt ensformigt; thi en farmers liv er i almindelighed sjelden hverken meget afvekslende eller romantisk. Men jeg har i en vis betydning været vidne til alle forandringer her. Den tid jeg kom her laa jo landet i sin naturlige tilstand. Og nu er det, en stor del af det, opdyrket, og kirker og skolehus er spredt udover, posttruter er udlagt og andre bekvemmeligheder som følger med civilisationen er komne til. Og i mit eget liv er ikke mindre forandringer indtraadt. Da jeg kom havde jeg blot mig selv at sørge for; nu har vi 11 børn.

Det var i sommeren 1887 de første jettlere satte sig ned her. I alle fald kjenner jeg ikke til nogen norske som havde bosat sig her før. Alle disse havde bosat sig indtil og i nærheden af Fish Lake, den nærmeste en 5 mil herifra. Knut Torgerson fra Dakota county, Minn. (Telemarking) var egentlig den første som tog land her. Han var ude her høsten 1887

og saa sig ud en plads, men reiste tilbage til Minnesota, og kom ikke op hid igjen før i Juli 1888. Jeg var den første som „filede“ paa land her og nedfattede mig paa det. Halvor og Nelsaf Torgerson, sønner til omtalte Knut, var her ligesaa tidligt som jeg, men de holdt ikke paa sine claims før et aars tid efter. Lidt senere end jeg kom Peder Højeth (Numedal) og tog land. Jeg kom 2den April, Højeth i slutten af maaned, og i Juli kom min bror Ole og Anders Kobbervig (Valdris) og omtalte Torgersons. Vaaren 1889 kom E. Mastat, S. Skjerven og G. Nilsen (Hallinger) og G. Selleberg, Nane-
stad, sidstnævnte gift med E. Mastats søster. Samme aar kom ogsaa Halvor Højeth, søn til Peder, og tog land. Postoffice havde vi ikke nærmere end Bottineau indtil 1891, da min svoger Laurits Larsen kom hid og fik oprettet Cordelia P. D. hvor han ogsaa oprettede en liden handelsforretning. Han var hele tiden postmester til 1910 da det blev nedlagt paa grund at der blev landpoststruter.

Uagtet her er flere townships befolkede næsten udelukkende af norske, saa er her kun en 8, 9 familier fra Numedal, og de er ogsaa spredte. Men en af de allerførste jettlere nord ved Fish Lake er Numedølen Anders Kettelson. Hans forældre var fra Opdal. Dette er i korte træk vort jettlements historie uden at gaa ind i enkeltheder.

Smaaafstaber om nordmænd i Benton County, Iowa.

Af B. L. Wick.

Nordmænd satte sig tidlig ned i Benton County, Iowa. Allerede tidlig vaaren 1854 kom Jonas Norland i følge med Lars Strand og Sigbjørn Rosdal. De kom med økseteam lige fra Fox River jettlementet og tog homestead til en dollar og fem og tyve cents aceren. Nu sælges landet paa de trakter til \$200

æren. Samme sommer kom Osmund Tuttle (Tutland) og Elling Ellingson isølge. Den som har æren at være den første jettler er nok, alligevel, Sarah Darnell, en datter af Anders og Magdalena Narvik, som bodde her rundt et par aars tid før disse nordmænd kom herud. Hun reiste tilbage til Illinois om nogle aar, og kan saaledes ikke regnes blandt bygdens pionerer.

Om man da fik billigt land, saa var det saa at des mere land man hadde des mer i gjæld var man og indtægterne saa meget mindre. Der var ingen jernbaner og ingen marked for afgrøden og ikke var der nogen ting at arbeide med, som bragte nogen løn. Dagslønnen var fra 50 til 75 cents dagen og denne var tilmed lang.

I de første aar var her mange rødhuder, som bodde rundt om i skoven eller ved elvebredderne, men der syntes et være godt forhold mellem den og norfkerne, som gav dem mad og husly om vinteren, naar de kom streifende i sneaal eller regnskur, jøgende en venlig hytte ved veien. Men saa kunde de ogsaa for bryderiet komme igjen med en hjortesteg til tonen, mange maaneder derefter. Det er nok saa at rødhuden, lig andre folk, ikke glemmer en velgjerning, hellerikke fortræd.

I et jettlement som dette kan der fortælles mange historier fra nybyggeraarene. Disse folk bragte med sig mange bygdeskikke og var, som paa andre steder, grønne i Nauvius sine, og mangen historie gaar endnu om de første jettlere da de var nykommere i Amerika. Nok er det, her sidder mange paa store farme nu, mens mange af de ældre jettlere drog bort, eller bor endnu paa rentet gaard, uden at ha faat noget under egne hænder.

En, som vi kalder Ole, fordi det ikke var hans navn, hørte en gammel storfryder fortælle i et træffelag, at han var republikaner. Nu spurgte Ole: „Ve you republikaner?“ Man-

den svarede at det var partiet han tilhørte. „I thought you be democrat, you be so rough,“ ja Ole, som hadde hørt at demokraterne var meget daarlige folk, mens alle republikanere var meget skikkelige folk.

De første aar var der en hel del af befolkningen som bar navnet Per, og der var Gunla-Per, Guri-Per, Kari-Per, osv. En af disse, som ikke var tilbørlig oplært i landets sprog, holdt nu paa det gamle, og holdt paa den gamle vane at ta sig en middagslur. Men da fluerne vilde æde ham op, kom konen, som just ikke var saa tust, med det paafind at han skulde krybe ind i den gamle Bergensjæffen, saa skulde hun binde for enden, saa fik han sove i fred, mente hun. Per fandt dette en slu tanke, krøb ind i jæffen, og hun bandt godt over enden; og Per sov roligt under et træ ved veifanten. Konen sprang et crinde bort til nabokonen. Men der kom hun i snak med sin veninde og glemte aldeles Per. Efter en tids søvn vaagner han saa og husker at han bør til sit arbejde. Han raaber paa fjæringen, men til ingen nytte; begynder saa at sparke af alle kræfter, men bare ruller udi veien. Der kom en yankee kjørende med sin hustru, han gik ned men kunde ikke forstaa hvad som var paafærde, og konen blev fra sig af skræk, idet hun trodde hinmanden var i jæffen, og bad manden i alle helgeners navn at tage affted. At Per kom udaf jæffen er vist, men han sov ikke til middagshvile i Bergensjæf mere.

Denne kone skulde om høsten lave mad til træsefolkene, og hadde faat høre at træsterne ikke burde saa cæble-jaas, men gamle jøister, for de spiste saa meget. Da den store store hungrige træsekarer sad rundt bordet, næsten alle norster, glytted Kari paa døren og figede ind, idet hun udbrød til nabokonen, som var der for at hjælpe med madstellet: „Nei, jjaa naa yanfine, for di staa ette jassen.“ En sfoggerlatter paafulgte, og dette blev til et ordtøke som vankede længe blandt folket i nabolaget.

En søn hadde ord for at være lei mod sin far, helst naar denne kom hjem fuld. En bror af faderen talte saa til gutten sig: „Eg høira, at du slaar bror min, far din.“ Gutten svarede at faderen hadde faldt ned i en jerndynge og taget skade. „Far din kan være gal,“ ja farbroren, „men saa gal e han naa ickje te at vælta jeg opi'n jerndynge. Og eg jeie de te deg, at hvis du slaar far du, bror min, sleira gongjer, saa sætte eg deg feste, eg for jvinaa ickje vil beita deg, eg. De maa du veta.“ Dermed var formaningen endt og bar kanske bedre frugter end en helt anden formaning vilde ha baaret.

Flere deltog i borgerkrigen. En nat ved Knorville var nogle nordmænd med hvor en kanon blev fiddende fast i en trærod. Lars Uhr var en liden mand, mens Ole Weland var stor og stærk. Medens fuglerne søg paa alle sider og resten af tropperne løb nordover det bedste de kunde, blev nordmændene der med kanonen. Da talte Lars saa: „Naa Ola maa du slida, saa er stærk; for fjeme me ickje fra her naa, jo bli me liggjandes.“ Nu tog Weland i af alle kræfter og fik kanonen løst fra træroden. Men han gav sig en feil som han følte resten af sit liv.

Sohn Sunde hadde en butik i Norway, hvor alle nordmænd brugte at samles i de lange vinteraftener. Her gif historier fra sejling, fiskeeri paa Norges kyst, og alt muligt. Mange af dem var fra Skarmpøen og hadde faret udenlands. Naar de var samlet paa kramboden blev der talt om notesejling, om fisket paa Kin, om sommerfisket paa Norland og langt bort til Islands uføre bredder. Man kunde høre en styrmand, der var forlist eller en matros forvildet i storm i Kanalen, eller rundt Kap Horn, og mange andre verdensdele, jeg ikke hadde hørt om før. Snart var det om da de faldt i sjøen og kunde svømme i flere timer indtil en seiler kom forbi. Snart var det om at ha sejlet med trejnup og rev i alle seil, og dermed styre saa at alt

sjøvand, som baaden tog ind, kunde seiles ud igjen, bare ved et tårn af roret. Skrønerne blev til sine tider saa utrolige at en Baron Munchausen vilde ha staaet tilbage for disse sjøfolk, som fortalte deres erfaringer langt fra strand eller vand hvor alt tildrog sig. Disse sjoer blev gjentagne saa ofte, at ved vaarens komme trodde de selv paa dem.

Langt paa kvælden naar eieren maatte til at lukke kunde han sige: „Naar gutter maa doffar gaa hjem, for naar e tobakbøgen tom.“ Disse sammenkomster gjorde at han tjente ved at salg af jild tiltog efter som historierne formeredes. Det syntes saa, at sjøsnakket krævede salte varer at faa med sig hjem baade af fortællere og andre, som kom til at høre paa de utrolige, morsomme skrøner. Mangen gang har jeg som ung gut drømt om at flakke om paa havet i en smaabaad, at fegte med sverdssjif, og sidde paa en tilje netop som fluen brød, alt efter at ha siddet i det trange rum og i timevis hørt paa skrøner, som ingen med nogen forstand kunde tro hadde hændt.

Nu er næsten alle disse gamle skrønemagere henvandret, men historierne huffer jeg endnu — deres fynd ved at fortælle og deres hyperlige humør. De satte merker i hjertet paa mangen en smaagut.

En skudenesbu som ikke var meget inde i sproget, kom ind til en tyisk nabo en regndag. Han tog til orde som saa til fonen: „Des ve har til ordtog i Norway, at hynnavind og regn og kvindfolkfejagl take no end.“ Hun kunde blot svare „yes, is dat so?“ og dermed var den samtale endt.

Salvor Guddal var ogsaa en raring og noget af en filosof. Naar Lars Uhr hadde en dram til vinden, saa blev han baade rig og klog som var han den lærdeste mand i Zowa, og kunde saa snakke hvad han forstod af religion, politik og lignende. „Sa,“ svarede Guddalen, „Da kan naar væra, da, men de kjent netop iffje altid an paa fa ein man veit, heller for møgje re-

ligion han faarftaar. De kjem saa moggje an paa om han leve derefter." Da blev manden ofte stille i laget. Det var vel noget han ikke hadde tænkt paa før.

Det kom nok til det her som andre steder, at forskjellige meninger kom frem angaaende religion. Nu var det saa at en mand og hans hustru ikke kom overens og der blev splid i familien. Sun hørte til en menighed og det var grund for manden til at støtte en anden kirke. Saaledes var det at han kjøbte en stor kirkefloffe, fik navnet stemplet paa den, og den blev opjat i kirken paa det løfte, at flokkeren skulde ringe dygtig hver gang han saa giberens kone gaa forbi. Om dette blev holdt vides ikke.

Lars Bremsø var en af de gamle norske, som kom tidlig til landet, satte sig ind i politik og alt andet, og blev valgt til embeder. Mange af hans domme var besynderlige og holdt sig ikke til dette eller noget andet lands lov. Han brugte at sige: „Ret e ret, og uret gjør eg og te ret, eg.“ Engang det blev indvendt at hans dom ikke var efter høieste court, sa han: „Ra fara eg om noge anna court, eg e best i mit court, eg. E e størst, eg, og skylde ikkje nogen for mine handlinger; for eg va elekta af frie stemmer, eg. I Amerika e me naa adle frie og uafhængige mænd, ved eg.“

Dette jaar være nok af dette, om de haardsjøre, barske nybyggere. De besad selvjølelse, mod og maandskab til at gjøre sig gjældende i deres adaptiv land, og deres efterkommere hædrer fædrenes minde.

Mere om de første settlere i Clayton County, Iowa,

Af B. L. Peterjon Ederklep.

Da jeg, som meddelt i marsheftet ikke havde taget alle med i mit første stykke, vil jeg nu søge at rette paa det saa meget

som jeg kan. Men efter saa mange aars løb og uden optegnelse at rette sig efter, er det let at glemme nogen. I saa tilfælde faar andre rette paa det.

Af Numedøler som lever her, eller deres slægt, kan nævnes Nils S. Gullikson og hans Kone Liv, datter til Torfel Klajen, Nils Gulliksons forældre kom her til landet i begyndelsen af 60 aarene. Deres navn var Halvor og Gro Gulliksrud. De holdt til her hos far og mor den første tid. Halvor var smed, og mange af de ældre husker ham vist vel. Han er flere aar siden død, men Gro lever endnu hos sønnen Nils. De kjøbte sig en liden farm, 80 acres, i nærheden af Peter Helgeson, og med undtagelse af nogle aar, de bodde ved Kindred, N. Dak., har de levet her hele tiden og er godt og vel kjendt af alle. Torfel Klajen kom senere og bosatte sig ikke langt fra Turkey River, og der byggede de op et hyggeligt hjem og bodde der til sin død nogle aar siden. De var nærmeste naboer til Bjønnstru familien. Af deres børn er kun to ilive, nemlig Embret, som nu i længere tid har boet i St. Olaf, efter at han folgte farmen, og hans søster Liv, som er gift med Nils Halvorson Gulliksrud.

I samme nabolag med Bjønnstru og Klajen familierne levede gamle Keiar Bakke, hans bror Hans Bakke og Leir familien, samt Ole Gerbrandson, ældste søn til Pioneren Ole Gerbrandson, endvidere enken Gunild Hagen. Alle disse var Numedøler. Keiar Bakke og hustru Ulvhild er døde. Deres søn Torfel Bakke bor paa gamle farmen. Af Leirfamilien lever Sorgen paa den gamle farm. Han er gift med Ingeborg Pladsen, datter til gamle Ole Pladsen, ogsaa en gammel pioner som bodde i samme nabolag. Men af Pladsen familien er ingen igjen paa gamle hjemmet. De gamle er længe siden døde, ligeledes sønnen Nils. Gunild, en af døtrene, som nu er her, og Mrs. Sorgen Leir, er alle som er igjen. Hans

Bakke reiste til Dakota, hvor han døde, og hans hustru Liv tror jeg lever endnu derude. Gunild Haugen levet og døde i samme nabolag som de andre jeg har nævnt. Af hendes slægt lever sønnen Torfel Haugen og datteren Anne, gift med Andrew Anderson. Hun er enke. Manden Andrew døde nogle aar tilbage. Ole Gerbranson, Jr. er ogsaa død en 12 aar siden, men hans hustru Ambjør, født Strøysse, deres tre børn, to gutter og en pige, lever paa gamle farmen. Mrs. Ole Gerbranson var søster til Ole Strøysse, som hadde del i en af Bankerne i McGregor i pionerdagene, og han var vel kjendt omtrent af alle norske paa den tid. Han var mest kjendt under navnet Ole paa Banken. Mrs. Selga Ramstad var ogsaa søster til Ole Strøysse. Der var en søster til ved navn Barbro. Deres mor var gift for anden gang med Ole Bold, som levet hele sit liv her. Han hadde gamle Bold farmen lige ved Norway kirke, og en af de bedst kjendte her i nabolaget.

En af de ældste Numedøler, jeg husker saavidt til, var gamle Grofon. Han eiet en tid, i flere aar, et 40 acres landstykke lige ind til fars og Ole Bolds, eller mellem de to farme. Ole hadde ingen børn. Jeg kan ikke sige at jeg husker den tid de levet her, men der er ikke saa saa som husker den gamle Grofon familien. Han hadde en imedje paa sin lille farm, og saa da han solgte ud, kjøbte far og Ole Bold hans land og delte det mellem sig, saa at de fik ret linje mellem sine farme. Grofons flyttede siden til Highland township bortved Turkey River og der døde de mange aar siden. Lars Kveta og hustru Anne, begge fra Numedal, døde lang tid siden. Deres datter Sigri og hendes mand Nils Johnson lever paa gamle hjemmet. Gudbrand Olson Mykkestu var ogsaa en af de ældre setlere fra Numedal. Han døde i Elkader, Iowa den 1ste Januar sidstl. over 80 aar gammel. Ole Leir og Embret Leir

lever her i jettlementet. Henry Leir, eller Gunderjon som de skriver sig for, lever i Minnesota — Lake Park, tror jeg. Levor Bergan og familie var ogsaa med de ældste jettlere her. De bodde i nærheden af Endre D. Vold. Det var en stor familie, 13 i tallet. Alle lever og alle er reist ud med undtagelse af Theodor, som lever paa farmen. Baade Bergan og hans hustru ere Numedøler. Hun var datter til gamle Hans Svensrud, som var en af de første jettlere. Han bodde mange aar i Clermont jettlement og mange er det som kjender Svensrud familien.

En anden vel kjendt Numedøl var Ole D. Rjørn, en af de bedste kjendte blandt norfkerne her. Han levet mange aar paa en farm i nabolaget af hvad vi den dag idag kalder Bergan grænden. Han var en livlig kar og naar han var med var det liv og morskab saa det havde god ffik. En broder til Ole Rjørn, Syver, blev gift med datter til Sten Rnutson og bor nu i Freeborn County. Rjørn familien kom her til jettlementet i 50 aarene, og blev her mange aar før de reiste længere vest. Ole Rjørn reiste i begyndelsen af 70 aarene, maaske før, til Douglas Co., Minn., hvor han satte sig ned som farmer og levede der til sin død et par aar siden som gammel mand. Hustruen døde nogle aar før ham. Deres børn lever fremdeles i nærheden af Evansville og alle staar sig godt og er vel kjendte og agtet. Min far og gamle Oley Rjørn var venner gjennem hele livet. Idet jeg sender min bedste hilsen til familien ved Evansville vil jeg minde dem om den gode gamle tid, da vi var pionerbørn her i Clayton County. Andre gamle jettlere var Jingar Johnson Bergan og Asgrim Olson, Helge D. Grønhovd, Narve Grønhovd, Rugland familien og flere, og deres flægt er her endnu.

Saa længere iøst og nærmere Norway kirke har vi brødrene Lars og Oley Brønhovd. Lars lever endnu, men hans

bror Ole døde den 15de Mars 1912 og var da omtrent 90 aar gammel. Den ældste mand her i nobolaget. Deres efterkommere lever paa det gamle hjemsted eller i nærheden, og de er en stor slægt. Ole Notegaard var ogsaa en af de gamle jettlere. Han døde flere aar siden, efterladende en stor familie, 13 ialt. 11 lever og hans enke Mase er paa farmen. Sun var datter til gamle Ole Bold. Jeg vil hermed fortælle lidt om det bryllup, som blev holdt her hos Oley Bold i 1870 eller 1871. Oley Bold havde 3 børn, en gut og to piger, Gunild Mase, og skjebnen stelled saaledes at de alle tre havde bryllup paa en og samme dag, og de viedes i den gamle første, Norway kirke, af Pastor O. Baldeland. Alle brudgomme hed Ole og to af svigerfarene hed Oley. Presten hed ogsaa Ole. Saaledes var det et skjeldent bryllup og det varede i flere dage; men der manglede nu hverken mad eller drifke. Nu efter godt og vel 40 aar er stor forandring sket. Af brudefolkene er blot to igjen, Mase Notegaard og Gunild O. Kristianjon. Den tredje brud Karen O. Bold og alle tre brudgomme er døde. Ligeledes alle de gamle, men de efterlader sig en stor slægt; saa at, hvis jeg skulde opregne alle, vilde det bli en stor bog om de gamle jettleres efterkommere. Karen Bold, den firdte som døde af dem, var datter til Knut Zeger eller Blinsmoen, som endnu lever 86 aar gammel. Karen var enke efter Ole Bold, Sr. og de bodde paa gamle Ole Bold farmen hele sit liv og var høit agtede. Sun var en udmerket kvinde, og saa kunde maale sig med hende til at være tjenstvillig og hjælpsom i alle retninger. Af familien til Endre Bold, som lever her kan nævnes den ældste søn Oley. Han bor her endnu, og hans bror Thor Bold eier gamle farmen, men bor i Decorah. Oley Glesne og hustru lever her i sit gamle hjem. De er begge nogenlunde raske skjøndt de er over de 80 aar. En af deres døtre Turi er gift med John F. Johnson, en af Norway

menigheds bedst kjendte mænd. De bor i nærheden af Glesne farmen. Johnsons far Fingar Bergan og hustru lever endnu og bor paa den gamle Selge Ramstads farm tæt ved Norway kirke, og er ganske friske og lever godt. Den yngste søn til Ole Glesne er prest i Aberdeen, S. Dak. De fleste af disse gamle jettlere jeg her har nævnt er fra Sigdal, Eggedal og Krødsherred, og det kan her siges om dem alle, at de ved hvad nybyggerlivet havde at byde dem, og de ved ogsaa hvad sygdom og fattigdom betyder fra de første tider de var her. En hel saga kunde skrives herom.

Her vil jeg bemærke, at Dr. J. S. Johnsons settlements-historier fra Rock Prairie er omtrent det bedste jeg har set i den retning, thi ved at læse hans interessante skildringer, saa er det affkurat omtrent hvad vi her har oplevet. Og det var nu fra Rock Prairie at mange kom hertil. Jeg siger derfor til bladets læsere at naar I læser Dr. Johnsons skildringer af nybyggerlivet, saa har I et tro billede af hvad de andre norske setlementer havde at gennemgaa. Jeg vil hermed takke Dr. Johnson for hvad han har skrevet, og det om mange ting som mange har aldeles glemt bort. Det er til at opriske gamle minder at læse det.

I øst eller syd fra St. Olaf var der i de første dage ikke saa saa norske og de fleste af dem tror jeg var fra Gudbrandsdalen. Blandt de ældste mænd jeg kjendte i min ungdom var gamle Johan Pederson og hans to sønner Kristian og Peder. En datter var gift med Ole Thompson af Decorah, af firmaet Olson & Thompson. Johan var i gamle dage klokker i gamle kirken og mange huffer ham. Han og hans sønner rejste vest og bor i Minnesota. Peder og Kristian var gifte med døtrene til pioneren Ole Valle. Af andre som har levet der i nabolaget kan nævnes Peder Larson Mindahl, Toften Grønhoed, Lars Ejuhuen og Hans Kristianson samt flere hvis navn jeg

ikke husker. Alle disse gamle er døde men deres slægt er her endnu, ganske mange af dem og alle staar sig godt. Gaakon Thorejon levede i nærheden af Farmersburgh. Han kom her til landet i begyndelsen af 70-aarene og har drevet med farming hele tiden. Han er en arbejdsmand og driver og arbejder den dag idag. Han kom her med to tomme hænder, men har arbejdet sig op saa at han nu har henimod 500 acres med land, og han har fortalt mig at han har bygget op 5 hjemsteder siden han kom hid. Han er en hyggelig og gæstfri mand, og hans familie ligedan. De har alle skiftet sig godt og staar sig bra i alle henseender. Førend jeg slutter denne gang vil jeg henstille til Gaakon Thorjon, at han sætter sig ned og skriver sit levnetsløb. Du har ingen undskyldning, Thorjon, thi jeg ved, du baade kan skrive og husker godt; og du kan saa med

Saa til slut en venlig hilsen til alle bladets læsere, og jeg det er mig muligt, og er der noget, som ikke er ret skal jeg for mere. Jeg har efter evne prøvet at give al den oplysning prøve at rette paa det.

dig Knut Gaugen til at hjælpe dig. Knut kan baade det ene og det andet i den retning, og det vilde bli interessant at se eders optegnelser.

Saa langt med min skrivelser er jeg kommen nu, at jeg maa slutte; ellers blir det for langt. Jeg har nu gjort hvad jeg kan. Mere skal jeg levere siden, hvis redaktøren har rum vil henstille til hver en af eder at gjøre hvad I kan for „Sambands“ udbredelse blandt det norske folk, og just nu er tiden inde for at hjælpe og tage det første løst. Jo flere abonnenter jo mere læsestof og større blad. Vi trænger Samband iblandt os, især bygdelagene. I det har vi et middel hvor vi kan faa lære hverandre at kjende og bli kjendt med meget fra den ældre tid, som vi burde vide og tage vare paa. Jeg er glad for hver som er medlem af bygdelagene, thi det er ganske sik-

fert, at den som tilhører et bygdelag er omtrent saa ægte norsk som det gaar an at bli. Man kan jo være Amerikaner med det samme. Hermed ønsker jeg Samband et godt aar og lykke og fremgang hele tiden. Fra eders ven,

Peder T. Ederklev.

Tidemand G. Wold død.

Ved Tidemand G. Wolds død den 5te April sidstl. mister Volk Co., Minn., en af sine allerbedst kjendte og mest afholdte mænd. Han blev den 11te April begravet under enestaaende stor deltagelse, og længe vil mindet om denne godhjertede, muntre og mandige hædersmand bevares ikke alene af hans store slægt, men af alle der havde lært ham at kjende.

Han var født 27de Mai 1853 paa Jøndre Wold i Vagn, Balderø. Hans forældre var gaardbruger og mangeaarig foreligelseskomissær Erik Tidemansen fra Bergsrud i øvre Hedalen og hustruene Nicoline Nilsdatter Neraasen fra Biri. 1883 udvandrede Tidemand til Amerika og blev samme aar i December gift med Clara Taraldsrud fra Biri. Hun døde omtrent 10 aar siden. 1906 giftede han sig med Naje Lee, som overlever ham. Af de 10 gjenlevende børn er 9 efter det første ægteskab. Saa vidt os bekjendt efterlader han sig 9 søskende, alle høit agtede folk i forskjellige livsstillinger. Straks efter sin ankomst fra Norge satte han sig ned paa sit homestead i Town of Winger, Volk Co., og drev ved siden af farming smedehaandverket, indtil han et par aar siden flyttede ind til byen Winger og begyndte med hotelforretning.

Ole Skrutvold faar borgerdaadsmedaljen.

Det vil interessere ret mange af Sambands læsere at kirkesanger Ole Skrutvold i Skrautvaal, Baldris, er af kongen tildelt borgerdaadsmedaljen i sølv. Medaljen blev ham overrakt under et møde i herredsstyret paa Leira den 29de april, og Hr. Skrutvold var gjenstand for mange varme lykønskninger. Mange af vore læsere kjender ham personlig, medens de fleste vil huske hans velskrevne bidrag til bladets indhold.

Jørnesbrunnen.

I „Samband“ nr. 42 (okt. 1911) hev Dr. D. E. Hagen skrivi um vija um Jørnesbrunnen, som Torfel Ostlie let prente i „Telefoga.“ Hagen hev blanda mitt namn inn-i, og disor lyt eg beda um rom til ei retting av den mistydningi han fjem med. Han segjer (s. 364): „Han (Ostlie) fortæller endvidere at den dygtige sagnfamiler Mikard Berge har elklæret at vifjen er førstehaands, d. er at dens tilbliven er omtrent samtidig med tildragelsen.“ Dette er mistak. Ostlie skreiv til meg og spurde kva eg meinte um dei vifjune han hadde skrivi upp etter Tortveit, og som var prenta i „Telefoga.“ I skundingi sa eg berre at eg truidde vifjune var fyrstehands, de vil, etter de eg la i de, segja, at dei var egte i fraasegn, ikkje boklærde*).

*) Um „Fru Ingebjørg,“ jjaa boko mi: „Norske folkevijur“ s. 86—87. Um „Lindi,“ jjaa „Danmarks gamle folkeviser“ nr. 66. „Svegder“ er = Dgt. 70. Den seinste er truleg boklærd etter Syv; for alle danske uppskriftir hev Sveidal, Svedal, Svendal, Svennendal; berre Syv hev Svegder, og de er truleg Svend Grundtvig hev rett naar han segjer Syv heve teki

Men no fjem eitt til mistaf, og de er at eg skal hava jagt „Førnesbrunen“ au var fyrstehands, d. v. j. ei vise som hev komi til ojs gjenom lenger fraasegn: d. e. ei folkevise. De hev eg aldri jagt og aldri meint. Trajt eg hadde leji fyrste verje, saag eg vel at de var ei ferfki bygdevise, ingi folkevise. Mistydingi hev komi fram paa den maaten, at naar Ditleie nemner kva eg hev jagt um folkevijune etter Tordveit, tek han iffje undan „Førnesbrunen;“ de var paa ein maate mi skuld; for eg gjorde de iffje heller, trur eg, i de fyrste breve til Ditleie. Grunnen var iffje den at eg iffje med jame gaadde de var bygdevise; men rett og slett at de eg ja var ein liten merknað framkasta i eit brev skrivi i skunding, og av meg meint reint privat. For eg hadde iffje endaa havt tid til sett jo mykje paa vijune at eg torde segja noko bindande.

Hagen er iffje eismal um aa taka „Førnesbrunen“ for folkevise. Fyrjt tek B. Taraldlien visa inn i boki si um Fyrisdal og kalder ho folkevise. Seinare gjer ein so gløgg granfkar som profesfor Roht jame mistafe (jja melding av „Telejoga“ i „Syn og segn“ 1910, j. 429); men han gjer de visjelig for han iffje hev agta større paa ho. Alt lengi fyrjt eg visste at Hagen vitfkapleg vilde slaa fast visa til folkevise, hadde eg skrivi til Ditleie kva eg meinte um ho (jja an boki mi „Norfke folkevifur“ j. 98).

Kvi held eg daa iffje visa for folkevise? Av mange grunn-

inn namne Svegder fraa Snorre (Dgt. II, j. 238). Denne seinste skulde soleis iffje vera fyrstehands d. e., ho er boklærd; men for de hev ho sitt verd, og kann t. d. hava gode nydanningar, lifjom ho syner kofs ei boklærd vise umfaper seg paa folketunga. Eg hev iffje for meg de hefte av „Telejoga,“ so nokor samanlifning hev eg iffje høve til gjera; de var daa heller iffje meiningi i dette stykke.

nar; her kann eg berre nemne de grøvste, daa eg ikkje agtar aa skrive nokon monografi av ho. Visa er i heile sitt dæme ei nymotens vise. So hev mange bilæte, vendingar og ord som aldri ei egte folkevise hev. Etterkvæde er au soleis bygt at eg kjenner ikkje ei einaste norsk folkevise som hev noko liknande. Dei gamle maalfornir som er inskotne er ikkje alle so godt og egte brukta at me trur paa dein. Til dette kjem at visa aldri av samlarar er funni i Telemark, og de er daa innsamla minst 1000 folke- og bygdevisur der, med smaat og stort. Eg for min part hev aldri funni ho; og hev dei eldre samlarane nokosinn funni ho, so vraka dei ho, maa hava gjort. Og kvi de? For dei totte ho var for ny.

Eg gisja fyrst paa um Dsteli hadde dikta ho. Men han fortel at han fekk ho av Tortveiten noko uheil*); jume vers var berre nokre rodur av; Dsteli dikta ho daa heil att etter som Tortveiten fortalde ho hadde vori. Dsteli segjer (i brev til meg), at han kann ikkje minnast kvi ho var fyr. Hermed er me daa stengde for aa gjera ojs upp ei vils meining um originalen. So mykje kann ein sjaa at visa er dikta av ein som hev vori tekin av de romantiske straumdrage i midten av 1800 tale. Der er tonar som tykkjast ome att fraa Landstad i dikte um „Neslands kirke," t. d. „Kvenne Karis vise." So hev eit dæme forunderlig likt visune hans Sæmund Tormodsson; sjaa t. d. dikte han skreiv ved gravi av mor si. Kven veit um de er ikkje han? Han eller ein av Lie-brødrane, sidan visa berre er funni hjaa fyrisdølar. John Lie hev vori far til gjort visur, og helst gamle stev, so livande like folkestevi, at de er godt gjort aa skjilja dein fraa egte. Nylig fekk eg sendande ei stevrekke som eg skal herme nokre vers av:

*) Zfr. at Sagen fortel han hørde ho i 1873.

Presten tok Ørvell-bollen,
han va kje i haandi veif,
Naa vi' me drikke grjon-øse
aa gjeva futen kveif.

[Eg] drømde eg saag den futeferi
rie mæ najar i skjy.

Saa rei dei seg alle av heste,
aa datt av [i] ein søyledy.

Kva daa han Øsmonn Groven,
presten han verje vende:
„Godt han mesjar ved duka bor
mæ bollen der han stend'e!“

Presten kasta Øsmonn Groven
jaa vesten av valmaale drons.
Mælte daa Sigur Sevli:
„Eg meinar faen æ lous!“

Dg lenger ut-i:

Østfjer eg Erling Balmøyjon
leggje i bolt aa jønn!
Han loffar listeleg dotter mi,
ho svik'e sin festarmann.

Vil Sagen segja meg kva hundradtal denne er ifraa? Eg
trur ho er fraa etter stormandauden, og dikta av John Lie.
Sovidt eg minnest, stend ho i boki um „Erling Balmøyjon.“
— De er godt gjort aa raake den gamle tonen so fint som her;
men de er just de som forvillar folk au.

Rikard Berge.

f. t. Kjøbenhavn, jan. 1912.

Protest mod „Fosse-Fakup.“

Ser redaktør! Det er med stor interesse, jeg har læst det interessante tidskrift, De redigerer. — Det har mange stykker af stor kulturhistorisk interesse, men undskyld at jeg steiler ligeoverfor artikelen: „Mere om Fosse-Fakup“ i No. 48 af „Samband.“ Den R. B., som har rimet sammen noget saa —————*) tøis, burde ikke htes husrum i „Samband.“ Fosse-Fakup var nok en eiendommelig fremtoning, men at han var et saa sjofelt subjekt som R. B. gjør han til, betviler jeg, og selv om han var det, burde R. B. som Baldris, holde sig for god til at reise ham et slikt „minde.“ R. B. er mig fuldstændig ubekjendt, saa det er ingenlunde personlige hensyn, som har bevæget mig til at skrive disse linjer. Jeg har alene villet protestere mot den slags uansvarlige, nedsettende omtaler av forlængst avdøde personer.

Stykket var heller ikke morsomt, selv om pointerne var sveijet til aldrig saa meget

—————*)

Fagernes i Valdres 24/4 1912.

Bedes velvillig indtat i først utt. nr. av Samband. Erhødigst — — —————**)

*) Udtrykt udeladt af hensyn til vore læsere. — Red.

***) Denne protest er underskrevet med forfatterens fulde navn. Men vi har taget os den frihed at udelade det, mest fordi vi ikke er fuldkommen sikker paa at ha læst det hastigt blyantskrevne haandskrift aldeles ret, og vi vilde ugjerne, ved mulig feil læsning, tillægge ham udtrykt, han ikke mener at bruge. — Red.

Baldrisstevnet

blir ifølge bestemmelse af Baldris Sambands styre afholdt til jevnanlig tid i Minneapolis ved enden af statsudstillingen, altjaa Lørdag og Søndag 7de og 8de September 1912. Stevnet blir i alt væsentlig ordnet som vanlig, med jelskabelig sammenkomst og forretningsmøde om Lørdagen i samme løse som de sidste aar, nemlig paa 31te gade og 1ste avenue syd. Om aftenen blir gjeftebø med taler, sang og anden musik. Søndagen blir der udflugt i det frie med picnic og den jelskablighed og venfks fremmelse som altid har gjort disse stebner til eneftaaende fejter blandt vort folk. Styret vil gjøre sit bedste for at dette, det 14de Baldrisstevne, skal bli i alle maader hyggeligt og værdigt pionererne i bygdelagbevægelsen og fuldt paa høide med de aller bedste møder vi har havt. Det haabes at Baldriserne udover Nordvesten paa sin side bestemmer sig til at møde frem talrige. Der blir jager af vigtighed at behandle, jaa at der af den grund, jaa velfsom for hyggen og jelskabeligheden, blir jærdeles ønskelig at jaa et stort fremmøde. Senere befjendtgjørelser vil nærmere omhandle detaljer.

M. N. Beblen, formand.

Kettelser: I stykket om Jindalsen, side 247, 6te linje og side 248, 5te linje, Vgeleiv skal være Jngjeleiv. — Side 247, 28de linje og side 248, 12te linje, Torø skal være Toræ.

Samband.

No. 51

Juli

1912

„Dæ mor mi, som græt.“

Meddelt ved Dr. D. G. Sagen.

I 1850 og '60-aarene færdedes ni og da paa de dengang ofte kudedrede landeveie i Nordberget i Skiafer, Gudbrandsdalen, en yngling, hvis bymæssige antræf og fine manerer lod aue, at han ikke hørte hjemme i bygden. Hans holdning var kjæk og dristig, som om han udfordrede selve skjæbnet, men hans væsen var baade værdig og vindende, og, hvad enten han røvede iblandt de fornemme eller almindelige bønder, saa gjorde han karriere. Hans fint formede ansigt oplyvedes af et par blide drømmende øine, og den høie pande gav ham et antræg af fornem og idealistisk intelligens. Hans hele maade at være paa forraadede, at han hørte til aandens aristokrati, og „dusfluen,“ som han bar med besteden værdighed, at han var en akademiker. Ynglingen var dog ingen fremmed, men hørte til en af egnens agtbareste familier. Han stod netop i den guldne tid af sit liv, da „brødstudiet“ endnu ikke havde meldt sig, og glad og sorgfri var han optagen kun med at plukke de delige blomster paa Parnasjens høider. Hans karriere ved universitetet var alimrende. Skjønne haab omnyvævede derfor hans navn og fyldte forældrenes hjerter med glæde og stolthed. Iblandt bygdens folk gjorde den tro sig og saa almindelig gjældende, at han vilde blive noget stort.

Nærene randt og svandt. De store forhaabninger, aandsbegavelsens iblandt det almindelige folk gjældende livsærdier, indflydelse, embede og indkomster, nølede dog med at

blive til virkelighed. Der kom et omslag; skuffelse, fejl og beklæmning meldte sig. Folket vidste intet, men gættede mangt. Og den øvrige historie — ja, den er snart fortalt: Selskabeligheden, dette løvpriiste men som østejt tonne og bedrageriske livsideal, og især den akademiske selskabelighed med sine flotte festligheder, julemende taler og jange og sine fyldte glas er den afgrund, hvor saa mangt et aandenslys er udsukt og saa mangt et haab forsvundet. Saaledes ogsaa i dette tilfælde. Under venstebets skjønne masse løkkes og droges den naive yngling, og snart var han hildet i forførerens bløde men stærke garn. Fra sin høie aandsverden og fra dydens veie gled og gled han, vistnok ikke ind i forbrøderiske laster, men sikkert og uanstændigt nedad bakkehusdyrkelsens skraaplan ind i fortabelsens og fortvilelsens mørke.

Følgerne melder sig ogsaa snart. Falske venner spotter og ler, verden viser sin foragt, det ene haab og livsmaal efter det andet ramler overende og den kjære moders bebreidende, omend velmenende ord trænger som hvassse pile ind i hans blødende hjerte. Da fatter han den faarede forfængeligheds og fortvilelsens beslutning: Bort fra selskabelighedens glæder, bort fra ærlige og falske venner, bort fra alt, som er fjært og minderigt, bort endog fra hjemmet og den skuffede og jørgende mor iler han ud i den vide og ukjendte verden ind i et endnu ikke opflaret incognito. Rygtet har siden villet vide, at han drog ud i fremmede lande, og i den senere tid ogsaa, at han ifal befandt sig hertillands. Men ikke et ord fra ham indløb til nogen. Han forsvandt fuldstændig.

Nogle aar siden opdukkede der i et norsk blad her i landet et digt, som de i sagens enkeltheder bedst indviede folk her erflærede stammer fra den uheldige akademiker.*)

*) Andre vil vide, at digtet stammer fra en anden forfatter, men, at det angaar den her beskrevne person.

underteget „L. S.“ og noget andet navn kjendes vistnok heller ikke af nævnte blads redaktion. Nylig befom jeg en afskrift af dette digt, og jeg besluttede da at fremlægge samme for „Sambands“ læsere. Det er skrevet paa landsmaal, men det Lomiske er dog grundlaget, og da jeg paa nogle punkter betvilede rigtigheden af denne eneste tilgjængelige afskrift, omskrev jeg det paa Lomisk. Forhaabentlig vil det ikke have tabt noget derved, især da det væsentlig kun angaar ordenes form. Digtet er et eneste angerens juf og saa gribende og mærkeligt, at det fortjener at bevares.

E stira aa stira, saa augon bli saare,
 Men blinde æ augon, som førr va saa klaare;
 E ser uti natte aa bõne e ber,
 Men ingen e ser — men ingen e ser.

Saa lengje e livde i sanselaus fagna,
 Mæ eildvat'n dõypt'e mit liv aa min lagna;
 Aa daapen fekk fylgjaa for heile mi ti,
 Naa æ de forbi — naa æ de forbi.

Paa vildrande fõt maa e einsle naa vanke,
 Aa kjøvde æ voneim, aa hoggen aa tanke
 Æ vili- aa vonlause, veit ikkje raa,
 Aa trõste me naa — aa trõste me naa!

Aa deinn, som naa kunna de heile faa glõyme!
 Men minnein um natte vil inupaa me strõyme;
 Aa minnein saa heimat deinn dræg, som æ kreingd,
 Men veigen æ steingd — men veigen æ steingd.

* * *

Kaa æ de e høyre aa ser naa der ute?
 Jau, de æ nok mor mi bak graat-daugga rute;
 Ho sukka i sorg, som æ orrlaus aa stor,
 Naa græt'o, ho mor — naa græt'o, ho mor.

E værmest i hoggen, de trilla ein taare
 Som staggande væte paa brotnande baare;
 Saa løysande lint de saa lokkande læt, —
 D'æ mor mi, som græt — d'æ mor mi, som græt.

Aa jau-men, e keinn da mot frantie vone!
 Aa graat'n te mor mi keinn høte aa sone, —
 Men støtt, naar e synda, e høyre de læt, —
 D'æ mor mi, som græt — d'æ mor mi, som græt.

Saugafolkene og Urolighederne i Dalen.

(Følgende gamle fortælling kan vel synes nogen at være mere langtrukken eller omstændelig end nødvendig. Men den forekommer os at være saa typisk et tilfælde af den gamle fortællingsmaade, at vi gir den ganske ubeskaaret.)

Dalen er her navnet paa den nordøstligste gaard eller brug i Nammsbygden i Nordre Murdal, Valdres, stort nok til at føde en hejt og en 5—6 fjør og en del smaaafcreurer. Folkene som levede der for en 60—70 aar tilbage, bestod af en noget aldrende mand, med en ganske ung hustru og 2 sønner, den ældste mellem 11 og 12 aar og den yngste blot 2 eller 3 aar gammel. Og saa var der hos dem en jaakaldt løskarl, som havde sit tilhold der naar han ikke var ude paa arbeide. Bruget ligger i en pen, lille dal, som helder mod syd, og er meget godt. Deres nærmeste naboer udenfor er gaardene Fjordet og Marken, og nordenfor er en del smaa-brug, og nordøstenfor er en ganske høi aasryg som kaldtes Dalekampen og sønderfor er 2 smaa-brug ved navn Kviteberg.

Disse steder og beliggenheder er nævnte fordi at de maaske vil forekomme senere i fortællingen.

Men før jeg gaar videre, maa jeg fortælle om et par forunderlige iwyer som en sfrædder fortalte os at have set førend disse uroligheder i Dalen fandt sted. Han var nemlig bygdens bedste sfrædder og kunde jy baade for damer og herret og var meget baade søgt og lift, og var tillige en meget kofelig og morsom karl. Men det hændte undertiden, jærlig sstraks før jul, at han kunde blive beværtet med en dram eller to formeget og da var han ikke den bedste at komme i ordkast med. Ellers havde han ikke til vane at drikke sig fuld, han havde før det meste 2 eller 3 læredrenge med sig, og altid blev det morsomt naar disse sfræddere kom igjen. Smid- lertid fortalte han, at en aften jenhøjtes, mens han var noget yngre havde han været ned til Næsgaardene i et eller andet ærinde, men som han ikke vilde fortælle om, og sfulde gaa hjem om natten. For at komme iuarere frem og ikke følge de frogede fjøreveie, tog han en bensti op igjennem agerjordene forbi Tvedt og opover bakkerne. Mørkt var det og jumb- lede gjorde han ret som det var, og ondt havde han for at finde stien, men da han saa var kommen op til den gamle kongevei, som ligger igjennem bygden, var det ligesom det begyndte at lysne foran ham. Han undrede sig da paa hvad dette sfulde være for lys og begyndte at se sig om og troede det maatte være ild løs nogen steds, vendte sig saa om og saa nedover til Næsgaardene, hvor han syntes højet kom ifra, og blev saa var, at lidt ovenfor et lidet brug som vi pleiede at kalde Stabben, ganske oppaa toppen af Næskampen, sik han se en stor toetages bygning, med store vinduer; og lysne gjorde det ud af dem saa han kunde se folk gaa frem og tilbage i værelserne. I baggrunden kunde han se store udhuse og et prægtigt stakit med porte og grunder. Ja, saa prægtig en herregaard havde

Han aldrig set. Han stod da og betragtede dette en stund og undredes paa hvad dette var fornoget, da han aldrig havde hørt tale om eller viste om at det var nogen saadan gaard der. Men saa vendte han paa sig lidt for at se til en anden kant, men da blev altsammen mørkt igjen. Nu syntes han nok at dette var lidt rart og blev ligesom lidt hed i kroppen, men skyndte sig saa godt han kunde hjem og tænkte ikke større over det uden det at han havde hørt saameget af gamle folk, at han maatte ikke fortælle noget saadant førend han havde jøvet rigtig godt.

Nu dette var denne gang. Men saa nogle aar derefter fik han igjen et ganske lignende syn, nemlig ogsaa ud paa høsten en aften, han havde været paa en af de nordligste gaarde i bygden med sit arbejde og skulde gaa hjem om kvælden efter mørkt. Da han saa var kommen ud og bortover veien et stykke blev det med et saa lyst omkring ham, at han standsede og blev forundret og begyndte at se sig om, og fik da se at paa toppen af den før omtalte Dalekampen, stod en stor, vakker bygning med store vinduer og lysflammerne skjen i lang afstand fra dem, og en hel del baade ældre og yngre folk saa han som hoppede og dansede, og ligesom en slags musik hørte han ogsaa. Dette stod han nu og betragtede en lang stund og des mere han saa paa det, des skjønnere blev det for ham. Men saa tænkte han ved sig selv, at dette maa da endelig være bolig for Haugafolk, siden ikke hverken han eller nogen anden som han vidste om havde set noget saadant der før. Han blev ligesom lidt urolig og begyndte at se sig om til en anden kant, men da blev alt sammen borte og mørkt som før.

Saa skyndte han sig hjem og gik til sengs, men tanken paa dette syn betog ham saa, at han kunde ikke jøve godt og i nogle dage var han noget tans af sig og vilde ikke tale meget uden det høist nødvendige. Folk spurte ham om noget sei-

lede, men han svarede nei, indtil han en nat syntes at have sovet rigtig godt og saa fortalte han det hele.

Men saa skal vi gaa tilbage til Dalen igjen. Som før sagt var hustruen noget yngre end manden, hun var ganske baade stor og stærk og meget snaskom og tillige meget høi i maalet, og arbeide udførte hun ofte baade som mand og hustru og var flittig baade sent og tidlig og paa grund deraf stod de sig, som man siger, meget godt. Manden derimod var noget gammel og tunghørt og var ikke altid saa rask i sit arbejde og maatte derfor ofte høre paa ukjærlige ord af hustruen.

Huset de boede i var i en gammel røstestue med 3 rum, nemlig dagligstue, flæve og vasflæve. Møblerne i dagligstuen var et stort madskab, et langt spisebord med bænker i højledet og indenfor og en lang kraf foran og en seng i et hjørne og skorstenen i hjørnet nær flævedøren. Ved siden af skorstenen var en stor trævinde med en gryde paa som brugtes til at varme vand i til kreaturerne og til flædesvaff og ølbrugging, med mere, og i røstet var ogsaa forskjellige ting, saasom et lille sengested eller jøll til at sove paa. Og saa var der ophængt saadant som pølje og spekfjød og slæf og lignende. I skorstenspiiben var et spjæld indrettet saaledes at det kunde drages ud om dagen og skyves ind igjen om kvælden, for at beholde varmen fra skorstenen om natten, forresten var der forskellige andre ting, som maaffesjenerer blir nævnt.

Nu, begyndelsen paa disse uroligheder saasom de er mig fortalt og jeg tillige har læst lidt om, var følgende: Det var en aften noget senhøstes, at den føromtalte løskarl kom hjem lidt efter mørkt, og han hørte en forfærdelig larm ligesom ifra fjøset og troede at noget galt var paa færde med kreaturerne. Han stod og lyttede lidt, men sprang straks ind i stuen og fortalte hustruen det. Hun sprang ud og skulde se efter, men da blev larmen endda værre og det syntes som hele fjøset vilde

jalde ned. Hun gif ligevel hen og aabnede fjøsdøren og gif ind, men alle fjørene laa og tyggede drøv som vanlig og i sin bedste ro, og saa gif hun ud igjen, lukkede døren og alt var stille, men da hun kom op til stuedøren, syntes hun atter at høre en forfærdelig larm. Men da var det ifra jmaafreaturene og stalden, og saa raabte hun paa manden at han maatte komme ud. De tillige med en anden person, som var hos dem den aften, isprang da alle til og aabnede døren og saa ind, men kunde ikke se at noget fejlede nogensteds. Saa gif de alle ind i stuen igjen og satte sig omkring pejsen med sit vanlige arbejde. Men ret som de sad og talte sammen, hørte de, at det var ligesom nogen kom fjørende og standsede udenfor døren og heften blev raspendt, og folk talte, men man kunde ikke forstaa hvad de sagde. Dette syntes de nok var lidt rart, iær da det ikke var nogen som kom ind. Men om en stund derefter hørte de at heften blev ipendt for igjen og fjørt bort, og saa tænkte de ikke større over det, men gif til jengs som vanlig.

Næste aften lidt efter det blev mørkt begyndte de samme uroligheder igjen udenfor, dog endda værre end forrige aften, og iær naar hustruen vilde gaa ud for at se til creaturene, blev det et saadant spektakel omkring hende, at hun var glad ved at komme sig ind i stuen igjen, og da det saa havde larmet en stund blev alting stille. Men baade hustruen og de andre, havde faaet saadan en stræk i sig, at de fik ikke jove stort den natten. Næste morgen begyndte de at studere paa hvad dette kunde være for uvæsen. De havde ikke jet nogen ting, men bare hørt det forfærdelige spektakel udenfor omkring husene—enten det nu skulde være folk eller trolde. Smidlertid var de mest bange for en eller anden ulykke paa creaturene og mente at de maatte gjøre noget imod dette, og talte sammen en stund. Somme troede at det var onde folk som vilde have fornielsen

i at holde spættafel og sframme hustruen, men da de ikke havde set nogenting ei heller mærket spor efter nogen, kom de til den slutning, at det maatte være underjordiske, eller hangafolk, alligevel, og blev endda mere forkræffet.

Men hustruen betænkte sig snart og vilde nu prøve et middel. Sun havde nemlig hørt om en gammel mand som bodde et stykke derifra og som var meget godt oplyst og kunde gjøre noget af hvert, særlig i saadanne tilfælde som dette. Sun sendte da øieblikkelig bud til manden, som ogsaa straks gjorde sig færdig og fulgte med. Hustruen var da den første som mødte ham da han kom og begyndte straks at fortælle ham hvad som var foregaaet og hvorfor de havde sendt bud efter ham. Manden stod og lyttede og saa sig om en stund, men jagde saa tilslut at han ikke viste om han kunde gjøre noget her, da dette var et meget vanskeligt tilfælde. Hustruen blev da endda mere bange og græd og bad at han maatte da endelig forsøge at gjøre noget, og det lovede han da og befalede hende først at være saa stille som mulig og at finde frem for skjellige ting som han skulde bruge, saasom tjære og terpentint, og salt og sukker og lidt brændevin og flere andre ting. Alt dette blandede han sammen i en gryde og hængte den over ilden til den blev varm, lavede saa en liden kost eller børste af røde, hvide og sorte uldfjeller viklet om en træpinde. Saa sad han og rørte i gryden og ligesom mumlede og læste noget over den en stund. Da han saa var færdig, tog han gryden og børsten og gik til fjøsdøren, gjorde et stort fors over den, gik saa ind til kreaturerne og gjorde fors i skallen og bag paa ryggen paa alle fjærne, og ligesaa gjorde han med jmaakreaturene og i skalden. Saa tændte han ild i børsten med al denne smurning i, gik saa tilbage til alle creaturene, viglede og læste noget over dem. Derpaa stængte han dørene og gik ind i stuen og jagde at nu var det ingen fare med creaturene,

hvis de vilde være lidt forsigtig og ikke skraale og skrige for meget efter mørkt om kvældene. Og saa jagde han farvel og gik hjem. Og rigtignok der hørtes ikke noget udenfor den aften.

Næste dag var lørdag og det traf sig saa, at det var den dag, hustruen havde bestemt sig til at vaske klæder, og anden rengjøring. Tidlig paa morgenen jylde hun den store gryden, som hang paa trævinden ved pejsen, med vand og aske forat gjøre lud til vaskningen og svingede den over ilden, og labede saa frokost. De spiste, og enhver gik til sit daglige arbejde, som vanlig. Genimod aften var ogsaa hustruen færdig med vasken, men den store gryden hang endda over ilden, ganske fuld af skarp lud og vaskvand. Hun tog da gryden, svingede den tilbage til sin vanlige plads ved flævedøren, fik saa hjælp med sig og tog den af trævinden med indholdet i og bar den udenfor døren og tømmede hele indholdet ud saa dampen stod omkring dem. Med det jamme hørte de ligesom nogen sagde, au! au! Men saa blev alt stille og hustruen gjorde saa gryden ren, fik baaret den ind, jylde noget vand i og hængte den paa trævinden som almindelig. Ingen uroligheder hørtes mere, hverken den eller søndagsaften, ligetil mandagsaften lidt efter det blev mørkt. Saa begyndte spetaklerne igjen for alvor, men denne gang lige ind i stuen, medens de sad og jyslede med sit arbejde omkring skorstenen. Kvældsmaden pleiede de ikke at spise før omtrent kl. 9, og brugte saa ganske straks efter at gaa til sengs. Anderledes blev det nok denne aften og mange flere efter den. Hustruen havde, som hun pleiede, fogt og lavet istand noget bygsjuppe eller primvalling, som med melk skulde spises som kvældsmad, og som var i en liden gryde nær ved ilden. Manden jelsv paa sin vanlige plads ved lyspejsen og havde et stort traug foran sig fuldt af uldtuller som han havde fardet op, og hu-

struen sad ved roffen og spandt. Mindste gutten saa i vuggen, og den ældste gutten sad med en stor tyrispik og lyfte den før omtalte løsfare som sad og gjorde træsteer. Nabomanden fra Kviteberg var ogsaa kommen ind og sad og snakkede sammen med træsemageren.

Ret som de nu sad der i al mageslighed fik de høre en slags forfærdelig raslen udenfor døren, som om nogen kom kjørende med et tungt læs og begyndte at læsse af noget, og dundrede og snakkede. Men man kunde ikke høre hvad de sagde. Hustruen rejste sig og vilde gaa og aabne døren og se hvad det var. Men løsfaren sagde at nu maatte hun være stille, for nu kom de igjen, disse som havde været der den forrige kvælden. Og saa satte hun sig igjen, og alt blev stille en liden stund. Manden ved lyspejsen lagde nogle fede træstykker paa ilden saa det skulde lyse godt. Men saa begyndte det at rasle igjen lige ved døren, som syntes at bli aabnet og saa slaaet til. Lidt derefter begyndte den store gryden paa trævinden at røre paa sig og saa ud til at ville falde paa gulvet. Løsfaren og nabomanden, tog forsigtig gryden og jatte den paa gulvet. Men saa snart de havde sat den ned, saa blev den taget og hængt op igjen, og begyndte atter at røre paa sig, og dette gjentoges tre gange. Gryden blev ophængt hver gang med et forfærdelig skrammel. Saa lod de den henge, men om lidt, saa blev den taget og sat paa gulvet og havet blev slaaet i kanten, saa man trodde den var gaat i stykker. Saa lod de den staa, men om lidt, saa blev den lille gryden med vællingen i, taget og slaaet ret over trauget med uldtuller i; og derover tændtes et saltkar, som hang paa væggen, lige der hvor manden selv sad. Næst derefter begyndte jernspjeldet i peispiiben at skramle og røre paa sig. Hustruen blev da rent forskrækket, tog saa den mindste gutten fra vuggen og vilde springe ud. Med det samme kom spjeldet ud fra peispiiben og

faldt lige over vuggen, hvor den lille gut havde ligget. Manden selv havde juist aabnet kjælderlemmen og var kommet halvveis ned i kjælderstigen, saa kom et stort spekekjødlaar ifra røstet lige i ryggen paa ham, saa han begyndte at skrige og jamre sig. Og alt dette, havde nabomanden og løskaren og ældste gutten staaet og set paa ligesom de skulde været fortryllede.

Men saa blev det lidt stille igjen, og nabomanden og løskaren gif da hen og hjalp gamlingen op igjen af kjæderen. Husfruen kom nu heller ikke til at springe ud, men blev staaende og se paa alt dette, og saa begyndte de at raadslaa om hvad de skulde gjøre, men blev dog evige om at staa sig til ro og sætte sig ned igjen. Nabomanden vilde nu gaa hjem, men bedjt som de sad og taltes ved saa faldt det store madskabet ret frem paa gulvet, saa kopper og andet indhold sfranglede og tildels gif istrykker. Dernæst tog alt som var løst i huset til at bli kastet midt paa gulvet, og alting i hver krog syntes at bevæge sig, undtagen at i kælven, hvor løskaren havde sin seng og sit tøj, var alting urørt. Husfruen gif saa ind der, men saa snart hun kom derind begyndte tingene ogsaa der at dirre og falde paa gulvet og over hende. Nu var det da ikke andet for end at forlade huset og alle slyndte sig ud saa fort de kunde, men nu var gode raad dyre. Husfruen mente da først at de kunde vel gaa ind i fjøset og være der natten over, men saa snart hun nærmede sig fjøsdøren blev der en saadan sparken og bælgjen og larm paa creaturene at hun turde ikke gaa derind og nu vidste de slet ikke hvor de skulde gaa.

Nabomanden jagde da at de kunde følge ham til hans hus, men husfruen maatte først love at holde sig saa stille som mulig og ikke snakke meget, saa trodde han nok at de kunde saa være hos dem natten over. Saa slyndte han sig hjem og fortalte sin hustru om alt og hun gjorde da sit bedste for at mod-

tage dem, men lidt efter at de var indkomne der og havde sat sig ned og talt sammen en stund, saa begyndte tingene ogsaa der til at dirre og bevæge sig, især der hvor hustruen sad. Nabohustruen saa da dette først og rejste sig op og tog fat paa nogle smaa ting som holdt paa at bevæge sig, og sagde saa ganske høit: „Nei her maa I holde fred og ikke ødelægge nogen ting. Vi har ikke noget ondt gjort eder, og disse folk har vi blot taget ind for at skaffe dem husly natten over, og vi er heller ikke rædde for eder;“ og saa satte hun sig rolig ned igjen og lidt efter saa hørte løskaren, som ogsaa var med dem, at det skrattede og lo saa inderlig godt udenfor døren, og alt blev stille den natten. Næste morgen stod de op ganske tidlig og gik da lidt forsigtig hjem og fandt at alt indi huset laa strødt paa gulvet ligesom de havde forladt det om kvælden. Saa tog de og ordnede paa tingene lidt, lavede sig mad og trodte at alt var nu bra. De gik saa til treaturerne og fandt dem alle uskadt og mærkede intet galt hele dagen. Men saa snart aftenen kom og det blev mørkt saa begyndte det samme spektakel igjen, og det var da ikke nogen anden udvei end at forlade huset.

De jendte saa den største gutten til en af nabogaardene nedenfor og bad om at saa være natten over, som de da ogsaa fik. Men lidt efter at de var indkomne der, og sad og talte om sine gjenordninger, saa begyndte forskjellige ting, ogsaa der, at bevæge sig og et saltkar, som hang paa væggen lige der hvor konen fra Dalen havde taget plads, kom lige over hende. En melkebunke paa en hylde, ogsaa i nærheden af hende, syntes ligesom at ville falde ned. Manden i huset, og ligejaa hans hustru, blev var dette og skyndte sig og tog fat paa bunken og skjøv den tilbage paa hylde, stampede saa i gulvet og sagde: „Nei vær saa snil at være stille her, vi har da vel ikke gjort nogen fortræd og disse folk som vi har taget

ind skal ogsaa have fred medens de er her," og saa blev det stille den aften. Næste morgen naar de kom hjem fandt de alting ligesom forrige morgen, men naar aftenen kom igjen begyndte ogsaa urolighederne. Dette gjentog sig for over en uge saa ingen turde være der om natten, men saa tænkte denne løskaren en aften at han vilde da forsøge at være der en nat, gik saa tilbage ind i stuen og ind i klæven, tændte et lys og ordnede sin jeng og sine ting og alt var stille og om lidt saa klædte han sig af og lagde sig og mærkede ikke nogen ting hele natten.

Næste aften vilde ogsaa hujets folk forsøge det samme, men da blev spektaklerne værre end nogensinde, saa de var glad ved at komme sig ud og søge ly hos naboerne, men løskaren kunde være der saa meget han vilde, og ligesaa gamlingen i huset; men om hustruen ventede lidt for længe efter mørkt, saa begyndte urolighederne igjen, og saaledes blev det til hver aften næsten en tre ugers tid. Smidlertid blev nu dette snart spurgt, først i bygden, siden baade vidt og bredt over andre bygder, og hangafolkene i Dalen blev snart et staaende samtaleemne. Baade ældre og især yngre folk, samlede sig og gik did og ordnede tingene efter at hujets folk var gaaet om kvælden, og snakkede og lo og morede sig til langt paa nat. Men ingen uroligheder viste sig for dem.

Folk kom ogsaa langveis fra for at se alt dette og et par aitener havde tillige en hel del af embedsfolkene i Nordre Murdal, især af de yngre iblandt dem, samlet sig og kom kjørende til en af nabogaardene, satte igjen sine heste og fik med sig en del af bygdens ungdom og gik til Dalen og fandt alt ligesom folk havde fortalt. Disse begyndte straks at ordne paa tingene i huset, reiste op igjen storekabet, hængte op gryden paa trævinden, gjorde ild paa skorstenen, satte bord og bænker paa sin plads og lagde borddug paa bordet. De havde med sig

forskjellige forfriskninger, jaasom kaffe og allslags bagelsjer og vin og brændevin, som fattes paa bordet. Og efter at de hadde underjøgt hujet noget nærmere, baade ude og inde, og kogt sin kaffe, og alt var lavet istand til et prægtigt maaltid, fatte de sig ned for at spise og drikke og snakke sammen, og den ene jagde snart til en anden: Se der nu kommer peis-spjældet paa dig. Denne svarede: Na du da tofsen, se der kommer skapet paa dig, og lignende. De hujede og skreg og spillede fort, drak og dansede og larmede saa meget de kunde hele natten. Men ingen haugafolk viste sig for dem. Men naar folk kom igjen næste aften var alting i samme uorden. Dette syntes nu at blive ganske uudholdeligt og ældre folk især, af naboerne, begyndte at gaa did om kvældene, læste og sang og bad for dem og forsøgte at holde dem hjemme ved at være hos dem om nætterne, men alt syntes at nytte lige lidet, thi hvis ikke hustruen i særdeleshed forlod hujet lidt efter møtt, saa begyndte de samme uroligheder igjen, om saa hele hujet var fuldt af fremmede folk. Men saa snart hustruen forlod hujet blev alting stille.

Folk syntes nu at dette var da noget rent forunderligt og vidste ikke hvad her kunde gøres, men saa kom en til at tænke paa den gamle manden som hadde været der fra først af og gjort sine kuflementer i fjøset og omkring creaturene. Saa blev det i al stilhed sendt bud til ham, om han ikke vilde komme igjen og prøve sit bedste, for at stilne disse spektakler. Men manden svarede, at han trodde ikke det vilde nytte noget, fordi han var ganske sikker paa at det var noget som disse folk hadde forbrudt sig i imod de underjordiske, og det vilde tage en vis tid førend det kunde blive udfønet. Han lovede dog, at han maasse senere skulde gjøre sit bedste. Dette gif da hen en tid som før. Dog med den forskjel at det syntes at blive lidt stillere. Manden som skulde hjælpe dem syntes dog ikke

at ville komme. Saa sendte de atter bud til ham, men da svarede han, at han hadde allerede været der saa ingen vidste det, og nu skulde det snart være forbi. Da de saa hørte dette tog ogsaa hustruene mere mod til sig og besluttede da at forsøge at være hjemme den aften, og sagde tillige: „Nu faar de gjøre med mig hvad de vil jeg bliver nu hjemme.“ Lidt efter mørkt saa begyndte det igjen, men da syntes det at holde sig udenfor døren. Det rørte ved dørklinken og skrælede og talte og slog i væggene saa de syntes hele huset vilde falde ned. Men sluttelig hørte de at det skrattede og lo saa inderlig godt, og saa blev det stille. Nu tænkte de, at nu maatte vel spektaklerne være forbi.

Næste morgen begyndte de at se efter om de kunde finde spor efter nogen udenfor døren, men mærked intet. Alt var som de hadde forladt det om aftenen, uden dette, at et stort tjærefors var gjort over døren. Dette gjentog sig endnu flere aftener, men endelig en aften, alle sad omkring peisen som vanlig, hustruene med spinderoffen, gamlingen med sine fæder og uld, og løskaren snittede lidt paa sine træskeer, dog med spændt opmærksomhed, om de skulde høre noget, da var det ligesom nogen kom kjørende saa det dundrede udenfor døren. Hustruene blev nu rent forskrækket og begyndte at graate og jagde, at nu kommer de igjen og nu bliver det vist ingen fred at saa. Løskaren jagde da til hende: „Vær nu stille lidt, jeg hørte noget.“ „Ja, hvad var det saa du hørte?“ „Saa no sa da, at da æ alt forlatt, no.“ Da hørte de ligesom nogen kjørte bort og stille blev det som før. Da de saa hørte dette, og mere til som løskaren imidlertid hadde hørt naar han var alene hjemme, at det var hustruene, som de var mest onde paa, men at nu var alt forladt, saa satte enhver sig til sit arbejde igjen, vistnok med en vis rædsel; og de turde ikke tale høit til hverandre efter mørkt paa flere uger. Saugafol-

fet i Dalen, blev det fortalt om i længere tid, og alle undredes paa, hvad folkene der havde fortørnet dem med, men det syntes at være en hemmelighed for alle. Tiden gik, til vinteren var over og sommeren kom det næste aar, og folk begyndte at blive træt af alle disse skrøner som blev fortalt. Men da det saa led ud paa høsten igjen, nætterne begyndte at blive mørke og kolde, saa var det at der kom forklaring om urolighederne i Dalen.

Den føromtalte gamle mand, som havde været i Dalen og gjort sine tuklementer, og som boede alene i en liden stue, oppe i skogkanten ovenfor Maanumsgaardene, fik besøg, efter at han var gaaet til jengs og havde sluffet sit lys, men kunde ligesom ikke saa sove. Maanen lygte klart igjennem vinduet, saa han næsten kunde se alle ting i huset. Døren var vel tilsluttet og alt var tyst og stille, men ret som han laa og stirrede ud i rummet mod døren, fik han se en stor, gammel mand, med graat haar og stjæg som rak langt ned paa brystet. Han havde mørkegraa knæbukser og hvide strømper og begjæmsko og en kunstig trøje med slag bagenpaa, ligesom en svalestjært, og en høi pikhue paa hovedet. I høire haand havde han et langt birkeris, ligesom en skindfældpaa, og han kom lige over til jengen og gav manden tre rigtig haarde slag, ovenpaa klæderne og sagde: „Dette ska du ha før du triks i Dale, du.“ Dette kom nu saa uventet over manden at han ikke straks kom sig for at sige noget. Men saa fattede han mod og spurgte saa hvad ondt folkene i Dalen havde gjort ham. „So,“ siger han, „vi har vor gaard oppe paa Dalekampen, og for det meiste efter at solen er gaaet ned og vi skal have lidt fornøielse saa striger og larmer konen i Dalen saa vi kan ikke saa nogen ro. Men dette var ikke det værste; thi for omtrent et aar siden hadde vi besøg af vore slegtninger fra Næskampen, og om kvælden lidt efter mørkt var nogle af vore

hørn, nede i Dalen og legede udenfor døren, og imens de legede kom hustruen og slog ud en stor gryde med kogende lud, foruden at varfke dem, og brændte saa op et af vore barn, og der er meget andet som hun har fornærmet os med. Vi hadde først tænkt at hevne os paa dem med at fordærve creaturene deres, men efter at du hadde været der og forsjet over dørene og vigflet om dem turde vi ikke røre dem. Men vi gif ind i stuen og begyndte at ødelægge hvad vi kunde der. Da folkene blev rædde og jprang bort til naboerne og vi forsøgte at følge med dem og skade dem, jagde disse, at de ikke hadde gjort os noget ondt og at vi hos dem maatte lade dem ifred. Hadde du nu ikke kommet igjen og gjort den store krossen over stuedøren, saa skulde vi nok gjengjældt dem godt for drabet af vort barn." Saa hævede han igjen skindsældpaaften og vilde give ham et slag til, men med det samme gjorde manden i jengen et fors over sig med fingeren og jagde: „Hvis ikke du lader baade mig og folkene i Dalen være i fred saa skal jeg gaa til Dalen og krosse endda mere." Han reiste sig saa op og tog med haanden efter en fyrstikke paa en liden hylde paa væggen. Samtidig begyndte han at synge paa et salmevers. Men før han var kommet versjet tilende var graagubben horte. Siden hørte man ikke mere til hangafolkene hverken hos ham eller folkene i Dalen. R. R. Namum.

Salvor G. Stordock.

For „Samband“ paa Numedalslagets vegne.

Af S. G. Mogan.

Salvor G. Stordock, gjenstanden for efterfølgende ffisje og kanfse den merkeligste af de mange Numedøler og Numedølsætlinger i Amerika fødtes den 25de September 1844 i Rock Run fettlementet, Winabogo, Co., Ill.

Faderen, Gummulf Stordock, var en af de første nordmænd, som satte sin fod paa Rock Prairie, men af en eller anden grund, bosatte han sig ikke der, men drog til Rock Run og købte sig land i den nordligste del af dette bekendte nybygge. Her var stogen svær, men jordbunden af den bedste. Stordock-farmen laa ikke langt fra det sted, hvor konferenskirken blev bygget efter menighedens splittelse. Settlements centrum og den gamle kirke, der vedblev at være synodemeninghedens eiendom, ligger betydeligt længere syd. Her voksede Halvor Stordock op og han forblev hjemme hos sine forældre til sit 17de aar. Men han skal dog lig, Terje Wigen, ha været „en vild krabat.“ Men saa „kom krigen aar“ i 1861 og Halvor Stordock vilde naturligvis blive med. Men han var for ung, var desuden liden af vekt, og dertil havde han den fejl, at han var skjæv i brystet. Da han fremstillede sig for dem, der forestod hervingen i det distrikt, han tilhørte, blev han forkastet. Men til krigen vilde han, og den paagaenhed, der karakteriserede hans liv, gjorde sig ogsaa her gjældende. Det var kun et kort stykke vei over grænsen til Wisconsin og der hvervede man ogsaa soldater. Did begav han sig og her blev han uden vanskelighed antaget. Han hvervede sig paa tre aar og blev indlemmet i kompani G. 13de Wisconsin volontør regiment. Efterat have udtjent sin treaarige hervingstid, hvervede han sig som veteran i Nashville, Tenn. i 1864 for tre aar til. Men imidlertid kom borgerkrigen til sin afslutning og han blev afmønstret i San Antonio Texas den 23de November 1865. Han var jaaledes med ifra begyndelsen til enden. Medskriveren kjender lidet til hans bedrifter i krigen. Han tror dog neppe, at det regiment, Stordock tilhørte, tog del i noget større slag, men laa meget af tiden ved Tennesseefloden og passede et fort. Krigsskuepladsen, var dog ikke længere borte en del af tiden,

end at de ventede angreb omtrent naarjombhelst. Det fortælles jaaledes, at en mørk nat var der hele natten igjennem et forfærdeligt spektakel og støi paa den fra fortet modsatte side af floden, og den svage garnison ventede hvert øieblik en overrumpling. Men natten forløb uden viderværdigheder, og om morgenen vidste det sig at en af indstaternes hære havde passeret paa sit tilbagetog sydoover.

Salvor Stordock jagde selv at han havde været ivorren og vild og taget del i mange slags udskielser, men han jagde, at han takkede Gud fordi han havde lært bedre. Han jagde ogsaa, at naar noget rigtigt vovestykke skulde udføres, var han altid jelskrevet til at være med.

Efter krigens slutning var han nogle aar hjemme hos sine forældre paa Rock Prairie. Faderen havde nemlig solgt sin farm i Rock Run, og kjøbt igjen en særdeles vakker og velopbygget farm, beliggende et kort stykke østenfor kirken paa Rock Prairie. Dette var i kirkestridens mest frugtbare og uforglemmelige dage. Jeg tror at det var i 1872 at den store frikonference afholdtes paa Rock Prairie. Stordockfamilien og de fleste Numedøler var konferencefolk, og partierne stod stærkt og bittert mod hverandre. Salvor Stordock paahørte naturligvis forhandlingerne, og udtalelser og udvikling af de omtvistede lærepunkter, ledede ham til den slutning, at der i grunden ikke var nogen synderlig forskjel i læren og denne mening fremholdt han i private samtaler. Hans fader var i lighed med de fleste paa den tid, en stærk partimand, og for ham og disse laa forskjellen klart i dagen, og var af den mest sjælefordærvende art, og de kunde ikke forstaa at noget rimeligt og fornuftigt menneske kunde sige at der var liden eller ingen forskjel! Det er interessant at lægge merke til, at disse meninger var gjensidige; thi det ene parti var ikke stort mindre høirøstede i sine beskyldninger om falsk lære, end det andet.

Stordocks udtalelser har ofte rundet mig i erindringen, naar jeg har iagttaget den længe paagaende strid om naadevalget. Det har ofte jet saa ud, at naar hver side faar fortolke sit eget standpunkt, er der liden forskjel, men naar modparten udleder konjektenjerne og sætter spørgsmaalene paa spidsen, faar de aabnet en adskillelsens afgrund saa dyb, at den nærbærende slegt neppe vil komme over den.*)

S. G. Stordock var i sin optræden ukunstlet og omgiængelig og sit høisind lagde han ikke mindst for dagen i den taalmodighed og venlighed, han udvidste i sin omgang med „nykommerne,“ som han altid lagde an paa at undervise og retlede.

Den tid hvorom her nærmest skrives, havde folket hævet sig betydeligt iveiret, hvad kultur og aandelig udvikling angaar. Ungdommen havde benyttet sig af de større anledninger til at erhverve sig skolekundskaber, og var i det hele taget langt bortfjernet fra de vilkaar, som deres nybyggerfædre havde strævet under; og naar dertil kommer at de var hjemme i sprog, arbejdsmetoder og andet, som var fremmed for den fra det gamle land nyligt ankomne, kan det kanske ikke synes saa underligt om nykommeren ofte blev mødt med overlegne miner, og ikke sjældent med haan og foragt. Det er derfor ikke saa underligt om en eller anden af dem som Stordock mødte med velvilje og forstaaelse omfatter ham i erindringen med fjærlighed og taknemmelighed.

I 1871 blev Stordock gift med Anna Venaas fra Kostonong, Dane Co., Wisconsin, og to aar senere flyttede de til Vergus Falls, Minn., hvor de boede i tre aar. I 1876 udnævntes han til Postagent paa ruten mellem St. Paul og Glyndon, men forblev ikke i denne stilling mere end to aar.

*) Siden dette var skrevet er dog enighed i læren opnaaet.

Han flyttede da paa en farm nær Manjton, Wilkins Co., og her drev han med farming. Dertil byggede han varehus i byen og handlede med hvede. Det var her at han blev udsat for den forfærdelige snestorm, der gjorde at han blev krøbling for livet. Det var lørdagen den 13de December 1879, kl. 7 om aftenen, at han efter endt dagsværk begav sig paa veien hjem til sin farm, der laa en mils vei ude paa prærien. En egte Minnesota „blizzard“ rasjede. Han skal ogsaa ha været raadet fra at tage afsted i det søle veir, men usforfærdet, som han var, afviste han med et skuldertræk al tale om at der skulde være fare paaferde. Han var dog ikke kommet langt paa veien førend han fandt at han var vild. Det kom senere for dagen at aarsjagen til at han kom saa rent paa vildspor var den, at han, uden at vide det, havde krydset jernbnesporet, og medens han mente at holde en retning henimod dette, fjernede han sig derfra mere og mere. Da det omsidre blev klart for ham, at det var haabløst at forsøge paa at finde frem til folk i den mørke nat, grov han sig ned i sneen forat oppebie dagens komme. Om han sov noget eller han bare laa og frøs, kjender nedskriveren ikke til; men da han i sin elendige og forfrosne tilstand den næste morgen krøb ud af snefonnen, fandt han at stormen endnu rasjede i al sin vælde. Han vidste ikke nu mere hvor han var, eller hvilken retning han skulde gaa, men et stod klart for ham, at skulde han have noget haab om at bjerge livet, maatte han uafbrudt holde sig i bevægelse. Han begyndte derfor at gaa, og vedblev at gaa hele søndagen og hele den paafølgende nat; thi efter som trætheden tiltog, steg overbevisningen om, at dersom han tog sig et øieblik rast og hvile, vilde søvnen og døden med det samme indfinde sig. Med sin eiendommelige karakterstyrke og udholdenhed, vedblev han næsten mekanisk at gaa, efterat at aanden var bleven sløv og kræfterne omtrent udtømte. Nat til mandag lagde stor-

men endelig sig og himlen blev klar, men om morgenen viste kviksvøvet i graderitoppen imellem 30 og 40 grader under zero, og i denne fulde befandt Stordock sig vandrende henad Breckenridgeveien, uden hovedbedækning og med bare hænder; thi baade hue og handsker havde han mistet, og hans hjælpeløshed var saa stor, at han intet kunde gjøre forat beskytte sig. Han blev her i den tidlige morgenstund mødt eller forbigjort af en farmer, som standsede og spurgte ham, om han vilde sidde op og kjøre; men han rystede bare paa hovedet; thi taleevnen havde forkommetheden aldeles berøvet ham, og farmeren kjørte uden videre sin vei. Men et stykke borte var et farmhus synligt og mod dette styrede han sine møjsemelige fjed. Der skulde været en syg i samme hus og af den grund var en prest paa veien did, og netop som han skulde kjøre frem til huset, blev han vor den elendige vandrer ude paa prærien, og medens hans øine var fæstede paa ham, saaes han at falde om, og tilshneladende forgjæves, anstrenge sig paa at reise sig igjen. Det stod klart for tilstueren at der her var noget paa færde og folk blev sendt ud og den lidende bragt ihus, og hans liv var saaledes reddet. Hans mod og ubøielige viljekraft havde reddet ham fra døden i snefonnen, men hans tilstand var sliig at livet ikke hang i stort mere end en traad. Hans hænder og fødder var saa forfrosne, at de maatte amputeres og han blev krøbling paa livstid. En frimurerbroder besjergede ham jørt til Breckenridge, og her fik han den lægehjælp og pleie, som der, uden hospital og i de daværende sjaa forholdte, var muligt at yde. Efter 8 maaneders forløb kom Stordock, om ikke paa benene, saa dog ud af sengen igjen. Hans mod fik ulykken ikke krøget. Han anlagde forkehænder og forkefødder, og det fortælles, at han, som et barn igjen maatte lære at gaa. De gjorde ham dog

omfider nok saa god tjeneste, og han vedblev at være et meget arbejdsomt og virksomt lem i samfundet.

Med venners hjælp begyndte han i 1880 i kompaniskab med Mr. D. G. Zelland en handelsforretning i Rothjay, Minn. Efter to aars forløb folgte han sin andel i forretningen til sin kompanion og købte bygrunden og den tilliggende farm, hvor han boede til sin død. Han var ikke saa lidet af en politiker. Saaledes var han en termin medlem af legislaturen, og ved et valg var han sterkt paa tale som kandidat for statssekretær, men opnaaede imidlertid ikke at blive nomineret. Derimod blev han i 1888, af guvernør McGill udnævnt til bestyrer (warden) for statsfængslet i Stillwater, hvor han forblev i fire aar. Det fortælles, at da Stordock skulde overtage embedet som bestyrer for statsfængslet, skul hans forgjængers hustru have sagt: „Tænk, min mands efterfølger er en mand uden fødder, uden hænder, og uden hjerne!“ Det sidste burde hun have udeladt; thi det var en kjendsgjerning at det alene var Stordocks store begavelse, der hævede ham op i høide med de bedste i hans stat. Han havde liden skoleundannelse; thi forældrene forsømte i regelen i nybyggerlivets første aar at lade sine børn benytte almueskolen, der, hvor tarvelig den end var i de dage, dog var et middel til at bibringe den povokjende slegt nyttige og værdifulde kundskaber. Systematisk selvstudium igjennem ungdomsaarene, laa heller ikke netop i hans vei, men alligevel erhvervede han sig i tidens løb mange kundskaber og blev en mand med stor indflydelse. Det fortælles at blindgriser og lovovertrædere i hans hjemby, blev urolige tilfjinds og var snart rede til at pøkke sammen og drage til tryggere egne, naar de fik et vink om at Stordock var paa veien efter dem. Der fortælles ogsaa at det første, som de berøgtede Youngerbrødre gjorde, da de blev løsgivne fra slaveriet, var at aflægge den tidligere fængsel-

bestyrer et besøg og takke ham for, hvad han havde gjort for dem.

Stordock døde den 9de Juni 1895. Det var en brokftade, som gjorde ende paa hans liv. Lægerne var, under sygdommen, inde for at foretage en operation, og fremholdt det som nødvendigt for at redde livet. Men nu sagde han at han havde hadt nok af operation, og i sin beslutning om uden videre at oppebie døden, kunde han ikke roffes. Han efterlod sig enke, Anna Venaas Stordock, og børnene: Henry, Lewis, Mildred og Edward.

Jeg vil tilføie, at hans moder var en datter til den bekjendte tømmermand, Lars Nestrud fra Veglid. Jeg mindes Lars Nestrud, der var husmand under min bedstefaders gaard, Thoen, — fra min tidligste barndom, paa grund af at han gif med trefod. Gulvet i vor stue har merker efter trefodens skarpe pig, længe efter at Nestruden havde holdt op med at færdes i Numedal. Saavidt jeg erindrer, faldt Lars Nestrud ned af Møgstaben under dens opførelse. Min bedstefader (Ewen Gundersen Thoen) havde vist kontrakt paa broens opførelse og det var for ham — som forresten var tilfældet det meste af tiden — at han arbejdede da ulykken skede. Han faldt ned paa Svaberget og forslog sig stygt, ved fiden af at brække benet. Lars Nestrud var død da jeg kom til Amerika, men jeg gjenjaa hos Gunnulf Stordock træbenet, der hadde gjort sig indtryk paa mig som barn. Jeg vil ogsaa nævne her at Ole, den yngste af de tre Stordockbrødre, var gift med en datter til Lars Nestrud.

Theodore K. Gundeby's saga.

(Oplæst ved Solunglagets møde 1912.)

Theodore Knudson Gundeby, født 5te December 1842, søn af Knud Olsen (søn af Toris Olsen Kjerfemo, søn af Ole

Olsen Arneberg, søn af Ole Knudsen Arneberg) fra Hof prestegjeld, Solør, Norge, og Anne Guttormson Sætere, fra Grue prestegjeld.

Jeg udvandrede i 1853 til Amerika med mine forældre, broder Gunnerius og søster Diana, efterladende min bror Ole K. Strand og søster Karen Matia hos deres gode tante Mrs. Øtmo med familie. Vi kom over paa seilskuden „Tordenstjold“ og efter en sjøreise paa otte uger landede i Quebec, Canada. Derpaa blev vi videre befordret med kanalbaade, ifjønt vi manglede midler til at betale for transport, til Milwaukee, Wis. Her blev vi sat paa sanden ved fjøen med to dollars i penge og vor ubetydelige baggage. Far reiste ud for at finde nogen, der kunde befordre os ud paa landet. Da han kom til Calvin's Prairie, 20 mil fra Milwaukee, saa og gjenkjendte han Brede Vesleaaen i arbeide i en ager. Denne var den eneste som hadde reist fra Solør før os. Da far spurgte om han kunde laane ham fem daler til at sætte ham istand til at saa sin familie bragt derud, svaret Brede at han kunde saa femogtyve om han vilde, og fandt ham desuden et gammelt hus, vi kunde bo i. Min far, bror og søster arbeidede der gjennem sommeren. Følgende vinter bodde vi i Muskego, Wis. Der blev min bror Anton født. I næstfølgende August tog vi ivei til Decorah, Iowa, udstyret med et par stude, en gammel vogn og to fjør. Ved Barcreek, 16 mil nordøst fra Decorah tog vi land, men folgte ud den paafølgende vaar og reiste til Worth County, Iowa, som den tid var et vildnis. Sammen med Lars Lovberget blev vi de første jettlere i Silver Lake Township (vaaren 1856.) Vi gennemlevede de almindelige strabadser som de tidligste jettlere oplevet, hvilke alle lyder omtrent ens, og de forbigaaes derfor. Min far og Gunnerius tog hver sin claim. Atten aar gammel tilhandlede jeg mig for et par stude og min note for \$25 en

landwarrant lydende paa 120 acres, og jatte mig ned nærved min fars farm.

Om vaaren 1861 brød krigen ud, og ved det første opraab om tropper hvervede min bror Gunnerius sig i tredje Iowa Light Artillery, og tjente med fjelden udmerkelse indtil krigens slutning. Han kom hjem høsten 1865 og blev snart efter gift med Mijs Berthia Hanjon Holmen. De fik et barn Chjestine Gundeby (nu gift med Christoffer Goplerud og bosat i Osage, Iowa.) Gunnerius afgik ved døden halvandet aar senere. Hans enke blev siden gift med Ole P. Haugen med hvem hun fik flere børn og er en tid siden ogsaa død.

Den 11te December 1861, 19 aar gammel, gif jeg ogsaa som frivillig ind i Copani R, 15de Wisconsin Regiment, kjendt under navnet, det norske regiment, og stod i tjenesten tre aar og to maaneder. Jeg deltog i følgende træninger: Belejringen af Island No. 10, Mississipp, Champion Hills, Murfreesboro, Big Shanty, Altona, Chickamauga, Atlanta felttoget. I slaget ved Murfreesboro blev jeg saaret, 30te Decemebr 1862 og ved Altona ramtes jeg i panden af en mat fugle. Efter slaget ved Chickmauga blev jeg forfremmet til jergeant, og blev mønstret ud af tjenesten ved Chattanooga den 10de Februar 1865.

Efter min hjemkomst til Worth Co., var jeg beskæftiget med at arbejde min farm indtil 1869, da jeg blev valgt til sberiff i countnet og holdt den stilling i fire aar.

Jeg blev gift 2den Januar 1873 med Mijs Randy Medgaarden, som var født i Town of Plymouth, Rock Co., Wis. 22de Oktober 1851. Vi har ni barn, nemlig:

Charles, født 22de Okt. 1873, nu i Seattle, Wash.; Oscar, født 29de Nov. 1874, nu ved Santa Cruz, Calif.; Clara Antonette, født 29de Juni 1876, nu Mrs. C. E. Poole, bosat ved Los Angeles, Calif.; George Gunnerius, født 15de April

1878, nu ved De Land, Fla.; Anton Hiram, født 25de Mars
 1880, nu ved Luther, Iowa; Martin Luther, født 27de Sept.
 1883, nu ved Bridger, Mont.; Esther Regine, født 15de Juni
 1887, hjemme i Los Angeles, Calif.; Henry Irving, født 1ste
 Mars 1891, nu ved Fort George, B. C.

Vi flyttede til Los Angeles, California, omtrent et aar
 siden. Efter tre aars ophold paa forskjellige steder langs
 kysten, sluttede vi at dette var det mest tiltalende sted at ned-
 sætte sig. Vi har kjøbt os et hyggeligt hjem her paa et bakke-
 held, med udsigt mod bjergene, som ogsaa til Hollywood. Her
 vil vi med fornøielse modtage besøg af slægtninge og venner.

Med ønske om alt godt for Solunglaget, og i haab om
 en gang at faa mødes sammen, forbliver jeg

Eders forbundne,

L. R. Sundebv,

1400 Hyperton Ave., Los Angeles, Calif., 5te Juni 1912.

En St. Hansfest paa Kvithøvd. *)

St. Hansdagen var kommen. Solen stod allerede høit
 paa himmelen, da jeg om morgenen vaaknede efter en styr-
 kende søvn. En mild juniregn havde renset luften og frisket
 op de af jolsteiken halvt visnede blomster utover markerne. Det
 skulde bli fest paa utfigten „Kvithøvd“ den aften, og om nogle
 timer var vi tre stykker færdige til turen. Paa en møjsom-
 melig, brat fløvvei steg vi fra dalen op gennem granfjogen
 og var efter et par timer komne saa høit, at granen stod for-

*) Denne høide ligger oppe paa aasen mellem østre og
 vestre Slidre.

fuet med visfen top mellem den endnu frodigt voksende aas-birk. Vi gik op paa en nøgen høide, hvorfra vi overfuede den vidstrakte slette, hvorpaa „Rvithøvd-“kampen hævede sig mod himmelsynet. Nedenunder laa dalen stille og speilende sig i det rolige vand i dalbunden.

Fra birkefien vandrede vi over en lavere liggende tør myrstrækning, bevoftet med dvergbirke og lavt vierkrat gjen-nemstrømmet af en liden bæf.

Om en times anstrængende vandring var i komme op paa toppen, hvor mange mennesker var samlet, alle i mer eller mindre straalende humør over det skjønne veir og de festlige ijtandsfættelser.

Vi var nu baade trætte og tørstige efter den anstrængende opftigning, og det første vi da gjorde var at faa os lidt vedertvægelse.

Bortover paa den flade plads og i skogkanten hadde folket samlet sig i smaa grupper, hvor de underholdt hinanden med skjemt og vittige talemaater. Tiden skred nu hen under sang og dans, og enkelte begyndte allerede at bli nok saa høirøstede og usikre i sine bevægelser. Af og til steg enkelte op paa den naturlige talerstol — af birkegrene sammensflettede gulv oppe i en birk — og holdt korte taler, hvilke skulde være en utlægning af dagens betydning, men som dog hadde mer og mindre gedigent indhold. Der var paa stedet en svenske, som ogsaa forsøgte sig; men han kom ikke længer end formularen rak til. Omkvædet i talen var: „Jag er svenska utav födsel, men jag elskar Norigs land lika vel!“ Han gjorde i sin tilsyneladende paatagne pathos et latterligt indtryk og forlot saa talerstolen under skraal og spektakel af den omkringstaaende forsamling.

Ut paa kvelden blev der tændt ild paa en tjeretønde, og

et mægtig baal blusjede op, som kunde sees langt utover de to bygdelag paa begge sider af aasen.

Fra udfikten ved varden kunde man se flere baal nede i bygden, som forresten laa stille og rolig i den tause sommer-nat. Stilheden afbrøtes kun af en mægtig fos's brusjen, nede i dalbunden. Jeg blev paa dette sted en stund staaende for at se og lytte til alt dette. Her har man et storflagent rundsfue utover en stor del af Baldres. Underlig var det i den tause, lyse sommernat at staa her og lytte. Langt mot nord har man Totunheimens underlige mørkeblaa fjelde og de dybe vand. Vender man sig helt om, saa ser man at der blaaner i finder og topper bortover vidda mot Hallingdal, mens dalen nede under en laa i sin farvepragt. Jeg blev saa underlig bløt og varm om hjertet ved at staa og se paa alt dette, mens jeg mumlede sagte for mig selv: „Du er vort, du er vort,“ samtidig, som jeg kom til at tænke paa et digt, som jeg skrev i 1905. Jeg tilføjer følgende:

Reist er atter Haralds rike,
gamle Norge fritt igjen.
Fredens faner atter stige,
varden staar til vagt igjen.
Atter Norges storheds dage
komme til vort høie nord
som et under her tilbake
under kraft af Herrens ord.

Magnus's merke over landet
vaier atter frelst og fritt.
Paa hver skute over vandet
gaar vor fragtfart bredt og vidt.
Glanzen af kong Haakons dage,

Olavs eftermæle, ry.
 Norges glans fra gamle dage
 atter nu er bleven ny.

Lat da atter Sverres tale
 mane os til manddomsverk!
 Fra hver grend i Norges dale
 samle os til fylkning sterk!
 Bygge landet og slaa ring,
 haand i hanke uten ord.
 Nfatroens hule skapning
 Kolbein sterke slaa til jord!

Jeg vaaknede af mine drømme ved skraalet fra festpladsen. Gutter og jenter svingede sig lystig paa danseplanen. Fra flere hørtes skraal og latter. Borte i en furulund hadde endel ungdom samlet sig om en pige, som spillede paa langeleik og med dempet, bløt stemme sang paa en jvensk folkefang. Oppe paa en bergsnat stod en kone og blaaſte paa lur, saa det gav gjenlyd i bergene. Denne forskjellige musikk blandede sig med folkets skraal og de dansendes taktmæssige bevægelse, saa det hele hørtes som en sterk bruſen gjennem skogen og bortover heierne.

Nu led det frem paa morgenen, og jeg bestuttede mig til at forlade dette sted. Det var let at vandre ned over i den friske morgenstund.

Torgeir Magistad.

Rock Prarie.

IX.

Af Dr. J. S. Johnson.

Bed at gjøre store, lange hop, og kun berøre som aller lettest de høieste punkter af det som kan ansees for at høre til

settlementets historie, har vi nu naaet nogenfunde beholdne frem til menighedens jplittelse i slutten af jektstia-aarene.

Som før udtrykkelig sagt, gjør disse itisjer slet ikke krav paa at være menighedens eller settlementets historie. Kun jaapas deraf er fremført som nødvendigt for at have noget at hægte skildringerne paa. Nu har det uventet hændt sig at nedskriveren har modtaget forskjellige breve, foranlediget af det som har været skrevet. Somme af disse brevskrivere synes ikke at kunne erindre godt og klart hvad vi har sagt, at dette gjør ikke fordring paa at hædres med benævnelsen „historie.“ Det bider derfor ikke det mindste paa mig, at henvise til slikt som at jeg har udeladt mangt og meget. Der gjøres ikke engang saa meget som fordring paa at alt er saa affurat sandt engang, affurat som beskrevet. Men skildringen i sin helhed, den er sand. Der har ogsaa indsnegget sig smaa feil, naar der snaffes om virkelige kjendsgjerninger, og disse rettes herved med største fornøielse. Halvor Nilsen Nae kom ikke i 1841 som sagt, men i 1842. Jeg vidste, at Gjermund Skavlem og Knud Kristensen Fossebræk besøgte Rock Prairie i 1840, men troede ikke de stiftede bo der det aar. Det fremgaar nu af breve fra Halvor L. Skavlem, af Janesville, Wis., at de boede der hos hans fader den vinter. Hvad flere andre af de første jettlere angaar, saa har jeg ikke gjort noget forsøg paa at opgive hvilket aar de kom til Amerika, men datoen af deres ankomst til settlementet. Jeg har heller ikke gjort mindste forsøg heri at nævnte alle, eller endog flertallet af jettlerne, men kun de tidligste. Jeg nævnte i en forbindelse, Ole Springen som Gulif Springens ældste søn; dette var feil, da Knud var den ældste. Dette tror jeg er omtrent alt. Jeg vil gribe anledningen til at takke alle disse brevskrivere. De klandrer slet ikke mit arbejde, men skriver alle meget venligt og op-

muntrende. Jeg talter ligeledes for den anerkjendelse som mine skisser faar af skribenter i „Samband.“

Af skolelærere som fulgte Ingebrigtsen inden den nu delte menighed, maa næst nævnes Hans Christian Thingvold. Han er lidt i slægt med den store og velkjendte præstefamilie Brandt. Han var en meget dygtig og afholdt skolelærer, og virkede som saadan i flere aar. Han bor nu i Hesper, Iowa, hvor han er en velstaaende og høit agtet forretningsmand. Han er landing. Efter ham kom Peter Skogstad, fra Toten. Det tør nok frit siges nu, at Skogstad var neppe paaskjønnet, i mange henseender. Iblandt andre ting, var han meget god sanger. Ikke bare som forsanger i kirken, men han havde adskillig sanguddannelse, og havde en sangers temperament. Han holdt sangskoler og fik istand et flerstemmigt kirkekor, og det var under hans regime at menigheden kjøbte kirkeorgel. Han organiserede endog et firstemmigt mandskor, som i de dage var en sjældenhed at finde, idet mindste paa landet. Havde det ikke været for Skogstad og hans arbejde, kunde det let have gaaet lange tider før denne virksomhed var kommen i gang inden den menighed som han tjente. Dette var nemlig S. Müller-Eggens, som i mange aar betjente frimenigheden, den del som gik ud af synoden. Smidlertid var C. F. Magelsen fremdeles præst for synodemeningen. Han var ogsaa udrustet med ualmindelig god sangstemme og havde musikalsk uddannelse, og det første arbejde i dannelsen af kirkekor i hans menighed gjordes af ham. Han fulgtes af Pastor L. A. Thorvildsen som ogsaa var sanger og meget musikalsk. Smidlertid var der kommen en ny flok og skolelærer ved navn A. A. Rjenner. Rjenner var lidt af en „character,“ som vi siger paa engelsk. Han var en ualmindelig stor og før mand, med værdigheds følelsen godt udviklet hos sig selv. Af jomme ansaa han vist for at være et stort musikalsk geni. Han

fragtede rundt med sig et kasse orgel, fele og andre musikalske adjunkter, ikke at nævne de mange og varme klæder og tøj. Uagtet han var saa stor, havde han en stærk frygt for frost og kulde. Endog i den stærkeste sommervarme, gik han derfor med mindst to sæt tykke uldunderklæder og overfrakke, for at holde varmen inde og kulden ude, men det var som om det ikke hjalp; bestandig havde han kulde alligevel.

Kjenner spillede ikke alene fele og orgel og sang, men han komponerte ogsaa leilighedsvis. Havde han levet, vilde han uden tvil med tiden blevet præst. Dette gælttemaal baseres paa et udtryk som han sommetider brugte naar han diskuterte theologi: „Vi præster tror saa og saa.“

Han er forresten ikke den eneste af Rock Prairies skolelærere som har slaat ind paa præstegjeringen, idet begge brødrene Bold, Severin og Andreas N., samt en som hed Nelson, studerte praktisk teologi og nu virker som præster.

Navnet „Lørkop“ har været brugt i disse stisser, uden videre forklaring. Bedre anledning blir det vel neppe. Det er ikke nogen by. Det er kun et sted. Navnet er kun et øgenavn. Det første kjendte navn paa stedet var Sumansville, og har bestandig været enten *d e j u r e* eller *d e f a c t o*, et post-aabneri. Det kan neppe siges at være vanskeligt at finde frem der, da gaderne bestaar af to linierette landsveie som krydse hinanden i ret vinkel. Jeg selv har nu været godt bevandret i Lørkop i snart et halvt hundrede aar, og stedet har bestandigt haft de samme huse som nu, med den undtagelse at den gamle præstebolig blev nybygget for endel aar siden. Paa hjørnet til nordøst har man det gamle trykkeri, dernæst paa nord, Hans Fældes gamle hus, og saa dernæst præstgaarden. Fra trykkeriet i øst, de gamle huse hvor Steensland boede, og tværs over veien mod syd, stod i gamle dage Svar Dønheims smedje. Nu staar der et levehus der. Det

er alt. Men det har dog bestandig været ligejom et centrum. Først saa var det præstegaarden som gav det værdighed, og saa var det skomager og smed som gav det lidt bypræg og drog folk did, enten for at saa sig selv eller sine heste skoede. Endog læge var der en del aar, da Kittel Doktor, Dr. K. T. Rostad var bojet der. Dr. Rostad var vist en af de første norsk-amerikanere til at studere medicin og slaa sig ind paa den virksomhed. Han har siden praktiseret i Davis, Ill., Blanchardville og Spring Valley, Wis., og er en høit agtet og velstaaende mand. Sin første praksis fik han dog i Tørfop, som bestod sig fornemmelig i at trække tænder og skjære op værfingre. Jeg tror mange holdt den mening at det kunde ikke rimeligt ventes at en gut som var vokset op i bygden og som alle havde kjendt fra barnsben, kunde være rart til doktor. Han maatte drage til ukjendte egne for at vinde tiltro og berømmelse. Nu kunde han godt komme igjen, thi som fjæringa sa om en vis doktor, „Nu har han jeet mangfoldige folk døe!“

Præstegaarden i Tørfop maa ikke forveksles med den gamle Clausen præstegaard, som ligger vel saa en kvart mil længer syd, ved kirken. Det var hans egen eiendom, og menigheden byggede senere en ny præstegaard, hvor Magelsen, Eggen og J. N. Bergh har boet. Der staar nu en vacker moderne præstebolig, hvor Pastor Bergh bor.

Der kunde være stor til at labe en stor, lang saga om Tørfop, ifald det interesserte nogen at læse den. Steensland, som i mange aar boede i et gammelt forjaldent loghus der, var en aldrende, fattig stakkar's kros ifra Stavanger som vel ingen mistænkte for at have evner eller anlæg til nogen verdens ting, og som efter en tid blev borte. Nogle aar siden kommer en dag en ung dame ind i mit kontor, og efter en del forespørgsel om mit personlige identitet, spørger hun om jeg

erindrer Steensland. Hun fortæller da at hun er hans datter-datter. Vedkommende unge dame var et aldeles ualmindelig staut og vakkert menneske, med god uddannelse og var for tiden lærer i en af St. Pauls høiskoler. Jeg sølte trang til at skrige hurra for Amerika, da det hystes som om amerikanst jordbund og omgivelser maatte ha æren for hvad neppe kunne ha skeet ved jstebryggen i Stavanger.

Lørfop har havt flere jmede, Johannes „Sjulfmager,“ Secrest, Dønheim, Laugen, og andre som vel har gaat i glemmebogen. Men Dønheim er dog saa omtrent den eneste som egner sig for en liden saga. Han kunde godt ha været typen for den omjungue jmed som „farlig var naar han blev vred“— eller var det „juld?“ Han gjorde blandt andre ting, et lidet svagt forsøg paa at etablere sig som læge, idet han paastod at være i besiddelse af en hel del af Mor Sæters recepter, som skulde være probat kur for alle almindelige skavanker. Han fabrikerte endog nogle rifler, som det gif an at skyde med.

(Fortætttes.)

Den gang Ole Bringstru gif aprilnar.

Af P. L. Ederklep.

Før godt og vel en 40 eller 50 aar siden hadde min onkel Ole Bringstru taget paa sig noget grubbing hos Herbrand Sanden, og en kveld en uges tid eller saa før den første April fad de to i godt prat og talte om forskjelligt, deriblandt ogsaa den første April. Meget muligt er det, at de hadde sine planer lagt til at jende en eller anden hvem det nu kunde være, som Aprilnar. Men at de jelv skulde komme til at løbe, det var noget som de ikke regnede blandt mulighederne. Som du skal saa høre, blev det dog en maadelig fornøielse for dem.

ijær for Bringstruen. Anne Sanden, Herbrands søster, hadde nemlig hørt hele deres overlæg, og lagde sine egne planer. Dagene gik. Bringstruen grubbede hver dag, og da den første April indtraf hadde han aldeles glemt hvilken dag det var. Anne huskede det dog. Om morgenen drog Ole afsted til sit arbejde. Genimod flokken 9, eller saa, om formiddagen jatte Anne frem paa bordet en skaal med melk og mad saa det skulde se ud som om nogen hadde vært der; thi paa den tid var det ifik og brug at, om nogen kom, saa maatte de ha noget at spise og drikke, hvad tid det saa var, ifølge gjeftfrihedens regler i de gode, gamle dage.

Da nu gamle Mrs. Sanden kom ind, saa trodde hun, som rimeligt var, at der hadde været nogen fremmed der og spurgte saa Anne i al trofnyldighed hvem som hadde vært der. Anne til at fortælle sin mor, at en af Ole Herbrandsons døttre hadde været der, og at det hadde gaat saa uheldig til, at heftene hadde taget ud og revet sælerne i stykker. Siden de nu var midt i vaaraarbeidet og intet kunde saa gjort før sælerne blev sat istand, vilde de gjerne saa Bringstruen til at komme og udføre reparationen. Dette trodde Mrs. Sanden, og Anne fik hende til at gaa bort til ham og fortælle om skaden paa sælerne og be ham være saa snil at komme med det samme. Ja, naar det var saa, da fik han vel gaa, fulgte saa hjem og fik sat paa skomagertasken sin. Men saa kom han til at tænke at Herbrandson kanske ikke hadde noget at istandssette sælen med, da han vidste at Herbrandson ofte ikke hadde læder ved haanden. Anne vidste imidlertid raad, sagde at Herbrand hadde et stykke læder liggende og det var bedst han tog det med.

Han pakket da stykket i tasken, og afsted bar det til Herbrandson, en god halvanden mils vei at gaa. Han kom snart frem, men det saa ikke ud til at der var noget som feilet nogen steds. Karfolkene var i fuldt arbejde, og Sigri Herbrandson

traf han i huset, og hun hilste paa ham, talte om dette og hint, men nævnte intet om sælesjfsing. Endnu ffjorte han ikke spøgen og spurgte saa tilfids om sælerne. Nu begyndte Mrs. Herbranjon at le og sagde: „Saa, nu er du vist ude og gaar April idag, Ole.“ Da gjorde han helt om og drog tilbage, og han fortalte mig engang, at han var saa forbitret og harm, at han næsten ikke vidste hvor han gif. Da han kom tilbage til Sanden var Herbrand just kommen tilbage fra et lignende erinde, men han havde nu ikke reist med jaadan op-pakning som Bringstruen. For Bringstruen var det nu lidt lindring, at han ikke var alene om eventyret. Men det første han spurgte efter var Anne. „Hvor er denna jænta?“ ja han, og Herbrand lo saa ad ham, at han maatte lægge sig paa marken. Men Anne havde gjemt sig da Bringstruen kom ind og vidste sig ikke før det meste af sinnet var gaat af ham, og det varte nu ikke saa længe heller. Siden den tid havde han stor respekt for Anne Sanden. Han prøvet vist at gjøre hende ongen puds, men det gif ikke.

Denne April historie er endnu ikke glemt her og mange gange har jeg hørt Bringstruen fortælle den selv, og da lo han saa godt over hele greia. Han syntes at det var godt gjort. Han holdt sig skadesløs ved siden at sende andre ud som Aprilnar, men Anne slap han at narre. Hun glemte ikke, og var paa sin post. Engang fortalte hun at hun syntes synd i ham da han drog affted, og tænkte paa at kalde ham tilbage, men befinede sig og lod ham gaa; thi han havde nu gjort saamange spif og skøierstregger, at hun syntes han traugte en lærepeng. Det gjorde han ogsaa, men det blev sidste gang han gif Aprilnar. Han fik ofte høre spot over den turen med taffen og læderet.

Peder L. Ederkley.

Dyptegnelse fra Baldrisjettlementet i Bojtwick Valley, Wis.
Meddelt ved Th. Swennes.

Det her anførte om de gamle jettlere er leveret af Mrs. Elie Nordveen, som er en halvsøster af Mr. Swennes's far og datter efter Jul Bendikson Nordstrand. Hun døde i La Crosse, Wis. 1910.

Mrs. Ingeborg Amudson har fortalt, at da hun kom fra Koshkonong med sin mand Lars Amudson (Haugrud) til Bojtwick Valley, funde de fra bluffen se en liden hytte langt oppe i dalen. Det var Mr. Bojtwicks loghytte. Han var kommet en uges tid før Lars Amudsons ankomst.

3 følgende liste over de første jettlere, som kom til Bojtwick Valley i 1846 og de nærmest paafølgende aar, er først opført de som nu ligger i Bojtwick Valley norske gravplads:

Amud Evenjon Manum, født 27de Mars 1831 d. 1886.
Amud Olsen Smedrengen f. 24de April 1820, d. 8de Nov. 1905. Nils Haraldsen Loemejeie, f. 23de Febr. 1820, d. 23de Febr. 1892. Jul Olsen (i Norge kaldt Piper Jul), f. 22. Juni 1822, d. 27de Dec. 1866. Tollef Olsen Swennes, f. 22de Mars 1831, d. 1ste Mars 1904. Ole Olsen Swennes, f. 29de Nov. 1835, d. 23de Mai 1904. Mons Anderson Espelien eller Aker vold, død. Alle disse fra N. Murdal. Brødrene Lars Amudsen, Haugrud), f. 29de Dec. 1821 d. 1905. Hans Amudsen Haugrud, død. Disse to fra Slidre.

Erik Nordstrand, Ole Lillestrand, Thore Ristebrunen, Gamle Halvor Synstrand, Amud Syverjon Fodness, Anders i Doffen; Thronnd Arnesen, der var kirkesanger i Valleyen; Amud Haldorson, Amud Doffebakken, Ole i Bren (Ole Brown), død; Amud Halling, Amud Bjørnson; Ole, Nils og Thore Loe, Sven Amudsen Nordveen, Syver Jaallingloe, Syver Aker vold, gamle Ingebrit Ingebretson, Stengrim Olsen Hegge, Ole

Hendrickson (Oppen), John Halvorson (fra Hedemarken); Ole, Paul og Hendrik Tollefson (fra Hallingdal).

Ole Knudsen og Jens Bring var i samme kompagni i borgerkrigen. Ole blev skudt ved Jens Brings side. Bring var flere gange saaret, men kom hjem og kom siden til Grand Meadow, Minn., hvor han omfider døde som følge af sine saar.

Til foregaaende liste ved Mrs. Nordsven søier Th. Swennes følgende navn fra Postwick Valley, og andre steder i La Crosse County, Wisconsin:

Ole Thoreson. Mrs. Ole Loehaugen og Mrs. Amund Setland. Børn efter gamle Thore Loe. Ole og Erick Erickson Brenna. Gamle Mons Anderson Haavrud, morbroder til Mons Anderson den saa vel bekendte handelsmand i La Crosse, Wis. Erick Thoen i Smith County, bortflyttet længe siden. Thore Knudsen Stoffehaugen, veteran fra 15de Wisconsin regiment fra borgerkrigen. Saa nævnes børn efter gamle Juel Bendickson Nordstrand — Bendick J. Swennes eller Johnson, døde i borgerkrigen. Han var kavallerist i krigen. Bjørn J. Swennes, døde i Heron Lake, Minn. Juel J. Swennes, sporløst forsvunden ude i vesten. Ole Swennes, Livingston, Montana. Mrs. Ingebret Nordsven og Mrs. John Lund. Ingebret K. Nordsven. Knud K. Nordsven. Brødrene Juel og Thore Boe. Faltning Boe. Mons Erickson Rudlaug. Helge Helgeson Haganes, Helge, Syber, Arne, Knud Akervold. I La Crosse Valley bør nævnes Knut Swennes. Høiby kom ifra Norge i gamle dage med familie. Og af familien kan nævnes: Thore, Ole, Johannes og Lars, Knudson Høiby, og to søstre, Wijs Agnette var den enes navn.

La Crosse County var det første sted i vesten langs med Mississippifloden, hvor de gamle Nordvestens pionerer staaede. Det bør nævnes at Mons Anderson i La Crosse, kunde engang nævnt flere hundrede Baldriser som kom til byen

hver maaned; gamle „49-er“ California Knudsen levede i Bostwick Valley og Salvor Gaarder, i Holman, Wisconsin, begge guldgravere. Salvor Gaarder, Lillestrand, havde faaet navn fra en gaard ude paa Toten, ligedan som Høiby paa Hedemarken havde taget bort navnet paa Knut Svennes, som havde nævnte gaard eiendom ude paa Hedemarken.

Fortidens og Nutidens Vikinger.

Af en ven har vi faaet laant et eksemplar af et bestedent, net lille hefte indeholdende ni digte. Paa titelbladet staar: Nogle Smaaastubber sammensat af John D. Lee. St. Paul, Minnejota. 1912. Vi har tilladt os at la vore læsere nyde et af disse digtene, det under ovenstaaende titel.

* * *

Det var i fornufts dage
 De gamle vingers vis,
 At gaa i fremmed havne
 Og vinde der sin pris.
 De harnisk klædte tjæmper
 Med hjelm og brynje paa,
 Med skjold og sverd i haanden
 De kjæft til striden gaa.

Nu haver vores viking
 Faat rent et andet præg.
 En staalpen er hans slagsværd,
 En blyant er hans speer.
 Med dem han flittig segter
 Og mandelig han slaar,
 Saa vi kan frit nu sige
 Han barst i striden staar.

Han fegter og han strider,
 I tummelen han slaar,
 Dog kan man ei opdage
 En blodplet eller jaar.
 Men ser man lidt paa tingen,
 Man snart vil finde ud,
 At mangt et hjerte bærer
 Deraf et sørgesfrud.

Og iblandt disse fjæmper,
 Vi kjender vel igjen
 Dem, som vi skulde se til
 Som vore bedste mænd.
 Den ene han opbygger,
 Den anden river ned,
 Dog raaber de nu alle
 Paa fred og enighed.

Hoveda.

(For det meste frit gjengivet.)

Denne underlige kvinde var i den stilling som min skolekammerat Ole Rujtebakke siger om Storsigri. Na, det var ikke bare disse to kvinder som maatte ernære sig ved betleri i det trange Norge og siden gaa i omgangslægd. Jeg var imidlertid den tid Hoveda for omkring. Min far var den tid husmand under gaarden Nordre Lundene. En dag i melom kom hun med sin meis og hit, som var hendes hele eiendom. I hiten havde hun fyller, flatbrød, gammeloft, smør, uldsjoffer, lidt mel i en pose hvilket hun havde samlet i gaardene. Taksten var for husmødrene paa gaardene at give fattige, naar de kom, en melarje med mel — rugmel, havremel, sigtemel, som

det kaldtes i gamle dage, alt havde hun tilfammen. Som hun kom ind jagde hun: Guds fred i hujet, jatte sig paa stabben, tændte sin kriticpipe, tog nogle gode drag — kan e faa laant et grytø taa de, Magaat? — Ja du kan væl dæ. Saa vil du mæ-gryta dæa? ja mor, ha du intø jaat mat idag, kansi? — Jau daa; men e vil kofe me jurprim vælling, ojo vil e faa ligge her te imørge. — Dæ kan du jædnø faa, men du lyt ligge paa laava ojo lyt du brøtø nofo graanbar o ligge paa. Vi vart baadø forlausø o hælmlausø ivaar. Naar je har hælml bruka e bæra in lit hælml o lægge ve peisen. Dæ værjtø bli før de, dæ saa mykfy laappo paa laava. Ze sfa la de faa den nyø sfinjælden aa ei blayø. Ballø de gaat in, so slit du dæ væl aaver denne nat, aa du æ væl intø vand ve saa svaer jeng alle-itan hæld. — Ma dæ sfa bli herrøjeng, ja Soveda.

Vi gif tilfengs og hun paa laaven. Bedst som det var, eiter vi var jøvnet, vækfedes vi ved at det begyndte at banke og træffe paa laaven som skulde det være julestas morgen. Mor sfinjælte sig til laaven, og fandt der sfinjælden udbredt paa laavegulvet og Soveda holdt paa at træffe den. Mor gjorde indsigelser for jældens skyld, men Soveda ja: Ze sfa intø sfaa fund tufta has veslø Krestajør, tok jælden og la paa en sten ude og til at banke med en anden sten. Mor fandt at der var intet at gjøre med Soveda, og denne holdt paa med træfningen gang paa gang gjennem natten. Om morgenen sad hun ud paa laavetrappen isærd med at paaklæde sig. Mor bad hende komme ind og faa lidt kaffe. Soveda mente laaven og lopperne var beiat og jagde at alt hun træsfede hjalp det iffe. Da hun havde faat kaffe og mad tillivs tog hun sin meis og vandrede videre.

* * *

Jeg skulde ønske, en eller anden Søndre-Nurdøl vilde skrive lidt om den saakaldte „Krypa.“ Min skriveøvelse er svært li-

den, og hufommelsen daarlig, jaa det blir ikke stort med det. Saa en venlig hilfen til Dere Valdriser og andre venner blandt bogens læsere. Haaber at alle, som har tid og evner vil mødes til høsten. Mød op! Det vil opfriske gamle minder. Jeg føler mig yngre for hver gang jeg faar se og tale med mine barndomsvenner og høre det ægte Valdrismaalet og de gode taler som opliver os paa møderne. Christian Satter.

Rettelje.

J. G. Gregersens digt „Numedal“ i Aprilheftet No. 48 mangler næstsidste vers (side 191) to linjer. Med et par ændringer, skulde verset lyde:

Sagaer og gamle minder
 Frem de loffes bør,
 Saa at jagastrømmen rinder
 Frem, som aldrigjør.
 Fortids minder — nye, gamle
 Klædes skal i ord.
 Til et hele det at samle
 Her paa vestens jord,
 Du de norste mænd og fædre,
 Som har bragt os arven stor. —

Besleknit paa Vaffa paa bjørneskytteri.

Rnut var som betjendt en ivrig jæger og hadde bestandig et eller andet lyffetraf af jæregen art under jagten. Han fortalte engang, at han under en bjørnejagt fik øie paa en svar bjørn paa forfærdelig langt hold, jaa han trodde neppe hans „børje“ kunde række frem, dog hadde den aldrig svigtet ham men truffet det maal, den blev rettet imod. Rnut hadde ogsaa dengang en liten tro paa, at den ikke skulde forfeile sit maal, han smelte laust og skaut tvært over ein tværhang paa langs ette ein laag hug o, — brænne me, inn i ei møstatubbe — jia aat ei stor myr o te mitt i miljo augo paa ei stor viefjerr paa bjødne.

Samband.

No. 52

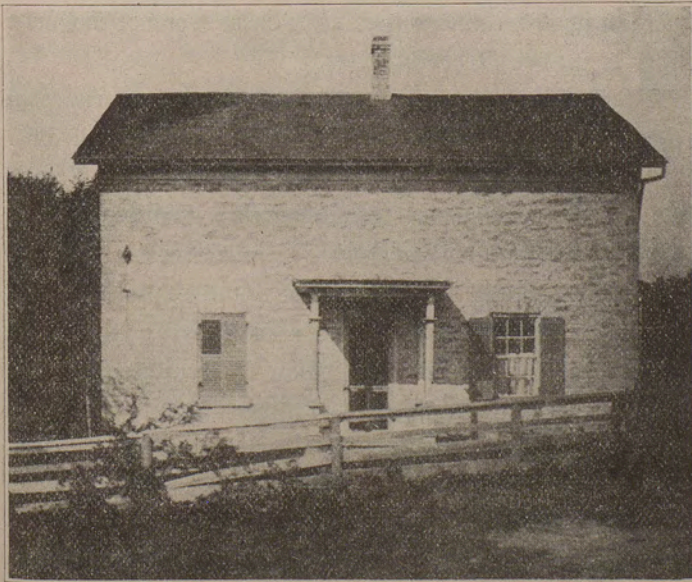
August

1912

Rock Prairie.

X.

Af Dr. S. S. Johnson.

Trykkeriet i Torkap har været nævnt, og det blir helst derom, og om den virksomhed som kan siges at have havt sin begyndelse i den gamle stenbygning, at denne skisje dreier sig.

Det er da i orden at kaste et flygtigt tilbageblik paa den tidsperiode, da den norske journalisme i Amerika havde sit sæde der. Det er rimeligt at det forundrer mange, især af de yngre, og som ikke kjender til forholdene paa den tid, at en saadan

virksomhed skulde henlægges til et saa uanseeligt og affidesliggende sted som Lørkop, der, som før sagt, ikke er nogen by, men kun saa at sige et punkt. Og et „punkt“ forklares teknisk, som „en geometrisk betegnelse, havende hverken længde, bredde eller andre dimensioner.“

Der var paa den tid kun yderst saa norske i de østlige byer, Milwaukee eller Chicago, som nu længe har været stærke i norsk befolkning og fremmest i spidsen i alt som angaar norske gjøremaal. Minneapolis var endnu ikke paa farten, og det samme kan siges om mange flere af de byer, hvor norskdommen hertilands nu har sit hovedkvarter.

De første norske settementer i Nordvesten blev grundlagt ved Fox River, Ill. i 1834. Saa kom indvandringen til Sydlige Wisconsin i 1837, hvor Muskego, Jefferson, Rock Prairie og Koshkonong settementer begyndte næsten samtidig. Dette var især i Rock og Dane countierne. Herfra spredte de norske settementer sig hurtigt til de tilstødende countier, Green, Iowa, Lafayette, Walworth, Richland, Door og Vernon. Det norske Amerika var derfor for det meste jydlig Wisconsin og en liden deel af nordlige Illinois. I 1851 kan der siges at have været, i runde tal, tilsammen henimod 15,000 tusen Norske i Amerika, hvoraf omtrent 10,000 var bosat i jydlig Wisconsin.

Paa det kirkelige omraade var der i 1851 organiserede menigheder i de fleste af disse norske settementer, med sex ordnede præster, nemlig Clausen, S. N. Stub, M. C. Preus, G. F. Dietrichsen og Nils Brandt, foruden Elling Gieslen, som aldrig havde nogen forbindelse med de andre her nævnte.

Bed siden af rydningsarbeidet, strævet for mad og de nødvendige livsfornödenheder, var der tilhyneladende kun to interesser blandt vort folk, nemlig det som vedrørte det kirkelige, og det politiske. Det kirkelige overskyggede dog det politiske ganske aldeles, som ikke er saa underligt. 1851 er ligesom en

rød markedag i vor historie, da vor nuværende norske presse med alt det som det fører med sig af aandeligt liv og udvikling, i grunden daterer fra dette aarstal. Biftnof havde der allerede været gjort en begyndelse med norske blade, men enten manglede det tilstrækkelige midler, eller var det i hænderne paa udhygtige folk, tildels aldeles usikfede for sliq gjerning, og disse forsøg endte alle braadt i fiasco. Før 1851 havde saaledes mindst tre norske aviser allerede seet dagens lys og igjen ophørt at eksistere. Ved begyndelsen af dette aar eksisterede ingen norsk avis. I aarets løb begyndte fire nye bladforetagender, af hvilket to blev livsdygtige, som vi skal se. En mand som siden kom til at spille en nok saa fremragende rolle i den Norsk-amerikanske avis verden, havde nemlig sammen med en kompagnon grundlagt en avis som de kaldte „Demokraten,“ og som var en af de seneft indgaaede. Denne mand var Rind Langeland. Han kom i 1843 til Muskego, hvor han var med at udgave „Nordlyset,“ det første norske blad i Amerika, men nu allerede blandt de indgaaede. Det første af de to ovennævnte nye bladforetagender var „Maanedstidende for den norsk-evangelisk-lutheriske Kirke i Amerika,“ som udkom fra Langelands trykkeri i Zumansville, (Torkop) Wis. i Marts 1851. Det udgaves af præsterne N. C. Preus, C. L. Clausen og S. A. Stub, med Clausen som den egentlige redaktør. Bladet udkommer endnu under det almindelige velkjendte navn „Kirketidende,“ og er som det altid har været, den norske Synodes organ.

Lidt senere udstedte Past. Clausen, sammen med andre, et opraab til dannelsen af en aktieforening som skulde udgave et norsk nyhedsblad. Som følge af denne indbydelse blev et møde holdt i kirken paa Rock Prairie, den 15de November, 1851. Aktierne fattedes til \$10.00 hver, og 73 tegnedes. Foreningen kaldte sig „Den norske presseforening“ og valgte J. D. Key-

mert som formand, og Pajt. C. L. Clausen som redaktør. Bladets navn blev „Emigranten,“ hvis historie er mer og mindre fjeindt blandt normænd i landet. Clausen blev nødt til at trække sig tilbage som bladets redaktør efter mindre end et aars virksomhed, paa grund af at han havde sat sig i spidsen for et kolonisations foretagende. Han ledede en udvandring til Mitchel Co. Iowa, sammen med sin svoger, Gulbrand Nyhra, og mange fulgte ham. Herved grundlagdes de norske settlementer i nordlige Iowa, og Clausens hjem blev derefter i St. Ansgar, Iowa. „Emigranten“ flyttedes først til Madison og senere til La Crosse og gif endelig op i „Minneapolis Tidende“ i hvilken den kan siges endnu at eksistere. Det kan altsaa fra disse oplysninger, siges at være et aabent spørgsmål om Rock Prairie egentlig kan ansees for den norske journalisms vugge i Amerika, og dog er den det. De fostre som laa i andre vugger var ikke „paasætandes“ og levede ikke. De to derimod som først saa dagens lys i det gamle steentrykkeri i Tørfop, viste sig levedygtige og lever den dag idag. Man bør ogsaa mærke sig de mænd som var i spidsen for disse foretagender Clausen, Reymert, Langeland og Presterne Preus, Brandt og Stub, som alle arbejdede trolig sammen. Langeland blev senere en af „Skandinaven's“ stiftere og dens første redaktør. Reymert var medlem af Wisconsin's konstituerende Legislatur, var sagsfører i Milwaukee, flyttede senere til New York og blev endelig territorial guvernør af Arizona. En anden mand hvis navn ogsaa er at læse blandt „Emigrantens“ aktietegnere, var Lauritz S. Heherdahl. Han kom til bladet som typograf ifra Norge. Da bladet flyttet blev han farmer. Han var en af bygdens mest oplyste og intelligente mænd og prominent, især i kirkeligt arbejde. Han var en af de berømte to-og-tvve Heherdahl brødre fra Kristiania.

Vi leverer ovenfor et billede af det gamle steen trykkeri,

saadant som det nu ser ud. I aarevis var deri tilhold for folk som intet eget hus havde. Deri boede Dønheim, Ole Skogen og mange andre. Nils Bæglic kjøbte det til slut, reparerte det og boede deri sine sidste aar. Det giver løfte om at staa nok et hundred aar, om det faar lov. Derjom der gaves mange nok af Rock Prairies nuværende folk med lidt sands for det historiske, kjøbte de bygningen og benyttet den for et historisk museum.

(Fortf.)

Muntre erindringer fra Iowa.

Jeg har med interesse læst P. L. Ederklops indlæg om gamle jettlere i Clayton Co., Iowa, især deraf at jeg 45 aar siden var i arbejde der en sommer hos Ole Herbranson. Og da dette er fra mine ungdomsdage, med titelen „greenhorn,“ saa sidder det des mere fast i erindringen og jeg husker godt de gamle jettlere der. Jeg har ikke senere været der og lidet har jeg hørt derfra, saa at det var saameget mere nyt for mig. Ole Bringsrud var jeg sammen med i harvesten og noget af sommeren, og jeg maa se naar jeg kommer ihu hans muntre væsen, og hvorledes han ertede Herbranson jenterne. Men det, at Anne Sanden fik ham til at gaa apriluar, det var det bedste jeg har hørt. Det har hændt efter jeg var der; thi denne historie var ny for mig. Da Ole Bringsrud var bygdens skomager, var han ofte hos Herbranson i saadant arbejde. Engang han var der og jeg var med Herbranson i skogen og hug aspøles til gjærde — før „wrens“ dage, nemlig — saa sa Herbranson da vi gif hjem til middag „lad os nu narre Bringsrud'n, han har narret saa mange, han.“ Jo, han fik det til. Da vi hadde hvilet middag blev han med for at se det forun-

derlige dyr vi havde stængt inde i en hul stubbe. Det blev moro en tid over at vi havde narret Bringstru'n. Han var jnil og vennejæl som faa, og hans minde hædrer jeg med ære.

Syver Rustebakke,

Chief River Falls, Minn.

Bjørnjons navn hædret.

Cedar Rapids, Iowa har et „Free Public Library“ skjenket af Andrew Carnegie. Det har kostet \$75,000 og har en aarlig „income“ paa \$1200. Blandt andre verdensberømte navn i literaturen er Bjørnstjerne Bjørnjons navn her indhugget i sten, en vistnok sjelden ære vist en skandinav her i landet, om der da er nogen anden nordbo hvis navn er paa denne maade indskaaet i nogen offentlig bygning.

B. L. W.

Basøtdansen.

Blandt de gamle festlige minder fra fjeldbygden er der et, som vi Baldrisjer har fælles med et af de andre fylker, der forhaabentlig herefter vil gi sit rigelige besyv med i „Samband.“ Livet sled sig jo til daglig nokjaa monotant og stræbsomt her, for de flestes vedkommende med udlængsel mod den store verden hinsides fjeldene og en knugende følelse af, at der i dalene var forliden spillerum for yre kræfter. Men en tre fire ganger om aaret var bygdene deroppe sig selv nok og misundte ikke selve kongen paa Stokholms slot. Det var naar kirkeklokkerne ringede julen ind i hytte og hus, naar de blussende baal tændtes ved Sankte Hans, naar alt hvad der kunde kjøre og gaa toget mod høstdyrskuet, der for Walders' vedkommende

gjerneft afholdtes paa Jagernæs, og sidst men ikke mindst i flotaanens tid, naar felerne strøg op til dans paa Basæt.

Desværre har jeg ikke for haanden noget historisk materiale, der kan sætte mig istand til at tale med kyndighed om den hvidhaarede institution, som vi paa begge sider af fjeldet benævnte Basætdansen. Men at den strakte sig tilbage adskillige hundreder af aar og bar i sig levninger af en tid, da fylke stod mod fylke som smaa rivaliserende nationaliteter, saa den igruun fra først af beteguede et skridt henimod fredeligere samkvem og opgaaen i en høiere landsenhed, derom hersker der vistnok almindelig enighed. Og den mand, der besad lidt af alvidenhedens evne og kunde se disse stævner glide forbi sit indre øie som et stort panorama, vilde kunne skrive en artikkel i „Samband,“ der hadde betydelig kulturel interesse. Selv kan jeg desværre væsentlig kun friske op et personligt minde.

3 glitrende jolfskin — det var vist i 1883 — drog en liden flok af os over Øllyøen fra den lille idylliske jæterklynge Par-dis ved dens sydlige ende til Merket ved den nordlige, for derfra at benytte apostelens heste til den berømte danseplads. Noogle af følget var besøgende hos faster Karen, andre sommergjæster fra Knut Vesterbøes jæterpensionat: et par studenter, blege hylærerinder og endog en veritabel Kristianiafjønshed, der kappedes med selve vertindens vakre døtre og sammen med disse la fang i struberne og varme i de trægste ungfarsøine. Langt, lysebrunt og rigt laa haaret nedover de unge skuldre og som ramme om et blegt, tankefuldt ansigt, hvis skær fik den manglende farve af et lyserødt sjal. Som det stod i den ene students notisbog:

Sjalet løst i hølge
Om de unge skuldre
Kommer hun en skogens
Alfelette huldre.

Bleg som nattens dronning
 Fugtigt, drømmfyldt øiet
 Læben svulmende
 Og naffen jagte høiet.

Skvad under, om blodet flød ilende gennem unge aarer, og livet i den svale sommormorgen syntes verdt at leve.

Sos gamle Per i Merket, der havde tjent sig en bestjeden liden formue som skindhandler og paa sine mange rejser samlet en god slump livsvisdom, fik man sig en passiar, samtidig som studenterne læstedes med den kraftige melk, og saa tog man foden paa naffen bortover de lyngklædte vidder langs Tisleia. Fra alle kanter begyndte nu folk at hre frem, gutter og jenter direkte fra Baldersdalen og fra den store Nabjørskjætervang paa nordøstjiden af elven. De søgte hen mod et par gode vadesteder, hvor de som ikke var paa hesteryggen simpelthen traf strømperne af og lod det vaage sig. Snart dukket Vasæt op for øjnet, svært af mennesker, mens seletoner lystig skar gennem luften fra mer end en haug i nærheden. Den sidste kneif toges i stormisfridt, og man havde for sig den flade vang paa nordjiden af sjælet til den gamle orginal, Ulrik i Monsepladsen, en bror af den staute kommandersergeant Eriksen i Mordalsbhyen.

Ulrik sad, som altid ved de anledninger, i et hjørne af stuen og gav audiens den udslagne dag, mens hans betydelig yngre hustru hjulpen af et halvt dusin jenter solgte kaffe og smørrebrød paa haarde livet. Han var en af de mange smaabrugere, der saavidt orket at holde en fillegamp, med hvilken han hadde gjort utallige Kristiania-, Odnes- og Gjøvikturet, og han var propfuld af historier, der oftest vidnet om en livlig fantasi, og som han fortalte med en eiendommelig dvælen paa

bogstabet s og en gaaen op i sit emne, det uvilkaarlig meddelte sig til tilhørerne.

Bed en leilighed — det var nok paa en tur langs Spirillen — havde et par skjælmer paa en eller anden vis faaet ham praktiseret ud i vandet, idet han havde foregivet ikke at kunne svømme. „Men daa laag e“, sa han tilfreds, med smatten paa „s„erne, „o smilte o log, o slaut jo ei skraflis.“

Kommen ud igjen paa tunet mødtes vi af et karakteristisk syn: mindst halvhundrede spræke hallinger tilhest i susende fart frem mod vognen fra Sanderstølkanten, de fleste i sine gode nationaldragter, for jenternes vedkommende hvite skaut og kjoleliv, en solid vadmelsstak kantet med rødt, dertil belte og søljer i overflod.

Dg nu blev der liv i leiren. Der dansedes mandgaard om dansebanen, jelerne skar i med en sykende springdans, og let og ledig svingedes jenterne rudt af kraftige arme. Hallingerne løb nok i det hele af med prisen. Der var som regel mere tradition og kunst i deres præstationer, sjrligere bevægelser og flere variationer skjønt neppe mere spræt og spænd. Dragten gjorde jo ogsaa meget til at gi det hele en fast støbning.

Særlig husker jeg en middels stor, tætbygget kar, der vakte almindelig beundring ikke mindst hos bydamerne ved sine rytmiske bevægelser. Han havde da ogsaa faaet tag i en jente, der var svai og ledig som „ei vio“ og kunde gjøre nogen hver til en taalelig springdanser.

Indimellen duredede saa en eggende hallinglot, og en fem — jeks spræke karer seilede ind i ringen. Den reglementerede huc paa en stang holdtes i beredskab, og naar dens tid var kommen øgedes spændingen. Thi nu skulde det vise, om det var en Halling eller Baldris, der iaar vilde klare det høieste kast. Gang paa gang hentedes huen ned med taaspidsen for den

næste at løftes høiere, indtil den tilsidt hang for høit for andre end en 6 fods ledig Mlncæsbygding, der derved bragte seieren hjem for dem som bodde østenfor fjeldet.

Megen opmærksomhed vakte et lidet følge med „byfanter,“ hvis centrum var nu afdøde Prof. Ludvig Ludvigsen Daae og Murdals populære distriktslæge Andreas Nabel, forfatter af „Se Norges blomsterdal.“ Profesoren juset omkring blandt mængden med sin bekjendte vældige spadserestok i haanden, den ene „buksestromp“ opbrettet og skakt nedtraadte skohæle, en bred, tryk skiffelse, der var ret i sit es over at kunne studere en levning af det gamle uforsalskede folkeliiv paa første haand. Ud paa eftermiddagen leiret de sig sammen med andre i et bakkehæld overfor dansepladsen, sang fædrelandsange, fortalte historier og pakked op den medbragte niste.

En kunde fortælle, hvor ganske anderledes vildt det gik til i gamle dage, da der endnu var anledning til at sælge øl og brændevin, og hvorledes snart Baldrissen snart Hallingen traf det korteste straa i de spredte slagsmaal, som gjerneft opstod. Ved en leilighed havde det udartet til et helt slag i mindre stil, ved hvilke Baldrisserne befandt sig i minoritet og efterhaanden maatte slaa til retræt. Den korteste vei laa over et stølgjerde og angreb som forjvar førtes nok baade med tolleknive og laashelder. En stor og lidt tungvindt Baldris blev den sidste til at klare gjerdet, og en rap Halling gav ham lynsnart et lidet fors med kniven. „G ska merkji de e, Baldrisjauen,“ sa han. Hvad Baldrissen svarte, tar sig kun daarlig ud paa tryk.

Profesoren syntes at svæve i den tro, at den gamle rivalisering mellem de to bygder nu var uddød. En del af os Murdøler var dog ikke saa sikre, paa dette; thi vi vidste, at en af vore sprækste karer forrige sommer sammen med et par andre havde faaet juling af nogle Hallinger, anførte af en svær kjæm-

pekter, og vi havde lagt merke til, at begge hovedpersoner var tilstede.

Senere paa dagen tog vedkommende Galling plads mellem sælet og dansevungen med en svær hør Ijaer, som han hød frem til salg. Fludselig saa vi Murdølingen, der øiensynlig havde gjort for intimt bekendtskab med diverse lommeflasker, nærme sig stedet og hørte ham raabe: „Sjor for du stygt mæ us, men no sfa e lære de anna, dit store trøll,“ samtidig som han viftet op af lommen en seksløbet revolver. Gallingen — han var mindst sine 6 fod og 4 tommer — blev nok bleg om næbbet, men hævet øiebliffelig et par svære Ijaer og raabte truende: „Gaar du tji, so fløive e skøften paa de.“

Et eneste sekund og vi turde blit vidne til en tragedie. Men en to—tre Murdøler stod nær nok til at kaste sig over sin drukne sambygding, fravriste ham revolveren og sende de seks fugler op i luften. Diebliffelig stormet der folk til fra alle kanter og spurgte, om nogen var rammet, og det saa et spændende sekund ud til lidt af hert. Baldrissen blev imidlertid i største hast trukken ind i sælet, og prof. Daac besteg aandsnærværende en kasse for at holde en tale. Han fortalte om andre bygdestebner, særlig om den gamle mødeplads ved Thomasfirken paa Silefjeld mellem Baldrisser og Lærdøler, „hvor mang ein ærlig gamp vart sprængt og mang ein spræke gut vart dængt,“ og fik derved i en haandvending stormen afledet. Men alle var nu enige i, at den gamle ild nok fremdeles gløded under asfen.

Som det var, tjente den lille episode blot til at øge interessen for dansen og meddele den en større dramatisk spænding, saa det blev langt paa kveld, før vi i den svale bris fra snefjeldene i nord begav os paa hjemveien til Paradis. I den lyse nat roede den glade skare atter over Ølssjøens vande med sang og prat, for studentens vedkommende vistnok under den

magiste indflydelse af det lette sjæl, der laa flammende rødt om to unge skuldre. Men næste kvæld fik vi fat i en felespiller og gik igang med at lære byrøfenerne springar hos elskværdige og gæstfri fru Besterbø, hvis døtre selv var mestere i kunsten.

Det maa vel siges om Vasætdansen, at den nedigjennem tiderne havde en og anden synd paa sin samvittighed. Men i sit væsen og sin oprindelse betegnet den dog sikkerlig et forsøg paa at ophæve et unaturligt skille mellem landsmænd. Og som den artet sig i de senere aartier af forrige aarhundrede var den idethede en uskyldig og forfriskende afveksling i det ensomme jæterliv paa vidderne, et romantisk pust fra en livskraftigere fortid, der vel fortjente at holdes ilibe. Jeg blev derfor under mit Norgesbesøg i 1904 nærmest pinlig berørt ved at høre, at enkelte præster havde optat en energisk agitation mod den og søgte at knække den ved at tilløse opbyggelse i nærheden paa den for dansen hæddvundne søndag.

Dog lad mig ikke i „Samband“ rejse nogen strid om de saakaldte „diafora.“ Derimod vil jeg henstille til andre af bladets læsere at supplere denne artikkel med sine egne oplevelser.

Juul Diejerud.

Fra mit besøg iblandt trappisterne.

Af B. L. Wick.

I en stovklædt dal omtrent 15 mil i sydbest fra Dabuque, Iowa, ligger New Mellary Abbey, kjendt overalt som Trappisternes eneste hjem denne side af Mississippiflodens historiske bredder. Da jeg havde hørt meget og læst adskilligt om munkelivet i Europa, saa var det ikke at undres paa, at jeg var interesseret i dette samfund, som kunde holde sammen herude

paa Jowas endeløse prairier hvor katolicismen endnu ikke har faat herredømme.

Nok var det, med brev fra nogen med indskydelse inden den katolske kirke, stod jeg en kold vinterdag for en stor jernport med dokumenter i haanden, ringede paa flokken, og ventede paa at faa komme ind fra kulden. Snart kom en fortflædt munk mig imøde, læste mine anbefalinger og bad mig velkommen til gæstværrelset, saa skulde jeg saa abbeden i tale, om jeg kunde faa bese stedet og naar. Nu sad jeg her som en slæde i længere tid, ventende paa den som styrede munkehjemmet som om han var en pave i Rom. Da han traadte ind maatte alle paa knæ for at vise ham underdanighed. Blot naar han løftede haanden var det signal, at vi kunde faa sidde.

Som paa rigtig norsk vis skulde jeg tilbords og fik en nydelig ret af ost, rugbrød og kaffe. Det er trappisternes vis ikke at spise kjød og at leve tarveligt, men paa saadan kost kan man nok staa det.

Det er munkehusets lov at ingen maa tale. Men af abbeden fik min ledsager lov at svare paa spørgsmaal, da han skulde ta mig fra sted til sted i det store munkehus og andre steder paa munkenes eiendom. Jeg var ikke sen med at begynde at udforske om munkenes liv derinde, hvorledes de kom paa den tanke at skille sig fra verden, om de angrede deres munked og ønskede at komme ud igjen, og maagt andet, som var af interesse for mig. Men den far havde det nok, som man sa om gamle pastor Rasmusen, at han tog dumpulver naar han fandt det bedst ikke at fortælle mer end han ønskede. Denne munk havde nok taget dumpulver eller noget saadant, for han svarte ikke paa mer end han trodde en fjætter som mig burde vide. Men han udforskede af mig hvad jeg vilde og om jeg ønskede at komme der ud og leve som de. Jeg vilde begynde med at vise min lærdom og at udspørge denne ledsager, men

jeg kom tilført. Han var hjemme i sin bibel og kunde fortælle at de levede efter ordet, for fulgte ikke apostlerne alt deres gods og bodde sammen i fjerlighed siden?

Det var noget trist ved dette liv, thi allesteds hørte jeg latinske bønner læst eller hvistet. Saaledes, under maaltidet holdtes bøn og stilhed iagttoges. En stund gif jeg alene derude i skoven for bedre at bese munkenes eiendom. Kommen et stykke fra klosterbygningen bad jeg en af brødrene at vise mig veien tilbage, men han bare holdt en haand til munden og en arm iveiret, sigende *memento mori* — kom ihu du skal dø. Det var første gang jeg havde hørt en saadan tale, og det var ikke frit for at det sendte et gys gennem mig. Et stykke herfra fandt jeg deres begravelsessted, og her var en aaben grav. Man fortæller at alle trappister graver deres egen grav, og det er sandt og gaar for sig paa denne maade: Naar en munk dør tager de liget til kirken hvor brødrene beder for den henvandrede i fulde 24 timer. En billig kiste blir forarbejdet paa stedet, og i den lægger man legemet isørt fuld munkeskledning. Naar graven er tilfyldt begynder alle som er tilfjædede at grave en ny grav, som skal bruges næste gang en dør. Saaledes er det, at hver munk graver sin egen grav. Ved den aabne grav staar de ofte og fremfiger bønner. Alt muligt ved trappisternes levevis og regler skal blot minde en paa, at døden hver dag er nær, og man skal leve saaledes som om hver dag kunde kanske være den sidste. Disse mænd tror endnu paa sjælemessens fulde betydning og lægger den dag idag sin bekhymring tilhøje for en af døds sjæls sidste skjæbne. Men saaledes, netop, trodde vore egne forfædre for ikke mange hundrede aar siden. Trappisten tror, at det at tjene Gud er at forsjage verden. Mange har denne tro, og derfor er det man mener at her er den rette plads som vil vise verden hvor lidet

de begjærer verdens smiger, verdens stads og livets nydelser i mangt og meget.

Svorledes kommer de der? Dette vilde jeg udforske, men kom hermed ikke langt og maatte give det op, da manden ikke vilde aabenbare sine tanker for nogen udenom klostrets vægge. Som vi gik fra rum til rum, hørte jeg overalt hjælde ringe, jernkjæder skramle, og saa de sortklædte munke, som ikke maatte tale til hverandre eller til nogen fremmed. Saa hørte vi den store flokke ringe og det, fortalte min ledjager, var for at kalde alle til messe i selve kirken. Did gik vi og saa en stor skare mænd i deres bedste alder, kanske fra 30 til 70 aar, alle paa knæ i stighed fremsigende sine bønner. Lys brændte ved alteret. En prest var der for at forrette. Jeg satte mig paa en stol, skjönt min fører faldt paa knæ som alle de andre. Saaledes holder de bøn, siger messe, og alt andet, flere gange om dagen, hele deres levetid. De er noksaa tilfreds med deres stilling i livet, som om en var udenfor dette liv — tilfreds som man ser en velstaaende farmer med penge paa kistebunden, blid sone og lydige børn.

Svorledes opstod trappisterne? spørger vel læseren.

Stifteren af dette samfund var de Rance, en flot franskmand født 1626, som ødslede sin formue paa alle maader i det flotte liv, som det franske folk paa den tid er bekjendt for. Ikke desto mindre fandt han ikke hjerter og sølte sig fremmed endog blandt sine egne. Han trak sig tilbage til et munkelofster, La Trappe, den tid eiet af Cistercienserne. Saaledes var det at han i 1660 stiftede Trappisternes samfund, og fastsatte strange leveregler, som ingen før havde tænkt paa. Nogle af disse er taushed, bøn, maadehold i mad, haardt arbejde, og mange flere. Samfundet fik snart tilslutning af flere medlemmer. Under den franske revolution maatte alle ordener opgive sine rettigheder i landet. Saaledes stiftedes Mellary

kloster i Irland, som blev stamhuset for New Gethsemane i Kentucky og New Mellary i Iowa, de to Trappistklostre i hele de forenede Stater.

Det var om sommeren 1848, at 25 irske munke jatte sig ned paa dette sted for at virke for ordenen paa denne side havet. Der har kanske aldrig været mer end 75 paa en gang som medlemmer af dette samfund, og næsten alle er Europæer. De indjødte vil ikke udstaa tvang og vil ikke opgive sin frihed. Abbeden eier næsten 3000 acres land, som blir arbejdet af munkene selv. Abbediet er saaledes en institution som skjætter sig selv uden udlæg fra kirken.

For os nordmænd er klosterindretningen fremmed. Den trives ikke under folkelig selvstyre og har holdt sig til de sydlige lande. Den har sin oprindelse i de katolske lande rundt Italien og begyndte saa smaat allerede fra 200 til 300 aar efter Kristi fødsel. Benediktinerne vandt indpas hos folket særdeles tidlig og var en stærk orden i flere aarhundreder. Systemet fik ogsaa fæste i Norge, hvor mange mænd og kvinder under det katolske styre, af religiøse eller andre grunde, ønskede at føre et tilbagetruffet liv. Saaledes fik vi i Norge Selgejæter kloster ved Midarø, St. Laurentii kloster paa Udsten, Nonnejæter i Oslo, Selje kloster i Lyse, og flere. Ved reformationens komme blev alle klostre ophævet og deres store eiendomme blev kongods.

Man kan tænke sig til, naar disse haardjøre nordmænd fægte med baade paver og biskper derude ved Udsten, og naar den dristige biskop i Stavanger blev negtet adgang til selve klosteret, at det var mindre vel bevendt med religionen. De var haarde karer, de nordmænd, enten vi tænker os dem som døvende folket med magt, som Olaf gjorde, eller at lade sig bli nedhugget som Erling Skjalagson og at fægte til det sidste og ikke bede om fred. Og tag til eksempel disse andre,

jaafom Erik, biskop og Abbed Erik der var norske stridsmænd i bund og grund nagtet begge var paven's underjaatter. Alligevel siger man om nordmændene, at de er helt igjennem et religiøst folk. De har saa lidet af det jordiske gode at de griber med større iver til det religiøse. Om de gamle norske paa vestlandet siger man at deres liv dreiede sig om to ting, mad og opbyggelse. Saaledes paa en maade er ogsaa munkelivet som jeg fandt det der oppe ved Mississippis rige bredder. Men munkene her maa udstaa langt mer end de gamle norske, her hvor de har antaget de Rances frygtelige religion. Foruden at der er de regler om taushed, Indighed, armod og kydsfthed, maa al formue tages af bestyrelsen som fælles eiendom og intet knner til munken; det er det samme hvormeget han eier naar han kommer ind som prøvelærling. Intet hensyn tages til munkens stilling i samfundet før han kommer til klosteret. Han begynder her et nyt liv, tager et nyt navn, og blir i munkenes øine et nyt menneske. Før levede han for at vinde ros og gods. Fra nu af lever han for Gud og ingen anden.

Efter at ha læst de norske klosteres historie og tænkt paa vore forfædre, hvorledes de levede i den længst svundne tid, at komme ind i noget af den samme atmosfære nu i det tyvende aarhundrede, var som at bli sat tilbage til middelalderen i Norden. Her i det frie Amerika tillader man nu hvad reformationen ophævede i Norge. Her i dette land, hvor kirken's medlemmer tager del i politiske partier med fuld ligestilthed og saa er øvet i at følge og lyde, vil det regelbundne klosterliv neppe optages med iver af kirken.

Da jeg fra dette besøg drog afsted til byen, ud i verden igjen, kunde jeg ikke andet end stanse paa en høi og se tilbage paa den vældige stenbygning med sine taarn, og saa da nogle af disse mørkflædte mænd gaa der i sin vanlige beskæftigelse. Jeg hørte atter klokkeklang. Det var kaldet til bøn. Jeg sad

en stund og tænkte paa disse mænd, som ved at fky verden og al dens forfængelighed prøvede at finde frelse. Munkene var jo i de svundne tider Europas kulturbærere, læger, skole-mænd, hyldet af fyrster og hædret af paven. Nu, derimod, er det for sig selv de virker. Staten sørger for baade den vi-debegjærliche og den trængende eller syge. Munkebæsenet har ikke middelalderens betingelser for vækst og opnaaelsen af sin svundne magtstilling.

Rumedspionerer i Clayton og Fayette countyer, Iowa.

Af G. Gregerson.

Paa opfordring af flere — deriblandt Rumedslaget's em-bedsmand — vil jeg forsøge at samle et lidet bidrag til Ru-medøslernes historie, særlig her fra Marion, Highland og Clermont menigheder, Clayton og Fayette countyer, Iowa. Peder T. Ederklep fra Norway-menighed har allerede leveret gode bidrag til vor paatænkte historie, hvorfor vi er ham tak skyldig. Norge har altid havt sine jagasfrivere og mange min-der fra fortiden er ved disse mænds dygtige arbeide blit ned-tegnet og bevaret for efterslægten; men meget er ogsaa gaaet tabt — tabt for stedse — da der ingen har været til at nedtegne saadant, der vilde kaste lys over fortiden for de kommende slægter. Vi, som har forladt jagalandet og fundet os et hjem her paa Amerikas vidstrakte dale og sletter, bør gjøre vort til at bevare mindet om vore pionerer, som bovede sig ud til eventyrlandet Amerika, hvorom der i min barndom gif saa mange modstridende rygter. Disse rydningsmænds jagaar bør nedtegnes og bevares for de kommende slægter. De gif foran os og ryddede veien, og vi, som kom efter, kjender lidet eller intet til det som de led og det arbeide, de havde at ud-føre i den første nybyggertid her i landet. Mangt et tungt

løst maatte disse hanebrydere tage før de fik sig et eget hjem. Det er minderne om dem og deres kampe vi vilde omtale og jøge at bevare for efterslægten. Bore efterkommere bør lære at kjende sin slegt, sine forfædre og fremfor alt, jagalandet i nord, hvor far og mor stred og sled haardt for sin tilbærelse.

Blandt de første Numedøler som kom til Clayton county kan blandt andre nævnes Halvor Halvorson (bedst kjendt ved navnet Halvor Grosjon) og hans hustru Kari Goesdatter fra Opdal i Numedal. De første Numedøler kom herop fra Rock county, Wis. allerede saa tidlig som i 1849. Halvor kom til Amerika samme aar, men stansede en tid i Rock county, Wis. og kom, som han selv fortalte, herop om foraaet 1850. Vi finder Halvors navn sammen med Ole Herbrandson, Torkel Ederklep og flere paa kaldsbrevet, da de kaldte sin første prest. Halvor var smed af haandværk og nedsatte sig paa et lidet landstykke i nærheden af Ole Wolds plads nord for Norway kirke i Wagner town. Da jeg kom hertil landet og begyndte som skolelærer i Norway menighed kunde de gamle settlere pege paa tomten, hvor hans smedje havde staaet. Han boede der nogle aar, rejste saa søndenfor Turkey River og købte sig mere land, tæt ved hvor jeg bor. De var hørløse folk, men tog til sig en gut der var noget i slegt til Mrs. S. Halvorson, hans navn var Hans Olson. Han har familie og bor nu ved Blooming Prairie, Minn. Halvor drev nu baade smedshop og farming i flere aar. Da han købte landet søndenfor Turkey River betalte han op til 60 procent for \$300, som han mangede paa kjøbesummen, som han betalte for landet. Medens Halvor drev med farming havde han, som han selv fortalte mig et besøg af gamle Erik. Han erkjende, at det traf iblandt, at han tog sig en taar over tørsten, som nok hendte tildels i de dage. Jeg vil lade ham selv fortælle derom: „G va full og gal, ser du,“ sa han. „So Kari hadde netop faat me te

jengs. So fet me høire ein dur, o huje skalv, aa me dæ samma sto han tet ve fengi-mi. Han va styg sfa e sea de. Dæ sto el-fraesen baade or minn aa næje paa'n. So Kari ho uvita ho stakkar! Han tok me i armen o rista me so e fjente takje etta'e'n i armen i lang ti. Halvor, du slutta o drikke no, sa han, ellers so tet e haadæ de o ho Kari. E veit infje fo e laava'u, men e blei ædrug mæ dæ samma. E bejunte te o læsa fadervaare, men daa vart han bortæ." Jeg indvendentte at jeg aldrig hadde hørt før, at gamle Erik hadde optraadt som bodsprædikant; men Halvor svarede: „Han va tvinga te dæ, sfa e sea de, ho jaag'n ho Kari-mæ," og jeg maatte lade Halvor have det sidste ord, formodentlig var det en som drev lidt løjer med ham. —

Da jeg kom hertil landet i 1868 havde Halvor solgt sin farm til Ole Blingsmoen fra Næs i Hallingdal og han var bleven føderaadsmænd. Mrs. Blingsmoen var fra Numedal. Hun var født Dyregryt i Dpdal. De solgte senere sin farm og flyttede til Moody county, S. Dak. De er begge døde for flere aar siden, men efterlader sig et talrigt afkom.

Straks efter at jeg kom hid kjøbte Halvor sig 20 acres land i Highland town, byggede sig et pent lidet hus og flyttede did. Her levede de noksaa bra i flere aar. Da hans kone døde maatte han have en husholder og blandt disse kan nævnes en enke, Berget Paulson, en halvsøster til min kone. Hun var enke efter havnebestyrer M. Paulson, de havde boet en tid paa Skudsnæs, Norge. Da han døde kom hun hertil landet med sine to sønner. Hun var moder til den i Minnesota velbekjendte afholdstaler M. T. Paulson. Med hende blev Halvor gift igjen. Han blev altsaa min svoger. Nogle aar efter blev deres hus brændt ved ildspaaføttelse. Nogle irlændere, som boede i deres nærhed vilde gjerne faa fat i deres land, og en morgen medens hans kone var alene hjemme kom tre mænd med sværtede ansigter og forlangte hendes penge, hun havde nylig solgt

en ko. Hun fortalte dem, hvor de kunde finde pengene, men blev saa forfækket, at hun besvimeede, og da hun kom til sig selv stod huset i lys lue, saa intet kunde reddes af deres indbo. Disse tre fyre blev grebne og sat i forvaring; men da der intet bevis var imod dem, og hun ikke kunde gjenkjende dem, gik de fri for videre tiltale. Halvor solgte nu sine 20 acres land og købte sig 40 acres længere vest i samme town. Han laa længe tilfængs var baade døv og blind i flere aar, før han døde; men han fik god røgt og pleie i sin alderdom. Han havde en god hufommelse og en god sangstemme. Han kunde mange af Kingos salmer udenad, og naar jeg kom der for at besøge ham, kunde jeg høre hans sang længe førend jeg kom nær huset. Han døde for flere aar siden. Hans enke har i den sidste tid boet hos Mr. og Mrs. V. B. Johnson, Blooming Prairie, Minn. Hun døde den 2den Juni dette aar. Deres minde er os særdeles kjær.

Nels Nelson — nu bosat i Gunder, Iowa — var født i Opdal, Numedal, 8de April 1846. Kun 3 aar gammel kom han til Amerika. Hans forældres navn var Nils Arnesgaard fra Opdal og Aulaug Knudsen Røstruhaugen fra Norge. Da nu N. Nelson selv har nedtegnet sine barndomsminder, som han har hørt af sine forældre og dels selv erindrer, saa vil jeg lade ham fortælle dem: „Vi reiste fra Norge i April maaned 1849 med seilskib fra Drammen. Følge med mine forældre var Anulf Knudsen og kone. De havde et barn. Ole Ojet fra Opdal med kone og 3 børn. Mine forældre havde 4 børn med fra Norge. Det tog os 14 uger over havet, saa vi maatte være godt forsynthede med fødemidler for overreisen. Vi ankom til New York i førstningen af September. Efter omkring 2 ugers reise, for det meste paa kanalbaade, ankom vi til Milwaukee, Wisconsin. Derfra gik det med oksekyds til Rock county, hvor moder havde nogle ilegtninger, der var komne der nogle

aar før. Efter 2 aars ophold her rejste vi til Allamakee co., Iowa, hvor der var regjeringsland at faa kjøbt for \$1.25 pr. acre. Vi kjøbte os 3 mil fra Harpers Ferry nord for McGregor. Over Mississippien kom vi paa en slags færgebaad, der dreves med 2 heste ved en treadpower. Et par aar senere blev den første dampfærge bygget. Fader hjalp til at fage noget af tømmeret i den med en haandsag, som dreves paa den maade at tømmeret var rullet op paa en sagbænt høi nok, saa en mand kunde staa under stoffen og en stod ovenpaa. Denne færgebaad brugtes i mange aar. Ole Nelson var fører af den i en lang aarrække. I Allamakee county opholdt vi os i 3 aar. Fader fik arbeidet op et lidet stykke land og plantet lidt mais den første sommer. Den første vinter i Iowa levede vi en stor del paa maisbrød, der var malet paa kaffekvernen og stegt i en gryde i pejsen, ovne var luksuøst artikler den gang. Vi boede i et slags loghus fyldt mellem stoffene med sten og ler. Fader fulgte da ud sit landstykke, og vi rejste til Clayton county, Iowa, hvor Ole Djet havde opholdt sig i nogle aar. Han havde et godt loghus og lidt avling paa hvad han havde oparbejdet af sit land. Rejsen hertil tog os 3 dage med okser og kubberulle. — Vi havde nogle kreaturer og nogle svin, som vi skulde drive med os. Da vi kom til Yellow River, kunde vi ikke faa svinene over, vi tabte dem i skogen, saa vi maatte forlade dem.

„Den første vi kom til var Lars Sevlid fra Nore, han var kommen hertil nogle aar før. De var 6 i familien og bodde i en liden loghytte. Jeg kan erindre at døren og gulvet var af fløvede stoffe tilarbejdet med øksen og istedet for spiker var der brugt træpinner. Her stansede vi natten over, rejste saa til Ole Djet, hvori vi opholdt os den første sommer. Fader kjøbte 200 acres regjeringsland og byggede et slags beboelseshus. Det var en kjælder der var halvt nede i jorden. Den var byg-

get af sten uden kalk, med ler mellem stenene. Han grov sig ned i et bakkeheld i nærheden af en vandspring. Den forreste ende af huset var over jorden. En del smaa stoffe eller „poles“ var lagt over til tag og ovenpaa det et straw- eller høtag til at holde regnet ude. Senere blev bord benyttet til tag istedet for hø. Gulvet var bare jord. I dette hus boede vi i flere aar. Da jeg var voksen folgte fader endel af sit land til mig og flyttede til Fayette county, hvor han bodde i nogle aar; han flyttede da til Webster county i nærheden af St. Dodge, Iowa. Her prøvede han igjen nybyggerlivets besværligheder. Her døde moder i aaret 1875. Fader flyttede endda en gang. Han reiste nu til Trail county, N. Dak. Her nedlagde han vandringstaben. Hans støv hviler paa den norske kirkegaard i nærheden af Buxton, N. Dak.“

Mr. Nels Nelson indtraadte i ægteskab med Guro Amudson den 24de mai 1869. Mr. og Mrs. Nelson har 4 børn, som lever: Josephine født 26de April 1871, Nina født 16de Mai 1873, Alma født 1ste September 1892 og Martin født 23de December 1897. De 2 førstnævnte er gift og har familie. Mr. Nelson havde 4 søskende: Mrs. Kari Gerbrandson, Caledonia, N. Dak., Mrs. Guri Hanson, Denver, Colorado, Mrs. Aslaug Halvorson, Callendar, Iowa og Anbjør Binge, Engelbart, N. Dak.

Mrs. N. Nelson havde 7 søskende hvoraf 3 er døde og 4 lever, nemlig: Mrs. P. Hanson og Gilbert Amudson bosatte ved Callendar, Iowa. Lars Amudson, Graettinger, Ia. og Adolph Amudson, Clermont, Iowa.

Mr. Nels Nelson boede 42 aar paa sit gamle hjem, hvortil han kom 8 aar gammel. Han flyttede da til Gunder, Iowa, hvor han drev „store“ forretning i 12 aar. Han har indehavt flere townembeder saasom trustee, justice of the Peace, osv. Ligeledes har han i en lang aarrække været postmester og er det

vist endnu, om jeg ikke huster fejl. N. Nelson har altid været medlem af Marion menighed, han har haft flere tillidsposter i menigheden, som han har udført med sjelden dygtighed. I det jeg afslutter min beretning over disse to hædersfolk, vil jeg ønske dem en lys og skjøn livsaften. —

Amulf Amudson og hustru Johanne Nilson, der kom hertil landet samme tid som gamle N. Arnesgaard bodde paa Rock Prairie, Wis. til sommeren 1861. Da flyttede de hertil Clayton Co. Han købte sig land og bodde flere aar i Grand Meadow town. Han søgte ud sin farm og flyttede til Webster Co., Ia. Her likte han sig ikke, men flyttede tilbage til Clayton Co. og bodde i sit eget hus paa sin svigerjønns land til sin død, der indtraf 23 Sep. 1903. Hans gamle hustru fulgte ham 8 aar senere til graven. De hviler begge paa Marion menigheds kirkegaard, Gunder, Ia. Gamle Amulf var i mange aar kirkeværge i Marion menighed, et arbejde, som han syntes at være født til. Jeg synes endnu at se, ham naar han med lette og lydløse trin, som en ungdom, bevægede sig over kirkegulvet. Han holdt dette embede, til nogle aar før sin død. Betsignet være hans minde!

(Fortf.)

Slidre.

Eg veit ein dal ved den smilande fjord
 millom sfogklædte aasar og høgffjell i nord,
 og som bakgrunn stend jotnarnes kollar.
 Der dei grønande høar og sfogklædte nes
 sig framfar um fjorden med bergufts og res
 og skiftar med lundar og vollar.

Naar landet det blømar i si venaſte ſkrud
 ved jonſokleite i ſi angande prud
 med den glitrande fjord langs med ſtrandi.
 Der paa utſyni fritt, fraa det hogaste bryn
 yver dalen ſi aafyn, ei fjetrande ſyn —
 i den folklare dugen um landi!

Dg naar dalen i laubbladnad ny atter laag,
 med ei kjendſe i undringen eg grundande jaag
 ut i rom mot den ſtorſveimde gaata.
 Dg naar ſoli ho leifa yver dalar og mit,
 paa brinken, den høge, eg ſat ſom i jut
 med ein ſafnad, ſo eg maatte graata.

Det ſviv meg i hugen minne ſo titt
 paa den ſagre høen med utſyni fritt,
 ut der ſtøtefte tindarne glima.
 Der eg leifa kvar dag og ſom barn var glad,
 i lidar og lundar eg hjala og kvad,
 der i fedraheimen eg ſtima.

Der langt inni aafen gjenom dalar og mo
 der eg buifapen gjætte, naar den kvilde i ro,
 daa eg fløyta meg ifar utav ſilja.
 Eg i undring paa alt under himlen ſitt kvelv:
 laag i lynchblom og lydde paa den bruſande elv,
 bekken ſildra, og oiplau i ſolglimet ſildra.

Um eg ute i verdi enn vanka ſo vitt,
 til den dalen min tanke gjeng atter ſo titt,
 der eg daap ſeff av mor min for livet.
 Mine høgvyrde fedrar der livde ſi tid, —

med sin Gud i sitt fall dei gjeff ærleg i strid
i den gjerd, som av Gud deim var givet.

Torgeir Magistad.

En Amerikareise i '49.

Jeg har med interesse læst i *S a m b a n d* flere beskrivelser af reiser fra Norge til Amerika 50 aar tilbage og senere. Jeg har tænkt mig at det kunde maaske interessere nogle om jeg gik tilbage til 1849, og først vil jeg give aarsagen og beredelsen til reisen. Min fader Levord Anderson Lien (født Lunde) eiede et lidet brug under Langeberg, Nedre Reinli, søndre Murdal, Balders (paa den tid kaldet Marilien. Da der var saa mange af disse jmaa Selveiere der, under navnet Lien saa blev noget tillagt at skjelne mellem dem.) Dette brug var et af de øverste og berget saa høit, at jolen gik ned engang i November og viste sig ikke igjen, der huset stod, til sidst i Januar eller først i Februar. Jeg var saa ung at jeg kan ikke give dato. Fader havde da 5 børn saa at familien blev for stor til at leve paa det lille brug under styggen af det høie berg, han begyndte da at se sig om, hvor han kunde forbedre leveveien for sig og sin familie. Amerika var da lidet kjendt i almindelighed, da ingen var endnu udvandret fra søndre Murdal, men han fik fat paa brev som var satte paa prent, skrevne af Ansten Amundson Nattestad fra Numedalen, og andre af en Reimert. Disse beskrev Wisconsin. Der var ogsaa brev skrevet af en Reierjon og en Madame Twede og disse beskrev Texas. Jeg erindrer Madamen beskrev Texas som et paradis, om roser og blomster i julen o. s. v. Fader begyndte da at tale om Amerika, men moder vægrede sig for at gjøre en saa lang reise over havet med saa mange jmaa, til et aldeles fremmed land.

Fader var skomager og som saadan vandrede rundt med

sin Vest og Syl. Han gjorde 2 ture hver vinter til Slidre en før jul og en efter jul. 1848 efter nyttaar, skulde han til Slidre igjen, men førend han kunde forlade hjemmet maatte han saa brændevad og denne maatte drages ned ifra toppen af Langeberg, der han havde en sfogrem. Hans vei var paa sfaa, rejser sagt fra sfaar til sfaar med bargrene paa og sne ovenpaa. Som sædvanligt lagde han saa stort lejs paa som han kunde drage paa kjelken til kanten af berget. Men da han skulde svinge ind over berget gled hans fødder og han faldt med lesjet efter ham udover klippen. Slæden og veden var slaaet i stykker. Rebet, som lesjet var bundet med, var i smaa stubber; men fader var uskadt med undtagelse af nogle skrammer i panden og en saar flek i den ene leggen. Men hans klæder rundt halsen var pakkede fulde af sne. Da han kom hjem og moder fik høre og se hvad som havde haendt gav hun sit samtykke til at udvandre til Amerika. Da rygten om dette spredte sig kom folk lange veie for at se om det var virkelig sandt at et menneske kunde leve efter et saadant fald. Da blev det sagt, at det menneske som kunde leve efter saadant fald kunde ogsaa leve over havet til Amerika.

Han begyndte da for alvor med forberedelser, men det var forsent til at blive færdig til vaaren 1848. I sommerens løb fik han kjøber for bruget, og da høsten kom solgtes sæet og der blev slagtet og saltet kjød til mad paa reisen, og i vinterens løb blev baget flatbrød, kasser gjordes færdige og blev pakket fulde og sendt til Drammen paa slædeføre. Det maa ikke forglemmes at Rokken ikke havde staaet stille, heller ikke Bævestolen ledig. Strikkenaalene havde ikke rustet i moders hus siden fader faldt over berget. Der var heller ikke voxet mos paa Væsterne til skomageren og Sylen havde ikke rustet. Alt maatte være færdigt til vaaren. Far og mange af hans bekjendte fra Slidre og nordre Mirdal og nogle af vort nabolag havde skrevet

fig som passagerer paa et nyt skib som var under bygning i Drammen. Vaaren kom, og en Lørdag drog vi fra bort hjem til vor onkel Kund Jordet paa Bang hvor vi gjæstede over Søndagen. Mandags morgen bar det afsted med baad til Sparkeveg broen, der var vor onkel med hesten og kjørte os til Sørum. Vi var da de første som reiste ned Adalalen paa tur til Amerika, saa at der var mange som kom for at sige farvel. Mange spaaede os ilde, og en kone raabte med høi røst og sagde: aa no kjem gravels fanta. Familien var nu 6 børn, den ældste imellem 13—14 aar og den yngste 8 maaneder. Ved Sørum tog vi til baad og roede til Næs, men da vi kom der var Spirillen fast i is, saa vi maatte finde herberge, som vi fik paa raadhushyren ovenfor Hengjet, og der blev moder med børnene i flere dage, maaske 2 uger. Fader gif tilfods over aasen for at komme til Drammen og gjøre alting færdigt. Probian-ten maatte veies for hver person, og var der ikke nok saa maatte der kjøbes mere.

Vor onkel Ole Doffebakken kom og skulde til Drammen for at gjøre indkjøb og han skulde være vor ledjager. Men ijen var endnu fast, han gif da til gaarden Holte og gjorde baads-haker. Med dem stod to mænd i forenden af baaden og huggede ijen og saaledes kom vi til aabent vand engang om natten. Det var ved solens nedgang vi gif i baaden. En mand, jeg tror hans navn var Nils Kanum, sagde til onkel „du kjem ikke meir igjønnum Spirillen inat el e kjem te himmerike.“ Jeg haaber at han slog sig saa godt igjennem livet til sit maal, med mindre fare for at miste det, end vor ansører havde med sit sølge den nat. Vor Bei gjennem ijen var tung, men vi naadde maallet uden fare.

Vi kom da tilfids til Drammen, men blev ogsaa der i længere tid, da skibet ikke var færdigt, det var bygget for kjøbmand Rørvik og var kaldet Lynna, og hans stedsøn kaptajn

Morf skulde tage kommandoen. Skibet blev tilfældigt færdigt og vi gik kombord og fik plads paa midten af skibet paa den høire side. Fra søndre Murdal var der 15 nemlig far og mor med 6 børn, Arne Hoff og kone, Guldbrand D. Trondrud med sin forlovede Elen Dølve, Amund og Endre Lindelien, ungkarle, og Anna Zubesæteren, pige. Fra nordre Murdal var Ivar Lund med kone og 6 sønner og 3 døtre, Knud Sybrud med 3 sønner og 2 døtre, hans søn Nils og kone og svigersønnen Ole Sælle og kone, Tollef Ammarksrud med kone og 2 børn, Anders Bøe med kone og barn, Guldbrand Rud med kone og 3 sønner og 2 døtre, Nils Brenden og Inger Lund. Fra Elidre var Johannes Nebne med stor familie, flere vogne, Knud Syberjon med kone og smaa børn, Syber Nøe og kone, Halsten Fjystro, ungkarl, med flere som jeg ikke erindrer navnet paa. Der var ogsaa med i følget mange fra Numedalen, jeg erindrer navnet blot paa een, Ole Djet, med kone og stor familie; ogsaa en kaptein Lunne og en familie af den konsonerte stand med 2 sønner Fredrick og Ludvig. Saavidt jeg erindrer var de fra Holmestrand. Forældrenes navn erindrer jeg ikke, da de havde særskilte værelser; men gutterne var paa dækket og vi var meget sammen.

Vi lettede da anker og drog afsted. Endel af passagerne var paa dækket, med taarer i øinene, og bad farvel med Norges kyst; andre med frimodighed, men mange holdt sig nede i rummet og kom ikke op da der allerede var bølger, saa skibet huffede paa sig og de fandt det bedst at holde sig under dækket. — Vor kurs laa gennem den engelske kanal og vi kunde se Frankrige paa den ene side og England paa den anden. Paa Atlanteren havde vi mange storme, saa skibet kastede og væltede stygt. Engang erindrer jeg, at en søn til Ivar Lund kom fra køkkenstuen paa dækket med en gryde fuld af ertesuppe, satte den ned og med det samme væltede skibet over, og gryden med suppen rul-

lede over dækket til vor side, og jader takkede Lund for ertejuppen. Signende hændte ofte. Kapteinen var driftsældig og med stormen drev han mod nord, saa han vidste ikke hvor han var. Vi saa mange isberg men saa blev de var noget som de først trodde var isberg, men ved nøiere undersøgelse fandt at være nogle klipper i søen udenfor New Foundland. Vi sejlede da vest til vi kunde se land med vore nøgne øine, og da vi fik god vind fra land satte de kursen mod syd i to dage. Men saa mistede kapteinen regningen igjen, og da aftenen kom blev alle ordrede til køis og lugerne stængte. Men efter det var blevet nat gik far op og bankede paa lugen som blev aabnet for ham, og da brændte en stor fakkell paa sprydet. I nattens løb kom lods. Han tog da komandoen og før aftenen kom var vi komne iblandt en mængde isb.

Vi havde i følget et barn som døde og blev sænket i søen. saavidt jeg erindrer tilhørte det Ole Oset fra Numedal. Et pigebarn blev født til Tollef Annmarksrud og fik navnet Anna Pauline, (skulde mene Anna paa Lynna) efter kapteinens forlangende.

Vi landede da i New York havn hvor doktor og politi kom ombord, fandt alt i god orden. Vi blev da liggende den tid som loven krævede. Paa søen led vi nød paa vand, da de maalte det ud til hver familie efter deres alder, og hvor familien bestod af mange som gik for halv pris blev mangelen mest sølselig. Men nu da vi kom til havnen, saa var der vand til overflod, og alle fik vand frit til at vaske klæder o. s. v. Moder vaskede der klæder paa øverdækket og gik ned i rummet igjen, men var solblind og faldt ned i lafterummet, da nogen havde været nede efter vand og ladet lugen staa aaben. Hun blev da fængeliggende. Vi havde da været 9 uger og 3 dage paa søen. Vi blev da transporterede med en Dampfærge til en stor dampbaad om aftenen og kom til Troy, N. Y. næste

morgen, og da til to Kanalbaade som droges af heste til Buffalo.

Dette tog mange dage, vi reiste igjennem mange byer, de fleste ganske smaa, ved den ene side af kanalen. Mangt hændte, som var at le ad, og jeg vil her nævne et. Det hadde været en liden regnstorm, saa veien var lidt sølet. Vi nærmede os en liden by og en af vore ungkarle gif af baaden for at tage en spadseretur paa landet, og som han kom til byen mødte han en amerikaner som spyttede i hænderne. Men nykommeren vægrede sig for at tages med ham. Svar Lund, med mængden af os paa baaden sad paa dækket, og han raabte: „Na tak'en far.“ Derpaa spyttede de begge i hænderne, tog redelig tag, og nykommeren løstede den anden op og lagde ham paa ryggen i sølen; reiste ham op igjen, og gif ret frem. „No ein rund ein“ ja Svar Lund. Som sagt saa gjort. Derpaa forlangte Svar Lund tre hurraer, som ogsaa kom af baaden. Det saa ogsaa ud som folket i byen ikke misundte Valdriisen seiren, da de skreg og lo og holdt latter, da mange var ude for at se emigranterne gaa forbi. Amerikaneren gif sin vei. Han behøvede nok en anden trøje paa, da den han hadde var hvid men nu hadde mistet sin farve. Paa denne tur fik vi ogsaa se jernbanetog, som var en raritet for os alle; men jeg fik kun se et paa kort afstand. Vi kom da endelig til Buffalo og ombord paa en stor sidehjul dampbaad, som gif rundt indsjørerne til Milwaukee og Chicago.

Paa Wisconsin grund landede vi først i Manitowoc og der tog det meste af Slidrefolkene af. Nogle tog af i Port Washington. Nordre Rudølerne og Reinlierne tog alle af i Milwaukee, men Rumedølerne blev igjen paa baaden, da de skulde til Iowa. Nu kom tiden igjen at komme længere vestover. Her mødte os mange norske fra Rock County, som hadde kommet til byen med hvede med oye team, og vilde gjerne tage

læs tilbage og tjene lidt dermed. Far spurgte dem hvad vej de vilde rejse, saa svarede de at de vilde rejse over Rock Prairie, men far sagde han vilde ikke gaa den vej. De blev vrede og spurgte om han som netop var kommen ifra Norge viste veien bedre end dem som havde reist flere gange og var vel kjendte med alle veie vestover. Far tog da et kart af Wisconsin ud af sin lomme spredte det paa en af reisekasserne og viste den veien han vilde gaa, og de gif da sin vej. Der kom da en amerikaner som havde heste og levede ved veien, saa gjorde far kontrakt med ham. Han tog da tøiet, mor og børnene paa vognen, men fader og Guldbrand Trondrud maatte gaa tilfods hele veien. Han førte os da til Galvor Kravik (en Halling) paa østre Koshkonong, aflæsjede godsjet, fik efter kontrakten elleve dollars, og gif igjen. Der var fuldt af Emigranter og vi fik da komme til en Johannes Næs ifra et sted ved Lærdalsfjorden. Der fik vi gaa til en liden elv hvor mor vaskede vore klæder, og vi badede os i elven.

Far gif vestover til Nils Fjeld, ifra Etneidalen og leiede hans søn med okseteam til at komme efter os. Tøiet blev da læsset paa en kubbejul vogn, og med den førte vi til deres hjem i town of Blooming Grove. Næste morgen drog vi afsted med samme vogn til Madison. Der skiftede vi vogn og fik vogn med store jul paa. Denne vogn var ikke saa behagelig for mig, thi jeg kunde ikke stige af og paa igjen, som paa den første, men maatte sidde stille i vognen. Efter det blev mørkt den dag kom vi til vort bestemmelsessted, hos Aslak O. Lee i town of Springdale, 10 mil øst for Bluemoons, Dane Co. Efter mors sigende var dette den 6te September 1849. Onkel Aslak O. Lee var kommen over 1848, men han og nogle andre af faders bekjendte reiste over Lærdal og Bergen og han og hans broder levede i en dugout, og der var ikke rum for

flere. Vi fik da komme til en Halling, Knud Herbranson Næs, og der blev vi en tid.

Far fik da arbejde med at hjælpe Ole Sørensen Qvistrud fra Tindal i Norge, at forjærdige et nyt lozhus, og vi fik hans gamle Cabin, et rum, dør og et glas i den ene ende og skorsten paa midten af væggen i den andre ende. Taget var af brædder fløvede af egetræ med torv oppaa. Kort tid derefter faldt en slange ned i fengen til min lille broder, som laa i fengen, men randt straks ned til gulvet og indunder væggen. Gulvet var moder jord. Moder blev meget forjærdet da hun ikke fik slaaet den, men den kom ikke igjen. Det var den første hun havde set i Amerika, men blev ikke den sidste, da der var en mængde af dem, men alle usfadelige. Vi blev da i dette hus om vinteren.

Fader havde igjen 50 dollars da han kom frem. Han kjøbte da en ko for 10 dollars og saa laante han 10 dollars af Ole D. Lee af penge han hadde med sig til ham fra Norge. Saa gif han til Mineral Point og kjøbte 40 acres land. Det kostede da en og en kvart dollars aceren, og det var den eneste maade man kunde blive eier af land den tid. Lagen homestead lov før efter 1861. Sgjennem vinteren 1849 og 1850 huggede far tømmer, fik gjort bytteearbeide med Ole Sørensen Qvistrud, fjørte det sammen og om vaaren hadde han husreis, fløvede bredder, lignende shingles, af egetræ til tag, lagde smaa stoffe til gulv med ler paa toppen imellem det runde af stoffene, til at jevne med. Han murede skorsten paa Baldris vis i det ene hjørne, fik dør og to vinduer ind. Saa hadde vi eget hjem og flyttede ind. Før dette var færdigt gjorde far bytteearbeide med Svar Thorson, en nabo, og han brækkede op to acres, som vi plantede korn paa og senere paa sommeren to acres, som han om høsten 1850 saae hvede paa. I Mai maaned fik han ogsaa plante korn paa et lidet stykke to mil vest

paa prærien, som en Knud skrædder kaldte sit. Enten han betalte ham for bruget eller gav „fjer“ kan jeg ikke erindre, men jeg erindrer vi fik god avling af korn og pumpkins. Vi havde faat jmaa grijer om vaaren, og med korn blev der fleff og kornmel, saa vi allerede efter et aar fik noget af vor egen avling at leve af. Før havde det været at arbejde for andre at saa madvarer, som betaling, mest hos tre brødre, „Scotchmen,“ som farmede paa en section land. Der fik alle henstand, men maatte være færdige som husmænd i Norge, naar de blev kaldt paa. Daglønnen var 50 cts. dagen almindeligt arbejde, 75 cents høflaatten og 1 dollar harvesten. Svede var 50 cents pr. bushel, flour 2 cents pr. pund, fleff kan jeg ikke erindre sikkert men tror det var 2 til 3 cents pr pund.

Kaffe og sukker var ikke at tænke paa undtagen til jul. Den daglige kaffe var brændte brødkorper, brændte erter, byg og noget tillavet af poteter og midling, til deig gjort til knopper, og stegte brune. Til te brugtes flere slags blade og græs, jeg tror mest af vilde jordbær. Et dags arbejde bestod af fra solens opgang til solens nedgang og ofte saa længe vi kunde se. Emigranter kom i stort antal hvert aar og bosatte sig saa længe som der var frit land at købe, som før nævnt. Men 1853 og 1854 kom der spekulanter fra østtaterne som havde penge og købte op alt landet som ikke var optaget og satte det op i saadan pris, at ingen havde penge eller bovede at sætte sig i gjæld for mere land.

Men saa kom der railroad ind til Madison, og krigen paa Arim i Rusland krævede levnetmidler saa steg hvedepriisen til \$1.50 pr bushel. Settlerne havde ikke meget at sælge, men dette satte mod og lyst efter mere land, da alle troede at hveden skulde bestandig blive en dollar eller over pr. bushel og saa købte de land af spekulanterne og lovede at betale 5 til 10 dollars pr. acre, og nogle saa høit som 500 dollars for 40

acres. Men med frimkrigens ende var ogsaa hvedeprijens ende. Sveden folgtes om høsten for 37 cents pr bushel, og høsten var den tid som landgjælden maatte betales. Mange fik ogsaa hvad man kaldte hestefeber, byttede bort et eller to par okser og betalte noget penge og gav notes at betale i fremtiden. Nu kom pengemangel, mange maatte laane og ingen hadde penge at laane ud. Endelig i 1857 og 1858 kom nogle jagførere fra staten New York til Madison, og disse hadde østens penge at laane ud mod god sikkerhed, men ikke mindre end 200 dollars og 5 aars tid — med 11% Commission 12% rente, betalbar to gange om aaret i forskud, samt 5 dollars til en som blev sendt af dem til at bese landet, abstract of title, skrivning af papirene og recording. Nybyggerne hadde sat sig i den stilling at de maatte laane eller miste meget af det de hadde. Førrend denne gjælden var betalt hadde vi borgerkrigen paa vor hals.

Jeg maa gaa tilbage til nybyggerlivet og sige lidt mere om faders første hjem. Da vi flyttede ind var der bare et rum 14X16 fod indvendig og kort tid derefter kom mit søskende-barn Anders Knudson Lunde og blev med sin familie, kone og 3 børn, boende sammen med os, i dette rum til næste vaar 1851. Da hadde han sat sig op et hus og flyttede did, men saa kort som nogen flyttede ud, saa kom andre slegtninger ind, saa at huset var altid fuldt.

Jeg burde her give lidt om dem som kom til os i 1852 af dem som reddde sig, da dampbaaden Atlantic gik under paa Lake Erie. Min onkel Aslak Dolven med kone og to børn for-gik, men to af hans sønner blev frelst og kom til os først og blev der en tid. Amund D. Gidsmo, skolelærer fra Norge, med kone og to børn kom ogsaa til os, og blev der vinteren over. Ole Lørsrud gjorde ogsaa sit hjem hos os en tid, indtil han blev istand til at tage ud og se efter arbeide. Beretning om

deres redning vilde her blive for lang, da jeg har allerede for-
meget, og saa maa det undgaaes her.

Vor første hvedeavling, 1857, maatte trampes ud med offer
ved at lægge bandene paa frossen mark og drive offerne rundt,
og saa skafe halmen og trampe igjen, og skafe, saalænge til
hveden kom ud. Var det koldt nok saa gif det bra. Det var
langt til møllen, Moscow var den nærmeste, 30 mil, men veien
var meget længere af mangel paa broer over smaa elve som
ikke kunde vades; og der maatte der ventes til mølletretten kom,
undertiden etpar dage. Naar vi gif til møllen saa tog vi høi
og korn til offerne og mad til os selv, og holdt hus i møllen til
vor tid kom. Mølleren tog en ottendedel af det han malede,
og hver fik mel af sin egen hvede og korn hjem.

Andrew Levardson Lien,

River Falls, Wis.

Fra Manfred, N. Dakota.

Af T. D. R.

Man venter vel i Samband et referat om „Lokal Baldris-
lag St. Hansdag 1912.“ Det blev bare en demonstration for
„nogen“ siges det, og da saar dette bli bare noget prat om
et og andet. Vi hadde planlagt et storartet gjestebø, leiet et telt,
stort nok for dækkede borde og siddepladse for en 4 til 5 hun-
drede personer. Men saa fandt vi ud, at alle kaffepigerne var
engageret paa livstid og at oppvarningspigerne var røvet baa-
de af Trondhjemmere og andre skikkelige folk. Nu siden St.
Hans har vi farer „begyndt at praktisere over igjen,“ det vil
sige, kofe over igjen, saa næste gang skal der ikke bli et fulte-
lag, har vi tænkt. Folk maatte vi saa fat paa, og saa avterte
vi: Old Settler's Picnic. Men for det fik jeg sliif „Zuling,“
at jeg blev skaf paa den eine sia. Saa skulde vi ha ind nogen

penger, og saa folgte vi fine bløde, lyserøde silkesløiser hvorpaa der stod: Baldrislag i Manfred, N. D., Monday, June 24, 1912.

Nu maatte jeg sige noget til folket paa engelsk, og saa ja jeg: I'm glad that this 25 cents „joke“ did stick on you, ja e maata. Dagen efter fik jeg saamegen juling paa andre sja, saa jeg blev bein igjen, af dem, som ikke godvilligt vilde være Baldriser, og af dem som syntes at Baldriserne i særdeleshed og noriserne i almindelighed fik formegen ros.

Men det er ikke saa greit, ser du, naar man sitter med tom mave. Var jeg kjerring og hadde en grinbitar til mand, saa vilde jeg undersøge om maven til „trumpen“ min var tom, jeg, det vilde jeg. Næste gang vi har Old Settler's Picnic under Baldrislagets auspicer, skal vi ha en hundreaar gammel fjøreokse steft hel og holden. Saa skal Baldrisadn og Galtingadn saa prøve knivadn sine. Og dei som meiner dei ha faat nye kennar sja saa prøve lite, dei mæ.

Saa kommer yankee avisen og kritiserer Old Settler's Picnic baade her og i Sykeston, fordi nogen af „kandidaterne“ faar anledning til at snakke — politisk. Som om avisen bare var den eneste plads politics should be threshed out in! Her var det ikke mer end to af ni talere, som nævnte noget som kunde kaldes politisk, Senator Henry Bessejon og Dommer Møys Wartner fra Harven, og det skal de ha tak for.

Pastor Torgeir Høverstad talte først lidt paa engelsk; men saa la han ivæeg stadlaust paa Baldrismaalet. Men daa trur e nok mange va harm paa se sjøl fordi dei intji første dø. Og du som bare vil være yankee maa vel føle dig fattig bare med et sprog. Høre en saadan veltalende mand som Høverstad og det i Baldrismaalet er mer end fest; og naar han deklamerte digtet om heime, paa stolen o heim igjen, om fu og greit, raullette budeier, og alt det gode dei laga — saa syntes vi at smake

baade yftil og drable og rummegraut, og drømde os ind i den herlige fjeldnatur: men stakkara! Det er saa mange som ikke bryder sig om slikt. O ja, „dei græet ikki guld so inkji guld ha jet.“ Naar nu Høverstad kommer rundt til dig og du te exempel har et gammelt filleorgel, som du tror ikke er noget tes, saa lad ham spille og synge for dig, og der vil kanske findes en ajenklang der inderst inde hos dig, saa du vil stemmes velvillig mod en saadan tidsmæssig sag som hospitalsagen for tæringshyge, som han arbejder for.

Desuden ble taler holdt af Pastor D. A. Jonfalsrud fra Brooklyn, N. Y., Dommer Lee Combs fra Valley City, Dommer Fred Jonsonius fra Jessenden, Better-Farmingmanden J. W. Koppe fra Jessenden, og Mr. S. S. Ongstad fra Manfred. Smidlertid blev der spillet stykker af Manfred Musikforps.

Det kan nok hælde, at nogen syntes det blev lidt for meget om norsk og norsk paa amerikansk grund; men jeg tror nok man har nogen ret til at gjøre det ogsaa, selv om man gaar saa langt som at stille op Nansen — Amundsen mod Cook — Peary. Talere og digtere af vor tid taler meget om det gode, som er godt gjort og ment vel. Underledes var det i gamle dage, naar folk brugte at frygte af at være flinke til at danse og drikke, bande og sjaast.

Det kan hælde at det store Valdrislag er fint paa os for di vi har et saadant lidet lokallag her i Manfred.*) Men det skal I ikke være. Alle burde saa anledning til at overbære disse bygdestevner; men da disse holdes for langt borte fra alle, saa faar man ha de sjaa lokallag og herme efter de store saa godt man kan.

*) Det tør vi forsikre ikke er tilfældet, og vi begriber ikke hvorfra nogen kan ha funnet hente en saadan formodning. Red.

Efter alt dette stræv, som varte til kl. halv nio om eftermiddagen, tog vi hvile til kl. otte for at titte ned i nieste kræppen bare, men som vi skulde samles igjen fandt vi ud at vi holdt til paa amerikansk grund. Massen af folket var reist hjem og den norske del af programmet maatte indstilles. Værst var det med den paatænkte St. Hans varme og hjæretønde.

Jeg skulde ogsaa like at Samband vilde trykke, i forbindelse med dette en hilsen fra Gallingerne indsendt ved T. L. Quarve i Fessenden, som hadde tænkt at oplæse det selv ved denne fest. Men da der ingen anledning gaves, tager jeg mig den frihed at faa det med her, saa det paa den maade kan komme til rette vedkommende. Saa maa man ogsaa førend man læser det, huske godt paa hvad jeg sa i referatet fra Gallingsmødet i Leeds Sde Mars, saa man ikke giver mig æren for at have først sagt, at Baldrislaget er ligesom mor, og de andre lag ligesom sønner.

Ja, her er hilsenen:

Til Baldrislaget i Manfred, N. D.

Ærede formand og lag!

Det lille underlag eller medlemslag paa 300 Gallinger, af Gallingslaget, forsamlet i Men, Minn., takker herved saa meget formanden og Baldrislaget for deres venlige hilsminger og lykønskninger, som er frembaaret til vore lokale Gallingsføvner saavel i Leeds som i Men.

Naar I nu atter møde til stevne igjen vil vi saa lov at fige eder tak for jidit og ønske eder ogsaa held, lykke og fremgang i eders store arbeide for at faa fædrearven bevaret hos indflytterfolket.

Sr. Tosten Noble, eders lokallags formand, har jagt til os Gallinger at vi er eders anden søn. Telerne, ja han, var den førstefødte. Gallingerne staar allsaa efter Telerne nærmest til førstefødsels- eller odelkretten. Men virkefeltet for

fædrearven er stort og vidt nok for alle eders bygdelagsbørn, hvoraf I nu har to tylvter og en halv. At Valdrislaget har kunnet opfostrer alle disse dygtige og dydige bygdelagsbørn er det bedste bevis paa Valdrislagets levedygtighed.

Men som næstældste søn vil Hallinglaget faa lov at hjælpe far sin og sige ham „tak for alt ifra vi var smaa.“ Og vi haaber at i Hallinglaget skal Valdrislaget snart finde en saapas halvvoxfen søn, der med ligesaa stor iver og interesse som far fjøl, vil arbejde for alt det bedste, vi norke denne fide ha- vet, har faaet i buggegave fra mor Norge, men som ofte man finder frem, „leites op“ og loffes ud igjen neddysjet som det var under nybyggets trable og haarde fav og stræv. Lykke og held da med Valdrislaget.

Paa lokallag i Men af Hallinglagets vegne,

Timan L. Quarve, sekretær.

Galdor G. Voen,

som døde den 20de Juli i sit hjem i Town of Murdal, Otter Tail County, Minn., var en af Valdris Sambands stiftere, eller medlem af den 7-mandskomite, som fik istand lagets grundlov og udgjorde dets første bestyrelse. Han var født i Reinli, Valdris, 1ste Januar 1850, og kom til Amerika 18 aar gammel. Han har indtaget en fremragende plads baade i sit County og i staten. En termin var han kongresmand fra Minnesota, og i lang tid har han været bladudgiver og redaktør. Hans helbred har i de senere aar været meget daarlig.

Numedølsvisse.

Af D. D. G.

Mel: Dei vil altid flaga aa kjyta.

Har du hørt om den dal udi vesten
I Minnejotas forjættede land
Hvor Numedals Vifingelægten
Var de første som toge sig land?

Sa dalen er vundig at skue
Gvadenten i morgensols brand
Eller ogsaa naar kveldsolens lue
Forgylder dens bugtede rand.

Elven slynger sig smukt gjennem dalen
Som et lysende sølvfarvet baand
Om vinteren den ligger i dvalen,
Men om somren er liv paa hver haand.

To broer over floden her ligger,
Til trafik og moro iblandt;
Jeg husker ei feil om jeg siger:
Numedølerne ved bassetag dem vandt.

Fra byer og præriens vinde
Med hest og med Automobil,
Kommer folk for adspredels' at finde
Hvor naturen er et eneste smil!

Ned i dybet er fiskeens skarer
Som med underlig dragende magt
Indbyder de modige karer
Til at udforske fiskelovens agt.

Dg træernes rad franjer bredden
 Dg frostene kvæffe omfap
 Dg skyggerne længtes mod kvelden, —
 Maanens søvlgans paa vandet blir lagt.

* * *

Imod vinterens stormende vinde
 Har dalen beskyttende „bluffs“
 Dg for rigtig at lukke den inde,
 Er den luftet i vest og i øst.

Men her „Nye Numedal“ ligger
 Er dalen udviddet og bred
 Dg smilende farne og vidder
 Møder øiet med landlige fred.

Til en afveksling bjergtauser stande
 Bevokset med Cederens frans;
 Mens bækkens rislende vande
 Dg imaa skogholt indbyder til stans.

Saa tænkte vel ogsaa de første
 Pionerer som hertil ankom
 Naar de hungrige, trætte og tørste
 Paa dette hjemlige sted saa sig om.

Her var alt de var vant til fra Norden,
 Her var brænde og græsning og vand,
 Bildt i skogen og rigdom i jorden;
 Her slaar vi os ned just paa stand!

Dg saa toge de fat med god vilje
For at opbygge her sine hjem.
Dg var det end tungt med det „lille“
Det har dog gaat stadigen frem.

Ru er velstand tilhjne i dalen,
Store „Barns,“ Levehuse i stl;
Vidt Luffus er ogsaa paa talen,
Som Piano og Automobil!

Med flyvemaskinen man venter
Til med tiden den blir mere tryg,
Sætter heller lidt „pæng“ ud paa renter
Om „hoka“ sku bli dem for dryg.

Dog er folket som bor her og bygger
Det bedste naar „alt kjæm te alt,“
Der er munterhed, velstand og hygge
Søs de fleste, er det mig fortalt.

For sit sprog og sin tro at bevare
Har de menighed, skole og prest;
Opdals Kirke er rejst af den skare,
Som i Opdal i Norge var gjæst.

Af Ungdommens dyder vi nævne
At de sangens gave har faat.
Paa mangt et Numedalsstevne,
Som ved fester, synger de godt.

Endaa fan du væl høyre paa maale
Nat dei kom ifraa Romedal, dåa;
Endaa æ de væl nofo taa staale
Att i jenan paa store o jmaa.

Endaa æ de væl jangoe fara
Baade i jerning som ofjo i or!
Endaa afte dei alt som æ arva
Frac de lande der heime i „Nor!“

Dijør finn du i Rommedalslagje
Næsten alle som leva i daley,
O dei æ 'kje taa de rovedragje,
Som æ mæ, men læt andre betal'n!

Og nu tror jeg at alle maa jande
Att en gjævere bygd er ei jet,
End den ved Minnesotarivers strande,
Svor Numedølerne er komne til sin ret!

Samband.

No. 53

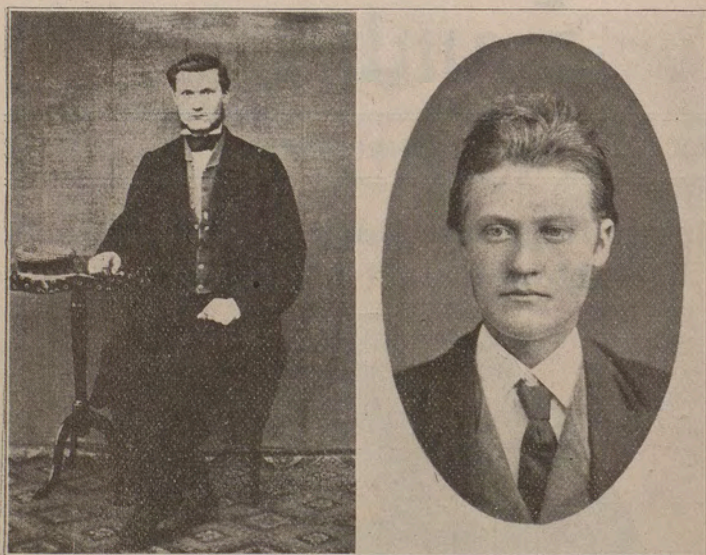
September

1912

Hørveløegtens Poetiske Treklover,
Nordberget i Skiaker.

Sylvester Sivertsson,
1809—1874

Sigurd O. Sivertsson,
1843—1880

Martin P. Ødegaard,
født 1863

O vis ingenii! Cic.

Urdsongis sang i friheds morgenrus,
Da Norge, vaagnet, seklers lænker brød;
Hans stolte kvad til stærke toners brus
I høie Nord fra tusind hjem gjenlød.
Nu kneiser ham, hvor nornen til ham tren,
Ham harpen gav, en vældig bautasten.
Dog seklets aar med utaks løn hengled,
Og skaldens grav nu ingen mere ved.

Paa ættens skjold end sees indgravet staa
En ætlings navn, en skald med sagnarøst;
Han maned glemte sagn fra mindets vraa
Og blotted tidens skjæve aand og brøst.
Nu blunder han i Danas moderskjød,
Hvor mandig færd ham hædersbane brød.
Men var en harpe stemt til dyd og gavn,
Da sikkert nævnes maa vor Sigurds navn.

Nok én. I løn og bly, dog ofte end,
Han lyrens vemodstemte strenge slaar;
Men Skulda lytter huld dog til sin svend
Og lønlig fletter laurbær om hans haar.
Fat mod da, ven, og dristig slaa til lyd!
Fik du ei aandens arv til gavn og fryd?
Hvad om et haab os brister, fler forvist,
Naar tusind vinker os og lokker hist!

Nordberget

Tillykke, gamle Nordbergs fagre grænd!
Du prydet staar i Sagas mindehal;
Ved seklets byrd der udgik fra din lænd
En aandens adel, som dig glæde skal;
En hellig offerflamme blev da tændt,
En glød, som der man før ei havde kjendt;
Og endnu feirer mindet grændens ry,
Da den var aandrig fromheds bo og ly.

URDSÖNGIS.

Han sad i urens vilde ly
 Og ammed drømmesyner,
 Og urolds heltedaad og ry
 Ham gjennem aanden lynet;
 Hans hyrdekjæp blev galdrestav,
 Og fossens dur et tonehav
 Med tusind tryllesyner.

“Hvi manes jeg dog stedse hid,
 Hvor jættekræfter stønne?”
 En norne kvad: “Du, yngling, vid,
 Her, her, hvor vande drønne,
 Her er et saga-adlet sted,
 Her er en skaldeviet fred,
 Og her, bo diser skjønne.

“Men her var rædsom leg engang,
 Da Thor og jøtner strede,
 Da fjeldet steg fra dalens vang
 Halvtusind favne nede,
 Og fossen faldt med dumpe drøn
 Fra sjoen* bagom dunkelgrøn
 Til kvislens dybe rede.

“I sjoen vil man set der skjød
 En lindorm tidt fra bunde,
 Saa grum, saa fæl og luerød,

* Indesluttet dybt Fjeldvand.

Som trolde red iblunde;
Det var og jøtunmøers lyst
At tumle paa dens klamme bryst
Og faa et ridt saalunde.

“Her tingsted var for Jøtunheim
Til julefest og gilde.
Da bød man Thor fra Asaheim
Engang til bryllupsgilde;
Det var nok jøtunættens pryd,
Man her, til jøtunkongens fryd,
Med pragt formæle vilde.

“Og skjæmtestev der vanked tidt,
Thi kvad de allesammen:
‘Mon Asathor vil danse lidt
Til jøtners lyst og gammen?
Det er nu saa en bryllupsskik,
Af mjød er Thor alt paa en prik
Saa luerød i kammen.’

“Da kvad vel Thor et lystigt ord,
Mens jøtner kvak i sæde:
‘Mig lyster nu ved bryllupsbord
At brudedansen træde.’
Saa sagt han fast om gygen greb,
Hun ham i skjæg og hage kneb, —
Den dans vil ingen smæde.

“Og bord og bænke tog paa sprang
I dansens vilde sprunge,
Og jøtunmøer sprat og sprang,

Og jættehyl mon runge;
 Fra Bænkehø til Glittertind
 Og Aursjofly — de for som vind, —
 Hvem kan den dans besjunge?

“En rædsom frygt dem nu betog,
 De vips i kavet svunde;
 Kvad Thor da kaad: “Kom, ækle drog,
 Til brudedansens runde!”
 Da skar et lyn, og funker sprang,
 Og fjeldet brast, og — kløften trang
 Med ur man siden funde.

“I skumraak ormen med sit tog
 Man saa i sluget glide,
 Men Thor høit over kløftens krog
 Med løftet hammer skride.
 Til fred han vied Jøtunheim
 Og slog det saa til Mannaheim, —
 Saa vil man det nu vide.

“Og gode alfer bød han bo
 I disse fagre dale,
 Og Audbergskev* blev tempelbo,
 Hvor diser finde svale,
 Hvor norner bo i guders vang,
 Hvor Sagas fryd er skaldesang
 Og mandevid og tale.”

* Oldnorsk, Audhberg, udtalt Øidberg.

Saa nornen kvad. Han, Sagas søn,
 Knapt nok nu aande kunde.
 Da traf ham nornens blik i løn,
 Og hun ham kvad saalunde:
 "Urdsongis! Hør dit skaldenavn
 Fra Urdas mund! I Sagas favn
 Du voxer, bo og blunder!"

Og nornen vied ham til skald,
 Ham harpen gav ihænde;
 Og vid og bragd for høie kald
 Hun mon ham rigt tilkjende.
 Saa kaldte hun en fylgje god
 At vogte vel hans gang og fod
 Medsamt lysalfer trende.

Du, Nordens Pindar, nys man brød
 En bauta til dit minde
 Fra Audberg-granitklippers skjød,

Som slægter skal paaminde.
 Did dalens sønner stevne hen
 Og skue friheds stærke ven
 I dybe runers sinde.

I mindets stemme, hædersglands,
 Der er en vestalkjerte,
 Som eier kraft og daadrig sands
 Og heltemod i smerte.
 Det lys bestraale fjeld og dal
 Og lune hjem og kampens val,
 Det længselssvangre hjerte!

Urdsongis, norneadlet skald,
 Med bautakronet isse!
 Du storm-omsust og uden tjald
 Skal kneise stolt tilvisse;
 Om slægter komme, slægter gaa,
 Din skaldery skal dog bestaa
 Og aldrig dø blandt disse.

Rock Prairie.

XI.

Af Dr. S. S. Johnson.

Seg. havde tænkt at skrive nogle saa korte biografiske skisser, men der bliver nok kun lidt af med det. For en ting, saa læses dette af kun yderst saa som vilde ha nogen interesse deri, og for det andet mangler jeg de nødvendige data. Seg havde forresten aldeles ikke tænkt mig til at skrive om denne eller hin, som muligvis kunde ha arvet en stor gaard, og paa den vis blevet fuld og rig, eller om de som ved fjæsefortærende slid

og knibende pengegridskhed maatte ha tilvendt sig anseelig mammon, eller om de som har de største og gjildeste huse, alt af hvilket slet ikke interesserer mig. Det er forresten en kilden jag at vælge nogle faa personer og skrive et lidet levnetsløb om dem, man faar sig siender nok uden at skabe dem med forsat. Jeg havde dog tænkt at nævne i forbigaaende, idet jeg skriver om pionerer, saadanne som ogsaa var pionerer paa andre omraader end rydningsarbeidet. Jeg har allerede nævnt Kittel Rostad, ikke alene som den første af Rock Praries sønner, men blandt de aller første fra de norske nybygder her tillands, til at studere den medicinske videnskab. Jeg tror endvidere at dette er første gang han nævnes i denne forbindelse i alt det som er skrevet om norske settelmenter i Amerika. Han studerte i Chicago, hvorhen han reiste foruden anden foruddannelse end hvad han havde erholdt i common skolen. Christian Tollesrud var egentlig den første hanebryder. Han studerte først ved den akademiske afdeling af Beloit College, og siden ved statens normalskole i Whitewater. Han var den første af bygdens sønner til at komme sig langt nok frem paa til at være lærer. Han reiste senere til Iowa hvor han i mange aar har været i bank forretning i Rolfe, Ia. Han maa uden forbehold siges at være en af Rock Praries sønner som bygden trygt kan være stolt af. Den næste til at følge i hans fodspor var Ole N. Waglie. Han begyndte ved normal skolen i Whitewater, og endte ved statens universitet i Madison. Han var derefter i endel aar principal ved forskjellige højskoler, og da han blev træt af dette, blev han apoteker i Newton, Iowa. Han og Tollesrud var et meget kjæft par, at begynde med. Selv var jeg vist nummer tre. Jeg var først fire aar ved Beloit College og siden fuldendte jeg mit kursus ved Michigan statsuniversitet i Ann Arbor, Mich. Under de aar som jeg var ved Beloit College, besøgte flere af bygdens oppvoksende gutter den akademiske

afdeling af colleget. I blandt disse kan nævnes Salvor N. Baglie, Paul S. Berge, Oluf og Luther Ingebrigtsen, (Klostergutterne), Rittel Gaugen, Hendrick D. Rime og Erik Cleophas, En vinter var næsten alle disse der paa en gang, saa at vi havde en nok saa anseelig koloni af norske studenter, som alle arbejdede haardt, men havde det ogsaa lidt lystigt iblandt. Af de ovennævnte er Berge bankør i Jackson, Minn., Gaugen, en bror af kongresmand Gaugen, er i forretning i Pelican Rapids, Minn., og har været mindst to gange medlem af statens legislatur, Rime er i forretning i Dell Rapids, Syd Dakota, Baglie i Orfordville, Wis., og Cleophas bor i Beloit, Wis.

Paa denne tid, da vi norske bondegutter holdt paa at lære de første drag af Latin, eller at „x“ havde en ukjendt værdi men dog godt kunde være værd to „y'er,“ var tiderne ikke saa svært gode. Folk havde heller ikke endnu blevet vant til at ha det saa svært flot, og vi boede ogsaa derfor nok saa simpelt. De værelser vi leiede var absolut bare for alt som kan kaldes hygge, ikke at snakke om luksus. Der fandtes ikke tæppe paa det nøgne furugulv, papir paa de plastroede vægge, eller gardin for vinduet. Bort møblement bestod helt og holdent i et simpelt furubord, en kjøkken stol, en liden ovn og sengen. Madstellet forrettede vi selv, og da kan man snart tænke sig omtrent hvorledes spisejeddelen lød. Vi ansaa det heller ikke under vor værdighed at gjøre saadanne smaa „jobs“ som vi kunde snu op paa en Lørdags eftermiddag eller i vore fritimer ellers, naar der kunde fortjenes en extra kvart. Prof. Peter Hendricksen, han som senere var redaktør af Skandinaven, var paa den tid professor ved colleget, og var vor alles gode ven og raadgiver. Hans interesse i de norske studenter ved colleget er endnu ikke udslettet, thi hver gang han besøger St. Paul titter

han indom hos mig, og spørger efter de andre gutter som han ikke har hørt fra.

Jeg vil faa lov at takke Hr. Mogan for Halvor Stordoks biografi, som var meget fuldstændig og god. Der er især to Rock Prairie gutter som burde nævnes i denne forbindelse. Den ene er Halvor L. Skavlem af Janesville, Wis. Hans far var en af de som kom over i „Amelia“ i 1839, og blandt bygdens første jettlere. Endvidere en meget intelligent og høist agtverdig mand. Skavlem har aldrig haft anden skoleuddannelse end common skolen — og den som han har erhvervet sig selv. Men, han begyndte tidlig som ung farmergut at læse bøger som kun læses af faa. Og han købte bøger og læste dem grundigt, indtil han havde en bogsamling som hvemsomhelst kunde være stolt af. Og det bedste af hvad var skrevet i disse bøger, det gik over i Halvors hoved, og blev fiddende fast der. I nogle aar efter han blev gift, var han farmer. Saa blev han valgt til county sheriff, og flyttede til countysædet, Janesville, en by paa ca. femten tusen. Der har han været siden. Smid- lertid har han lært jus til den ende at han blev „admitted to the bar,“ men har aldrig praktiseret som advokat. Derimod har han lagt sig efter geologi og arkæologi, og har skrevet flere videnskabelige afhandlinger paa dette omraade som har sat ham iblandt statens hpperste autoriteter. Han er fremragende medlem af Wisconsin historiske selskab og har fyldt mange store tillidshverv. Han er Nummedøl helt igjennem, simpel, venne- sæl, og helt og holdent en af bygdens største sønner.

En anden bondegut som voxte op oppaa prærien nær Dr- fordville under de mest almindelige omgivelser, og uden større uddannelse end common skolen i Gaugen skolehuset, er Kon- gresmand Gilbert N. Gaugen. Han forlod bygden som ganske ung mand, og var i længere tid i forretning i Kensett og North- wood, Iowa. Det var derfor med ikke faa liden overraskelse

og forundring at hans gamle naboer og bekendte paa Rock Prairie hørte om hans valg til kongressen i Washington. Han er ogsaa et levende bevis paa at det er ikke skolegang, eller uddannelse ved nogen læreanstalt, som gjør udslaget i alle tilfælde. Men at det beror paa hvad evner og anlæg bor i mandens hovedkiste. Han har det slyn som seer anledningen naar den viser sig og evnen til at gribe den. Han er stor nok til at se udover den snevre horizont som begrænses af flestes slyn, og stærk nok til at omgaaes med store affærer. Dette har han gjentagne gange klart bevist, ikke alene i forretnings anliggender, men i politiken og det som vedrører regjeringen og landets vel. Jeg angrer paa ikke at kunne levere en lidt mer udførlig biografi, men som sagt, mangler de nødvendige data. Nok en Rock Prairie gut vil jeg i al korthed faa lov at nævne, nemlig Henry T. Saberson, nu af Des Moines, Iowa. Han er en brorsøn af Gisle Sebjørnson Halland, som var blandt de allerførste af bygdens jettlere. Sebjørnson er nemlig i tidens løb blevet omdannet til Saberson som er lidt lettere for hantier at haandtere. Han var først farmer nær Alta, Iowa, siden i forretning som bankør der, to terminer i Iowas legislatur, saa assistent stats sekretær. Rigtig en kjernekar og maa regnes blandt bygdens stauteste sønner. Der findes vistnok flere som burde nævnes men det blir for langt, og hvad værre er, jeg sidder ikke inde med de nødvendige kjendsgjerninger. Det er med stolthed jeg nævner dem som nabogutter, kjendinger og af min intime vennekreds. (Forts.)

Enighed gjør stærk.

Den som fulgte med begivenhederne i Norge havde grund til at glæde sig over den samhørighedsfølelse som i farens stund forenede alle Nordmænd til en sluttet trop. Norge gjen-

nemgik da en daad som det vil nyde godt af i lange tider. Der har ogsaa i den senere tid været glædelige tegn paa større enhed i vore bestræbelser blandt os Nordmænd her i Amerika. Det ser nu ud til at der for en tid vil blive slut paa den lange og optærende Kirkestrid iblandt os, en strid om ord og afstrakte begreb, om hvad man indbilder sig foregik i Guds raad længe før verdens skabelse, vidnende om en formastelse som overgaar al forstand. Hvilken skade at vi ikke har havt en satiriker som kunde latterliggjort og for længe siden tilendebragt denne jørgelige historie! Denne kirkestrid har været det nord-lutheriske kirkefolks store synd i dette land. Gid vi her-efter maa faa forstand til kun at stride om frugtbare emner, ikke om hvorledes Gud ræsonerede før han skabte himmelen og jorden.

Blandt de samlingsforsøg som det har glædet en undenforstaaende at læse om i de sidste aar er den storartede bygdelagbevægelse, hvilken i den senere tid har antaget saa store og uanede dimensioner. Denne bevægelse, tilligemed de heldige forsøg paa at faa de skandinaviske sprog optaget i common skolen, vil bidrage meget til at give os rettere begreb om vor værdighed og betydning som en nationalitet i dettet land. Nordmændene gjorde sig i gamle dage bemærket som stordaadsmænd. Det har de altid været; men det er kun i de senere decennier at de har yppet storverk som atter har tiltrukket sig verdens opmærksomhed. Navn som Amundsen, Sbsen, og Ransjen har givet Norge og Nordmænd en anseelse som man ikke behøver at skamme sig over. Nordmændene i Amerika har ogsaa gjort storverk paa det materielle og det kirkelige omraade, ved at rydde vildmarken og bygge kirker og skoler. Men der bør gøres mere. I anledning af den tilagte kirkestrid er den vakkre tanke bleven udkastet, at vi bør samle os om at bygge en stor nord-lutherisk katedral. Lad mig faa lov til at foreslaa at vi snart

ogjaa optager tanken om at bygge et stort norsk college eller universitet i dette land. Mange af de bestaaende presteskoler og colleges kunde vist med held slaaes sammen. Men den anstalt jeg har i tankerne maa blive noget langt større end hvad man kan oprette og drive ved aarlige indsamlinger og beslutninger af et kirkesamfund. Det maa blive en anstalt med et eventuelt fond paa flere millioner. Mange vil straks sige, det magter vi aldrig. Hvad for noget sludder! Man tænke blot paa de mægtige private skoler i østen, saasom Harvard og Yale, med deres ringe begyndelse og nuværende storhed og rigdom. Vi har evne til at gjøre ligesaa store ting, om ikke endnu større. Selst vilde jeg se, ikke at Nordmændene alene, men at Danster, Nordmænd og Svensker sluttet sig sammen om at stifte et skandinaviske Universitet, for de tre folk er igrunden et og skulde saaledes anse sig; men imidlertid lad os ialfald beslutte, at vi nu vil begynde at gjøre større ting i aandens verden end vi hidtil har udført. Norronastammen, som i hedningetiden beherskede verden, bør igjen gjøre fordring paa sin arveret.

Albert C. Egge.

Nogle træk fra Nybyggerlivet i skogen.

Af S. G. Mogan.

I det sydlige hjørne af Shawano Co., Wisconsin, anlagdes der i begyndelsen af tyttiaarene et norsk nybygge, hvoraf det meste laa i den nordlige del af et township, som fik navnet Desjor, efter en gammel eneboer, som havde forstueket sig derinde adskillige aar forud.

Skjernen af indflytterne var ifra Manitowoc county, Wis., men mange, som var disses slægtninger eller venner, kom derind, direkte ifra Norge. Der var folk ifra forskjellige strøg i Norge, men de fleste var fra Valdres og, for nybyggets vestre

dels vedkommende, fra Tønset, Østerdalen. Jeg agter ikke at sige stort om folket denne gang, eller om livet i skogen, — om nybyggets gradvise fremgang under de tungste og vanskeligste forhold, som det har været vort folks lod at arbejde sig frem under i dette forjættede land. Jeg vil indskrænke mig til at give tilbedste et lidet billede af landskabet, som det var den gang i disse egne, og fortælle et par videreværdigheder (oplevelser) som har præget sig ind i min erindring fra disse længt henrindne dage, da jeg for en tid som ung mand færdedes der.

Da de første landsjøgere banede sig vei ind igjennem skogen fra den jaakaldte militærvei, som var bygget imellem Green Bay og Showano, som ligger ved Wolf River, 40 mil i nordvest, havde ildebranden af 1871 ikke anrettet sine ødelæggelser, og skogen stod allevegne grøn. Store strækninger af de tilgrændende strøg mod nord var, eller havde været furuskog med afvekslende strækninger af junper, der ofte var omkrandsede med hemlock og cedar. Sagmøller var byggede paa mange steder den gang og en stor del af skogen var fældet omkring disse og langs vasdragene, hvorefter tømmer kunde flødes. „Pineflashingen“ og jumpelandet var ikke noget værdifuldt agerbrugsland, men da skogbranden senere brød ud, var der her den fandt sin største næring og styrke. Paa det høiere liggende land hvor jordbunden var bedre voksede den deiligste løvskog, hvor sukkerlønnen og bøgen indtog den første plads. Lindetræet voksede ogsaa frodigt, og ask, alm og nogle andre træarter af mindre betydning, skabte afveksling. Det var det slags land som landsjøgeren søgte og fandt i Vessor.

Mellem junperne var der tidt hauger, hvor det øverste jordlag bestod af sand og grus og paa disse og undertiden paa dæmninger opført af bæveren for aarhundreder tilbage, og som nu laa høit fordi bækket havde skaar sig ned, voksede hvidfurnen i al sin ypperlighed. Paa de nærmest mod lavlandet lig-

gende svage skraaninger og opover haffeheldingerne, hvor mulden var dnb og fort prangede hemlocken i sin dygtre vælde, medens cedartræet og tamræcken vokjede, der hvor der var for vaadt for de andre træjorter. Det siger sig selv at overgangslinjerne ikke altid var skarpt dragne; thi tidt vokjede der eksemplarer af flere slags træer i skøn harmoni i en og samme lund.

Dette var før skogbranden i 1871, som herjede disse egne og lagde et strøg øde, der strakte sig saa langt nordover at nedskriveren ikke kjender grænsen paa det uhyre areal, som lagdes øde. Det var i denne skogbrand at byen Peshigo brandt, og et stort antal mennesker blev et rov for flammerne. Ikke alene det brændbare træ blev fortæret af ilden, men paa mange steder brandt der i jorden i ugevis. Kun Løvskogen og furuen hvor den stod grøn og tæt paa de høie skrænter, undgik nogenlunde ødelæggelsen. Hemlocken, som i grøn tilstand er næsten ubrændbar, og med sin kompakte masse af grønt, saftigt bar, skulde man tro vilde staaet sig bedst; men det var ikke tilfældet. Træerne brandt ikke, men ilden fortærede jordlaget, der dækkede rødderne og sølgerne var at træerne faldt om paa kryds og paa tværs og taarnede sig op paa hverandre, og dannede et morads, der i de efterkommende tider var ugjennemtrængeligt for baade folk og fæ. De af nybyggerne som i sin gamle hjemstavn havde havt en god indtæktstilde af at flække bark, som fjørtes til Manitowoc og Two Rivers, og som kjøbte land med hemlock skog paa med dette for øie, var dømt til skuffelse, — ikke alene paa grund af at den største del af skogen blev ødelagt af ilden, men ogsaa fordi at der ikke fandtes det marked for bark, ved, skibstømmer eller skibsknæer i Shawano, som i Manitowoc der ligger ved Michigan søens bred.

I de saa og begrænsede flekker af slaatte egn, som der fandtes, brandt en hel del af jorden og efterlod svære huller og stykker hvor vandet samlede sig.

Som jeg før har antydet var der gennemgaaende haarde tider derinde i skogbygden. Man kunde intet sælge af den skog, man maatte rydde væk for at skabe ager og eng. Furu-tømmer var der ikke saa lidet af i Lesjor, men det meste af det var i hænderne paa tømmerkompanier fra Dshkoish eller Neenah, som havde kjøbt landet af staten for \$1.25 pr. acre. Hvad enkelte af nybyggerne maatte have at sælge af tømmer, jernbaneviller og gjærdestolper, betaltes med saa daarlige priser, at det blev lidet tilbage naar arbejdshjælpen var betalt. Efter friisen i 1873 laa alting nede, — ingen penge i omløb og skogsprodukter og arbejdslønninger var yderst lave. Sit mel maatte nybyggerne længe saa udenfra og det var altid dyrt. Paa grund af tømmerleirene, som der var etpar af for en tid ikke langt fra nybygget, var der altid efterspørgsel efter hø, som betaltes med god pris. Men saa havde noget at sælge; det tog nybyggerne en tid at saa ryddet og tilfaaet et stykke saa at han kunde avle nok hø til at vinterføde et par fjør. Om sommeren var der havn nok i skogen, men om vaaren kneb det tidt og sultefodring, sliq som ofte foregik i Norge, blev følgerne.

Paa grund af de ufremkommelige moradser, som var blevet til, som før nævnt, paa grund af skogbranden, var der ikke saa lidet af Hjort, og der blev mange af disse ædle dyr fældet i den første tid. Bjørn var der ogsaa, og denne maatte undertiden bide i græsset, naar den blev for dristig i sine besøg i nybyggernes maisagre og næpereiter. Man maa ikke deraf slutte, at nybyggerne i skogen i Shawano, i lighed med Ny Englands nybyggere, fraadjede sig i hjorte- og bjørnekjød, eller overhovedet nød slynderligt af vildt af nogen slags. De dyr som blev skudt, blev enten fældede af de mere kyndige jægere eller af indianere, som om høsten brugte at forlade sine reservationer og streife om i skogene. Det eneste som var nybyggerne til nogen hjælp i de første trængselsaar, var siife, sirup- og sukker-

labning af lønnetræets jast, og den udtømmelige mængde af vilde bringebær, der voksede efter skogbranden. Fiske foregik alene om vaaren, naar fisken kom op i elvedragene forat gyde. Det var hovedjagelig „suckers“ man fangede. Men paa grund af at tømmerkompanierne havde opført dæmninger over elvedraget tilhjælp ved tømmerflødningen, kom ikke fisken op i de øvre elveløb. Naar man vilde fange fisk, maatte man drage flere mil nedover igjennem jumper og moradser til man kom til den sidste dæmning. Der var en sti langs elven efter fjødderne, hvorefter man til nød kunde føre en heft, men tidt holdt heften paa at synke ned i sølen, og ikke sjelden spærredes veien af svære vindfald, der maatte hugges over, om det ikke gif an at anlægge en vei omkring.

I fiske-tiden var egnen oftest øde og forladt, men tidligt om vaaren var der liv og rørelse; thi da foregik flødningen af det tømmer som var hugget og fremsført til elvedraget i løbet af vinteren. Flødderne havde sin hytte bygget paa en tømmerflaade, og den flød nedover elven efter som tømmermasjerne avancerede nedover. Det var trangt i denne hytte og det liv, som de unge gutter, der udgjorde flødderbesætningen, levede var noget af det haardeste, man kan tænke sig. De begyndte om vaaren netop som isen brød op og var ved arbeidet saa snart dagen gryede, og holdt ikke op førend efter mørket faldt. De blev gjennemblødt af vand som tidt var saa koldt, at is frøs paa „caanhoof“stastet, og naar de kom hjem til hytten forat saa nogle timers søvn, var der ingen anledning til at saa sine fleder tørret. Kostten var rigelig og de spiste fem maaltider om dagen, hvoraaf de tre bares ud til dem. Der kunde nok være dage imellem at man ventede paa vand, og da kunde flødderne føve den ganske dag. Det blev naturligvis bedre, naar man kom ned i storelven (Wolf River), men med det varme veir kom der moskit, saare fjødder og andre ubehageligheder. Flø-

derne havde forholdsvis god betaling, saa at de som havde arbeidet gennem vinteren i skogen og var med hele tiden i flødningen, havde mange penger til sin kredit, naar de kom ned til Dshkøsh. Det er sørgeligt at berette, at de fleste da slog sig løs forat have hvad de kaldte moro, og resultatet var at de saa usjælligt hurtigt erhvervede penger snart var forpødt.

Men det var om fisket, jeg skulde skrive. I de tidlige dage var der oversflod af fisk i spaanetiden, naar man kom nedenfor den sidste dæmning. Man stængte kanske slusen en stund og opjamlede vand, for senere at lade det løbe. Smidlertid beskæftiget man sig med at finde tør furuved til at lave fakler af; thi lys maatte man have om man skulde kunne se fisken i den mørke nat. I skumringen stængte man vandet af, og nu begyndte fiskningen. Var der megen fisk kunde man snart høre den plasse ude i stryget, hvor vandet var grundt, og man satte da efter den med fiskepind og havde man ikke et af disse, brugte man høgafler. Det var ikke længe inden strandbredden var bestrøet med fisk. Man vekslede med at fiske og varme sig ved stokilden hele natten, og om morgenen, om man havde været heldig med fangsten, førte man dels paa hejsteryggen, dels paa egen ryg, byttet hjem. Var fangsten mindre rigelig, standjede en del af selskabet over til næste nat; thi en nogenlunde stor familie kunde ikke nøie sig med mindre end en tønde fisk. Fisket foregik saalænge som fisken vedblev at strømme opover elven. Men det varede ikke mere end nogle dage, og det gjaldt derfor at passe paa.

Det var imidlertid den almindelige mening og omtale, at der var en anden sort fisk, som kom op langt senere paa aaret, og vi havde længe snakket om at ville passe paa, naar den kom. Endelig løb det budskab fra mund til mund „at no var jakt søffen ope.“ Det var en skjøn dag i juni at tre af os drog, med højt og oppakning afsted forat prøve vor lykke. Vi ankom

til fiskepladsen straks efter middagen, men opdagede ikke nogen mærker, der tydede paa at der var nogen fiske i elven. Vi stængte imidlertid slusen, og da det var en varm dag, tog vi os et bad i den dybe kulp under dammen. Om en stund blev en af kameraterne kjed af at bade, og han fandt paa at aabne slusen og lade vandet strømme nedover os, der holterede os nedefor. Da det meste af vandet var rundet ud, blev slusen atter stængt, og vi skulde til at klæde os paa; thi nu var det tid at se efter fiske. Men da paaflædningen skulde begynde fandt en af kameraterne, at han manglede det mest nødvendige Klædesplag, der trods vor ihærdige søgen, ikke var at finde. Vi løb nedover elven og søkne i den dybe kulp, men alt var forgjæves. Her var gode raad dyre; thi ingen havde noget som kunde kaldes dobbelt forsyning af dette slags og folk boede der ikke nærmere end hjemme. Efter vedkommendes eget sigende var dog det mest bedrøvelige ved tingen det, at det var en engelskindsbrok, som tilhørte hans fader og som denne havde bragt med sig fra Valders.

Smidlertid var det gaaet op for os at fiske var der ingen af, og sandsynligheden var, at historien om de forsinkede fiskestuner, som saa ofte blev snakket om, ikke var andet end en mytthe, og det eneste vi kunde gjøre var at berede os paa tilbageturen. Bort ulykkens offer, blev iørt en sæt paa hvert ben og anbragt paa hesteryggen, og nu red han som en konge hjemover, medens vi, hans lidelsesfæller, traafede bagefter. Hans sorgløse og lette sind, fornægtede sig ikke længe; thi snart iitemte han, med den for slidregjældingen eiendommelige udtalelser af mange af ordene, en af Peder Das's ældgamle sange. Medens skogen gjenlød af sangens toner, skridtede hesten jævnt og jod-sikkert henad stien, selv efter mørket faldt paa. Det sted, hvor vi var taget ud fra og hvor hesten hørte hjemme, var nærmest det punkt, hvor vi traadte udaf vildnisset, og did maatte vi na-

turligvis drage. Men der var mange folk paa gaarden, og deriblandt tre voksne, unge piger, som vi alle vare forlippede i, og her vilde naturligvis ikke den ulykkelige kamerat gjøre sit indtog, som han pleiede, med sang og mere eller mindre anstændige vittigheder. Da vi var komne saa nær, som vi troede var raadeligt, gjorde vi holdt, og den kamerat, som var sønnen paa gaarden, sneg sig hjem og fik tilløst sig det tiltrængte, og som vedkommende iførte sig, og situationen var reddet! Der skulde naturligvis holdes tætt med det forfaldne. Om morgenen da han rejste havde han laant af, hvad han troede var sin tilkommende svigerfader, en meget værdifuld kniv, og da den var i lommen paa det forsvundne plag, blev han i stor forlegenhed, da der blev sjørgsmaal efter denne. Kniven skulde ogsaa netop bruges, og dens mage fandtes ikke i bygden i de dage. Følgen var at han fik knusbord fordi han havde „fomlet“ bort kniven. Med svigerfaderskabet blev der ikke noget af, men om det var den bortkomne kniv, som var den indledende årsag, er ikke for mig at udtale. Historien, som var for god til at glemmes, kom snart ud og blev til adskillig moro. Men paa den broslauje fik ikke nogen noget større tag; thi naar folk lo af ham, lo han dobbelt hjerteligt med, og dermed blev det.

I disse dage fuskede nedskriveren ogsaa i jægerhaandværket. Det vil sige, om det kan kaldes at være jæger, naar man rusler om i skogen uden at nedlægge noget vildt. Hjorten og bjørnen var det vanskelig at træffe paa og haren var ravsodet og saa var det af dem i de dage. Det eneste som enhver kunde saa tag i var pindsvinet, men dette var et unyttigt og uskadeligt dyr, undtagen for hunden, der fik smuden fuld af de svære pigger, naar han i sin jagtiver angreb det. Piggerne havde lange agnorer, og man maatte bruge tænger for at træffe dem ud, og det var en smertefuld operation for det stakkels dyr. En hund synes aldrig at blive flog overfor pindsvinet;

thi selv om den tid er kommet tilskade, er den altid færdig til at angribe, naar leiligheden gives.

En dag skulde vi paa storjagt. Der var nemlig en ældre mand iblandt nybyggerne, som ved et rent tilfælde engang skjød en stor bjørn, og fra den dag troede vedkommende at jagten var hans livs store kald, og dette tiltrods for at han fungerede som flokker, naar presten en gang om maanedens kom derop og holdt gudstjeneste. Han forskaffede sig en dundre-børje, hvormed han kunde jage en fugle gennem skoven paa enten det var hjort, bjørn, eller endog buffalo, som i de tider endnu jagede over prærien ude i Vesten. Jeg tror neppe at vor jæger skjød noget mere end den ene bjørn, hverken før eller efter, men til jagten stod hans lyst og hu. Der skulde være urimeligt lyst med hjort ved en tømmer-leir, som laa nogle mile inde i skogen, og dig skulde vi og lægge os paa lur, og naar hjorten kom trampende skulde straalene af blændlygten sættes paa den, og medens den standsede forat spekulere paa hvad det var, skulde vi efter programmet, skyde den en fugle imellem de lyfende sine! Vi skulde alle skyde, enten det var en eller flere hjorte ifølge, og det skulde lykkes til om byttet denne gang skulde undgaa os. Det var en mørk høstnat og koldt var det, og vi hørte og saa hjortens fodslag paa den frosne jord, og engang kom den efter lyden at dømmes nok saa nær. Men medens vi strammede os for at modtage dem, hørte vi dem snøfte og blaase, og samtidigt gjorde de høire om og drog til tryggere steder. Endskjøndt vinden var imod os havde de faaet tæsten af os, og da var det forbi. Det blev derfor ingen hjortesteg, og vi besluttede os til at gaa til den nærliggende tømmer-hytte og varme os. Der var ingen ovn eller ildsted i hytten og vi gjorde derfor op varme paa jordgulbet. Men imellem væggenes hjælper var det stoppet mose og denne var tør og brændbar, og før vi vidste af det var den antændt, og de slikkende flammer spredte sig i

alle retninger hurtigere end jeg kan fortælle det. Vi var glade at vi kom ud uden at faa haar og skjæg spædet.. Det siger sig selv at vi fjernede os saa hurtigt som muligt og med nattens bedrifter taug vi for lange tider. Vi hørte intet mere om tømmer-hyttens brand, uden et rygte om at folk troede, at en nybygger, der ikke boede saa langt derifra, skulde have jat ilden paa forat skjule, at han havde tilrapet sig nogle bræder, som skulde været i hytten. Dette rygte kom vist aldrig vedkommende for øre og han havde derfor ikke værre af det. Men det var dog en uretfærdig beskyldning.

Gulebaken.

Av Torgeir Magistad.

No ska du faa høyra um Gulebakgut,
som sto so ein skræk vesti fjello.
Fraa Hallingskarvet til Skagastølsmut
dei kanna han midt millom trøлло.

Paa garden Gulebak i Semjedal grænd,
som soknar til herde Gol,
der saage han dagsljøs, um jaga fast stend,
du meinar tri vikor fyrr jol.

Der barneaare gjeff som med gutungar fleist,
var mor sin snille gut,
men ljose voner so tidt dei brist
og vendis til sorg og fut.

I ungdommen var han einn mangfæistig gut,
drog tidlig paa einlige ferd;

fleit illt og laag ute i regn og slut,
 jeff svida for missteki gjerd.

Med veiding og fising paa høidi han laag,
 til bygdars han ottast aa gaa.
 Og hende det stundom, at folk jeff han sjaa,
 han var kje i tale aa faa.

So mor sat heime med eit hjarta av jut
 for jon som paa viddi for,
 og for kvar ein gong ho gjenom døiri gjekk ut
 jaag upp etter vegen mot nor.

Men guten kje kom, han burte bart,
 um snjøen ved haustdags laag.
 Men jo sa ho ein morgon: „No kjem han snart;
 eg drøymde i natt eg han jaag.“

So kom det ein dag til bygdi eit bo,
 det bart ikkje fagna vel.
 Det lyddeist at ille paa stølarne sto
 med innbrot i fleire sæl.

So bart det i logi si erend jendt ut
 fraa lensmann tri mennar paa vagt,
 for med von aa fanga den stumannsgut
 og honom i jarn faa lagt.

Daa endeleg hanom i armod dei fann
 som uslakte træl paa flog.
 Dei lurde seg paa han, med' paa aaren det brann,
 og svint han i jarni dei flog.

So til bygdi dei for, — ei syrgjeleg ferd,
i holet han svint vart jett.

Dei stelte han ille, ei gryseleg gjerd,
han eta laut uslakte rett.

So kom det til mori ein dag eit bo —
den helsing var tung aa faa;
ho jegna i golvet der ved peifen ho sto, —
var det sliit ho skuld guten faa sjaa.

So for ho til gar'n — der guten han var
og bad for sin fjære son.
Men lensmann han stegla, som ukjur seg bar
og skjeldte honom ut for tjon.

I fangeholet haf jarnskodd dør
jett ho møta sin arme son.
So fagna han mildt, som aldrig før;
han var mor sitt hjartebaan.

Paa den grove benken ho sette seg ned
og tala med sorgtung von.
Over ujjelga rom det kvilde slet fred
med sjuining um mor og son.

Daa guten jett høyra um mor si ferd
og kofs saki hjaa lensmann sto,
so svor han ei hevn, tung og sver,
og med knoka i bordet han slo.

Men so ein morgon ved haustnatt paa lag,
medan skodda um jordi seg dreg,

daa bart det paa lensmannsgar'n eit jag;
ti guten var strosen sin veg.

Bindet fraa augo ein skulde vel tru,
at guten han kasta no;
men endaa fortelja ein maa med gru,
paa villstig tilbake han drog,

Ein kveld han sto bak den ville nut
paa ein haug innmed Svartabergsba.
Den fredlause guten, det var Gulebakgut;
han hørde i haugen det sa:

„Nute, min gute,
stend ikkje ute!
Kom i haugen inn
ska ingen dykk finn!“

Fraa desja tider i huldrehatt
han for hver bygdarne vidt,
og røva og plyndra ved dag og ved natt,
no gjeff han jo trygt og fritt.

Dei skattar han rana paa stimannsveg,
han nedgrov i berg og i haug;
men det meiste av skatten skal dylja seg
i Gyddal ved hulder og draug.

So lova dei ut baade æra og pris,
til den som fekk guten ihænde;
men han for fram paa sløgaste vis, —
han hesten sin skodde attende.

Vat Bufonofjelli ved „Graae ur“
 dit mandefot fjeldan naar,
 der hadde han bu under fjellets mur,
 der langt inni fjellet gaar.

Skal nokon til dette holet finn
 maa gjera som vismann ja,
 og ganga til enden av urdi inn
 tri torsdagskveldar i rad.

Som rovdhri um natti dei ligg paa lur
 paa sprang mot sit arme bytte,
 slik lurde tri mann ved den vilde ur,
 til mindste knist dei lytte.

Ein sundagsmorgon um lag flukka tri;
 han ottafst kje fare ner;
 i holet tilbake sin hatt lot bli,
 bar ut sine senggjeflar.

Daa dei so av guten eit glimt fekk jjaa
 paa sprang so ein tiger seg kasta,
 og mot jord sitt bytte med braakast dei slaa,
 hans h nder paa rygg dei basta.

So for dei til st l paa den grøne bang,
 som ligg der ved fjellet sin fot.
 Der mange seg jamla og gjeff si igang
 som villmenn honom tyna lot.

Til hummul paa dr gi dei jurra vel fast
 hans f tar og spendte so fyr

ein fole og fjørde i ulende med fart, —
dei raja so ville dyr.

So ga dei han lisa, dei truga og ba,
fine skattar han skulde dei visa.
Men han svor dei hevn, um „nemesis“ han kva,
dei fekk ikkje noko aa vita.

Der ute i „Trugann“ paa det smale nes,
som ber namnet den dag idag,
der drog han dei meinar paa eit lite res
sitt fiste andardrag.

Den uvigde jordi dei kassa so vekk,
der kvila den fiste han fann.
Der er det enno ein grasfri flekk,
og jordi som der det brann.

Slit enda Gulebakguten sitt liv,
hans jaga var tung og traa.
Den lærdom til kvar og ein ho giv:
ut paa villstig ein aldrig maa gaa.

Slit runno dei aare for Gulebakgut,
som fuglen er fri i naturen.
Men i hugen sveiv minne um mor med ein gut
daa ho lærde han aa blaaja paa luren.

Numedøls pionerer i Clayton og Fayette County, Iowa.

Fortættelse fra no. 52.

Af G. Gregerjen.

Den første Numedøl fra fjeldbygden Tunhovd, som nedfattede sig i Clayton Co. Ia., var vist gamle Ole Johnson Nodogaard. Han kom hertil landet med sin familie i aaret 1852 og nedfattede sig i det nordvestlige hjørne af Wagner town. Ole var født paa nordre Brevig i Tunhovd, men boede en tid i Nodogaard hvorfra han fik sit navn. Han var født i aaret 1816. Hans kone Helene Bjørnson Nystuen var maaste lidt ældre og var datter til den ofte omtalte og i sine omgivelser vel bekendte Bjørn Nystuen paa Næs i Hallingdal. De havde 5 børn: Maria, Ole, Karen, Bjørn og Halvor. Alle var vist fødte i Norge. Ole Nodogaards ældste datter Maria var gift med Amund Olson Blingsmoen fra Næs, Hallingdal. Han døde for over 30 aar siden og efterlod sig 6 børn der alle ere gifte og har familie.

Ole Johnson, deres ældste søn, var født i aaret 1838. Da jeg kom hertil landet om høsten 1868 sammen med min moder, var Ole en gammel ungkar og havde drevet sin faders farm i flere aar. Hans moder styrede huset for ham. Den første nat jeg var i Clayton Co. var jeg hos disse to gamle hædersfolk. Moder og gamle Ole var af samme alder, og opvokset sammen, og de havde meget at tale om efter 30 aars adskillelse. — Om Ole Johnson den yngres giftemaal har P. T. Ederklep givet en udførlig beretning; jeg vil kun tilføje, at dette tredobbelte bryllup holdtes den 5te Mai 1871. Ole Johnson døde den 1ste Juli 1907 i en alder af 65 aar. For en del aar tilbage solgte han sin farm og købte en større og bedre farm nærmere St. Olaf. Han var bleven en rig mand. Da past. N. Arveson var rundt og samlede subskription til Norges nye kirke, skrev Ole

sig paa for \$500. Han efterlod sig en stor familie, 13 børn; en var død nogle aar før sin fader omkring 20 aars alderen. Hans enke bor fremdeles paa farmen. Flere af børnene er gifte. En af hans sønner, Otto, driver bankforretning i St. Olaf. Bjørn Johnson drev en længere tid hvedehandel o. s. v. i Farmersburg og senere forskellige agentskab. Han er død for flere aar siden. Hans kone var amerikaner. Han efterlod sig vist 2 børn. Karen var gift med Ole Enderison Wold. Hun døde for flere aar siden og efterlod sig flere børn. Halvor Johnson var den yngste. Han var gift den 17de dec. 1870 med Bergit Nilsen. Hendes forældre Nils Olson Mykkestu og Hustru Guri Knudson var begge fra Bæglid i Numedal. Hun døde ganske ung og efterlod sig 3 børn der er ugifte og opholder sig her i settlementet. — Halvor var enkemand i mange aar. Han giftet sig igjen for nogle aar siden og bor nu i Wisconsin.

Gamle Ole Rodegaard døde 15de Nov. 1886 omkring 80 aar gammel. Hans hustru døde vist nogle aar før. De efterlader sig en stor slægt. Jeg kjenner godt baade deres børn og de to gamle.

To af Bjørn Nystuens sønner, Endre og Miffel, kom hertil landet et par aar efter Ole Rodegaard. Endre havde familie med fra Norge. Endre døde for mange aar siden og han efterlod sig enke, der ogsaa nu er død, samt 4 børn. Kari, deres ældste datter, Peder Larsons første hustru døde omkring 15 aar siden. Hun efterlod sig 5 børn, der alle paa en nær er gifte, har familie og bor her i settlementet. Barbro, Mrs. T. Olson, er død flere aar tilbage; hun var en invalid og laa flere aar tiljængs. Hun efterlod sig en søn Ole T. Olson. Han har familie og bor i Wagner town. — Bjørn, bedst kjendt som B. E. Benson, bodde paa sin faders farm. Han blev gift med en slægtning af sig, en datterdatter efter Bjørn Nystuen fra

Painted Creek, Iowa. De var begge yngelige og døde ganske unge. De efterlod sig 2 børn Elmer og Ida. Elmer bor her i nærheden og pigen er opdragen hos sine bedsteforældre i Mamack Co., Iowa. Guri er den eneste der lever af Bjørns børn og bor i nærheden af Thor, Iowa. Han er enke og har flere børn, hvoraf nogle er gifte.

Mikkel Bjørnson, Endre Bjørnsons broder, blev som gammel ungkar gift her i landet. Hans hustru var fra Sol i Gallingdal. Baade han og hans hustru ere døde flere aar siden. De havde 4 børn. Bjørn deres ældste søn, var født i Aug. 1862. Hans nærværende navn er B. M. Benson. Han bor fremdeles paa sit fødested i Highland town. Han blev gift med Mijs Borghild L. Lien, en datter af Lars E. Lien, broder til Ole og Even Lien. Flere aar siden købte han ogsaa sin kones fødested, og er saaledes eier af flere hundrede acres af land. Mr. og Mrs. Benson har 8 børn — 2 gutter og 6 piger. Deres ældste datter Betsy har holdt engelsk skole i flere aar. Hun blev gift for nogle maaneder siden med Olaus S. Larson herfra menigheden. De bor her i nærheden. Adelle deres næstældste datter har ogsaa uddannet sig til lærerinde. Deres øvrige børn er alle hjemme; de to yngste er endnu ikke konfirmerede. Ole M. Benson er gift, har flere børn og bor i Wagner town hvor han ogsaa driver med farming. Ari M. Benson er gift med Nils E. Hegna; de har 5 børn og bor i Inwood, Ia. Ingbør, den yngste, er gift med Henry D. Grønhoed og bor i Wagner town. De har 2 børn.

Førend jeg slutter vil jeg berette lidt om disses fader og bedstefader Bjørn Nystuen. Mr. Nystuen paa Næs i Gallingdal var i sine velmagtsdage en rigtig bygdetørrelse. Alt hvad Nystuen talte og foreslog i formandskabet, hvoraf han var medlem, var af alle betragtet som lov. Han var ogsaa bygdens rigeste mand; han benyttede altid den rette leilighed

for at øge sin formue. Der var et par pengekriger i den tid. Bjørn købte fortvæf flere landeiendomme betalbare i den daværende pengeenhed rigsdaleren. Metaller saasom sølv, der kunde være værdimaaler, tog den danske regjering til Danmark, og Norge blev betragtet som et lydrike. Den danske regjering satte den brøstfældige norske krigsflaade i sikkerhed for rigsdaleren. Flaaden blev skudt isænk af englænderne, og rigsdaleren gik ned til omkring 2 procent af dens paalydende værdi. De, som netop havde købt landeiendomme før pengesaldet og var i gjæld betalte den med nogle stykker kvæg. En melkeko kunde koste op til 1800 rigsdaler. Denne tilstand kunde ikke vare længe, der maatte en ny myntfødd til og da kom speciedaleren, som de fleste af os ældre kjende til. Ved udbyttet af Kongsbjergs sølvbruber, som den gang gav rigelig, og ved en sølvskat som blev paalagt alle skatteyndere hele landet over, blev der sat en værdimaaler for speciedaleren, og da den danske regjering ikke kunde drage mere sølv ud af landet end den lovlige kronfat fik Norge et solidt og sikkert pengesystem.

Bjørn Nystuen var en spekulant — beruset af sin forrige lykke — og købte fortvæf landeiendomme med den bagtanke at det skulde gaa med speciedaleren som med rigsdaleren; men han havde forregnet sig. Speciedaleren beholdt sin paalydende værdi; men Nystuen faldt og hans fald, med mange andres, var fuldstændig. De mistede alt de eiede — blev blottede for alt. De flyttede da til Tunhovd og fattigvæsenet maatte forjerge dem til deres død. — Der bor mange af Bjørn Nystuens efterkommere baade her og ved Painted Creek Allamafee Co. Sa. Vore her i settlementet er hans afkom stor og for enkeltes vedkommende allerede naaet til 4de led.

Peder Erikson — en af de ældste jøflere her — var født 11te Mars 1835 paa gaarden Mykkestu, Dpdal i Numedal. Hans forældres navne var Erik Selgeson og Turi Sebjørnson

Skoleundervisningen i hans barndom var daarlig. Det var omgangs-skole og den stod paa et ganske laast trin dengang. I Juni 1853 udbandrede han til Amerika. Han var lidt over 7 uger paa veien, en nok saa heldig reise i de dage. Han opholdt sig en 3 aars tid i Wis., og flyttede i 1856 til Grand Meadow town, hvor han har levet i 56 aar. Den 20de Juni 1895 blev han gift med Miss Barbro Larson Sevliid fra Nore. Deres ægteskab blev velsignet med 7 børn, 6 gutter og en pige. Erik var født den 30te Juli 1860. Han døde for flere aar siden ved et ulykkesstilfælde; han gik ned i en brønd, der var fyldt med kvælstof og var død inden de fik ham op igjen. Lewis (Lars) var født 15de Okt. 1862. Hans hustru er amerikaner. De ere barnløse og bor for nærværende i Montana. Henry var født 14de Dec. 1864. Han har familie og bor i Grand Meadow. Sam Gilbert var født 12te Feb. 1867. Han er gift, har flere børn og bor i nærheden af Gunder, Ia. Benney og Albertine er vist hjemme hos sine forældre.

Peder Erikson har en broder der har været soldat i borgerkrigen. Han opholder sig paa et soldaterhjem i Marshalltown, Iowa. Mrs P. Erikson var født 20de August 1842 paa Sevliid i Nore, Numedal. Hendes forældre var Lars D. Sevliid og hustru Barbro Olson. Lars Sevliid døde 3die Sept. 1858. Hans hustru er ogsaa senere død. Mrs. P. Erikson havde 2 søstre, Guri og Anbjør. Guri blev gift med Thor Wetleson Hoe. De er begge døde, men efterlader sig 3 børn. Deres ældste søn Wetle var gift, men har nu været enkemand i mange aar. Hans hustru var svensk af fødsel. Han har mange børn efter hende. Han bor i Grand Meadow town. Thor Wetlesons 2 døtre Gunhild og Barbro ere ugifte og bor paa sit fødested nær Gunder, Ia. Mrs. Eriksons anden søster Anbjør var gift med Thorsten Hendrikson fra Opdal. De havde ingen børn og er begge døde for flere aar siden.

Men tilbage til Peder Erikson og hustru. I 1909 feirede de sit guldbryllup under stor deltagelse af børn og børnebørn, slægt og venner. Peder har altid været en virksom mand i Marion menighed og agtet og afholdt af alle som har kjendt ham. Mr. P. Erikson har vist rentet ud sin farm, forat have det mere roligt på sine gamle dage.

Den første Numedøl, som nedsatte sig i Marion town var vist Ole D. Djet fra Opdal, Numedal. De kom hertil landet ifølge med Nils Arnesgaard i aaret 1849. Om de standjede en tid paa Rock Prairie, Wis. vides ikke. I saafald var opholdet kort, før de ankom her til Clayton Co. Ole havde vist en del penge med fra Norge og saaledes straks saa sig om efter land. Ole Djet var født i aaret 1806. Hans ophold i Amerika blev kort, da han døde den 24de Juni 1860 omkring 54 aar gammel. Han efterlod sig en enke og 4 børn, alle piger. Ole havde været en driftig mand. Efter hvad der fortælles, var han ved sin død eier af flere hundrede acres af det bedste land i Marion township. Hans hustru Bergit Nelson var født 1ste Jan. 1807 i Opdal, Norge. Hun var en særdeles dygtig kone. Hun drev sin farm bedre end mange mænd. Gik ikke arbeidet i harvesten saa hun var tilfreds traf det nok, at hun tog „krillen“ (cradle, datidens reaper) udaf haanden paa sin hyregut. „Sjaa her, ta riva du,“ ja hun, og hun førte krillen med en dygtighed, saa det skulde en god mandsperson til at holde følge med hende. Hun havde oftest nykommere til hyregutter, og krillingen var et arbejde, som det trængtes en del øvelse til. Baade hun og hendes mand var snille og hjælpsomme mod dem som kom fra Norge. Der var vel neppe nogen nykommer, der kom til Marion township, uden at de opholdt sig en kortere eller længere tid hos Ole og Bergit Djet. Der var baade hjerterum og husrum i de dage. Hos Bergit

Djet var der nok ikke saa stort hus, men det traf nok til at flere nykommer familier havde sit ophold der paa samme tid.

Gunhild hendes ældste datter var født i Norge, den 3die December 1839. Den 2den Juli 1857 blev hun gift med Lars Reierson fra Opdal. Lars var født paa Gaarden Undebakke den 11te Dec. 1829. De havde 4 børn: Reier, Ole, Bergit og Nils. Ole er død for flere aar siden, men efterlod sig enke og nogle børn. De boede i Minnesota. Reier bor paa sin faders farm; han har ogsaa kjøbt den farm, hvor hans moder er bosat op. Reier er gift med en datter til Knud Jæger (Blingsmoen.) De har flere børn, hvoraf to er gifte. Hans kone er en datterdatter efter Ole og Helene Rodegaard og noget af en Numedøl. Bergit deres eneste datter er gift med Salsten T. Grøth, og bor ved Blooming Prairie, Minn. Sun har været sygelig i flere aar. De har flere børn. Nils deres yngste søn, er gift med en datter til Nils Hegna og bor paa sin faders farm nord fra Blooming Prairie.

Lars Reierson var i mange aar bosiddende her i Marion town, men saa solgte han sin farm til sin søn og flyttede til Blooming Prairie, hvor han er død for et par aar siden. Han havde solgt sin farm deroppe til sin søn Nils og boet i byen Blooming Prairie i flere aar. Hans enke bor der endnu og er raff og rørrig. Vaade Lars og hans hustru var gæstfrie og hyggelige folk. Ingen gif uhjulpen fra dem. Det var almindelig da at tage 10 procent rente. Lars tog aldrig mere end 8 procent, og han var aldrig saa nøie at han tog den sidste cent. „Naja, har du ikke alt, so kan de være de samme, e ska kvittere før alt lel e,“ ja han. Bergit Djets næstældste datter Sunnev var født i Norge 1ste Jan. 1842. Sun blev gift med Sven D. Larsgaard fra Gallingdal, Mai 15de 1864. De drev farming i flere aar i Marion town, men solgte saa sin farm og flyttede til Elgin og begyndte storeforretning. De

sluttede siden sin handelsforretning i Elgin og flyttede til N. Dak. De ere vist nu hvad man kan kalde rige, har en hel del land og flere voksne børn. Kari, Bergit Djets tredie datter, var ligeledes født i Norge, den 29de Nov. 1845. Den 6te Mars 1866 blev hun gift med Even E. Lien fra Skurdalen, Numedal. De boede mange aar som farmere i Marion town, men solgte da sin farm og flyttede til Elgin, hvor han drev handel i flere aar. Derpaa drev han farming igjen i nogle aar, men rejste saa vestover til S. Dak., — om jeg ikke husker feil — og drev bank og broker forretning en tid. Hans hustru var yngelig de sidste aar hun levede, og opholdt sig en tid hos sin søster Mrs. L. Meierfon paa Blooming Prairie, Minn., hvor hun ogsaa døde for flere aar siden. Even prøvede vist tilslut nybyggerlivets besværligheder; han tog sig homestead i Browns Valley, S. Dak. Hans datter var hans husholder. Han er nu død for nogle aar siden. Even Lien var en dygtig mand medens han opholdt sig i Marion menighed. Han holdt flere tillidspladser i townet, var bestyrer for menighedens søndags-skole og var afholdt og agtet af alle han kom i berøring med.

Bergit Djet havde en datter ved navn Bergit. Hun døde 3 aar gammel og blev begravet paa familiens gravplads paa Bergit Djets land. Dette var den første jordsættelse i Clermont menighed. Hendes støv hviler der endnu. Ole Djet hvilede og der en tid; men da Marion kirkegaard var udlagt, blev hans jordiske levninger flyttet did. Bergit Djets yngste datter Oline var født 24de Juli 1851. Hun blev gift den 29de Jan. 1871 med Kristian Hanson fra Trondhjem, Norge. De drev i nogle aar handelsforretning i Elkader, Ia., men flyttede til N. Dak., hvor de siden har været bosatte. Gamle Bergit Djet opdrog sine døtre til dygtige husmødre. De var vant til arbejde fra barndommen af; de maatte tage del baade i hushjællet og udearbeidet. Hun havde altid let for at faa arbeide-

folk og hun fortalte selv at det var let for hende at faa hyregutter, saalænge hun havde pigerne hjemme; det blev værre siden ja hun.

Bergit Djet giftede sig igjen den 12te Juli 1868 med Ole Torstenjon Lofstgaard. Han var enkemand da han kom hertil Landet. Han kom hid ganske tidlig, omkring 1856 eller 57. Efter flere ars samliv blev Bergit enke for anden gang. Men da alderdommen begyndte at vise sig, folgte hun sin farm til sin svigerjøn E. E. Lien og reiste til sin datter Mrs. L Keierjon, Blooming Prairie, Minn. Hun boede vist vekselvis hos hende og hos sin andre datter Mrs. S. D. Larsgaard, eller Olson, som de kaldte sig, ved Northwaad, N. Dak. Hos hende nedlagde hun vandringsstaven efter et langt og virksomt liv, gammel og mæt af dage. Hun maatte røgtes som et barn i hendes sidste levetid. — Fred være med hendes stov, velsignet være hendes minde!

Skisser fra Mexiko.

Langt ned i syden ligger Mexiko, indesluttet paa begge sider mellem de to store hav. Det er en republik, men ikke saadan konservativ som de Forenede Stater. Den har været og vil vedbli at være mer og mindre, et styre af en faction, og revolution ved en anden faction, som holder paa at ta styret fra den som sidder ved roret.

Mexiko, som de andre land paa den kant, er beboet af sydlandsfolk fra Europa, og deres blod er hedere og mere ibrigt end vort og maa nu og da tømmes, siges det. Nok er det, blod flyder ofte baade i Mexico og Syd Amerika.

Om varmen er trykkende ved Mexikos kyster, saa har man ved en høide af 4 til 6 tusen fod over havsladen et deiligt og

behageligt klima, næsten alle tider af aaret. Dette veirforhold findes i høijældene eller de høitliggende dalsløser, hvor hovedstaden og mange af de andre større byer ligger.

Befolkningen tæller næsten 14 millioner, hvoraf 20 procent er hvide. Resten er af indianer eller blandet blod. Den kobberrøde race tæller næsten 80 procent af republikens befolkning, men jaagodtjom al eiendom og alle embeder holdes af de hvide, som har bemægtiget sig alt. Den følelse af fangenskab og flaveri som peonerne føler, under deres stedsevarende arbejde for andre, er ikke at undres paa, især naar man betragter deres sure, elendige levemaade. Nu og da finder man en indianer, eller nogen af blandet blod, som kommer sig frem, men de er faa. Suarez, der var president, var af indianisk herkomst, og Diaz var og af blandet blod. Begge var tapre frigere og dygtige statsmænd.

Meget havde jeg læst og hørt adskilligt om dette tryllesland, og jeg kan ikke negte, at det var med blandede følelser jeg endelig befandt mig iblandt disse kobberrøde folk, som altid gaar med revolver og kniv i beltet og ikke er fene med at bruge begge naar anledningen opstaar. Efter et par dages rejse blandt kaktus, sandørkener og andet ukjendt, fik vi hovedstaden i sigte. Aftenjolen mildt straalte saa henover de nøgne fjeldtinder mod vest, og lagde et malerisk ynede over hele den interesjante landsdel. Som jolen sank bag aaser og fjeld kom mørket hastig paa. Ser kjender man ikke til den lange, norske skumring, som giver de lange sommerastener deroppe i Norden saadan en uhyggelig ynede.

Hovedstaden, Mexiko, tæller nu en halv million mennesker, og ligger omtrent 6000 fod over havet, omringet paa alle sider af høie bjergtinder. Luften er frisk, solen skinner næsten hver dag i aaret, og man har, hvad klima angaar, evindeligt vaar, med regnskure iblandt om sommeren, men tørre og

sandstorme om vinteren. Byen besidder mange historiske minder og seværdigheder, saasom parkanlæg, kanaler, kirker, kirkegaard, hoteller og lignende. Man finder ofte, jøde om jøde med det gamle, meget som minder om de mest moderne hovedsteder i Europa — jernbaner, sporbogne, automobiler — som peger paa et nyt parti og retning, der har vaagnet i Mexico, at holde skridt med den nye tid.

Man ser endnu peoner, som kommer dragende tilfods med grøntfager paa ryggen, barbenet og fattige. Staten opholder endnu et „thvemarked“ hvor stjaalet gods kan sælges. Og gjeetere driver gjedeflokkene lige ind i byen forat mælkes. Der er nemlig skat paa melk men ikke paa gjeederne, og man finder saa en flok gjeeder paa gaden og en person ifærd med at melke dem udenfor hver hver dør (til melkekunderne.) Om eftermiddagen drager hele gjedeflokkene tilfjelds igjen for at græsse over natten.

§ arkeologisk henjende er Mexico meget rigt paa mange omraader. Meget af det fundne minder om det i Egypten udgravne. Urindvaertern forstod sig paa noget af hvert, og besad en ganske stor grad af dannelsje. Hvem var disse urindvaertere? Det er ikke saa let at sige, om de kom fra Europa, Asien eller Afrika. Hvor laa Atlantis, som de gamle sagn handler om. Var kanske dette en landsdel som knyttede sammen de to jordens hoveddele engang i tiden? Skulde Bermuda og Kanarijerne være bare bjergtoppe af et forsvundet Kontinent? Hvem ved? Nok er det, at ved udgravningen finder man meget i Mexico, som minder om de gamle fund, som hidtil er opgravet i Egypten, og folkeracen synes at ha megen lighed med de gamle egyptere.

Historien fortæller os, at Cortez, med Iethed vandt over de indfødte da han tog landet i besiddelse, aar 1521, fordi de ventede paa en hvid mand som skulde komme. Da Cortez fik

vide dette, var han ikke længe om at fortælle dem, at han var den rette mand, som de havde ventet paa i saa mange aar. Engang i den svundne tid, siger sagnet, kom der blandt dem en hvid person, som blev deres gud og for en tid deres leder. Han bodde blandt folket i flere aar, lærte dem at bruge ild, at bygge huse, at lave fæstninger, og mangt andet. Saa vilde han drage bort, men paa det vilkaar at han skulde komme tilbage igjen.

Det synes sikkert at manden var en europæer, som havde kauset strandet ved den mexikanske bugt. Kunde det være en eller anden viking, som med sit skib havde tumlet sig herved, hans følge omkommet paa veien? Ingen ved det. Men Lew Wallace i sin bog „The Fair God“ fortæller mangt og meget om denne hvide gud, som virkede blandt disse røde peoner i Mexico i de gamle dage. Nok er det, Cortez fandt der et meget udviklet folkeslag og de havde hørt om hvide folk; men om den mand, som bodde en tid i Mexico kom fra det høie nord, er ikke godt at sige.

Om den fattige mexikaner end arbejder lidet og tjener intet, saa at sige, saa kan han drikke sig fuld af pulque for tre cents. Er han bedre stillet drikker han sig fuld paa misfal, et slags brændevin, som koster mer men som virker paa samme maade. Begge disse forter berusende drikke tilvirktes af kaktus, som vokser overalt i landet. De store Kaktusagre eies af rige høvedsmænd, som tjener mange penge paa tilvirkningen af disse drikke, som i aarevis har virket til at tilintetgjøre store tal af det mexikanske folkeslag, paa samme maade som berusende drikke gjør overalt.

Næst efter drikken ynder mexikanerne tyrefægtningen. Om end øvrigheden har prøvet paa alle maader at faa denne sport nedlagt, saa har den hidtil fundet det umuligt. Folket vil ha den, og tyrefægtning tiltrækker altid baade rige og fattige.

Den bestaar af kamp paa liv og død mellem dyr og mennesker. Dte kommer en tyrefægter ind til byen helt ukjendt, men rejser bort som folkets yndling. Fægterens liv er i regelen, som luftskipperens, fortværrigt, for den som leger med døden møter den snart. Mangen haabefuld, spansk yngling har, i denne leg, mistet livet, ved saaledes at spøge med lykken. Dte, den sidste lyd en saadan har hørt var hurraraab og bravuraab fra bænkene, og saa med jnil paa læberne, medens blodet flød fra aabne saar, har han sunket hen i dødens søvn, ung og langt fra sit folk og fædreland.

Mexikanerne er alle katoliker. Overalt finder man kirker, taarne og klostre. Kirkerne er fulde til alle tider paa dagen. Skriftemaal foregaar hele tiden. Rundt kirkerne staar hundreder af fattige, rækkende ud haanden for almisser. Om det er en indretning istandbragt af præsterne for at samle jordist gods vides ikke. Men rundt alle kirker findes de fattige tiggere.

§ kirkerne er ikke stole, men alle ligger paa knæ naar de er der, baade rige og fattige. Præsterne synes at ta det magelig og lever nok saa godt, thi der ofres til alle tider, snart til en helgen, snart en anden. Indianeren er ligesaa sanddru i kirken som nogen anden, og den største del af dem som bivaaner disse bedesteder er af kobberrød hud. Omend flere protestantiske samfund har virket der i mange aar, saa har de til denne tid ikke faat nogen indgang iblandt de indfødte. Præsterne er imod disse protestanter og til sine tider er vel hadet stort og fjærligheden til næsten ganske liden.

Overalt finder man modstand imod Amerikanerne; thi disse eier sølvminer, jernbaner, meget af sporveiene og mangt andet. Den indfødte maa arbejde for liden løn, og han føler at denne skarpe „Gringo“ faar baade lønnen og alle indtægter. Mangen ung amerikaner har faat sin bane om natten, ved en eller anden indfødte som har mistet sin stilling eller er kommen i uklarhed med de amerikanske eiere. Det er ikke altid sikkert for livet dernede, naar man har at gjøre med disse lave, usle arbejdere. Gaar noget galt tyer de ikke til loven med det, men al tvist skal prøves ved dolf eller pistol om natten.

Det vil ta lang tid før Mexiko blir en nation, jaadan som vi kjender. Man vil i mange aar ha revolution, og intet parti er sterkt nok til at holde modpartiet i tømme. Diaz var den stærkete mand landet hadde, og det var en mørk dag for Mexiko da han feilede ud paa havet, som en fange udjaget af sit eget folk, for hvem han hadde ofret sit liv og sin formue. Saa mænd kunde ha virket for sit land som Diaz gjorde i alle disse aar; og historien vil kanske med tiden gi ham kredit for alt han gjorde for sit folk.

Man kan reise fra sted til andet i dette tryllesland og altid finde noget som er nyt og interessant. Snart ser man det lavt liggende land, hvor al frugt vokser og hvor der er tilstrækkelig regn, kommer man saa op i fjelddale, saa finder man lidet af skog, høie bergtoppe, store byer, og det deiligste klimat i verden. Overalt finder man folk, nogle boende i store paladser, men største parten i smaa abode hus uden gulv og uden vinduer. Svorledes de faar nok at leve af er mange tider et under.

Med tiden vil Mexiko og de Forenede Stater ha mere tilfælles end nu. Amerika burde ha største parten af udenlands-handelen med Mexiko, men saa er ikke tilfældet. Tyskland og Frankrige har nu kanske størstedelen af den og har direkte skibsklinjer, som fører passagerer og gods til og fra Mexiko. Franskmænd har de større handelssteder i landet, tyfkerne bryggerier og hoteller. Italien og Spanien har ogsaa megen handel paa Mexiko. Amerika vil med tiden saa pinene op for hvad det har mistet i denne handel, og Panamakanalens aabning vil nok bringe Amerika mer trafik paa Mexiko end nu er tilfældet.

Det mexicanske folk er lig andre. De vil hævde deres ret, og glemmer aldrig den som har bedraget dem. Saaledes bedrager mexikaneren kanske alle amerikanere han kan, bare fordi en eller anden gang en Amerikaner i handel tog alt Mexikaneren hadde. I almindelighed er den spanske Mexikaner en bra person, som vil leve men ogsaa lade andre leve. Han er gjerne lærd, høflig, tjenstvillig. Men saa vil han ogsaa ha en hjerne gjort sig selv.

B. L. Wick.

KANTATE TIL NORGES HUNDREAARSFEST, 17de
MAI 1914.

Forfattet af Wilhelm Pettersen.

Antaget af Sangernes Norgeskor i 1914.

Norge.

Første halve kor:

Steg vort Norge i tidens gry
op af de dybe vande.
Høit det hævet sit fjeld mod sky;
men i dalen fandt folket ly
og ved fjordens strande.

Andet halve kor:

Steg du, Norge, i seklets gry
op af historiens vande.
Høit du heiste dit flag i sky.
Under det fandt din frihed ly
folket slog ring om landet.

Fuldt kor:

Nu har Norge i hundre aar
vokset i dag og sol,
værget freden og friheds kaar.
Vidt om jorden dets navn nu gaar.
Reist er dets kongestol.

Norge beskrives.

Mindre kor:

Blomstrende bakkehæld,
kjølende kildevæld,
vaarsolens guld over sneklædte tinder,
drønnende fossedur,
lokkende sæterlur,
modige mænd og hugdjærve kvinder,
troskab og seighed i daghaard strid,,
saadan var Norge fra Arilds tid!

*Hilsen fra Vesterheimen.**Kor: (1).*

"Hjem, hjem!"
 Saa lød det fra tusen.
 "Hjem, hjem!"
 Hør bølgenes brusen!
 Nordlyset hilser fra far og mor!
 Minderne stiger af Norges jord!"
 "Hjem, hjem!"
 Saa sang det i skogen.
 "Hjem, hjem!"
 Saa sang det bag plogen.
 Hjerterne jubled: "Vort land er frit,
 landet der nord, som er dit og mit!"

Solo: (2).

Norge, vort land, du er fagrest paa jorden,
 prydet med vaarlivets herlige dragt!
 Slig som du lyser i solglans i Norden,
 drager du hjem os med mindernes magt.
 Kan vel dit fjeld, dine fjarde vi glemme,
 granernes susen og fuglenes sang.
 Aa, hvor det dufter af vaarliv derhjemme,
 Norge, du fagre, vort fædreland!

*Bøn for Norge.**Barytonsolo (med svagt orkesterakkompagnement).*

Gud, du land og folk bevare!
 Vær i naade nær i fare!
 Lad dit ansigt paa det skinne,
 saa det længer frem kan vinde!
 hundrefold sign værk og virke
 for vort folk i hjem og kirke!
 Løft dit aasyn paa dets veie,
 Gud, at det din fred maa eie!

Slutningsstrofe:

Fuldt kor (med orkester finale).
 Hil dig, vort land! Vort fædreland!

Samband.

No. 54

Oktober

1912

Anden aargang affsluttet.

Med dette hefte affsutter vi den anden aargang af vort maanedsskrift. Aargangen er næsten 100 sider større end den første. Den udgjør en bog paa næsten 500 sider — 496, forat være nøiagtig — og det er alt nyt, friskt, originalt læsestof. Tag for dig indholdsfortegnelsen og du vil finde at de tolv hefter indeholder en skat af ting, som er blit heri bevaret for altid, det meste af hvilket ganske vist vilde ha gaat tabt hadde det ikke været for **Samband**. Men du som har læst skriftet maaned efter maaned ved alt dette, og meget mere vi kunde sige om hvorledes bladet har fyldt sin plads. Skjønt vi tror at ha skilt os fra vort hverv, med dets udgivelse, paa en maade, der tillader os at jøle os nogenlunde tilfreds, haaber vi dog at kunne gjøre store forbedringer inden et aar til er gaat.

En bog paa 500 sider saadant stof som her foreligger, burde ansees som fuld værdi for det den koster. Men med en uvidet læsefreds — en længere liste abonnenter, kan vi faa raad til at byde mere af samme værd og rang. Men ikke nok med det; med mere rum kan der ogsaa bli mere afveksling, mer alsidigt indhold. Og det er vor hensigt saa fort som mulig, at tilfætte en del stof, som kanske kan tjene til at gjøre skriftet mer tiltrækkende for somme, som synes, det hidtil har været lidt tungt for deres aandelige fordøielse. Men vi vil afholde os fra at gi andre løfter end det, at bestrebe os paa at faa det bedste vi kan med det samme gamle maal — at skaffe (eller

skabe, om du vil ha det saa), et organ for bygdelagbevægelsen og for folket; vi mener, et skrift som skal tjene som talsmand og som tolv for bevægelsen, ikke ved at præke om dens væsen og at gi myndig anvisning om hvad der bør og ikke bør gøres, men ved at udbrede deres tanker og udtalelser som er saa interessererede at de gir sin interesse tilkjende i form af skrevne artikler. Saa kan vi da læse, og saa vækkes flere og flere til omtanke og til udtalelse; og vi faar et virkelig folkeligt meddelelsesmiddel, som afspejler vort folks almindelige skøn paa bygdelagbevægelsen og den maade den skal gavne folket. I inderig forbindelse hermed ligger da, at skriftet maa bli et virkelig folkeskrift — skrevet af dem som virkelig repræsenterer det jævne folk, og derfor med velbehag og forstaaelse bli læst af folket — af dem, som efter Lincolns mening Vorherre viser sin forkjærlighed for derved at han skaber saa mange af dem.

Som almindelig bekjendt, forelaa der for bygdelagenes skovner dette aar, en plan om at gjøre **Samband** til lagenes fælles, officielle organ. En del lag tog ikke denne sag for sig til behandling, mest af den grund at de endnu ikke var saa vel organiseret eller befastet, at de ansaa sig færdige til at ta del i saadant samvirke. Der var ogsaa lag som var interesserede i egne, specielle bladforetagender, og maaske følte at de har nok dermed for tiden, skjønt i det mindste et af dem udtalte sig velvillig overfor tanken om et fælles blad. Men et anseeligt antal af skovnerne tilstømte planen uden forbehold, medens andre blot fandt sig istand til at støtte den med sin anbefaling til sine folk, at abonnere og støtte organet, idet de ikke fandt sig i bejiddelse af midler til at ta del som medeiere i det bolag som det er meningen at oprette til at drive bladet. Ventelig vil om søie tid repræsentanter for de interesserede lag komme sammen og forhandle om udsjørelsen af den omhandlede plan. Ti lag har vistnok erklæret sig for den; og derjom alle disse

nu tar fat paa sagen burde det med engang siffre organet saadan støtte og forøget udbredelse, at man straks fik raad til at foretage baade udvidelse og forbedrelser; og skriftet burde da bli saa tilstrækkende at rejsen af lagene snart fandt det til sin fordel at bli med i foretagendet. Forhaabentlig vil der allerede inden næste heftes udgivelse bli gjort en begyndelse med den ny ordning eller de indledende skridt taget dertil.

Rock Prairie.

XII.

Af Dr. J. S. Johnson.

Smaaftubber om smaating. Tull og Løv.

Gjermundstuen, eller Gjermundstugua, som det oftest hed, var en gammel logstue mellem os og Dollestrud. Ungen nulevende ved akkurat hvad aar den blev byggt, men sandsynligvis tidligt i førtiaarene. Jeg kan godt erindre den siden det aaret „svensken“ boede der, og det skal være i 1863, og da var den gammel. Gjermund, som eiede landet og stuen, var en gammel ungtkarl, som ikke kom til at gifte sig førend han allerede havde faaet for meget vet til at gjøre det. Han havde nemlig været skræppekar hjemme i Norge i sine yngre dage, og den som har skjænket skræppen sin første kjærlighed, og fører et stadigt omflakkende liv, egner sig ikke for den hellige ægtestand saalænge denne tilstand varer. Det er høijt rimeligt at han var en nok saa kjæf ungtkar ved den tid han kom til bygden og begyndte sit liv i stuen. Han var stor og før, slet ikke styg, mer end almindelig intelligent, fri for last, og havde ingen anden næbneværdig uvane end at smuse. Han kom endvidere fra en meget bra familie, og var heller ikke ubemidlet. Aram-skræppen og det mangeaarige omflakkerliv havde dog ganske berøvet ham lystten til at arbejde. Han var forresten aldrig vant

dertil og havde ikke naturligt anlæg, heller ikke trang han det. Men trangen at kunne faa føle skræppen paa nakken, og at gjøre fodturen, den mistet han aldrig. Da der ingen anden god anledning fandtes for ham at fylde dette javn, tog han sig til at bære posten for naboerne, mod en liden frivillig godtgjørelse, og dette fortsatte han med til det sidste. Og saa fik han sig valgt som konstabel, og saa gif han med stævninger og slikt som henhørte til dette embede. Der var maaske en videre trang som han herved kunde tilfredsstille, nemlig at faa jnatte med folk. Dog var han aldeles ikke oplagt til at sladre, og almindeligt bygdesladder afholdt han sig aldeles ifra. Han læste en hel del, aviser, bøger — og almanaffer, og fulgte især meget nøiagtig med politiske affærer, med verdenspolitiken, europæiske frigsaffærer, og der var vist saa som var saapas godt inde i borgerkrigens historie. Han lærte tidlig engelsk, saa han var ofte tolf ved saadanne retsager som kom for en „Justice of the peace.“

Sans stue var bestandig tilholdssted for folk der selv ingen havde. Her boede blandt flere andre, Rubensteen, „Svensken,“ „San Jaffe Jan og ho Mari,“ men selv holdt han bestandig eget koststel, og var sin egen kok. Hans „salaratus biscuits“ vare navngjete rundt om i nabolaget, som solid kost og ikke fattige paa „salaratus.“ Formedelt disse samme biscuits kom han tilfældigvis til at sætte populært navn paa en vis art „bug,“ som paa den tid forekom hyppigt. Det var en sort bille, eller „bug,“ saa henimod en halv tomme lang, som frekventerede melbingen. En af disse havde uheldigvis kommet til at bli baget i en biscuit, og som bagt bug blev den under spisningen af biscuiten bidt i to. Da han opdagede den, plukkede han den ud, betragtede den opmærksomt, og ja saa, — „D, da æ ikki ana en eit „kakudyd!“ Og „kakudyd“ blev disse dyr siden kaldte, og kaldes endnu saa den dag idag.

Han blev tilslut for gammel at bære posten længer, eller at stille sig selv, og flytted til Tollefsrud. Men han var gammel og fæer, og vanikkelig at omgaaes med, og sine sidste dage tilbragte han i en gammel logstue igjen, hos andre folk. Da han var enden nær, jendte han bud efter mig, om der skulde være noget at gjøre til helsebod. Jeg sagde ham min mening at han kun havde en meget kort tid igjen, og spurgte om der ellers var noget jeg kunde udrette for ham. Iblandt andet om han muligvis kunde have lyst at tale med presten. Dette viste jeg vel var noget uvant for ham, da han aldrig gif i kirke. Hans svar var saa uventet som det vel muligt kunde være. „Ghurde væl ha neste nadværen; Men om presten kjem o gjer me brø o viin, so kasta e dæ bæerre up atte, jeer du, so e fæer ifji nofo gødt taa di!“

*

*

*

Sammerstuen.

Førti rods vejt ifra ovennævnte Gjermundstue, stod der i gamle dage en anden gammel stue, i hvilken boede en gammel mand ved navn Sammer. Han var gammel underofficer ifra Norge, og denne rang og titel beholdt han indtil enden. Han var ægte gammel norsk underofficer, og som jaadan holdt han fast ved alt det af konge- og helte-tilbedelse, samt alt det af jor- dom og skaffjærthed, som særlig i de gamle dage, udvikledes blandt denne stand. Hans hustru var en meget pen liden gammel-dags dame, som døde mange aar før ham. Han havde ingen anden beskjæftigelse end at bære hjem melk og slige madvarer som nabolaget forsynte ham med, læse aviserne og snakke med folk hvor han gif. Nogen synlig maade at opholde sig havde han ellers kun jaare lidet af. Han havde et oplag af fortællinger fra sin tjeneste, som han fortalte ofte nok, saa det var ikke netop nogen overraskende nyhed naar han begyndte en af dem paanyt. Kort af væst, tykladen, skaldet, bredagtigt

ifjægløst ansigt, ihærdig snusbruger, stampede han i mangfoldige aar rundt nabolaget med sin stav og sit mellespand. Efter sin hustrus død havde han tilholdsfolk i stuen, og en kvinde med et barn som boede der i lang tid, fik sig saaledes erhvervet navnet „Sammer-Berthe.“

Sammer havde en nok saa kjæk søn, som var skibskaptein. Han seilede paa det store verdenshav, men boede i Chicago, saa han besøgte sin far nu og da. En jul han var der i saadant besøg, fortalte han om at have været blandt mange andre steder, i det hellige land, og at han havde været i Jerusalem. Nogen kom til at nævne dette til Berthe. „Jerusalem!“ ja hun høiit mistroiff; Jerusalem! Han ha nok inte vøri i Jerusalem; Jerusalem, dæ æ i himmelen dæ, ma!“

* * *

Nogle smaaeregler om en sandsærdig mand.

Denne samme Ole boede ikke netop i bygden, men lidt udenfor, men var dog adskillig kjendt der. I lighed med mange andre som aldrig har havt noget til fræster at snakke om, eller endog de første betingelser herfor, fordi han var altfor liten og let, var der ingenting som han saa gjerne ønskede som at være sterk. Da dette var ude af betragtning, var det nærmeste at ty til, at prøve paa at saa folk til at tro han var sterk, hvor usandsynligt det end kunde synes. Han fortalte engang om hvordan det gif ham i vaarønnen. Han holdt paa at saa hvede, (med haanden, naturligvis) længt borte fra huset. Han bar da en sæk saahvede om gangen; men dette syntes han blev uraad. Det var altfor stort tidsspilde dette, at gaa og darre med en sæk om gangen. Saa tog han et sterkt hjemvævet dynevar, og fyldte det med hvede, fik det paa naffen og var paa vei tilbage til aakeren, da han blev var at naboens kreaturbøling havde ramlet ned relsjesenet og var inde paa hans rugaaker og gjorde skade. Han satte efter dem, men de

var urimeligt vrange, og han havde følt til jagt før han fik dem alle ud igjen. Han skulde da lægge fenset op igjen, og idet han bøiede sig for at lægge rejsene tilrette, faldt dynen, med saahveden i, af ham. Da først „opsalverte“ han at han havde sprunget rundt den løse rugaaker efter creaturene med dynen paa naffen! (Fortsættes.)

Rumedølsponierer i Clayton og Fayette County, Iowa.

Fortsættelse fra no. 53.

Af G. Gregerson.

Gamle Ole Loftsgaard, som er omtalt i forrige nummer af „Samband,“ var født i Nore, Numedal aaret 1811. Han havde flere børn, Halvor, Bergit, Thorsten, Torger og Gunhild.

Halvor boede i Marion township til sin død, der indtraf for nogle aar siden. Hans enke lever endnu og bor i Gunder Iowa. De havde ingen børn.

Bergit bor ved Blooming Prairie, Minn. Hun blev ente i borgerkrigens tid. Hendes første mand var fra Numedal. Hun giftede sig igjen om nogle aar med Nils N. Hegna fra Opdal, med hvem hun har flere voksne børn. Da Nils N. Hegna er medlem af vort lag, antager jeg, han har givet en fuldstændig beretning til lagets sekretær, Mr. D. D. Enestedt.

Torsten var født den 5te Mai 1833. Den 12te Jan. 1853 blev han gift med Margit Nilsen fra Opdal. Hun var født 15de Sept. 1835. De har havt 6 børn, 5 gutter og en pige.

Ole var født 15de Sept. 1859. Han bor for nærværende ved Park River, N. Dak. Han blev gift med en datter til Guri Skæprud fra Nore. Guri kom hertil landet som enke, men blev gift med Thore Knudsen Sønstrud, der fulgte hende fra Norge. De har boet i mange aar ved Park River. Gamle Mrs. Knud-

son er vist død, men hendes mand lever endnu, efter som jeg har hørt.

Nils var født 26de Dec. 1861. Han bor fremdeles paa sin faders farm. Hans kone er en datter til Ole Zellum fra Wagner town. Hendes moder var en søster til gamle Mrs. Ole Serbranson og altjaa fra Begglid i Numedal. De har mange børn.

Lars mar født 9de Aug. 1865. Han er ogjaa gift med en datter til Ole Zellum. De bor i Marion town. og har mange børn.

Selene og Halvor var tvillinger og fødte 4de Dec. 1868. Selene er mig ubekjendt og findes ikke senere nævnt i ministerialbogen.

Halvor er gift og bor i nærheden af sin broder Nils. Theodor der er ugift har farm sammen med sin broder Halvor. Gamle Thorsten Loftsgaard bor hos sine 2 sidstnævnte sønner. Han har været plaget af en sjenjygdum i mange aar, saa hans syn er daarligt, er forøvrigt nok saa rask for sin alder. Hans hustru døde for nogle aar siden.

Torger D. Loftsgaard var gift med Bertha Johnson Golt fra Fevnafer, Norge. Han boede i jettlementet i flere aar, men er for længe siden reist til N. Dak. Gunhild blev gift med Lars Gobda fra Dpdal, de bor vist rundt Ruthven, Iowa.

Lars Wetleson var født i aaret 1827 paa gaarden Roe eller Rudi, som det blev kaldt. Hans hustru Anne Larson var født 1818 paa gaarden Rødberg, begge fra Nore. De var forlovede fra Norge og kom hertil landet saa tidlig som i 1853. Den 18de Jan. 1854 blev de egteviet, formodentlig ved past. B. Koren. De var det første brudepar, der var giftede for prest i Marion town. Lars Wetleson og hustru havde allerede da kjøbt sig land i nærheden af Turkey River og var derfor de første Numedøler der nedsatte sig saa langt ind i town af Ma-

tion. Jeg kjendte godt Lars Wetlejons fader. Wetle Roe var fra Telemarken; men han kom til Nore ganske ung, blev gift der, og boede der til sin død. Han havde en stor familie; der var fire gutter og 6 piger. Thov og Lars udvandrede til Amerika, de andre ere bojatte i Norge. — Thov Wetlejon er fortelig omtalt i min forrige beretning. Lars og Anne Roe havde kun en søn, ved navn Wetle. Han var født den 25de Sept. 1862. Han blev gift med Ambjør G. Landsgaard fra Nore, en søster til G. G. Landsgaard. Deres egteskab blev ikke langvarigt. Han var sygelig en længere tid og døde ganske ung i 1888, om jeg ikke husker fejl omkring 26 aar gammel. Han blev gift ung og efterlod sig sine gamle forældre samt kone og fire børn. Hans moder døde nogle aar efter ham. Hans enke lever og bor paa sin mands fødested. Hendes søn Luis eier farmen, og hans moder styrer hans hus, da han endnu er ugift. Hendes to ældste døtre er gifte og bor i Marion town. Hendes yngste datter er hjemme. Gamle Lars Roe levede mange aar efter sin hustru. Hans sønneskone og hendes børn gjorde hans alderdom, saa lys som de kunde, og han fik god pleie til sin død.

Lars Wetlejon og hustru havde arbejdet sig op til velstand, ligesom de altid førte et gæstfrit hus.

I 1868 byggede han sig et stort, prægtigt hus. Dengang var der ikke mange af slige huse her i jettlementet. Da pastor D. Waldeland var bleven disse menigheders prest og man begyndte saa smaat at arbejde for en ny menighed, derved at en del af Norway og Clermont menigheder sluttede sig sammen til egen menighed under navn Marion menighed. Arbejdet var ikke nyt, men da først blev der enighed om stedet, hvor kirken skulde bygges. D. Waldeland var den første bosiddende prest i kaldet. Lars Wetlejons hus var nu i nogle aar det sted, hvor vi samlede os til gudstjeneste indtil Marion kirke blev færdig. Sjelden eller aldrig gif nogen fra Wetlejons hus ved slige

leiligheder, uden at de havde spist middag. Begge disse to gamle hædersfolks minde har jeg i kjær erindring.

Ole Evenjon var født paa gaarden Lien i Skurdalen, en liden fjeldbygd øverst i Numedal, den 8de Juli 1823. Han kom heril landet omkring aaret 1852. Han gjorde ogsaa en reise tilbage til Norge, da han havde været her i nogle aar. Apr. 10de 1858 blev han gift med Bergit Torkelson Mørk fra Hallingdal. Hun var født 27de Nov. 1842. Ole Lien havde før han blev gift kjøbt sig land i Marion town. Da jeg kom her til landet, boede han paa det sted hvor Knud N. Kirkeberg, søstendebarn til pastor Kirkeberg i vort samfund, nu bor. De boede der nogle aar efter min ankomst. I 1872 eller 73 fløttede Ole Lien til Fayette Co., hvor han boede til sin død. De havde mange børn hvoraf flere døde i en ung alder. Jeg kender deres to sønner Even og Thomas. Even bor i Grand Meadow og Thomas bor i Marion town. De have en datter ved navn Anbjør, hun var gift med Knud S. Grøth. De havde ikke børn. Mrs. Grøth har været sygelig et aars tid eller mere. Hun døde ganske hastigt den 4de Aug. sidstleden. — De kjøbte Marion gamle prestegaard for flere aar siden, nær Gunder, Ia. Mrs. O. Lien har boet og bor fremdeles i Clermont by sammen med sin yngste datter, der endnu er ugift. De tilhørte med flere her i Clermont menighed en lang tid Konferensen, men da den forenede Kirke blev stiftet gik de tilbage til den gamle menighed. Ole Lien og hustru var alvorlige kristne. Jeg havde mange herlige stunder sammen med dem om Guds ord. Ole var en rig mand; men han brugte sit jordiske gods til at fremme Guds rige og ingen trængende gik uhjulpen ifra ham. Han har efterladt sig et skjønt eftermæle. Vi som kjendte ham savner ham dybt og vi sige: Hvil i fred til opstandelsens morgen, — dit minde er os inderlig kjær!

Den næste vil altjaa blive hans broder Lars Evenjon.

Lars var født den 13de Apr. 1817. Hans kone Torand Olson var fra Aal i Hallingdal. Hun var en søster til Svend Olson Larsgaard. Hun var født i aaret 1822. De udvandrede til Amerika i aaret 1857, og de nedsatte sig i Highland town., hvor han boede til sin død. De havde 9 børn, hvoraf nogle af de ældste var fødte i Norge. Even var født 18de Aug. 1849; han døde i aaret 1872 i en alder af omkring 23 aar gammel. Ole var født 21de Sept. 1851. Han rejste for flere aar siden til N. Dak., er ugift og bor nu i Northwood N. D. Ambjør var født 20de Feb. 1854. Hun blev gift med en fra Østerdalen, Norge. De boede i mange aar ved Flandreau, S. D. Hun har nu været enke i mange aar og bor sammen med sin søn i N. D., hvor de har købt sig land. Hun har 2 sønner.

Jugbør var født den 26de Sept. 1856. Hun blev gift med N. Stuvland fra Nordland, Norge. De boede mange aar ved Lyle, Minn., hvor han var skolelærer og kirkesanger. De flyttede da herved igjen og købte Mrs. Liens farm, hans kones jødested. Han var ogsaa lærer og kirkesanger i Marion menighed i flere aar. Han solgte da sin farm og flyttede til Gunder, hvor han drev handelsforretning i nogle aar. Hun flyttede derfra til Clermont, Ia. helst for at hans børn skulde faa god engelsk skole. De drev ogsaa der handel i nogle aar. Han solgte ogsaa ud her og drev farming tæt ved byen en tid. Han solgte ogsaa ud sin eiendom ved Clermont og flyttede til Northfield, Minn., hvor han for nærværende bor. Det var nu helst for at hans børn skulde faa anledning til at besøge St. Olaf College, at han flyttede til Northfield.

Berthe Marie var født 25de Feb. 1859. Hun er gift med Mr. Hanson. De har et barn og bor i Siouy Falls, S. D. Lars var født i 1862 og døde omkring 1 aar gammel. Borg-hild er født 12te Feb. 1863. Som før omtalt er hun gift med B. W. Benson en sønnesøn efter Bjørn Nystuen fra Næs i

Hallingdal. Jørgine var født 13de Jan. 1865. Hun er gift med en amerikaner ved navn Gayfield og bosatte sig i Colorado. Hun døde i barselseng og efterlod sig en søn og to tvillingpiger, som hendes søster Mrs. Hanson tog til sig. Guri var født den 7de Apr. 1867. Hun blev gift med W. T. Paulson, der som bekendt har arbejdet for afholdssagen i flere aar i Minnesota. De har 10 børn og bor nu i Mona, Iowa. Caroline var født den 2den Juli 1868. Hun blev gift i Northwood, N. D. med en Dr. Evenson. Deres ægteskab blev kort. Mrs. Evenson fik en søn samme dag som hendes mand døde. Hun boede i Northwood til et aars tid siden, da flyttede hun til Northfield, Minn., hvor hun fremdeles bor.

Lars E. Lien blev ikke gammel; han døde ved et ulykkesfald om høsten 1871. Han var i McGregor efter et læs lumber og var paa hjemveien sent om aftenen. Et stykke nord for Farmersburg var veien lidt omlagt. Han havde formodentlig slumret lidt. Hestene gik ud af veien og lidt fort, den ene vognhjul traf en stump og Lars blev kastet af læsjet, og i faldet blev hans nakkeben brudt. En Mr. Mc Neil, der boede tæt ved veien sprang ud, da han hørte et team blev standset og da fandt han Lars Lien uden livstegn, hvor han var kastet af læsjet. Hestene var standset ved et træ tæt ved. Der blev kaldt læge, men alle tegn af liv var borte. Det var et haardt stød for hans hustru og børn, da deres fader var bragt hjem som lig. Han var ved sin død 54 aar gammel. Han var, lig de andre Lien brødrene en snil og hyggelig mand. Hans enke lever endnu og bor hos sin datter Mrs. A. Stuvland, Northfield, Minn. Hun er omkring 90 aar gammel.

Anud Halvorson var født paa gaarden nordre Majen i Tunhovd den 24de Mars 1843. I 1855 udvandrede han til Amerika med seilskibet „Familien,“ der gjorde flere ture hertil med emigranter fra Drammen til Quebeck. Anud Majen har for

det meste af sin tid boet i Highland town. Da borgerkrigen udbrød var han i Missouri. Derneede var folket sydensindet, og han med flere maatte se til at komme derfra for ikke at blive hængt. Han saa flere, som var gjorte kort proces med fordi de ikke sympatiserede med syden. Da han kom hjem indlistede han sig i Nov. 1861 som regulær soldat i det 16de infanteri, 4de battalion. Han deltog i slaget ved Shilo, som varede i 28 timer i et træk, et af de største slag de havde. Regimentet han da tilhørte blev jendt til Columbus, Ohio, til at slutte sig sammen med en større arme. De marscherede derfra i sydvestlig retning til Florence, Alabama, hvor han i en træning blev saaret af en eksploderende bombe og blev derfra jendt til hospitalet i St. Louis, Missouri. Her laa han i 3 maaneder, og da han var helbredet gav Onkel Sam ham affked. Han var af lægerne erklæret for udgytig til videre tjeneste. Han havde tjent under Gen. Buell og Gen. U. S. Grant. Han var efter sin hjemkomst, som før han reiste til krigen, besjefstiget som jnedker og som farmer. En tid efter at han kom hjem blev han gift med Ingbør Olson Heggelien fra Nore. De kjøbte sig farm i Highland town. og boede der i mange aar. For nogle aar siden solgte de sit pent opdyrkede hjem og flyttede til Clermont, Fayette Co., Ia. Mrs Knud Halvorson var født paa Heggelien i Nore den 10de Oct. 1837 og døde i Clermont, Ia. 19de Feb. 1908. Mrs. Knud Halvorson var en ven af den ydre misjion, særlig jødemisjion. Hun betænkte ogsaa vor misjion med en større gave ved sin død, som er kommen den tilgode.

Knud Halvorsons forældre Halvor K. Næsen og hustru Margit Guttormson, kom her til landet et par aar senere i 1857. Gamle Halvor var jmed af profession, men han drev ogsaa lidt farming ved siden af. Han sad i en god stilling i Norge. Om end gaarden var noget aarvandt, saa var han dog

betraktet der hjemme, som en rig og velholden mand. Han fulgte gaarden med besætning og alt, som den stod, indtagen hvad han trængte at tage med sig til Amerika, for 1,000 Spd. til Ole Eddal fra Næs, Hallingdal. Ole fulgte snart efter skog for mere end han betalte for eiendommen, og gaarden uden kreatur besætning fulgte han for 1,500 Spd., som ogsaa var antaget at være godt kjøb. Halvor var født i aaret 1910. Hans fader døde medens Halvor var ganske liden. Han døde paa en byrejse til Kongsberg marked, eftersom moder har fortalt. Halvors moder Ingbør Nafsen blev gift igjen med den meget omtalte underofficer Nsle Tunhøvd. Nsle vandt et stort ry i at behandle stydevaaben. Naar han skulde vise sin dygtighed, maatte hans gamle hustru holde en kobberskilling i luften mellem sine to fingre og han var ligesaa sikker som Wm. Tell, da han skjød æblet af sin søns hoved. Halvor Nafsens hustru, Margit Guttormson, var noget ældre end Halvor. Hun var født i Guttormsgaard den 24de Sept. 1799. Hun døde den 15de Oct. 1894 i en alder af lidt over 95 aar. Hun var en søster af min moder. — Da jeg sammen med min moder i 1868 kom hertil landet kom jeg til min onkels hjem; men herom mere naar jeg fortæller min egen biografi.

Halvor Nafsen og hustru havde 3 børn. Knud har jeg allerede omtalt; og to piger Ingbør og Turi. Ingbør, Halvor Nafsens ældste datter, blev gift den 15de Feb. 1861, med Ole Blingsmoen en yngre broder til Ole D. Blingsmoen om hvem det før er sagt at han reiste til Moody Co., S. D. De bor her i min nærhed. De har haft mange børn, hvoraf flere døde i en ung alder. De har 5 voksne børn som lever. Margit deres ældste datter, nu Mrs. Lars Gregerson er gift med min broder, der bor her i Highland town. De har haft otte børn hvoraf to er døde i en ung alder. De gjenlevende ere Gurine, Oscar, George, Ida, Louis, og Melwin. Gurine er gift med en

Theodor Larson fra Wis. De bor i Stoughton, Wis. og har nylig faaet sig en datter. Han arbejder paa vognfabrikken der. De øvrige børn er alle hjemme. — Ole bor hjemme og er ugift. Han er mekaniker og spekulerer i opfindelser. Han har ikke faa lidet mekanisk anlæg. — Karen, Mrs. P. Larson, er enke efter Peder Larson og bor for nærværende i Gunder, Ia. Peder Larson var ogsaa Numedøl paa moderens side. Hun var fra Skurdalen i Nore. Peder Larson efterlod sig en søn, af sit sidste og fem børn efter sit første ægteskab. De bor alle her i jettlementet. Halvor er ogsaa tildels hjemme. Han er murermester af haandværk, og driver saaledes for det meste borte paa det slags arbejde. Selena var gift med Lars P. Larson søn af Peder Larson. Hun havde været sygelig i længere tid og reiste til La Crosse, Wis. for at underkaaste sig en operation for blindtarmbetændelse. Operationen gik heldig for sig, men snart efter fik hun et opkastningsanfald og et blodkar sprang. En ny operation blev gjort, men hun døde snart efter. Hun efterlod sig mand og to børn omtrent gamle nok til at begræde tabet af en kjær moder. Lilla deres yngste datter, nu Mrs. B. Robøle, bosat ved Caledonia, Minn., blev gift for noget over et aar siden.

Turi, Halvor Naasens yngste datter var gift med John Halvorson Brevig, fra Lunhøvd. Hun døde for mange aar siden og efterlod sig tre børn Halvor, Henry og Petter. Men mere om John Halvorson senere.

Gamle Halvor Naasen folgte sin farm til mig. Han boede en tid her hos mig; men saa tog han sine penge og reiste til Wittenberg, Wis., til Hommes alderdomshjem, hvor han opholdt sig en 7 aars tid. Her døde han den 9de Juli 1898, 88 aar gammel. Halvor havde en halvsøster, der var gift med Ole Lufason Savarsgaard fra Næs i Hallingdal. De kom ogsaa til Amerika og ere døde her for flere aar siden. De har-

de mange sønner, hvoraf nogle er døde, kjendte her under navnet Holm. Nils Holm bor i Highland, Arne og Halvor bor i Clay Co., Minn., og to bor i Norge.

Halvor Nasen havde ogsaa en broder ved navn Ole der kom her til landet. Han havde syv børn der alle bor her i landet. Den ældste, Erik, bor ved Albert Lea, Minn. Halvor, Lars og Erick, den yngre, samt tre døtre, alle gifte, bor vist de fleste i N. Dak. Ole er død for flere aar siden.

Men tilbage til Knud Halvorson Nasen; han bor som sagt i Clermont, Ia. Han har bygget sig et rigtigt pent hus, og har et skjønt og pent beliggende hjem, som han med rette har kaldt Crown Hills. Knud begynder nu at blive gammel, er ogsaa hyggelig iblandt, ligesom han ogsaa er noget døvhørt. Siden sin Hustrus død har han havt en god husholder, saa han har god pleie i sin alderdom. Som veteran fra borgerkrigen oppebær han pension. I det jeg forlader ham er det mit ønske at hans livsaften maa blive saa lys og skjøn som mulig.

* * *

I min sidste indsending ønskes følgende at berigtiges i Oktoberheftet af „Samband“

Henry Erickson, søn til Peder Erickson, er gift med Josephine N. Nelson og bor nær Gunder, Ia.

Sam Gilbert Erickson er gift med Carolina N. Hegna og bor i Grand Meadow, Minn.

Benny Erickson er gift og bor i nærheden af sit fødested. Ericksons yngste barn er hjemme.

Grindringer og Livsfildring.

Fra en biografi indsendt til Numedølslaget.

Jeg Herbran Knudson er født paa Sanden i Nore prestegjæld i Numedal den 21de Juli 1838, af forældrene Knud

Engebretson og Rangdi Herbrandsdatter Øytdalen i Betterhusgrænden. Der var hun født i aaret 1803. Min far Anud Engebretson er født i Juli maaned i 1791. Der var fire børn af os, Engebret, Anne, Herbran og Ingebør. Min far var skomager af profession ved siden af at han tog vare paa den jord, eller den plads, de havde der hjemme. Han fortalte, at han havde set haarde tider, idet han var til den tid folk maatte leve af barkemel og bemmel. I 1812, 13 og 14 var det ikke saa greit at leve i Norge, da folk maatte taale sliig mad forat opholde livet. Jeg har ofte tænkt at hadde de havt den mad som er blevet spildt her i Amerika, saa var der blevet megen glæde. Pionererne her hadde det nok haardt da de først kom hid, men jeg tror knapt at det var saa galt som det. I fortiaarene leiede far pladsen Sanden, saa han havde to pladser, og blev „Gæstgiver.“ Dette gæstgiveri forestod han i 12 aar. Saa begyndte de at tænke paa Amerika, om muligheden af at saa bedre hjem der.

Min bror Engebret udbandrede i aaret 1849, i følgefskab med Torfel Pederson Ederklep, som hjalp ham med reise penge. Min søster Anne reiste i aaret 1853. I sine brev hjem trodde mine søskende, det var bedre udsigter for os i Amerika end i gamle Norge, og saa fik mine forældre hug til reisen. Anud Sævli og Tollef Ramstru var de som transporterte os og godset fra Sanden til Drammen.

I Mars maaned 1854 satte far nykkelen i døren paa Sanden og tog farvel med slegt og venner og reisen begyndte. Men det maa jeg sige, at jeg aldrig vil glemme den dag jeg forlod gamle Sandestuen, thi det er saa rart at forlade et hyggeligt hjem. Reisen gik heldig lige til Drammen, og vi var lykkelige ved at saa et godt „løsement“ der. Saa kom dagen da vi tog affted med de gode, gamle venner, N. Sævlie og T. Ramstru, for aldrig mere at træffes.

Vi skulde jeile med skibet Søstrene. Det bar dette navn fordi tre søstre eiede det, og det var isra Kragerø. I Drammen blev vi længe liggende, da skuden ikke var fuldt færdig, men skulde istandsættes i Drammen, og det tog halvtredie uge. Endelig kom dagen, vi skulde jeile, og ud bar det Drammenselven til havet. Lodsjen var med os til vi kom til Færdesfyr, og tog hjem derfra. Det er helt besynderligt hvorledes disse smaa lodsbaade kan jeile. Havet var noget oprørt og bølgerne store. saa han gjentes af bølgerne og blev borte, men kom op igjen, og det gif vel saa langt vi kunde se ham.

Her saa vi det sidste af Norges kyst, og saa bar det ud i det store hav. Nordsjøen er ofte oprørt, og saa var det nu. Skuden ruggede ganske godt og det var ikke længe før folk begyndte at rette hals. Ved dagens slut var der bare to igjen paa dækket, de andre var gaat tilkøis. Vor kaptein, Christensen, turde ikke jeile nordenom Skotland. Han trodde den bedste kurs vilde bli at jeile gjennem den engelske kanal, og saa gjorde han. Saa fik vi den fornøielse at saa se England paa den ene side og Frankrige paa den anden, og mange glædet sig ved at saa se land. Saa blev det bare hav igjen, og reisen gif jent. Vi var ni uger og tre dage paa sjøen isra Drammen indtil vi landene i Svebef. Intet viderværdigt passerte paa Atlanteren at tale om, undtagen to dødsfald. Jeg har glemt deres navn og hvor de var fra.

Saa var det, efter at ha faret over havet, at sætte fod paa amerikansk grund. Skibet blev anholdt nogle mil udenfor Svebef, for at oversees og at godset kunde inspiceres. Der fandtes ingen smitsom sygdom ombord og alle var friske, og vi slap lykkelig tillands. Saa begyndte reisen ind igjennem landet, og det gif smaat. Det var ikke som nu. Vi var omtrent to uger paa reisen isra Svebef til vi kom til Beloit, Wis., saavidt jeg kan huske. Sommetider gif det med hesteskyds og de

jom kunde maatte da gaa, indtil vi kom til en kanal, hvor baaden droges af heste. Det gik omtrent paa denne maade til vi kom til Buffalo. Da skulde vi over Lake Erie, og her var det emigranterne blev angrebne af Kolerera, og jeg vil fortælle lidt om denne pest.

Det var en sæl sygdom, og blandt emigranterne var ingen pleie at faa. Jeg erindrer, vi kom til Buffalo paa en eftermiddag. Samme aften skulde vi tages ombord paa en dampbaad, og denne var besægtet med pesten. Vi blev fortalt at femti lig blev taget ud af den dagen før. Den følgende dag blev saa vi emigranter stuvede ind paa samme baad. Over lakeen gik reisen lykkeligt, men det blev ikke længe før pesten begyndte at vise sig. Det var hjertejærende at høre de syge begynde at skrige og bede om hjælp; thi de drages sammen af krampen, og det var ikke længe før de begyndte at blaane paa kroppen, og da kom snart enden. Jeg husker en familie i fra Kollaugs prestegjæld. De var ni i tallet, alle friske, og vi sad i pladsen nærmest baganfor dem, i jernbanevognen. Med et begyndte en at skrige. Min far sprang til og begyndte at guide ham, men inden to timer var han lig. Seks døde af den familie. Ligene blev tagne og lagt tværs over gangen i vognen, og da vi skulde gaa ud af vognen maatte vi stige over ligene for at komme frem. Da vi ankom til Chicago stod der ved stationen heste og vogn fyldt med tomme ligkister færdige til ligene. Der var ingen prædiken eller salmesang ved begravelsen. Rigedan da vi kom til Beloit.

Da vi kom til Chicago blev alt vort tøj borte, saa vi ikke havde andet igjen end hvad vi gik og stod i. Far var saa heldig at have nogle stillinger indhyet i sine klæder saa vi havde lidt at greie os med. Bor tolv Haakon Reddalen blev syg i Chicago og døde efter ankomsten til Beloit.

Bort bestemmelsessted var Rock River, Wis., til Larz

Skavlem. I Beloit traf vi Lars Flaate. Han var grande til Lars Skavlen. Hos Lars Flaate overnattede vi og næste dag gik vi til Lars Skavlem og blev der et par ugers tid. Men vi skulde til Iowa, thi der havde min bror nedjat sig, i nærheden af Torrfel Ederkley. Da han fik underretning om vor ankomst, kom Torrfel efter os med hestefryds lige isra Clayton Co Ia. til Rock Prairie, Wis. Rejsen herop til Iowa var ikke just hyggelig, thi det regnet det meste af tiden og veiene paa de tider var ikke af de bedste, og uveiret gjorde dem ufremkommelige paa sine steder. Det tog en uge at komme frem.

I August maaned var vi hjemme hos min bror Engebret, han som var kommen fem aar før os til Amerika. Han havde kjøbt en forty land og faat opsat en liden log cabin, thi han ventede os fra Norge, og var begyndt paa at lave et lidet hjem. Glade var vi da vi fik tag over hovedet. Søster Anne, som kom aaret før os, var tilstede saa hele familien var nu samlet, fets i tal, og ordet velkommen blev ikke forglemt. Den natten var os ikke lang skjønt vi var trætte af rejsen.

Men saa var det dette som var iverien, vi havde ingen klæder at ombytte med. Alt vi havde til klæder var det vi gik i. Lars Skavlem skulde forsøge at faa spor paa godset, vore kister. Jeg kan nu ikke huske enten han reiste til Chicago eller til Milwaukee, men jeg synes erindre, at kisterne var sendt til Milwaukee, og han gav ikke op førend han fandt dem. Saa fik vi underretning fra Skavlem, at godset var kommet til hans hjem. Det blev da besluttet at Engebret, min bror, skulde rejse ned efter dem. Han gik til Mc Gregor og tog paa steamboat til Galena. Derisra maatte han gaa et stykke før at komme paa jernbane. I Illinois hadde de begyndt med jernbaner men i Iowa var ingen hane i de tider. Som han gik efter veien mødte han ved et lykktref to mænd som kom kjørende. Før at spørge om vei til stationen standsede han dem,

og i vognen var norske kister. Han kjendte ikke mændene, men den ene var ingen anden end Ole Leen, fra Dagalien i Norge. Han kjendte min bror fra de havde været lidt sammen paa Rock Prairie, hvor min bror opholdt sig lidt hos Lars Skavlem, og der havde Ole sit hjem. Ole var paa vei til Zowa for at ta sig land og havde taget vore kister med sig herop. Saa slap min bror at reise længere. Endelig fik vi vort gods og glade var vi, da alting var i god behold.

Men nu begyndte skibnen at falde. Min bror havde fanget sygdom paa veien. Da han kom hjem maatte han tilsnegs og stod ikke op mere. Doktor blev tilkaldt men kunde ikke gjøre nogen hjælp. Den 19de September sov han hen. Da var det ikke saa herligt at være i Amerika heller. Han, som vi havde sættet vor tillid til, blev borte. Lars penge begyndte at svinde ind, og vi trangte baade til det ene og det andet. Og saa blev vi alle tre søstende liggende syge med „Egeren,“ alle tre paa engang. Og vi blev ikke kvit den før langt paa vinteren. Da vi blev frie blev mor syg af samme onde, og var syg til udpaa vaaren før hun begyndte at komme sig. Med tak erindres naboerne, som var os meget behjælpelige.

Da nu vinteren var over og vi havde udstaaet koldefeber-sygen, saa var det at saa lidt arbejde saa vi kunde saa de nødvendige stillinger til at hjælpe os ud af vor knibe. Men dag-lønnen var liden, thi midlerne hos folk, at betale med, var heller ikke store. Mejestedelen af emigranterne som kom hertil-lands kom med to hænder tomme. Fanti cents dagen var ikke ilde, naar man fik det. Men snart falt var det ikke stort arbejde at saa. Luffus kjendte vi ikke stort til den tid. Johnny cafe opvarmet i grijsedt smagte nok i de dage. Surpelse og overfio var ikke paa moden. Gadede vi en „Coat“ var vi fornøjet. Men hos de va, o ikke va, so va me fornøiede mæ

dæ, o nerce paa like so fornøigdæ o kanje lite meir fornøigdæ, enn no me leva i store jillæ hus.

Redskaberne var ikke moderne. Jeg husker far gjorde en kubberulle og en dragtjærre, og med disse redskaber bjærgede vi os i nogle aar. Vi maatte bjærge os med dem, thi vi hadde ingen penger at kjøbe redskaber for. Det er ikke saa endefram at begynde med to tomme hænder og rydde sig op et hjem. Naar man er befriet fra sygdom og har lyst og lykke, saa gaar det no. Tiden gaar saa fort, man ved ikke før en er gammel mand. Min far oplevede en høi alder, 91 aar. Jeg kan nu selv regne mig for gammel snart 74 aar.

I førstningen var her ingen kirke og ingen prest. Men saa hændte det at vi fik betjening af præster som drog ud paa lange reiser, at forkynde ordet til nybyggerne og muligens at stifte smaa menigheder. Pastor Nils Brandt var den første som prædikede her i Norway menighed. Saa fik vi pastor B. Koren fra Decorah til at betjene os en tid. Det var Koren som stiftede Norway menighed. Vi stod da under gamle Synoden, thi slaverispørgsmaalet og uenighed i læren havde ikke indtruffet endda. Naar vi hadde gudstjeneste maatte vi jamles i farmerhuse. Endelig kom tiden at vi skulde bygge en kirke. Den blev baade liden og simpel. Ole Kittelsland fra Bægli var den som paatog sig at opføre den. Han opjatte „framen“ af tæljet egetømmer, og lagde tag, og klædte den med siding. Størrelsen husker jeg ikke. Han lod til altsammen og satte den op for tre hundrede dollars. Saa skulde vi saa til noget at sidde paa. Det blev da besluttet, at hver farmer som tilhørte menigheden, skulde bringe to stabber hver, og saa lægge en planke paa stabberne. Dette blev antaget og saa gjort, og saa var bænkene færdige. Saa, for at saa til et alter, blev der spigret sammen nogle bord i lighed med en aflang kasse og hængt over et hvidt klæde. Anæfaldet blev gjort omtrent paa samme vis: et 4-

tommes bord spigret oppaa toppen af opretstaaende, firkantede stuffer, og det var gjort. Prædikestol var ikke at tale om. Denne kirke brugte vi i mange aar. Den var bra nok om sommeren, men fælt kold om vinteren. Tænk, bare sidning til væg og ingen himling! Vi havde en stor god ovn, og den var ofte rødhed hele messjetiden. Men koldt var det alligevel, saa det var tider præsten maatte staa med skindpelsen paa under hele prædiken.

Saa om en tid, da menigheden begyndte at bli lidt mere velstaaende, byggede vi en kirke, som kostede os fire tusen, og denne blev for et par aar siden revet ned, og en ny kirke bygget. Denne sidste kostede os mellem 13 og 14 tusen. Den er et deiligt gudshus. Er vi flittige kirkegjængere og faar lyst til at høre ordet, saa vil vi ikke angre paa de penge vi har lagt i den.

Herbran Knudson Sanden,
Farmersburg, Clayton Co., Iowa, 3die Apr. 1912.

Grant og Galena.

Jeg havde været i Dubuque i forretninger, og da jeg hadd læst og hørt saameget om Galena, tænkte jeg: nu har jeg en dag til at se gamle historiske mindesmærker, og saa har det affted med banen en times tid ind og ud blandt dale og høider, netop som om en skulde fra Bergen indover til Voss.

Bremesren skriger, Galena, og jeg stiger af for at se byen og finde hvad den har at byde paa for den som vil søge efter minder om Grant og mange andre større og mindre personligheder, som fra tid til anden har boet der.

De store, gamle plankeværker, kaldet faier, er længe siden faldt udover den smale elv, og der er ikke vand nok i den til at flyde en jeksæring. Dog skal her engang ha været høide-

punktet for dampstribstrafik paa upper Mississipp. Nu er alt gaat tidens gang, istykker.

Ser var det General Grant bodde i flere aar som læderhandler og var noksaa godt tilfreds med sit virke og sin stilling, siges der. Han rejste meget om i Iowa, Illinois og Wisconsin i den tid, og købte huder og solgte læder. Saa læste man i aviserne om Fort Sumpter og at der fyredes skud paa landets egne strib, og hvorledes baandet, som holdt nationen sammen brast og der blev frig. Da var det at Grant kom frem som frivillig, og det fortæller den dag idag, at nogle rige beundrere i byen købte ham hejt at ride paa, da han ingen penge havde undtagen de som stod i forretningen.

Snart var Grants navn i alles munde og blev kjendt verden over. Fra at ha været en ubetydelig læderhandler blev han hyllet som Amerikas største general. Efter frigen var endt drog han tilbage for at tilbringe sine dage i den gamle, lille by, hvor han var kjendt og agtet af sine naboer. Men det huede ikke hans nye, politiske venner. Saa blev han kandidat for presidentembedet og blev valgt dertil to gange. Da han søgte tredie gang at bli kandidat blev han slagen af Garfield, som „den sorte hejt“ efter at Conkling og hans 306 delegater maatte overgive sig. Den dag dalede denne virkelystne mands sol og han mistede mange venner og hylbere. Deriblandt var Washburne, hidtil Grants gode ven, men efter den dag talte de ikke til hinanden; og Grant besyldte Washburne for at han selv søgte at faa nominationen mens han fik Grant til at tro at det var for hans del han virkede. Kort tid derefter døde Washburne af græmmelse, ganske forladt af sine gamle velyndere, som en politisk forræder.

Grant var ikke statsmand, heller ikke forstod han at dele med dem som holdt embeder, ihvorvel han kunde forstaa at handle med sine generaler i felten. Han stolede formeget paa

sine politiske venner og forstod ikke at beherske sig selv imod en modstander. Han var heri ganske lig den romerske general Ulla, som sa at „ingen ven gjorde ham en godhed og ingen uven en fornærmelse, uden at begge blev belønede.“ “

Da Grant gjorde sit indtog i Amerika efter at ha reist verden rundt som den store, amerikanske fredshelt og general, fik han et hus i Galena i gave fra byens folk. Nu vilde han sætte sig ned i fred og ro efter endt arbejde. Men netop som han det vilde, kom der tilbud fra New York om at gaa ind i forretning. Skjøndt han selv ikke vilde, gav han dog ind for familiens ønske, at sønnerne kunde komme til at tjene derpaa at hans navn vilde bringe dem bekendtskab med storstadens mægtige mænd. Han gav sig i disse hylderes magt, som om kort tid bragte navnet Grant i sølen. Firmaet gik overstyr. Saa blev han syg og døde af sorg og græmmelse. Nu ligger han begravet i New York under et gravmerke med høie søiler paa et ophøiet sted i byens Centrum.

I Galena er der meget som minder om Grant. De gamle venner og naboer taler om ham med taarer i øinene. Det gamle læderoplagssted hvor han købte og solgte huder kan endnu sees, og det gamle lille murstenshus hvor han og familien boede saa lykkelige i de aar før han blev kjendt i videre kredse, staar der endnu.

Ikke langt fra huset staar endnu den gamle kirke, til hvilken han gik og hørte paa den unge, dygtige taler John Vincent, som senere er blit kjendt som den fremragende metodist biskop. Rundt byen vises de gamle hus hvor han efter endt dagverk gik i besøg og røgte sammen med venner.

Parken som kaldes Grant Park, har en noksaa prægtig statue af ham i civil dragt. Mest søgt er dag raadhuset hvor der er opbevaret mange gjenstande som han har brugt eller som var kjøbt til ham den tid han var hyllet som en helt fra

ende til anden af landet. Første plads indtager Rafts maleri, som fremstiller Grant ved Appomattox, hvor Lee overgiver sig og rækker Grant sit sværd. Dette billede kostede \$10,000, og blev foræret byen af G. S. Kohlhaat, Chicagos bekendte avismand. Det er verdensberømt, og man reiser lange veie for at bestue det, og det fremstiller personer som alle var kjendt af navn mindst over hele Amerika.

Gid til byen kommer hvert aar beundrere af Grant for at holde en fest til ære for ham som blev byens mest berømte mand. Mången anden dygtig søn har byen dog huset. Herfra kom den tapre Rawlings. Her bodde Vincent nogle aar. Her bofste Kohlhaat brødrene op tilsammen med den dygtige Journalist Jas. W. Scott, som stiftede Chicago Herald og som døde i en ung alder nogle aar siden.

Overalt hvor jeg kom, saa hørte jeg af mænd, som kjendte Grant personlig, at skjønt han havde lykken med sig og verden hyllet ham som en helt, saa havde han ogsaa mer end andre fine forger og ulykker. Han, som alle andre, havde glæde og dertil forg, medgang og dertil modgang. Hvem har det ikke? Som den gamle salmedigter siger:

„Sorrig og glæde, de vandre tilhobe,
 Lykke, ulykke, de gange paa rad,
 Medgang og modgang hinanden anraabe,
 Solstin og skyer følges jo ad;
 Forderigs guld Er prægtigt muld
 Himlen er ene af salighed fuld.“

B. L. B.

THE CALL WE HAVE AS A NATIONALITY TO
INTEREST OURSELVES IN PUBLIC AFFAIRS.

*Address by Hon. H. T. Helgeson, at Valdris banquet,
September 7, 1912.*

The subject assigned to me by our Toastmaster is one of so much importance to us, both as a Nationality and as American citizens, that I cannot hope to do it justice in the short time at my disposal on an occasion of this kind, even though I were far better qualified to deal with it than I am.

In order to determine whether or not we have a call as a Nationality to interest ourselves in public affairs, we must first consider the character and general make-up of the citizenship of this, our adopted country. The United States differs from all the other great nations of the world mainly in the fact that its citizenship is made up of a conglomeration of all the nationalities of the world. This country is the great melting pot into which has been thrown the products of civilization—the worst as well as the best that is represented by the national characteristics of all the peoples of the world. Because it is in its formative period, this country has not yet developed a distinctively American character, but when it finally is developed it will be found to be a composite picture of the characteristics of the people of all the other nations of the world. A composite picture, as you probably know, is a photograph of a number of persons so taken as to represent but one individual whose face bears the imprint of the strongest characteristics of each person represented. The character of the composite picture is determined by the character of those it represents, being improved by the noble countenances of

some, and may be marred by the vicious characteristics of others.

If then the American character, when finally developed, is to be a composite picture representing in some degree the various traits and characteristics of all the peoples of the world, you can readily see what a tremendous responsibility rests upon us as a nationality if we are to so conduct ourselves as American citizens that only those ancestral traits that make for beauty, harmony and strength are to leave an indelible imprint upon the American character that is to be.

Constitutional Government is the greatest blessing conferred upon the people in modern times, and Norway has furnished to the world more of the fundamental principles upon which constitutional governments rest than any other modern nation.

The Magna Charta of England is now considered to be the foundation upon which rest all constitutional governments today. Admitting this to be true, what is the origin of that wonderful document? The Magna Charta was brought about by the Norman Barons, who dissatisfied with the autocratic and arbitrary government of King John, met him in battle array at Runnymede, and there forced him to sign a document prepared by these Norman Barons, and which has ever since been known as the Magna Charta. Where then did the Norman Barons get the ideas that they embodied in the Magna Charta, ideas so great that they have ever since remained the fundamental law of the civilized world? Were these great principles conceived under the inspiration of the moment? No, a thousand times no! Fundamental laws for the betterment of humanity are the outgrowth of centuries of oppression, and the Norman

Barons, when they wrote the Magna Charta, but gave expression to the political principles that had been handed down to them by their forefathers, who had practiced them in "The Little Country of the Midnight Sun" long centuries before they were embodied in the now famous "Magna Charta." For untold centuries Norway was divided into principalities governed by minor kings and earls. These rulers had not sufficient wealth and power to maintain a standing army with which to enforce their will, and they were therefore wholly dependent upon the good will of their subjects. This gave to the people an opportunity to think and act for themselves and to take the initiative in government at an earlier date than any other modern people, and gradually moulded the sturdy character and independent spirit for which the Norwegians have always been noted. This also probably accounts for the fact that in Norway was born and nurtured into a living force the fundamental principles upon which all constitutional governments are resting today. It was in Norway that the people first declared that the king was the people's servant and not their master. That the people had rights that even the king could not abridge. That no citizen could be deprived of life, liberty or property except by due process of law and a verdict rendered by a jury of his peers. These are among the principles that constitute the foundation of all Constitutional governments, and to the Norwegians belongs the honor of having moulded them into a vital, living force and given them to our modern world.

The Norwegians, having long enjoyed the freedom, liberty and justice dispensed by a government founded on these principles, it was only natural that when the Northmen or "Norsemen" emigrated to England they should

carry with them their ideas of government. It was from this source that their descendents, the Norman Barons, got the ideas that they finally embodied in the now famous Magna Charta.

It was the political doctrines taught by the Magna Charta and practiced under its protection that inspired our Pilgrim Fathers with the idea of going to a New World and there creating a new government in which these principles could be enlarged upon and worked out in detail, and this finally led to the Declaration of Independence, the War of the Revolution, and the adoption of our Constitution. It is, therefore, not difficult for an unprejudiced student to trace directly back to Norway the responsibility of having planted and nurtured the political seeds that finally became transplanted to the shores of America, and there grew and developed into the greatest and most glorious republic the world has ever seen. But, wonderful as has been the progress of mankind under the constitutional governments of today, they do not represent the possibilities of the influence traceable to the seeds first planted and nurtured in the "Little Country of the Midnight Sun," for they will multiply, spread and improve under proper care and cultivation until every individual in all the world will be an uncrowned monarch, paying tribute to no one either politically or industrially. To bring this about the present generation cannot rest on the laurels won by a noble and heroic ancestry, but must assert their manhood and exercise those qualities and actively support the principles that make for the betterment of humanity, and in order to do this we must jealously guard and develop the national character that is our heritage, and that runs like a red thread through the history of the Norwegian people wherever they are

found, be it on the beautiful shores of their native land or as citizens of an adopted country.

As citizens of this, the greatest republic the world has ever known, it becomes our duty, not only to be law-abiding citizens, but patriotically and conscientiously so help to shape the future of this government, that the high ideals developed and contended for by our ancestors shall here come to full fruition.

In order to do this we must not content ourselves with living a care-free life of selfish ease and luxury, but we must conscientiously assume our duties and responsibilities as citizens of a republic, and earnestly and actively support every movement that has for its object the maintenance of the principles upon which depends "a government of the people, by the people and for the people." In reading the history of the world, you will find that many great governments have passed out of existence because they violated the fundamental principles upon which depend the "rights of man." Chaldea and Egypt, Rome and Greece did not pass out of existence for want of intelligence or because they did not have men of great mental power, but because they permitted the concentration of wealth and power in the hands of a few, and these few lived a life of luxury, ease, and indolence that breeds vice and contempt for the masses, while the masses suffered from the unjust taxation that supported the "special privilege class." This resulted in a disintegration of national character and patriotism and in disregard for law, which led to destructive revolutions. History has repeated itself as often as like conditions have prevailed, and it is safe to say that it always will. This being true, it behooves us, in whose veins runs Viking blood, to jealously guard the fundamental principles upon

which depend our personal rights and the freedom and liberty of the common people. Never in our nation's history has our government faced a more critical period than confronts it today, and never has there been greater need of unselfish, patriotic devotion to the principles that make for the uplift of humanity than there is at this time. We are now confronted by an oligarchy of wealth and power that assumes the right to dictate the policy of our government. Their object seems to be to shape legislation, influence courts and mould public sentiment, so that there may legally be a concentration of wealth and power in the hands of a few. At the risk of seeming out of place on an occasion of this kind, I want to sound a note of warning and to urge upon you the necessity of being true to the sturdy Norwegian character, that never has bowed the knee to the governing classes that have assumed the right to govern the people in the interest of their own selfish schemes. The modern trusts and monopolies embody the same principles that prevailed under the feudal system of the Old World—the concentration of wealth and power in the hands of the few, and the rights of property to be considered more sacred than the rights of man, with the governing classes becoming more and more indifferent to the rights of the people. This can have but one result, the disintegration of the character and patriotism of our people and a disregard for law that will endanger the very perpetuity of our government. At a time like this, it seems to me that we should, if we wish to be worthy of our ancestry, take a firm stand against the encroachments of wealth and power, and enlist in a battle for the perpetuation of the fundamental principles for which our ancestors have fought for centuries.

Do not allow yourselves to be lulled to sleep by the

Siren song that because we are prosperous we should be contented. It would be a disgraceful lowering of the standards and ideals so long contended for by our ancestors, if we should content ourselves with living for the sole purpose of accumulating a little material wealth, forgetting and ignoring the great principles upon which depend the real uplift of the human race. Under the present tendency of our complex industrial system, it is as much a patriotic duty to enlist in the peaceful war that is necessary to curb the cruel greed and avarice of the powerful organizations, that are battling for supremacy in both the financial and political world, as it ever was for our ancestors to wage a military war against the encroachments of the concentrated power of wealth and class privileges in their day. As a people, the Norwegians have always stood for civic righteousness and the rights, interests and opportunities of the individual citizen, which can only be guaranteed by political and industrial freedom and liberty; and if we are to be worthy descendents of such a people, we must, as patriotic citizens, jealously guard against the selfish and greedy encroachments of wealth upon both our political and industrial system; for under modern conditions the individual citizen is as dependent on a fair field in the industrial world as were the people under the feudal system of the old world upon the ownership and control of the land. As a people, the Norwegians have nothing to boast of except the sturdy unyielding national character that has always stood for civic righteousness and political freedom and liberty and the broad principles that make for the "Brotherhood of Man." Such a national character is the greatest asset of any people.

As citizens of this, the greatest nation in the world,

whose government bears the indelible imprint of efforts put forth by our Norwegian ancestors in behalf of civilization, do we not have a call as a Nationality to interest ourselves in public affairs?

It is no credit to us to be descended from such a noble ancestry, unless we show by the interest we take in public affairs and the influence we wield in the struggle that is going on for the uplift of humanity, that we are at least keeping at high water mark the ideals and principles for which our ancestors have fought for centuries. Then, and then alone, can we feel that we have done our full duty as American citizens. Then, and then alone, can it be truly said that we are worthy descendents of our Viking ancestry, and that we have perpetuated their influence for the general uplift of humanity and the betterment of mankind.

Horace Greeley, beginning life as a poor boy, gradually climbed the ladder of wealth and fame until he was known as the greatest journalist of the world, and one of the ablest and most patriotic statesmen of his day, and after all the varied experiences of a long and successful life, he said upon his deathbed, that "Fame is a vapor; popularity an accident; riches take wings; those who cheer today may curse tomorrow; there is nothing enduring but character."

I wish I had it in my power to print this great truth indelibly upon the minds of our people, particularly upon the minds of our boys and girls.

Let me then, appeal to you so to live and so educate your children that they will, by becoming character builders both in private and public life, be not only loyal American citizens, but worthy representatives of "The Little Country of the Midnight Sun."

Tale ved Valdrisstevnet 7de September 1912.

Af S. C. M. Hanjon.

Køjt dette kjæm te aa gaa æ væl infji gøtt aa veta. Dæ bli væl mæ me so mæ Sogningen so jat paa kyrkjetafe aa snikkerte. Best so dæ va so slæfte han take aa tok te aa gli. „Sa no ska du fjau,“ ja'n. So fef han so vitt hafa se fast, men dæ helt infji, aa han tok paa aa gli atte. „Sa no ska du fjau,“ ja'n. Ei gong te fef han flora se fast, men dæ helt infji i længdin, aa so bar dæ denne gonge 'ut fere takrenna mæ'n. „Sa no ska du pekade fjau,“ ja'n, daa han datt.

Nær e no ska te aa tala te dikkan paa eit maal so e alder ha kunna, aa so e infji ha prøvt paa aa tala, so æ nofo daa, sea e va 8 aar gamal, so bli dæ væl næstan so um ein so æ uwan- de mæ slift skulde ut paa eit sjele bratt aa haalt taf aa dæ bli væl paa vone um dæ infji gaar gale mæ'n, aa skul dæ træffe, jaar dø skulde paa hono Veblen. Paa ein maate æ dæ no han so æ skulde sør at e æ komin i denne flæmma itvæld. Gædde infji han vøre ette me te e vart nøygd te aa skrive lite i „Selsing“ um ei ferd igjono Valdris nofa aar sea, so sto e infji her aa kal- sveitta. E hadde so lite aa skrive um at e vart reint ibeit, aa so hadde e infji bære vet en at e te aa førtælja um den fyste kvældn mō skulde paa stjolen. Køjt mō va reist langs Nabjora aa Tisleia, over Oljsoen, aa sørbi Mærkji, kom so te nere Va- jethstjolen. Dæ duffregna aa va vorte lite mørkt, aa sør infji aa skræme fólke, so alt hadde lagt se, aa so kunna tru dæ va taterpat so for i fjello, so skulde e prøve aa tala lite Valdris aat dei e. Ja, dæ jekk so vitt bra at mann sjøl, so laag hurti eine fengen, ja, „Demma karn seie at'n æ ifraa Amerika, men e syniit han tala so ein Murdøling e.“ Dette skul e so te aa skreppe taa i „Selsing“ maata, aa meir va dæ infji førnø'n

før'n Beblen beit se fast i dæ, aa daa veta dø, dæ vart infji raa te aa slette ifraa'n.

Ɖ veit infji kost dei ha greit se dei jo ha tala Baldris ve desje stebno fere me. Nokre taa dei kjenne e, aa veit at dei kan tala Baldris jo gøtt jo hantee aa riksmal. So æ dæ dei jo ha dæ paa den gjære, at nær dei jja mykji go mat aa jo mange gjæve sølf, jo bli dei lifesjo inblaaste taa ei ny aand, kjaftu tæf te aa ramle, aa jamen vænn dæ tor dei jo or ein ertesæf; dæ æ dæ sama fo maal dei tala. Ɖ lika go mat e mæ, aa dæ æ ingen jo sæte meir pris paa aa koma sanmen mæ sambygdinga en e; men alder ha e vøre jo heldige at nokor aand ha blaase paa me, aa nofo mætare te aa tala blei e no vijt infji um ho jo jorde. So æ dæ no dæ okjo at dei jo ha tala her i alle desje aaro, aa dei jo ha skreve i „Selsing“ ha vøre inne paa omtrent alt jo kan seias um Baldris aa Baldrisadn. Dei ha vijt infji levna stort aat dei jo sfa koma ette. Dæ bli væl te di at ein maa mala uppat mykji taa di jo æ jagt sør.

Ser nofo vefo sea trudde e jo bestemt e hadde faat taf i nofo jo dei andre infji hadde behandla. Nasin min hadde slegje se vrange. Dæ eine nasabore vilde infji trække jo dæ sfulde. No veta mō dæ at basen taa alle doftaradn jo sfulde sjjone se paa værk i nasin har kantore sit her borte i St. Paal aa heite J. S. Johnson. Men e syntist infji e hadde raa te aa kōste paa me denne lange reisa te St. Paal, herre sør nasin si sfuld, aa jekk jo in te ein norst doftar i Chicago, jo helde infji æ nofon smaaagut, nær dæ æ nasin el øiro jo sela nofo. Ja han tok te aa aaversara me, gløtte i nofo spegl aa røir aa brænde mæ helvetesstein aa nofo anna jugl han hadde. Mæa han dreiv paa mæ dette jikk han aa smaasvalla ve se sjøl. „Ja, ja dæ æ infji jo greit her i Amerika,“ høirde e han ja. So stulla han fram aa tebakars ei ri. Men jo sa'n, „Ɖ sfu mejt vaage ein dalar paa at denne nasin æ komin ifraa Baldris, e.“

No ska du jja, tenkte e. Dæ kan jedne vara nofo før me detta. E hadde nok høirt at ein taa dei gamle erkabispo i Bremen skul ha skrebe te paven mangjöldige hundre aar sea, aa førtælt'n at i hjarta paa Thule (Norge) laag dæ ein dal so eitte Valdris, aa der va sjøke so uhorvele store aa lange, lodne va dei aaver heile skrøtten, aa i skallin hadde dei takkutte hødn. Men alder hadde e høirt at nasin deiris skulde ha vøre so førskjellig fraa andre sjøks. Alt dette maatte e no te aa grava aa spørja doftarn ette. Gau, han hadde doftert paa mange Valdrija i si ti, aa omtrent alle va dei sjeive i dæ einø nasabore, meir el mindre, ja'n, aa dæ va kome taa di, at dei hadde vøre so slemme te aa sjøst. Nær dei iso va dæ jedne nasin so jekk ta imot aa taa di va'n mæ ti'n vørtin skaff. E skul sport'n um Hallingadn hadde sama lyte, men jekk infji ti. Hadde doftarn ret, so va sikkert nasin paa Hallingadn enno skaffare en paa Valdriso.

No jekk dæ infji gøtt an aa tala berre um nasin aat Valdriso. Te nø kunna e væl ha lagt ut nofo um dei huglymne so doftarn meinte den skaffe nasin sluld væra merkji paa, men infji va e reint einige mæ'n, aa infji va dæ aldelis høvele aa tala um strijamheit aa egglesjufe, særle no mō va so nyle komne overeins i lærum aa mykji anna. I sjeeringsjake æ mō no komne so langt at dæ gøtt gaar an før den eine Valdrisn aa tala mæ den andre um baade naadevalg, „tutte sjeide“ aa mykji anna so mō infji førstaa us paa, utan aa kvælve'n te paa ryggen burti ei hørd so ligg mæ tennadn up, aa ner'n ha faat den skarpaste tønne inn i smalryggen paa ho, te peise paa'n, te'n maa vegaa at han fære mæ falsk lære. Mō æ komne aaver dette no. Anti dæ æ kyrkja, politiken el grisidn mō diskutere, so æ mō meir benkasamne aa mindre beisse en før i ti'n. Dæ kan mō so gøtt jja taa alle desje bygdelag so koma samen aa bygge je ve sambære, aa ve aa svalle um gamle heimen, gamle

daga, aa um fo dei sfa jera før bygdn dei æ komne ifraa, kost dei sfa uppehalde aktils aa ære før dæ dei gamle ha utretta, aa bevare minne te førjædro jino blant hōdn aa hōdnebōdn. Dette æ jo dæ sfa væra, aa resjo mō halde fram ette denne vægen, jo kjæm væl den sfaffe nasin vor te aa rette paa se mæ. So vitt e kan jjaæ æ dæ infji nofo at taa dei takkute hōdno so erkabispen fraa Bremen hadde lagt mærkji te, aa nær dei kunna bli so reint burte so æ dæ væl infji so fale mæ nasin.

Dei so ha tala ve stevno vore ha lagt mykji vægt paa dæ jo dei sjte utvandraran or Baldris ha utretta. Na dæ æ vijt aa jant at deiris minne sfa mō akte aa ære. Alder maa dæ gleimast fo dei ha jlete aa le'e vont før aa sfapa den nye heimen. Paa præriaden, i sfogadn aa langt ut ijōno bergo i vest, ha dei grubba aa hrōte se land, so at hōdne deiris no sita inne mæ nofo taa di beste aa rikaste landstræfningo so jins i Amerifa.

Taa dei sjte jo reiste or Baldris æ dæ væl infji mange at no. Sjøl hukja e best nokre taa dei so reiste traft ette krigen i 1870 aa 1871. Jar min va lænsman i Vestre Skire umtrent 60 aar sea, aa ettepaa i 40 aar i N. Murdal. San kjænde mange taa dei so reiste i dei sjte ti'n, aa østo hōrte e han ja, at dæ va eit ubøtele tap dette at jo mange staute aa jæve fjōlf reiste or bygdn aa lande. I si bok „Gamalt fraa Baldris“ jeie Ødegaard um eit par taa aurdalsbygdo (Mabjør aa Vestringshygde): „Ette 60 aaro vart dæ eit stort umslag i grændn — Sløskjæmpudn aa betbiffjudn reiste mest alle te Amerika.“ Detta rima infji mæ dæ intrykke e ha faat um dæ fjōlke so reiste ut. At dæ her o der ha vøre ei sløskjæmpe ell fjeglebiffje blant dei, dæ trur e væl. Men e trur okso at gjennemgaande ha dei vøre eit ualmindese støtt, paalitele aa arbeisomt fjōlf, eit fjōlf mæ den rette fo i se. Na dæ visa allebest dæ so dei ha utretta, aa dæ ettemæle so dei ha faat baade i dæ gamle aa dæ

nye lande. Ein taa dei ting e synist mō kan meſt takke Beblen aa andre før i alt deiris arbei før Samband aa bygdelago, æ dæ ſo dei ha utretta ve aa ſamle ihop aa hegne um minne um dei gamle pioneradrn. Dæ æ ſo mykji ſo ſkulde jeraſt her, aa dæ va bra um det vart jort før dæ vart før ſeint. Den ſo berre kunna reiſe ijōno alle gamle Valdrisſettlemento aa ſaa upteguna alt ſo bōdne aa gobōdne aat dei gamle hukſe el ha upbevara i brev el ſkrufte fraa førældro ſeno!

Dō ſo no æ yngre, kjæm væl mæ tie, ette ſo dō bli ældre aa ſaa ſhne up før ſlitt, te aa tænkji meire paa virke aa minne. Ser æ nofo ſom yankeen, ſo vitt e kan ſjōne, æ langt ſikre difkan um at dō alder kjæm te aa angre den ti el dæ arbei ſo dō maatte koma te aa anvende paa aa hegne um deiris minne. Ser q nofo ſom yankeen, ſo vitt e kan ſjōne, æ langt fere us i. Daa e reiſte fraa Washington eit par aar ſea, hadde mō i kongresbibliothefe aaver 4000 bōka um familio her i Amerika. Na taa dei va dæ berre ei par ſo behandla norſke familio, aa berre ei va ſkrevi paa norſk, den ſo gamle paſtor Minus hadde ſkreve um ſi famili den ti han va preſt her uppe i Goodhue County. S dei par aa tjue aar e ha vøre i bibliothefsvirke ha dæ hændt fleire gonge at jōlk ha kome aa ſport um inkji e ſo æ norſk kunna hjølpe dei te aa ſaa greie paa førjædradrn deiris. Dei hadde nof kunna ſølji dei ſo langt tebakers ſo te England, Skotland el Zeland; men dei hadde den true at før dette va dei kome or Norge, aa dæ vilde dei fælt jedne ſaa upflara. Alle va yankeea, aa fleire taa dei or dei beſte familio mō ha her i lande. Dæ let inkji te at dei jjeemdiſt aaver aa ſkulde væra taa norſk avſtammig — tvært imot.

Dæ æ nof ſo at før dei taa us ſo æra ſōdte her i Amerika el kome hit ſo unge at mō inkji ſtørre hukſe taa gamle lande, kan dæ væra friſtan aa glōime burt førjædro vore aa dæ lande dei reiſte ifraa. E veit nof koſt dæ jeff mæ me ſjøl. E kom

hit i dæ niende aare. E hadde løvt mor mi at um fire aar fkuuld e koma tebakars at. Men dæ vart 34 aar før dæ vart nofo taa den reija, aa daa va førældro aa meste taa sjjino burte. Men alder kjæm e te aa angre at e te slutt reiste lel. Na dæ vil e seia te dikkann taa andre aa trea ætten her i lande, at kan dø nokforti greie dæ slik, at dø faar gjeste bygde der førældro el besteførældro ha levt, so jær dæ. Dø sfa inkji koma te aa angre dæ.

E seie inkji nofo um dæ at Baldris i aa før se æ eit taa dei feværdignaeste strøf so fins i heile værn. Sjøl ha e jet so vitt mykji taa'n, aa tala mæ aa høirt paa sjølk so ha jet so mykji meir en e, at e trygt tôle seia dette. Men dæ æ nofo anna, so inkji æ so let aa førklare, men so jere dæ at ei ferd te gamlebygdn aat førældro el besteførældro bli te nofo so inkji kan gløimast — so bli sitande att i sjæle so eit ljøst aa fagert minne før heile live. Dæ æ nofo so heimsligt ve dalen, dæ æ so du skulde ha vøre her før ei gaang. Dei høge nutadn, dalen aa ifogen syniit aa helse de vælfomin heimatt. E undrast um dæ inkji æ nofo taa dette han Nasmund Vinje ha hatt i tankadn nær han i sit digt te Røndadn seie:

No fer eg atter slike fjell aaa dalar,
 som deim eg i min fyste ungdom saag,
 og jama vind den heite panna svalar;
 aa gullet ligg paa snjo, som fyrr det laag.
 Det er eit barnamaal, som til meg talar,
 og gjer meg tankefull, men endaa fjaag.
 Med ungdomsmine er den tala blandad;
 det strøymmer paa meg so eg knapt kan anda.

Sa livet strøymmer paa meg, som det strøymde,
 naar under snjo eg saag det grøne straa.
 Eg drøymmer no, som fyr eg altid drøymde.

naar slife fjell eg saag i luste blaa.
 Eg gløymer dagjens strid, som fyrr eg gløynde
 naar eg mot kvæld ein glimt av sol fekk sjaa.
 Eg finne vel eit hus som vil meg hysja,
 naar soli heim til notti vil meg lysja.

* * *

Dg kvar ein stein eg som ein kjenning finner,
 for slik var den, eg sfaug ikring som gut.
 Som var det kjempur, spyr eg, kven som vinner
 av den o denne andre haage nut.
 Alt minner meg; det minner og det minner,
 til soli hurt i snjoen slofnar ut,
 og in i sijte sjevn meg eingong huggar
 dei gamle minne og dei gamle sfuggar.

Nær du staar paa pladsen el garen, der slægte di ha hatt
 sit heim, der dei ha levt sit liv mæ sin stri, si sjelheit aa si sjørg,
 vil okso du, kan hælde, kjenne at der lægg se um de likjom ein
 ein taa den ti so længst æ fare — ein aand ifraa dei taa di
 eie slægt so her ha virka. Du finn fram dit heimen deiris ha
 sta'e. Nan hælde dæ inkji fins eit einaste mærkji ette dei gamle
 huse, kanhælde ei steinrøis, nofo gamle stokka el veakubba enno
 ligg att. Kost dette no æ, so æ dæ her ette di ha hatt heimen
 sin. Du set de ner aa læt tankladn svide tebakars. Du kalla fram
 i minne dæ du ha høirt um han bestesar aa ho bestemor. Du
 ser ut aaver dalen. Mykji kan væl ha sjørandra se sea den da-
 gen, dei sto paa bakkin der i sjø aa før sijte gong saag ut aaver
 bygde, der slægte kan hælde hadde budd fraa umindele ti; men
 der rænn no den sama ælve, fjorn ligg der so blank aa klaar
 aa spegla aav øie aa næs, vindn bær sjøsedurn aaver te de fraa
 dalen paa den andre sia, ein svart fjellkam strækkji se so langt
 auga kan naa i nor, den eine tinden høggre en den andre,
 langt in i himmelbrume. — Dette æ inkji sjørandra. Dette syn

va ðæ so møtte þorþædro ðing nær ðei jeff te sit virke um morgon, aa ðette va ðæ auga þaag utaaver, nær ðei ette endt dagsværk, þætte se te aa kvile her i bakkehældn. Ei slík stund se ðette i gamleheimen kan bli te ei høgti, so alder gløimist. Ðæ æ so þorþædranes aandar ha lægra se um ðe, nofo so heimsligt aa fredþamt æ ðæ ve bygde, ðer ho ligg i kvældsolens straaleglans, el kan hænde i þumarnattens þlymrande stillheit. Git velsigna minne þor heile live kan ei slík stund i þædreheime bli te; aa kan hænde inkji mindre ferde te kyrkja aa kyrkjegaren, ðer gamleþolfe ðing æ baade dþifte aa funþirmerde, ðer ðei æ vigde þammen, aa teþlutt ha þonne ðen þifte kvila. Ðette æ nofo taa ði so jere at ei norþesþerd kan ha slík þtor beþyðning þor mange taa us.

Um engon inkji traþ te aa ha þlægtinga at i bygdn, so þfulde ðæ no vera rart um'n inkji raakte þaa noþon so funna þortælja nofo um ðette, so funna bli te hugna þor baade hono þþol aa andre. Þor ðen so reint ha gløimt aa tala norþ kan ðæ væl bli lite traatt aa þoma ette alt ðette mæ þlægte. Men niþ þaar haape at ðei so æ taa norþ ætt vil lære se so mykþi taa þþraake, at nær ðei þfa te aa gþeþte ho gamle mor, so kan ðei tala ve ho þaa hennes eie maal. Þ ðen þifte ti ha ðæ no viþ se ei upþafning i interesse þor ðæ norþe þþraake, aa mykþi toa ðæ þeþte þolfe, baade her aa i Europa, æ þonne ette ði, at aa funne eit taa ðei þþandinaviþe þþraako, æ ðæ þama þom aa ha nyþþjiln te ein þþatt aa ein rikþom so þtor at'n gott kan taale lifning mæ ðæ so nofo anna land el þþraak kan þþne fram.

Þor reiþten so þfulde no inkji þþraake þþræmme noþon þraa aa reiþe. Ette alle ðeþþa turistadn so no i 50 aar ha reiþt i þþono ðalen, so æ ðæ so mange so ha lært se lite engelsþ at ðæ noþ bli ei raa, aa iþraa ðen ti, dþ þraa Þonsaþe þaar þþaa þþtappadn i nor aa te dþ þaa teþatersvægen þer ðiffan teþaters þor aa þæþte þama þþne i erindringen, so þfa heile ferde bli so

eit grøft gjeitebø, te hugna aa velsignils — eit taa dei venaste aa beste minno so live ha hatt aa by paa, aa so dæ kan væra gøtt aa tænkji tebakfers paa nær eigong dei myrke dagadn kjæm.

Det kan væl væra dei so synast at dæ bli væl mykji Valdris i dæ e har o jeia, at dæ æ fare før at mø kan bli før inneslutta aa einjnte ve aa berre tala aa tænkji Valdris. Men dei maa no inkji tru at mø paa nokon vis jnivyrde dei andre bygdelago el dæ gamle fædrelande, før dæ at mø i kvæld halde us mest te vor eie bygd. Mei e trur no dæ e, at den so lære aa sæta pris paa Valdris aa Valdrijadn, har dei beste førutjætningadn før aa kunne værdjæta dæ so æ best hjaa dei andre bygdo aa bygdelago mæ. Her eit par vefo jea møtte e ein taa jøniden has Dful Torrison i Manitowoc. E viste at han ijjor hadde reist ijæno Valdris aa sporde'n fo han syntist um Valdris aa Valdrijadn. „Saa“ ja'n, „No jørstaar e gøtt fo ein gamal Valdris for Valdrijsjettlemente ve Manitowoc ja daa e va ein jmaagut: Den so ha vøre i Valdris aa inkji jnyist um Valdris aa Valdrijadn, han æ aa bli ein tull, ja'n.“ Na dette kunna væl gøtt anvendas. paa omtrent alle dei andre bygdelago mæ. Nuti mø no æ Hallinga el Valdrija, Gudbrandsdøle el Telemarkinga, so ha mø aa bygde vor so mykji tesjellist, at dæ inkji æ so store farin før at mø sfa koma reint ifraa hinan.

E kjæm te tænkji paa eit lite digt taa Jørgen Mo, so mø las før gamle Trond Bothne i Decorah, daa e enno va ein jmaagut:

Det lysned i sfoven, da iled jeg frem,
snart stod jeg hvor bækketupet sakraaned.
Jeg saa den vide bygd, jeg saa mit kjære hjem,
jeg saa hvor de fjerne aaser blaaned.
Jeg saa de brede fjorde der skar sig ind i bugt,
og elven saa jeg blinke og krumme sig saa smukt —
jeg længtes til de sollyse sletter.

Dg dog var det atter som den jollye li
 vilde blidelig holde mig tilbage,
 som om den bag mig hvisted: Forlader du min sti,
 for ned i folkebrimmelen at drage?
 Ak, skoven og fjeldbandet havde i mit sind
 for første gang suget sin vemodstanke ind —
 saa siden jeg glemmer den vel aldrig.

Thi ofte, naar jeg gaar i den myldrende by,
 i de bonede, skinnende jale,
 den samme hvissen lyder saa hønlige, saa bly,
 fjernt henne fra min barndoms grønne dale.
 Da griber mig en længsel til skov og til fjeld,
 jeg hører atter bjelder og lurslok ved kvæld,
 og jus gennem skjeggede graner.

No meinte e, at daa Mo skreiv dette so hadde'n i minne-
 Tonsaaßen, der dae fyste utsyn neaaver dalen opna se. Nei
 meinte ein Telemarking, dae va ei stan oppi Telemarken so
 pasja so akkurat te dae so digte beskrev; aa dae maatte ha vøre
 Telemarken han meinte. Mø sporde so Bothue um dette. Han
 sa at ette has førmeining va dae nok forkji Valdris el Telemar-
 ken, men Hole Sogn paa Ringerike so Mo her sigta paa. Na
 nær dae kjæm te dae gamle fædrelande vort, so trur e nok dae
 at forkji Valdrija el Sogninga, Hallinga el Haringa, før dae
 at dei hjem famen iblant aa svalle um bygde si aa sølke sit, at
 dei disør bli mindre varme um hjarta nær dei yngji mæ-
 Garborg:

Gud signe Norigs land,
 kvar heim, kvar dal og strand,
 kvar hund og lid.
 Han lat det aldrig dø,

han verje bygd aa þy,
han verje mann aa møy,
til ævleg tid.

Dæ æ no so mykji so kjæm i hugen aa so ein kunna vara frista te aa tala um ve ei slif leilighet so denne: um 1914, um dæ so møy taa Valdrisætt æ stuldningue dæ gamle so væl so dæ nye lande vort, um valdriskaraktern so han ha arta se baade her o i heimbygdn. Men e kjæm te aa tænkji paa fo han so, ein gamal aa jæve vænn, daa e har me ille aaver dæ at e hadde lœvt aa tala her i kvæld: „Du sfa alder bry de,“ ja'n. „Dei ha høirt manga daarliga talo før deroppe i Minneapolis. Men dæ æ ein ting e vil læggji de paa hjarta: dæ so æ aaver 20 minuta æ før dæ meste taa dæ vonde, aa nær du ha tala so længji sfa du jæta de—vesjo daa intji førsamlinge alt ha bedt de jera dæ.“ Dijør vil e no be um undskyldning før dæ at e ha take meir ti enn e hadde tænk't aa jera, aa so vil e takke før me, aa før at dø ha hatt tølmodigheit mæ ein stakkar, so ha vøre so ubluge aa tala te dikkann paa eit maal, so dø alle kan mykji bære en han.

Beretning om Valdrisstevnet.

Dette hefte er betydelig større end almindelig, og det komder deraf at vi leverer, som ekstra læsestof, en beretning om Valdrisstevnet. Det forholdder sig saa at bladets vigtigste støtte er Valdrislagets medlemsliste. Paa saa undtagelser nær, holder alle dets medlemmer bladet, og skjönt „Samband“ iær gjennem det sidste aar stadig har faat større og større udbredese blandt andre bygdelags medlemskab, er det dog endnu Valdrislaget som iær skaffer midler til dets driift gjennem dets folks kontingentpenge. Det blir iær Mr. Sanjons tale, der er i Valdrismaalet, og den egentlige beretning om mødet, som

udgjør hvad man kan falde ekstra særstof af interesse helst for Valdrijerne. Men Hansons tale er dog værd at læse for enhver bygdelagsmand. Hon. S. T. Helgefens tale, er saa almindelig i sin anvendelse paa det norske folks stilling og opgave, at den bør ikke ansees som henhørende under Valdriernes særafdeling, men som en tidsmæssig henvendelse til vort folk, som vi er meget glade over at kunne byde vor læsefreds.

* * *

Valdristevnet var iaar begunstiget af det deiligste veir — rent et sommerveir med næsten trykkende varme. Efter at ha brugt eftermiddagen om lørdagen til det altid hyggelige samkvem, med at hilse og samtale, samt at bivaane forretningsmødet, blev dørene aabnede til den prægtige, særdeles vakkert pyntede spisehal. Ark Auditoriums festivitetsaal er vel omtrent det hyggeligste og bedst udstyrede lokale i byen til at holde banfetter, og lignende affærer i: Den store forsamling af glade og feststemte, staute mænd og kvinder og ungdomme, samlet om de blomstermykkede borde, med væggene dekorerte med smaa norske flag, udgjør et ret imponerende syn, som gjør det til en glæde at saa lov at tælles blandt saa værdigt et folkeseer; og den tankefulde tilskuer blir stemt til haab og tro paa store ting som følge af sine landsmænds virke i deres nye hjem. Antallet af gæster var iaar noget større end ifjor og bordene, der var sat til 400 deltagere var vel fyldte. Som almindelig ved disse gæstebøer var hovedretterne norske. Der var leffe, fladbrød, spekekjød, kjødboller, gammeloft, og især rjummegraut, og en oversflod af andre gode ting. Under maaltidet, som begyndte et kvarter efter syv og varede noget over en time, spillede stykker af et lidet orkester.

Efter at gæsterne havde fornyet sig af retterne, slog formanden til lyd og i saa ord overgav festlighedernes fortsættelse i Kjømeistarens hænder. Denne var Professor John Dahle,

musik- og sanglærer ved de to norske presteskoler i tvillingbyerne. Herr Dahles egne maade at lede programmet paa var, endog for Dahle selv, særdeles heldig og underholdende, og skjønt han i flere aar har fungeret som Valdris gæstbørnes ceremonimester er hans for leiligheden forfattede fange og vittige indledninger til talerne, og morsomme indfald og smaa-regler, altid splinternye og helt overraskende og overrumplende. Først blev bibliotekar J. E. M. Hansen fra Chicagos universitet foreslået som den der skulde holde talen paa Valdrismaal. Han er søn af gamle lensmanden i Nordre Mordal, og enhver kan se at han holdt en god tale, der, som den lange række af festtaler i dialekten, klart viser dette bygdemaals fortrinlighed til at gi udtryk for de fint aspaserede vendinger og den nøiagtige skjelnen som forekommer i en formfuldendt tale. Hr. Hansens tale er andesteds trykt i sin helhed i dette nummer af **Samband**. Kongresmand S. E. Selgejon fra Milton, N. Dak., hvis far er kommen fra Rogn i Wang, holdt den engelske festtale; men han indledede den med nogle minutters foredrag i godt og rent Wangsgjælding sprog. Son. Selgejons vakkere og vel udarbejdede tale er ogsaa i dette hefte trykt i sin helhed. Sambandets formand blev af kjernelestaren opfordret til at sige nogle ord. Han frembar til forsamlingen, hilser fra medlemmer som ikke kunde være tilstede, deriblandt især E. N. Gjelle og Wm. Ellingbø, som begge var hindret ved sygdom eller svaghed fra at komme. Og han oplæste en hilsen paa rim fra Knut Rjøs, hvilken er trykt et andet sted. Ligeledes oplæste han en skrivelse fra Timan Duane, indeholdende en hilsen fra Hallingmødet i Ulen, Minn. isommer. Den er allerede trykt i No. 52. Dr. J. S. Johnson blev saa foreslået af Rjøgemeisteren, som tog anledning til at indvie forsamlingen i den hemmelighed at Doktoren er forfatter til den bekjendte række breve i „Valdris Helsing“ undertegnet „Per Tur-

bo." Han svarede ved at oplæse et nyt, det vil sige, et hidtil ikke offentliggjort brev fra samme Turbo. Han L. D. Thorpe, fra Willmar, der er Saring, holdt paa opfordring en meget anslaaende tale; og Hallingen Ellenjon fra Os nabrook, N. D., som forestaar indsamlingen blandt hans sambygdinge til en mindegave til Hallingdal, holdt en tale om indsamlingen. John Elton fra Northfield, Minn. sang indimellem talerne flere sange. Deriblandt maa nævnes „Sæterliv i Valbris“ og „Kan du glemme gamle Norge?“ Han gjorde megen lykke med sin sang. Wijs Finseth gjorde forsamlingen den tjeneste at akkompagnere paa piano.

Til at afslutte aftenens program spillede Ole J. Flaten fra Northfield flere ægte, gamle laatter paa sin udmerkede fele og paa sin egne fortryllende maade, og der var intet som bidrog mer til gæsternes nydelse end Flatens spil. Endelig gav Mr. Elton og Mrs. Bratager en virkelig kunstopvisning i ægte, Valdersk springdans; og Mr. Ellenjon glædede forsamlingen ved at danse en Halling, til Flatens spil. Dermed blev gæstebøjet afsluttet, og det var da blevet saa sent at midnatslaget var ikke langt borte.

Til Como Parks picnicgrund drog mange allerede ganske tidlig paa formiddag den næste dag, Søndag, men det var især efter middag at det blev folkefyldt derude. Valdriiserne holdt først sit 3die stevne i Como Park i 1901. Siden har de mødt her hvert aar Søndagen efter Udstillingen. Veiret var hyperligt, om man ikke skulde klage, at det var lidt for varmt. Der var intet program og ingen formaliteter der, men hver morede sig frit og efter egen vilje. Der var en stor skare folk tilstede, en stor del af dem holdt sig ganske for det meste under pavillionen; men der var klynger og grupper i træernes skygge, og paa præsjet, hvor man saa hen. Med sine madkurves indhold sat ud paa de her og der opsatte borde, eller

ved at anskaffe sig forrifsninger i pavillionens udvalg, gjorde man sig tilgode i hverandres selskab, eller man opsogte eller traf paa venner og gamle kjendte uden ende, i alle fald var det omtrent som der ikke var ende paa de kjendinger man fandt; og skjønt det blev sent før mængden forlod parken, hørte man allevegne at der var dog end flere man skulde hilse paa men mængden var for stor og dagen ikke lang nok til at kunne træffe alle. J. Olsen Quale spillede paa sin sels for en del som syntes de maatte faa lytte til de kjendte, gamle laatter, den unge kunstner glædede dem med.

Det var allerede længe siden „so'gla“ da de sidste grupper begyndte at rusle nedover til sporvognene eller at stryge vak i de utaalmodige automobiler. Og saaledes var det 14de Valdrisstevne med sin hygge og nydelse afsluttet.

* * *

Sekretærens protokol fra forretningsmødet:

Efter forudgaaede bekjendtgjørelser afholdtes Valdris Sambands aarsmøde i Ark Auditorium, Minneapolis den 7de September 1912.

Klokken halv fire kaldtes mødet til orden af Presidenten, Prof. A. A. Beblen, som ønskede alle tilstedeværende velkommen og i korte træk skildrede Sambandets opgave og udvikling.

En nominationskomite udnævntes af presidenten, med mødets bifald, og bestod af Sam Thompson, Mt. Goreb, Wis., J. C. M. Hanson, Chicago, Ill. og Saldor Bjørge, Kenfett, Iowa.

Sekretæren rapporterede i egenfkab af Sambandets kassjerer.

Normanden fremlagde regnskab over de penge som var gaat gennem hans hænder som bestyrer for Samband; og D. A. Hain, kassjerer for Samband Publishing Association fremlagde regnskab over tilstanden af selskabets kasse.

En revisjonskomite bestaaende af S. S. Ingvalsen, M. A. Weblen og Th. Swennes udnevntes til at gjennemgaa disse regnskaber.

Planen for fællesorgan som foresaa fra bladkomiteen der var valgt af bygdelagenes fællesmøde ifjor høst, blev tilstemt.

Rapport om planen for bygdelagenes folkfest i twillingbyerne, 17de Mai 1914 blev oplæst og godkjendt, og det besluttedes at Prof. Weblen fremdeles repræsenterer Sambandet som medlem af arrangementskomiteen.

Hilsener fra E. A. Gjelle og Wm. Ellingsbø til mødet frembragtes af formanden.

En skrivelse fra Nordmandsforbundet blev fremlagt, og det besluttedes at Valdris Samband indmelder sig som medlem af Forbundet.

På anledning den udstilling, som i 1914 tænkes afholdt i Norge blev det besluttet, at Valdris Sambands styre bemyndiges til at tage saadanne skridt den sag angaaende, som det finder hensigtsmæssigt.

Nominationskomiteen indstillede følgende for valg paa embedsmænd:

Formand: M. A. Weblen.

Viceformand: Bendig Goldahl.

Sekretær-Kasjerer: A. M. Sundheim.

Medlemmer af styret: D. A. Gain, Harald Thorson, Ole Hood. Alle blev enstemmigt valgt.

Tanken om en mindegave fra Valdris Samband til hjembyggerne i Valdris, blev fremholdt, og der besluttedes, at en komite paa 6 medlemmer, en fra hvert prestegjæld i Valdris, udnevnes af presidenten, for at udarbejde en plan og fremkomme med indstilling denne sag angaaende.

Besluttet, at sekretæren paalægges at sende det her i byen forsamlede Gudbrandsdalslaget hilsen fra Valdris Samband. Mødet hævet. A. M. Sundheim, sekretær.

Hilsen fra Gudbrandsdalslaget Sept. 7, 1912.

Baldris Samband, Ark Auditorium.

Lise born leitar best
 i fred og søme saman;
 daa vert det fagnad og hugleg fest,
 og ingen sinn seg framand.
 Mangt dykk hev av gjævt og gamalt slag
 som det bydjt dykk i dykkart bygdslag.
 Me vonar, dykk kjenner det i dag,
 at mann er mannens gaman.

Med bestje helsing aat alle

Fraa Gudbrandsdalslaget.

Svar Olstad, sekretær.

Helsing til Baldrisgjestebyet 1912.

Tone: S Rosenlund osv.

Væl møtt alle o velkomne vær
 No att te Baldrisstevne;
 Dæ i vort jarta har slytø rang
 Te træffø venne o kjennte.
 Dæ letna i vort sinn o aand
 D jarta rassar banka,
 Ner mø førnyø venstabs haand;
 Daa vakna glæe tanka.

Mø heljast her mee musik o sang
 Paa vore fædres maalsø,
 Dæ i vort jarta har slytø rang
 D flingsø frastigt so staalsø.
 Syng dø, mee mot o liv o lyst!

So de paa tonens vinge
 Kan svæve te den norfjø kjst,
 Bort fjølk ei heljing bringe.

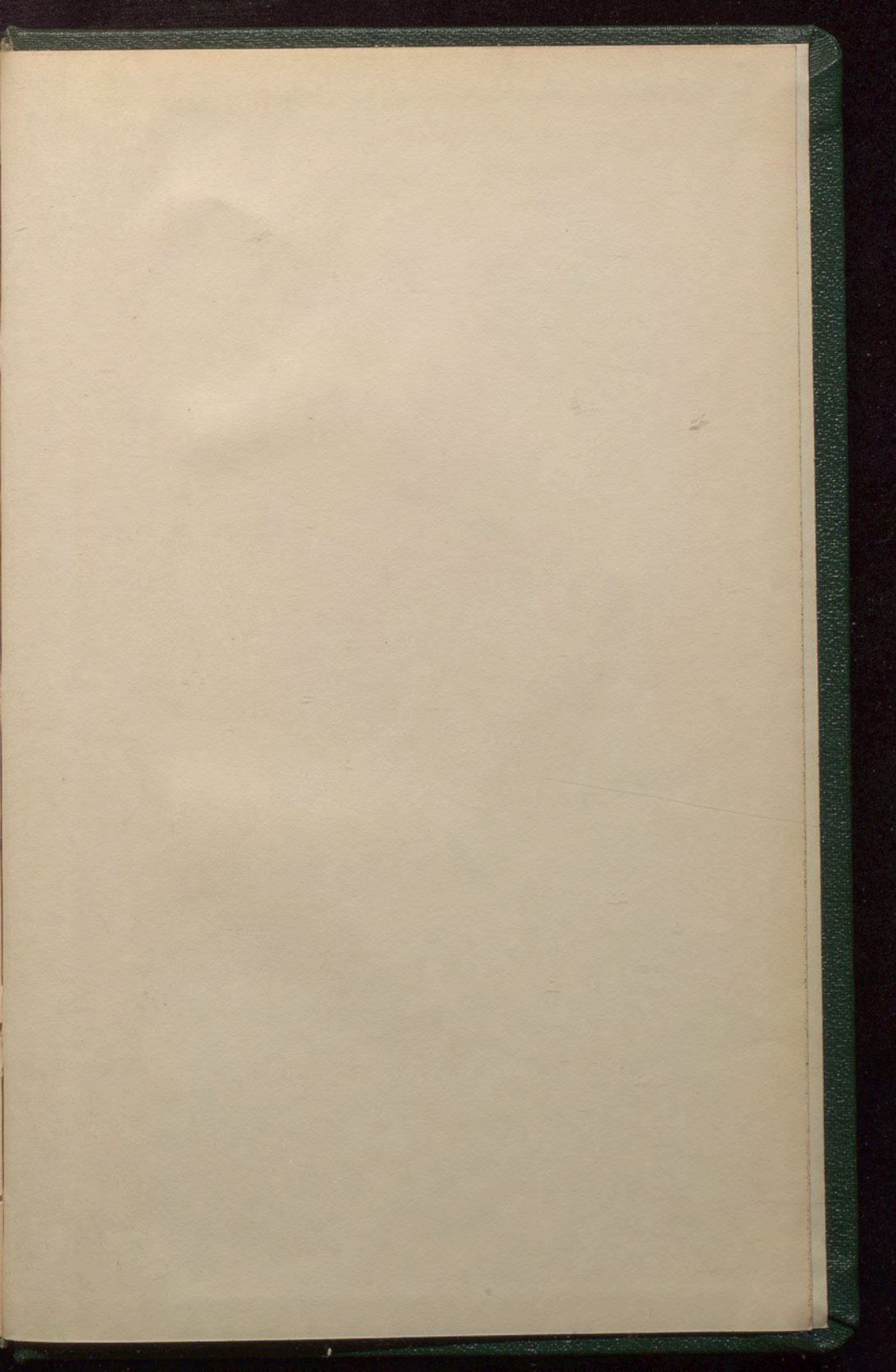
Mø æ beverta jo gøtt idag
 Paa desse gjeftebøe,
 Mæ mat o drikkø taa bestø slag
 So kontant pæing kan kjøpp.
 Dæ va jo mange rette at
 Derunde bore bugna.
 No styrismenna, o alle, taff
 Før gøtt samvær o hugna.

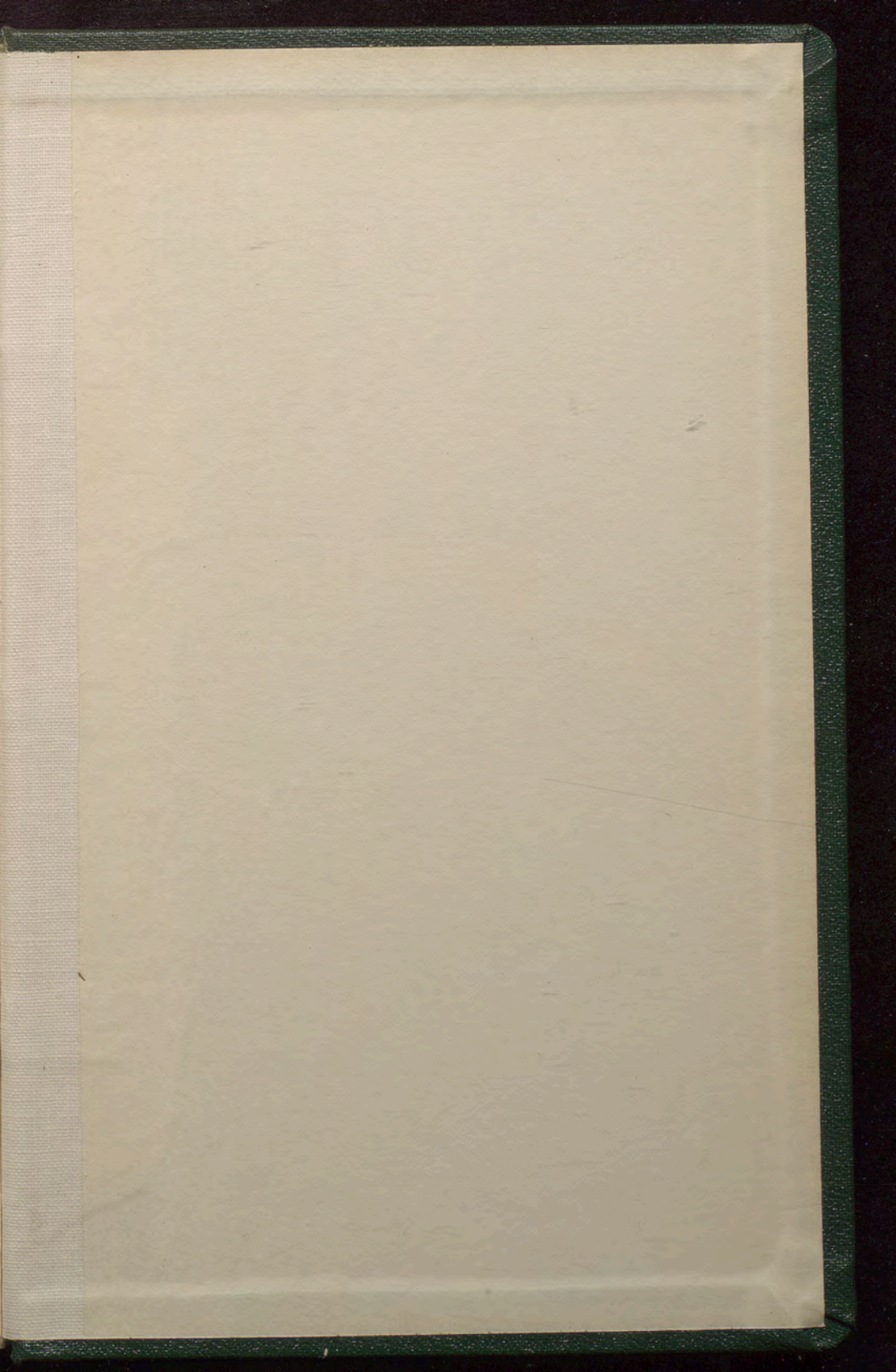
Anut Rjøs.

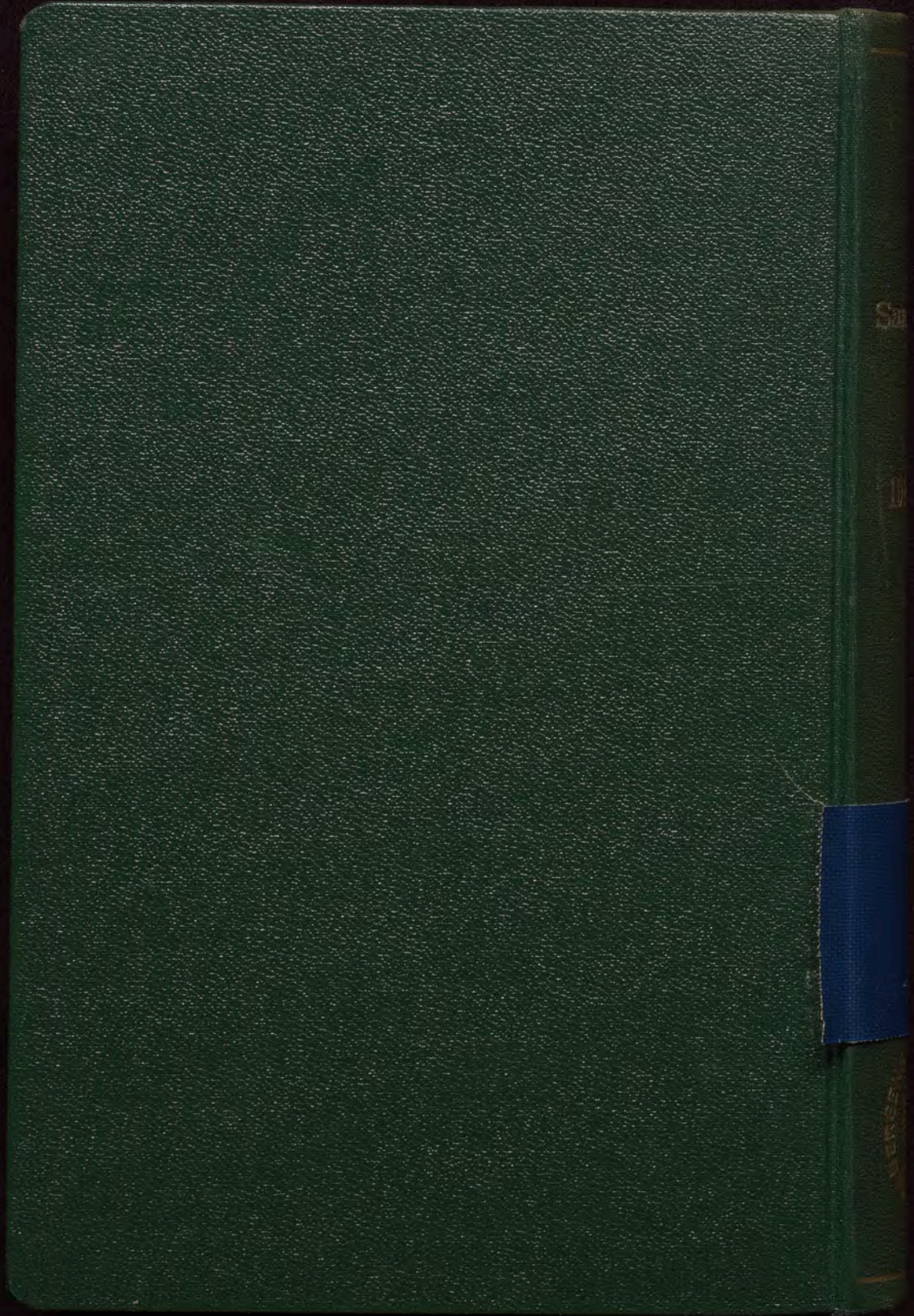
Jagerliens Tvillinger

eller Hverdagslivet. Af Pastor Olav Rejsdal, Chetek, Wis., 1912. Forfatterens forlag, 25 cents. — Denne samling af 57 digte tar sit navn af det indledende stykke, som er en fortælling, i bunden stil, taget udaf norf-amerikaniske forhold. Baade fortællingen og de øvrige digt har en egen frihed og livlighed, som lokker læseren til at holde paa til alt er læst. Der er liv i disse fange, men man faar ikke lov at glemme det underliggende olvor som er sjælen i den lille bog, som først og fremst er en talsmand for forbud mod rusdrifftetrafikken. Vi kan trygt anbefale denne digtsamling baade til gamle og unge. Den kan faaes hos forfatteren, portofrit tilsendt for ovenstaaende pris. Det er at haabe at han faar ret mange bestillinger. Ved at kjøbe bogen gjør man vel mod forfatteren, men mest mod sig selv og den freds som faar læse bogen.

Rettelte: J „En Amerika Reise i '49,“ No. 52, side 384, bør 1857 rettes til 1851. Side 393, No. 53, 1874 skal være 1847.

Samborod

2

1911-1912

